

NOU

Norges offentlige utredninger **2016:21**

Stiftelsesloven

Forslag til ny stiftelseslov

Norges offentlige utredninger

2016

Seriens redaksjon:
Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon
Informasjonsforvaltning

1. Arbeidstidsutvalget
<i>Arbeids- og sosialdepartementet</i>	12. Ideell opprydding
<i>Kulturdepartementet</i>
2. Endringer i verdipapirhandelloven
– flagging og periodisk rapportering
<i>Finansdepartementet</i>	13. Samvittighetsfrihet i arbeidslivet
<i>Kunnskapsdepartementet</i>
3. Ved et vendepunkt: Fra ressursøkonomi til
kunnskapsøkonomi
<i>Finansdepartementet</i>	14. Mer å hente
<i>Kunnskapsdepartementet</i>
4. Ny kommunelov
<i>Kommunal- og moderniseringsdepartementet</i>	15. Lønnsdannelsen i lys av nye økonomiske
utviklingstrekk
<i>Finansdepartementet</i>
5. Omgåelsesregel i skatteretten
<i>Finansdepartementet</i>	16. Ny barnevernslov
<i>Barne- og likestillingsdepartementet</i>
6. Grunnlaget for inntektsoppgjørene 2016
<i>Arbeids- og sosialdepartementet</i>	17. På lik linje
<i>Barne- og likestillingsdepartementet</i>
7. Norge i omstilling – karriereveiledning
for individ og samfunn
<i>Kunnskapsdepartementet</i>	18. Hjertespråket
<i>Kommunal- og moderniseringsdepartementet</i>
8. En god alliert – Norge i Afghanistan 2001–2014
<i>Utenriksdepartementet og Forsvarsdepartementet</i>	19. Samhandling for sikkerhet
<i>Forsvarsdepartementet</i>
9. Rettferdig og forutsigbar – voldsskadeerstatning
<i>Justis- og beredskapsdepartementet</i>	20. Aksjeandelen i Statens pensjonsfond utland
<i>Finansdepartementet</i>
10. Evaluering av garantireglene i
bustadoppføringslova
<i>Justis- og beredskapsdepartementet</i>	21. Stiftelsesloven
<i>Nærings- og fiskeridepartementet</i>
11. Regnskapslovens bestemmelser om
årsberetning mv.
<i>Finansdepartementet</i>	

Stiftelsesloven

Forslag til ny stiftelseslov

Utredning fra utvalg oppnevnt ved kongelig resolusjon 5. februar 2016.

Avgitt til Nærings- og fiskeridepartementet 21. oktober 2016.

ISSN 0333-2306
ISBN 978-82-583-1299-1

07 Xpress AS

Til Nærings- og fiskeridepartementet

Utvalget som har evaluert Stiftelsesloven ble oppnevnt ved kongelig resolusjon 5. februar 2016. Utvalget gir med dette sin utredning om forslag til ny stiftelseslov. Utvalgets forslag er enstemmig.

Oslo, 21. oktober 2016

Gudmund Knudsen
Leder

Inger Julie Grimsrud
Aasland

Celie Tveit

Aksel Mjør

Cecilie Bakke Dueled
(Sekretær)

Liv Tystad
(Sekretær)

Innhold

1	Mandat, sammensetning og arbeidsmåte		9	Næringsdrivende stiftelser	35
1.1	Bakgrunn	9	9.1	Innledning	35
1.2	Utvalgets sammensetning	9	9.2	Gjeldende rett	35
1.3	Mandat	9	9.3	Utvalgets vurderinger	36
1.4	Utvalgets arbeid	10	9.3.1	Allment om næringsdrivende stiftelser	36
			9.3.2	Næringsdrivende stiftelser som en egen stiftelsesform	37
2	Sammendrag	12	9.3.3	Begrepet «næringsvirksomhet»	38
2.1	Innledning	12	9.3.4	Egen lov om næringsdrivende stiftelser?	38
2.2	Allment om lovutkastet	12	9.3.5	Nærmere om utvalgets forslag til regulering av stiftelser som driver næringsvirksomhet	39
2.3	Nærmere om utvalgets forslag	13			
2.4	Oppbygning	15			
3	Gjeldende rett	16	10	Stiftelsesregisteret	40
3.1	Innledning	16	10.1	Innledning	40
3.2	Historikk	16	10.2	Gjeldende rett	40
3.3	Kjennetegn	16	10.3	Dagens praksis	40
3.4	Forskjellige typer stiftelser	17	10.4	Utvalgets vurderinger	41
3.5	Stiftelsenes organisasjon	17			
3.6	Kapital	17	11	Opprettelse av stiftelser	43
3.7	Tilsyn, kontroll og sanksjoner	18	11.1	Gjeldende rett	43
3.8	Regnskap og revisjon	19	11.2	Utvalgets vurderinger	43
3.9	Omdanning	19	11.2.1	Innledning	43
4	Utenlandsk lovgivning	20	11.2.2	Åpningsbalanse	44
			11.2.3	Elektronisk opprettelse av stiftelser og melding	44
5	Behovet for gjennomgang av loven	23	11.2.4	Andre bestemmelser i stiftelsesloven som kan hindre utnyttelse at teknologiske muligheter	44
5.1	Innledning	23			
5.2	Oversikt over stiftelsenes formål	24	12	Stiftelsens kapital	45
5.3	Særlig om betydningen av stiftelsesformen for finansiering av kulturlivet	25	12.1	Stiftelsens kapital ved opprettelsen	45
5.4	Rammelovgivningen for stiftelser	25	12.1.1	Innledning	45
6	Stiftelsesbegrepet	27	12.1.2	Gjeldende rett	45
6.1	Innledning	27	12.1.3	Utvalgets vurderinger	46
6.2	Formuesverdi	28	12.2	Kapitalforvaltning	49
6.3	Rettslig disposisjon	28	12.2.1	Innledning	49
6.4	Formålet	28	12.2.2	Gjeldende rett	49
6.5	Selvstendighetskravet	29	12.2.3	Utvalgets vurderinger	50
6.6	Varighet	29	12.3	Kapitalkrav ved søknad om oppheving	55
7	Lovens anvendelse på Svalbard	30	12.3.1	Innledning	55
			12.3.2	Gjeldende rett	55
8	Finans- og sparebankstiftelser	32	12.3.3	Utvalgets vurderinger	55
8.1	Innledning	32	13	Stiftelsers organisasjon	56
8.2	Gjeldende rett	32	13.1	Gjeldende rett	56
8.3	Utvalgets vurderinger	32	13.2	Utvalgets vurderinger	56
			13.2.1	Allment om utvalgets forslag	56

13.2.2	Styret og antallet styremedlemmer	56	16.2.4	Innholdet av omdanningsvedtaket	75
13.2.3	Nærmere om krav til styremedlemmer	58	16.2.5	Stiftelsestilsynets omdanning av eget tiltak	76
13.2.4	Styrets myndighet og ansvar	61	16.2.6	Oppheving, sammenslåing og deling av stiftelser	76
13.2.5	Styrets saksbehandling	62	16.2.7	Særlig om tvangsavvikling av stiftelser	76
13.2.6	Daglig leder	63	16.2.8	Saksbehandlingen ved omdanning. Høring	78
13.2.7	Misbruk av myndighet	63	16.2.9	Omdanning av annet enn stiftelser	78
13.2.8	Avtaler med styremedlemmer mv.	64			
14	Gjennomføringen av stiftelsens formål. Utdelinger mv.	65	17	Det offentlige tilsyn og kontroll med stiftelser	80
14.1	Gjeldende rett	65	17.1	Innledning	80
14.2	Utvalgets vurderinger	65	17.2	Gjeldende rett	80
14.2.1	Allment om utvalgets forslag	65	17.3	Utvalgets vurderinger	81
14.2.2	Styrets ansvar for gjennomføringen av formålet	65	17.3.1	Innledning	81
14.2.3	Delegasjon av styrets utdelingsmyndighet	66	17.3.2	Sanksjoner og virkemidler i dagens lov	82
15	Regnskaps- og revisjonsplikt....	67	17.3.3	Nye sanksjoner og virkemidler	82
15.1	Regnskapsplikt	67	18	Gransking	84
15.1.1	Innledning	67	19	Økonomiske og administrative konsekvenser	85
15.1.2	Gjeldende rett	67	19.1	Økonomiske og administrative konsekvenser for det offentlige	85
15.1.3	Utvalgets vurderinger	68	19.2	Økonomiske og administrative konsekvenser for det private	85
15.2	Revisjonsplikt	69	20	Merknader til de enkelte paragrafer	87
15.2.1	Innledning	69	21	Lovforslag	121
15.2.2	Gjeldende rett	69			
15.2.3	Utvalgets vurderinger	69			
16	Omdanning. Endring av vedtektene mv.	71			
16.1	Gjeldende rett	71			
16.2	Utvalgets vurderinger	71			
16.2.1	Innledning	71			
16.2.2	Omdanningsmyndighet	72			
16.2.3	Vilkår for omdanning	74			

Del I

Mandat, sammendrag og gjeldende rett

Kapittel 1

Mandat, sammensetning og arbeidsmåte

1.1 Bakgrunn

Ved kongelig resolusjon oppnevnte regjeringen 5. februar 2016 et offentlig utvalg for å evaluere stiftelsesloven.

Bakgrunnen for utvalget er Sundvolden-plattformen¹ der det står at regjeringen vil «Styrke den private finansieringen av kulturlivet gjennom for eksempel gaveforsterkningsordninger og bedre tilrettelegging for private fond og stiftelser.» Dette er fulgt opp i Prop. 1 S (2014–2015) fra Kulturdepartementet der det står:

«Regjeringen legger vekt [på] at regelverket på stiftelsesfeltet i størst mulig grad bidrar til å fremme stiftelsesformen, og vil vurdere om gjeldende regler gir hensiktsmessige rammevilkår for norske stiftelser eller om det er nødvendig å foreta endringer.»

1.2 Utvalgets sammensetning

Utvalget har hatt fire medlemmer:

- Gudmund Knudsen (leder), advokat Advokatfirmaet BA-HR DA, Oslo
- Inger Julie Grimsrud Aasland, stipendiat Handelshøyskolen BI, Oslo
- Aksel Mjøs, førsteamanuensis Norges Handelshøyskole, Bergen
- Celie Tveit, seniorrådgiver Bergens forskningsstiftelse, Bergen

Gunn Merete Paulsen fra referansegruppen, advokat i Advokatfirmaet PricewaterhouseCoopers AS i Førde, har i tillegg deltatt på alle møtene i lovutvalget. Paulsen har vært en svært viktig bidragsyter i utvalgsarbeidet.

Utvalget har hatt et fast sekretariat som har bestått av Liv Tystad, seniorrådgiver i Stiftelsestilsynet og Cecilie Bakke Dueled, seniorrådgiver i Nærings- og fiskeridepartementet.

Referansegruppen har bestått av:

- Advokat Gunn Merete Paulsen, Advokatfirmaet PwC
- Daglig leder Bjørn Øiulfstad, Stiftelsesforeningen
- Administrerende direktør André Støylen, Sparebankstiftelsen DNB
- Seniorrådgiver Halvor Namtvedt, Grieg Investor
- Seniorrådgiver Eva Lian, KS
- Professor Torger Reve, BI
- Kunstner Ørnulf Opdahl

1.3 Mandat

Utvalget har fått følgende mandat av regjeringen:

«Mandat til ekspertutvalg for evaluering av stiftelsesloven»

Bakgrunn

Regjeringen ønsker å sette i gang et arbeid for å evaluere stiftelsesloven.

Den gjeldende stiftelsesloven er fra 2001 og trådte i kraft i 2005. Stiftelsestilsynet ble opprettet i 2005 og har ansvaret for forvaltning, tilsyn og kontroll av stiftelser i Norge etter stiftelsesloven. Nærings- og fiskeridepartementet har fagansvaret for stiftelsesloven. Kulturdepartementet har ansvaret for Stiftelsestilsynet og har forskriftskompetansen til stiftelsesloven.

I Sundvolden-plattformen står det at regjeringen vil «Styrke den private finansieringen av kulturlivet gjennom for eksempel gaveforsterkningsordninger og bedre tilrettelegging for private fond og stiftelser.» Dette er fulgt opp i Prop. 1 S (2014–2015) fra Kulturdepartementet der det står at: «Regjeringen legger vekt [på] at regelverket på stiftelsesfeltet i størst mulig grad bidrar til å fremme stiftelsesformen, og vil vurdere om gjeldende regler gir hensiktsmessige rammevilkår for norske stiftelser eller om det er nødvendig å foreta endringer.»

¹ Politisk plattform for Regjering Solberg. 7. oktober 2013.

Det synes å være en trend i retning av flere store og færre små stiftelser, og antallet stiftelser med egenkapital på over én mrd. kroner har økt. Fra 2005 til 2014 økte den bokførte egenkapitalen i stiftelsene fra 43 mrd. kroner til 137 mrd. kroner. Det er for tiden omtrent 35 000 ansatte i norske stiftelser.

Stiftelsestilsynets, Nærings- og fiskeridepartementets og Kulturdepartementets erfaring er at loven på flere områder ikke fungerer tilfredsstillende. Blant annet er spennet mellom de største og de minste stiftelsene i dag stort, og dagens lovutforming passer ikke nødvendigvis for alle stiftelser. En moderne lov bør legge til rette for videreutvikling av denne sektoren. Viktige spørsmål i arbeidet med en evaluering av stiftelsesloven vil være:

- Er det behov for to lover for henholdsvis næringsdrivende og andre stiftelser?
- Hvordan kan stiftelseslovens utforming legge bedre til rette for enklere etablering av stiftelser?
- Hvordan kan stiftelseslovgivningens utforming legge bedre til rette for videreutvikling innenfor stiftelsessektoren?

Oppdrag

Organisering

For å evaluere stiftelsesloven settes det ned et ekspertutvalg. Ekspertutvalgets arbeid skal tjene to overordnede formål: gjennomgå dagens regelverk og foreslå endringer i lovgivningen om stiftelser for regjeringen. Utvalget vil bestå av to jurister og to økonomer.

Utvalget står for rapportens innhold og anbefalinger. Rapporten er et innspill til regjeringen.

Ekspertutvalgets arbeid skal ta utgangspunkt i Sundvolden-plattformen, og arbeidet skal særlig legge vekt på å vurdere om gjeldende regler gir hensiktsmessige rammevilkår for mangfoldet av norske stiftelser.

Utredningsarbeidet skal gjøres i samråd med en referansegruppe som representerer stiftelsessektoren. Referansegruppen skal komme med innspill til utvalget underveis i arbeidet.

Temaer som skal vurderes

- Vurdere om lovens utforming med hensyn til reguleringen av både næringsdrivende og andre stiftelser bør endres

- Vurdere om lovens utforming i større grad kan bidra til å forenkle etableringen av stiftelser
- Vurdere om det bør være regnskaps- og revisjonsplikt for alle stiftelser uansett størrelse
- Vurdere kravet om at alle endringer i vedtektene må godkjennes av Stiftelsestilsynet
- Vurdere om lovens skille mellom oppretter og den som har avgitt grunnkapitalen, er logisk og om det åpner for omgåelser
- Vurdere hensiktsmessigheten av dagens regler om meldinger til Stiftelsestilsynet
- Vurdere om vilkårene for omdanning og avvikling av stiftelser er hensiktsmessige, derunder om det bør innføres bestemmelser om tvangsavvikling av stiftelser
- Vurdere om det skal åpnes for at andre enn styret kan foreta utdelinger i større alminnelige stiftelser
- Vurdere kravet til forsvarlig kapitalforvaltning i små stiftelser
- Vurdere om det er behov for minstekrav til kapital ved både etablering og ved søknad om nedleggelse
- Vurdere hvorvidt stiftelsesloven skal gjelde for Svalbard
- Samle og vurdere innkomne innspill til endringer i stiftelsesloven

I tillegg kan utvalget på eget initiativ eller i samråd med referansegruppen ta opp andre temaer i den grad det er rom innenfor tidsplanen.

Ekspertutvalget skal se hen til andre lands lovgivning om stiftelser, særlig de nordiske land.

Utvalget skal utrede økonomiske og administrative konsekvenser av sine forslag. Minst ett av utvalgets forslag skal i henhold til Utredningsinstruksen punkt 3.1 være basert på uendret ressursbruk.

Tidsplan

Forslag til revidert stiftelseslov legges frem 30. september 2016 og vil være offentlig.»

1.4 Utvalgets arbeid

Utvalget har i løpet av perioden hatt åtte utvalgsmøter. Seks utvalgsmøter ble holdt i Oslo, og to i Bergen. Fem av møtene er holdt over to dager.

Utvalget har i perioden hatt to møter med referansegruppen.

For å belyse temaer av betydning for utvalgets arbeid har utvalget i tillegg hatt kontakt og møter med eksterne fagmiljøer og fagpersoner og deltatt på seminarer og konferanser. Utvalget har også vært i kontakt med og fått innspill fra stiftelsessektoren, herunder Stiftelsesforeningen.

Utvalgets leder har hatt to møter med Revisorforeningen.

De konkrete problemstillingene som er trukket fram i mandatet må vurderes i en større stiftelsesrettslig sammenheng. Utvalget har

videre forstått departementet slik at det forventer at utvalget, utover de problemstillingene som uttrykkelig er nevnt i mandatet, skal ta opp også andre spørsmål som utvalget mener bør vurderes. Dette har medført at forslaget til lovendringer har blitt så omfattende at utvalget har sett det som hensiktsmessig å utarbeide utkast til en ny lov framfor å foreslå endringer i den gjeldende loven.

Utvalgets arbeid ble i samsvar med mandatet avsluttet 28. september 2016. Etter avtale med departementet ble utredningen avgitt til departementet 21. oktober 2016.

Kapittel 2

Sammendrag

2.1 Innledning

Stiftelseslovutvalget er gitt i oppdrag å evaluere stiftelsesloven. Etter mandatet skal utvalgets arbeid ha to overordnede formål: Det skal gjenomgå dagens regelverk for stiftelser og foreslå endringer i dette.

Utvalget legger med dette fram sin utredning med forslag til ny stiftelseslov som skal avløse den gjeldende stiftelsesloven av 15. juni 2001 nr. 59.

2.2 Allment om lovutkastet

Siden den gjeldende stiftelsesloven trådte i kraft, har det vært en betydelig utvikling innenfor stiftelsessektoren. Det er en utvikling i retning av flere store og færre små stiftelser. Tallet på stiftelser med en betydelig egenkapital har økt, og det har også vært en kraftig vekst i de samlede verdier som er plassert i stiftelser. Utvalget har i utredningen lagt vekt på disse utviklingstrekkene og tatt hensyn til dette blant annet når det gjelder reglene om stiftelsenes formålsrealisering, kapitalforvaltning og styrets ansvar for dette.

De siste årene er det opprettet flere store næringsdrivende stiftelser. Næringsvirksomheten blir ofte drevet i underliggende aksjeselskaper som gir grunnlag for å gjennomføre eierstiftelsens allmenntilgode formål. Stiftelseslovgivningen har i liten grad betydning for driften av næringsvirksomheten, slik at det av hensyn til denne ikke kan ses å være behov for lovtiltak på stiftelsesrettens område. Utvalget peker imidlertid på betydningen av annen rammelovgivning og særlig gjelder det skattereglene. Det er viktig at disse reglene utformes slik at de setter en forutsigbar ramme for virksomheten. Dette har blant annet betydning for stiftelsers evne til å tilgode sitt allmenntilgode formål. Det ligger imidlertid utenfor utvalgets mandat å foreslå endringer i skattelovgivningen.

Gjeldende lov har «næringsdrivende stiftelser» som en egen kategori stiftelser. Utvalget mener det ikke er behov for dette, og derfor er ikke de

næringsdrivende stiftelsene en egen kategori i utvalgets lovforslag. Endringen medfører ikke begrensninger på stiftelsers adgang til å drive næringsvirksomhet. Endringen vil innebære en forenkling av regelverket da verken stiftelsene selv eller Stiftelsestilsynet på generell basis behøver å ta standpunkt til en kategorisering av stiftelsene. En slik vurdering skal nå kun foretas i tilknytning til konkrete regler der det har betydning om en stiftelse driver næringsvirksomhet. I lovutkastet dreier dette seg bare om et fåtall regler.

Et annet utviklingstrekk er den stadig større betydningen som allmenntilgode stiftelser har for kulturlivet og andre allmenntilgode formål. I mandatet er stiftelsenes betydning på dette området særlig trukket fram. Utvalget peker her på at stiftelsesformen har særtrekk som kan gjøre den til et velegnet redskap både for dem som ønsker å tilgode kulturlivet med midler, og for kulturlivet som mottaker av midlene. I denne sammenheng er det viktig at stiftelsesformen gjør det mulig å kombinere en langsiktig finansiering med at midler, innenfor rammen av den enkelte stiftelses formål, samtidig kan styres etter de konkrete behov. Det er også viktig at rammereguleringen utformes slik at allmennhetens tillit til stiftelsesformen opprettholdes, blant annet ved et effektivt tilsyn. Et særtrekk er utviklingen av nye former for støtte. Mens stiftelsenes bidrag tidligere oftest besto av legatporsjoner, er det nå en utvikling i retning av at støtten ytes som en kombinasjon av stiftelsens formålsrealisering og kapitalforvaltning, såkalte formålsinvesteringer som for eksempel «impact investing». Gjeldende stiftelseslov er ikke til hinder for formålsinvesteringer, men utvalget foreslår likevel regler i lovutkastet som presiserer dette. Disse reglene presiserer også styrets ansvar for slike former for støtte.

Utvalget mener det skal være enkelt å opprette stiftelser. I denne sammenheng er utviklingen av nye teknologiske muligheter av betydning. Utvalget foreslår enkelte endringer som forenkler reglene om opprettelse av stiftelser. Utvalget har lagt vekt på at regelverket skal være teknologi-

nøytralt slik at det ikke stenger for elektroniske løsninger, verken når det gjelder selve opprettelsen av stiftelsen eller den etterfølgende meldingen av denne til Stiftelsesregisteret.

Utvalget har vurdert om det i loven bør gjennomføres et generelt skille mellom store og små stiftelser. I praksis har det imidlertid vist seg å være nesten umulig å skille mellom store og små stiftelser da stiftelsene er så ulike i både formålsrealisering og kapitalbase. Utvalget har også vært i tvil om et slikt skille vil gi noen merverdi til loven utover den fleksibilitet som allerede ligger i de enkelte bestemmelsene. På denne bakgrunn har utvalget ikke foreslått et generelt skille mellom store og små stiftelser.

Utvalget foreslår en noe annen redigering av loven enn gjeldende lov. Lovforslaget inneholder flere kapitler og flere paragrafer enn gjeldende lov. Dette betyr midlertid ikke at loven pålegger stiftelsene vesentlig flere byrder av betydning. Utformingen av lovutkastet gjør det lettere å få oversikt over loven. Loven blir dermed et mer nyttig verktøy som gir styret og andre svar og veiledning i spørsmål som gjelder stiftelsene og deres virksomhet.

2.3 Nærmere om utvalgets forslag

Kapittel 1 i lovutkastet fastsetter lovens virkeområde og inneholder også enkelte andre innledende bestemmelser. Lovutkastet gjelder i likhet med gjeldende lov for stiftelser, og det foreslås ingen endringer i definisjonen av hva en stiftelse er. I lovutkastet pekes det på at loven i utgangspunktet også gjelder for finans- og sparebankstiftelser, men likevel slik at for disse gjelder unntakene i finansforetaksloven. Utvalget har ikke foreslått endringer i særreglene for finans- og sparebankstiftelser i finansforetaksloven.

Kapittel 2 gjelder Stiftelsestilsynet og Stiftelsesregisteret. Stiftelsestilsynets sentrale rolle som tilsynsorgan for alle stiftelser har bidratt sterkt til en økt tillit til stiftelsesinstituttet. Utvalget mener derfor at Stiftelsestilsynet bør videreføres i sin nåværende form, og foreslår av den grunn ingen endringer i reglene om tilsynets organisasjon og oppgaver. Utvalget mener også at Stiftelsesregisteret bør videreføres som et eget register som føres av Stiftelsestilsynet. Hovedgrunnen til dette er sammenhengen mellom Stiftelsesregisteret og Stiftelsestilsynets forvaltningsoppgaver og tilsynsvirksomhet. Stiftelsesregisteret gir dessuten allmennheten tilgang til utvidet nøkkelinformasjon om stiftelsene i en effektiv og søkbar form. Utval-

get fraråder derfor at Stiftelsesregisteret nedlegges som et eget register.

Lovutkastets kapittel 3 fastsetter nærmere regler om framgangsmåten ved opprettelse av en stiftelse. Det er foreslått enkelte forenklinger i disse reglene, blant annet slik at det ikke lenger stilles krav om åpningsbalanse. Derved blir også prosedyren ved melding til Stiftelsesregisteret enklere. Utvalget har lagt til rette for å bruke elektroniske løsninger, blant annet ved å åpne for at stiftelsesdokumentet kan opprettes elektronisk. Det er dermed også lagt til rette for elektronisk melding av stiftelsene, og samordning mellom opprettelsen av stiftelsesdokumentet og meldingen, slik vi i dag har for aksjeselskaper. I tillegg har utvalget gjort enkelte mindre endringer i resten av loven med sikte på å gjøre den teknologinøytral.

Kapittel 4 i lovutkastet gjelder stiftelsenes kapital. Utvalget foreslår at minste grunnkapital fremdeles skal være på 100 000 kroner. Til forskjell fra gjeldende lov, skal det beløpet som ved opprettelsen av stiftelsen vedtektsfestes som stiftelsens grunnkapital stå fast. Dette betyr at det beløpet som i vedtektene er angitt som stiftelsens grunnkapital, ikke skal eller kan endres ved senere tilførsel av kapital. Grunnkapitalen blir således en historisk størrelse som skal gå fram av stiftelsenes vedtekter og i stiftelsenes regnskap. Unntak gjelder i forbindelse med sammenslåing eller deling av stiftelsen. Det at stiftelsens grunnkapital står fast er en forenkling både for stiftelsene som slipper å endre vedtektenes bestemmelse om grunnkapitalen, og for registreringsmyndigheten som slipper å registrere slike vedtektsendringer.

Utvalget foreslår regler som presiserer styrets ansvar for kapitalforvaltningen. Dette må ses i sammenheng med den nevnte utviklingen i retning av større stiftelser med en betydelig egenkapital. Det foreslås at styret skal utarbeide en plan for kapitalforvaltningen. Krav om en slik plan vil presisere styrets ansvar og være et nyttig styringsverktøy ved kapitalforvaltningen. Lovbestemmelsen er gjort gjeldende for alle stiftelser, men er utformet slik at planen kan tilpasses de enkelte stiftelsene, og vil derfor ikke påføre små stiftelser med en enkel kapitalforvaltning merarbeid av betydning. Lovutkastet pålegger styret en særlig handleplikt ved tap av stiftelsens egenkapital. Dette vil bidra til å presisere styrets særlige ansvar i en slik situasjon, og eventuelt sette i verk tiltak for å rette opp situasjonen.

Kapittel 5 inneholder regler om stiftelsens organisasjon, dvs. om stiftelsens styre, daglig leder og i tillegg andre organer som stiftelsen

etter loven kan ha. Utvalget foreslår ikke omfattende endringer i disse reglene, men foreslår en noe mer detaljert regulering av spørsmålene enn i gjeldende lov. De nye reglene som utvalget foreslår vil presisere styrets oppgaver og ansvar på områder som også i dag hører under styrets sentrale ansvarsområde, gjøre saksbehandlingsreglene lettere tilgjengelige og gi svar på spørsmål som erfaringsmessig oppstår i styrearbeidet. Loven vil på denne måten klarere få fram hva som forventes av styremedlemmene, og dermed gjøre styrearbeidet lettere.

Utvalget foreslår i organisasjonskapittelet enkelte nye regler som markerer stiftelsens selvstendighet, verner om stiftelsens formål og kapitalgrunnlag og stiftelsenes særpreg som organisasjonsform. Det foreslås at stiftelser minst skal ha tre styremedlemmer og at minst to av styremedlemmene skal være uavhengige av oppretteren og den som har skutt inn grunnkapital i stiftelsen. I dag kan styret bestå av bare ett styremedlem, og det stilles kun krav om ett uavhengig styremedlem. Utvalget foreslår også regler som presiserer styreansvaret, medregnet styrets tilsynsansvar overfor daglig leder. Utvalget foreslår at det lovfestes en generalklausul som rammer styrets, daglig leders og visse andre personers misbruk av sin posisjon i stiftelsen til skade for denne. Utvalget foreslår også en ny regel om avtaler mellom stiftelsen og styremedlemmer og andre nærstående. Den siste bestemmelsen har til formål å sikre at slike avtaler ikke inngås i strid med stiftelsens interesser og at avtalene blir dokumentert.

Lovutkastets kapittel 6 inneholder regler om gjennomføringen av stiftelsens formål, medregnet utdelinger og annen bruk av stiftelsens midler. Disse reglene er så sentrale at utvalget mener at de bør skilles ut i et eget kapittel, og dessuten bygges noe ut. Utkastet slår fast styrets ansvar for å gjennomføre formålet. Dette understrekes ved at utkastet pålegger styret å fastsette en plan for gjennomføringen av formålet. Dette er et krav som presiserer det ansvaret styret allerede har for gjennomføringen av formålet på en forsvarlig måte. Planen gir et utgangspunkt for behandlingen av de enkelte utdelingssakene og andre disposisjoner som gjelder gjennomføring av formålet. Bestemmelsen må ses i sammenheng med utviklingen i retning av større stiftelser som årlig deler ut betydelige beløp. Det er presisert at planen også skal omfatte såkalte formålsmålinger. Bestemmelsen gjelder generelt, men er utformet slik at det konkrete planarbeidet kan tilpasses de enkelte stiftelsene. For små stiftelser der utdelingene årlig består av et begrenset antall legatporsjoner, vil planen kunne være helt

enkel og neppe medføre noe merarbeid av betydning. Planen for kapitalforvaltning som er omtalt over vil naturlig måtte ses i sammenheng med planen for formålsrealisering.

I praksis har det vist seg å være et behov for å kunne delegerer styrets utdelingsmyndighet til daglig leder. Utvalget har i lovforslaget foreslått en slik delegasjonsadgang samtidig som det er fastsatt nærmere rammer for delegasjonen.

Utvalget drøfter stiftelsers regnskaps- og revisjonsplikt. Utvalget er av den klare oppfatning at alle stiftelser, også de små stiftelsene, bør ha regnskapsplikt. Utvalget mener likevel at regnskapsreglene bør tilpasses stiftelser som ikke driver næringsvirksomhet, og støtter således Regnskapslovutvalgets forslag i NOU 2015: 10 *Om lov om regnskapsplikt* der det foreslås at regnskapsreglene differensierer mellom stiftelser som driver næringsvirksomhet og andre stiftelser. Dette utvalget foreslår ikke egne særregler for små ideelle stiftelser, men påpeker likevel at stiftelsene bør involveres i et eventuelt arbeid med å identifisere de utfordringer dagens regnskapsregler kan skape for små stiftelser.

Lovutkastets kapittel 7 gjelder stiftelsenes revisjon. Utvalget drøfter om små stiftelser bør unntas fra revisjonsplikten. Utvalgets standpunkt er at alle stiftelser, også de små, fortsatt bør være underlagt revisjon etter revisorloven. Utvalget legger vekt på revisors viktige rolle som en uavhengig og informert instans som kan føre kontroll med stiftelsens styre. Videre legger utvalget vekt på den sammenhengen det er mellom revisjonsplikten og Stiftelsestilsynets behov for ressurser til tilsyn. Utvalget mener at det å fjerne revisjonsplikten kan få uønskede konsekvenser for troverdigheten for stiftelsessektoren, noe som på sikt vil bidra til færre og ikke flere nye etableringer av stiftelser.

Lovutkastets kapittel 8 inneholder regler om omdanning av stiftelser. Disse reglene omfatter blant annet vedtektsendringer og vedtak om sammenslåing, deling og oppheving av stiftelser. Omdanningsreglene har sammenheng med selvstendighetskravet i stiftelsesretten og respekten for videreføring av det formålet oppretteren har fastsatt for stiftelsen. Samtidig må lovreglene åpne for at utviklingen kan medføre et behov for å endre det oppretteren har fastsatt, og tilpasse stiftelsen til nye forhold.

Utvalget foreslår stort sett å videreføre de materielle vilkårene for omdanning, men foreslår en betydelig omlegging og forenkling av saksbehandlingsreglene. Myndigheten til å endre stiftelsens vedtekter mv. skal etter forslaget ligge hos

styret, likevel slik at Stiftelsestilsynet skal godkjenne styrets vedtak om formålsendringer og endringer av andre bestemmelser som det må antas at oppretteren ved opprettelsen av stiftelsen la vesentlig vekt på. Det samme gjelder oppheving, sammenslåing og deling av stiftelsen. Øvrige vedtektsendringer trenger ikke lenger godkjenning av Stiftelsestilsynet for å være gyldige. Utvalget mener at disse forslagene vil være en betydelig forenkling både for stiftelsene selv som slipper å sende en rekke mindre vedtektsendringer til Stiftelsestilsynet for godkjenning, og ikke minst også for Stiftelsestilsynet som får frigjort ressurser til andre og viktigere formål enn å behandle kurante vedtektsendringer.

Kapittel 9 i lovutkastet gjelder gransking av stiftelser. Utvalget foreslår her en betydelig omlegging av granskingsinstituttet. Det foreslås at myndigheten til å beslutte gransking og oppnevne granskerne flyttes fra Stiftelsestilsynet til tingretten. Etter forslaget er det et vilkår for å åpne gransking at retten finner at det er saklig grunn for granskingskravet. Gransking er et ekstraordinært og inngripende tiltak, og utvalget mener at det er av betydning at en avgjørelse om å iverksette gransking treffes av en uavhengig domstol der grunnleggende krav til rettssikkerhet og kontradiksjon blir ivaretatt.

Kapittel 10 gjelder erstatningsansvar og straffeansvar. På dette punktet foreslår utvalget ingen nye regler.

Overgangsreglene er tatt inn i lovutkastets kapittel 11 der det også er foreslått enkelte endringer i andre lover som vil bli berørt av lovforslaget. Utvalgets utgangspunkt er at de nye reglene også skal gjelde for eldre stiftelser, men med enkelte overgangsregler som ivaretar det behovet eldre stiftelser har for å tilpasse seg de nye reglene.

Utvalget mener at de foreslåtte reglene på sentrale områder vil innebære en betydelig forenkling og forbedring i forhold til gjeldende stiftelseslov, både når det gjelder de materielle reglene og krav til saksbehandlingen i stiftelsene. Det er derfor utvalgets syn at fordelene klart vil oppveie de mulige merkostnadene forslaget vil påføre stiftelsene. Innføring av en elektronisk løsning for opprettelse og melding av stiftelser vil kunne bli en engangsinvestering for det offentlige, men utover dette kan ikke utvalget se at utkastet vil påføre det offentlige nye kostnader av betydning. En annen sak er at utkastet kan åpne for en omdisponering av ressurser. Dette gjelder først og fremst Stiftelsestilsynet som vil slippe enkelte oppgaver som gjelder

omdanning av stiftelser. Utvalget foreslår at det legges til tingretten å åpne gransking. Utvalget har vanskelig for å se at dette er en oppgave som vil medføre merbelastning av betydning for domstolene. Dette er ikke et nytt saksområde for tingrettene, men et område de kjenner fra arbeidet med gransking etter aksjeloven.

2.4 Oppbygning

Utredningen er delt inn i tre deler, der del I (kapittel 1 til 4) gir bakgrunnen for utvalgets arbeid, del II (kapittel 5 til 20) tar for seg utvalgets vurderinger og forslag, økonomiske og administrative konsekvenser samt spesialmerkene, mens del III (kapittel 21) inneholder utvalgets forslag til ny stiftelseslov.

Del I. Mandat, sammendrag og gjeldende rett

- Kapittel 1 Mandat, sammensetning og arbeidsmåte
- Kapittel 2 Sammendrag
- Kapittel 3 Gjeldende rett
- Kapittel 4 Utenlandsk lovgivning

Del II. Utvalgets vurderinger og forslag

- Kapittel 5 Behovet for gjennomgang av loven
- Kapittel 6 Stiftelsesbegrepet
- Kapittel 7 Lovens anvendelse på Svalbard
- Kapittel 8 Finans- og sparebankstiftelser
- Kapittel 9 Næringsdrivende stiftelser
- Kapittel 10 Stiftelsesregisteret
- Kapittel 11 Opprettelse av stiftelser
- Kapittel 12 Stiftelsens kapital
- Kapittel 13 Stiftelsers organisasjon
- Kapittel 14 Gjennomføringen av stiftelsens formål. Utdelinger mv.
- Kapittel 15 Regnskaps- og revisjonsplikt
- Kapittel 16 Omdanning. Endring av vedtektene mv.
- Kapittel 17 Det offentliges tilsyn og kontroll med stiftelser
- Kapittel 18 Gransking
- Kapittel 19 Økonomiske og administrative konsekvenser
- Kapittel 20 Merknader til de enkelte paragrafer

Del III. Utkast til ny stiftelseslov

- Kapittel 21 Lovforslag

Kapittel 3

Gjeldende rett

3.1 Innledning

Den første helhetlige lov om stiftelser i Norge kom i 1980 (lov 23. mai 1980 nr. 11). Før denne var rettsbildet preget av spredte bestemmelser, sedvaner, administrativ praksis og domstolskapt rett. Dagens stiftelseslov ble vedtatt i 2001, men trådte i kraft først i 2005. Definisjonen av hva som er en stiftelse har ikke endret seg med lovfesting av stiftelsesretten. Ved loven av 1980 ble visse tilsynsoppgaver lagt til landets fylkesmenn. Dagens stiftelseslov har sentralisert tilsynsmyndigheten til ett organ, Stiftelsestilsynet.

3.2 Historikk

I norsk rett ble stiftelser omkring slutten av middelalderen anerkjent som juridiske personer. Stiftelsene hørte den gang under kirkeretten, og ble til dels knyttet direkte til de kirkelige eiendommer, idet vedkommende kirke eller helgen ble betraktet som eier. Også klostergoods og de såkalte hospitalet, som vesentlig tok seg av syke og fattige, ble regnet som kirkelige institusjoner. Denne formen for overlapping av regler førte til at det ble uklare rettsforhold da kirkegodset ved reformasjonen ble trukket inn under kronens forvaltning, jf. NOU 1975: 63 *Stiftelser og omdanning* kapittel 2.3.4. De nevnte hospitalet fortsatte imidlertid sin virksomhet med statutter fastsatt av Kongen. Noen av dem eksisterer fortsatt som offentlige stiftelser. Stiftelsenes formål ble etter hvert mer mangesidig, og det oppsto stiftelser (legater) som ikke var knyttet til fast eiendom.

Historisk må reglene om stiftelsene også vurderes i sammenheng med reglene om offentlige fond og andre institusjoner opprettet av det offentlige. Det er en flytende overgang mellom selvstendige institusjoner og fond som regnes som egne rettssubjekter og som tradisjonelt til dels har vært kalt stiftelser og til dels fond, og andre midler som bestyres særskilt, men som er statens direkte eien-

dom, jf. NOU 1975: 63 *Stiftelser og omdanning* kapittel 2.3.6.

Stiftelsene må historisk også ses i relasjon til reglene om stamhus og fideikommiss.¹ Stamhus og fideikommiss har mange likhetstrekk med stiftelser. Det har således vært antatt at disse kan omdannes av Kongen. Mens styret i en stiftelse ikke regnes som eier av stiftelsens midler, betraktes en stamhusbesitter derimot som eier av fideikommisset. Her benyttes dermed ikke begrepet juridisk person. I dag har disse rettsdannelsene liten praktisk betydning. Det er bare ett stamhus tilbake (Jarlsberg). I Grunnloven § 118 er det inntatt forbud mot opprettelse av nye stamhus og fideikommiss.

3.3 Kjennetegn

Det er et karakteristisk trekk ved stiftelsene at de er en selveiende organisasjonsform, og dermed uten eksterne eiere. Stiftelsesloven § 2 første punktum gir definisjonen av en stiftelse og lyder: «Med stiftelse forstås en formuesverdi som ved testament, gave eller annen rettslig disposisjon selvstendig er stilt til rådighet for et bestemt formål av ideell, humanitær, kulturell, sosial, utdanningsmessig, økonomisk eller annen art.»

Kjernen i bestemmelsen er det såkalte «selvstendighetskriteriet», det vil si at formuesverdien må være stilt selvstendig til rådighet for formålet, slik at ingen utenforstående har eierinteresser i stiftelsen. I dette ligger at en stiftelse må ha en selvstendig stilling overfor mulige eierpretendenter. Fra det tidspunktet en stiftelse er opprettet, har oppretteren mistet enhver eierrådighet over formuesverdien som inngår i stiftelsen, jf. § 3.

¹ Fideikommiss, en formuesmasse (fast eiendom eller løsøre) som i henhold til bestemmelse av en arvelater eller giver er bundet slik at den som er eier til enhver tid bare har krav på avkastningen, mens selve formuen etter hans død umisket skal gå videre til en annen av slekten etter en nærmere fastsatt arvegangsfølge. Hentet fra <https://snl.no/fideikommiss> 16.8.2016.

Bestemmelsen er imidlertid ikke til hinder for at oppretteren eller andre før stiftelsen er opprettet, kan ha bundet seg til å skyte inn midler i stiftelsen.

Stiftelsen må ha en kapitalbase; en grunnkapital. Loven stiller krav til at stiftelsen ved opprettelsen må ha en grunnkapital på minst 100 000 kroner. Dersom dette vilkåret ikke er oppfylt, er det ikke opprettet noen stiftelse, jf. § 14. Stiftelsestilsynet kan dispensere fra dette kravet. Loven setter ikke noen begrensninger i hva slags formuesverdier grunnkapitalen kan bestå av, så lenge den kan balanseføres i et regnskap, jf. § 15.

Stiftelsen må ha et bestemt formål som angir stiftelsens målsetting. Samtidig setter formålet en ramme for styrets forvaltning av stiftelsen og hvilke formål styret kan tilgodese ved utdelinger fra stiftelsen. Loven fastsetter ingen begrensning i hva formålet til en stiftelse kan være, så lenge formålet ikke strider mot lov eller ærbarhet. Kravet om at formålet skal være «bestemt» er ikke til hinder for at stiftelser har flere formål.

Endelig er det et kjennetegn ved en stiftelse at den må ha en viss varighet. Kravet går ikke direkte fram av loven, men er likevel sikker rett.

3.4 Forskjellige typer stiftelser

Dagens stiftelseslov slår fast at det i Norge er to typer stiftelser, alminnelige og næringsdrivende, jf. §§ 1 og 4. Skillet mellom alminnelige og næringsdrivende stiftelser er gjennomført på den måten at loven positivt bestemmer hvilke stiftelser som skal regnes som næringsdrivende, jf. § 4 andre og tredje ledd. Alminnelige stiftelser er negativt definert, slik at alminnelige stiftelser er de stiftelser som ikke er næringsdrivende stiftelser, jf. fjerde ledd.

De to typene stiftelser er i all hovedsak undergitt samme regulering, men med det unntak at noen særregler gjelder for visse former for næringsdrivende stiftelser. Loven har tre kategorier næringsdrivende stiftelser: Stiftelser som har til formål å drive næringsvirksomhet selv, stiftelser som faktisk driver næringsvirksomhet uten å ha det til formål og stiftelser som på grunn av avtale, eller som eier av aksjer eller andeler, har bestemmende innflytelse over næringsvirksomhet utenfor stiftelsen (såkalte «holdingstiftelser»). Mange av særreglene for næringsdrivende stiftelser gjelder bare for de to første kategoriene.

3.5 Stiftelsenes organisasjon

Alle stiftelser skal ha et styre. Styret har ansvar for forvaltningen av stiftelsen og er også stiftelsens øverste organ, jf. § 30. For de fleste stiftelser er styret det eneste obligatoriske organet, men for næringsdrivende stiftelser som har en grunnkapital på 3 millioner kroner eller mer, og som ikke er holdingstiftelse, er det et lovkrav om daglig leder, jf. § 34.

Alle stiftelser kan ha daglig leder, men dette er bare obligatorisk i næringsdrivende stiftelser som ikke er holdingstiftelser og som har en grunnkapital på 3 millioner kroner eller mer.

Stiftelser kan etter vedtektene også ha andre organer enn styret og daglig leder, men ved stiftelsesloven av 2001 ble det gitt klare begrensninger i hvilke oppgaver som kan legges til slike organer, jf. § 36. Bakgrunnen for dette var å sikre at styret både formelt og reelt er det overordnede organet. Stiftelsen kan dessuten ha saksforberedende, rådgivende og besluttende organer som fullt ut er underlagt styrets omgjørings- og instruksjonsmyndighet.

Loven har ikke nærmere regler om hvordan styremedlemmene eller medlemmer av andre organer skal velges. Det eneste loven krever, er at vedtektene skal angi tallet på styremedlemmer, eventuelt laveste eller høyeste antall styremedlemmer og hvordan styret skal velges, jf. § 10 første ledd bokstav c. Loven tillater at styret er selvsupplerende.

Etter loven § 27 tredje ledd kan den som har avgitt en formuesverdi som inngår i grunnkapitalen og personer som har tilknytning til denne, ikke være de eneste medlemmene av styret. Bestemmelsen har sammenheng med selvstendighetskriteriet.

Loven er ikke til hinder for at stiftelser har enestyre. Dersom stiftelsen har en grunnkapital på 3 millioner kroner eller mer, skal styret ha minst tre medlemmer.

3.6 Kapital

Etter definisjonen av en stiftelse i loven § 2 skal en formuesverdi (grunnkapital) selvstendig være stilt til rådighet for stiftelsen. Er ikke det tilfellet, er det heller ikke opprettet noen stiftelse. I den tradisjonelle stiftelsen blir formålet fremmet gjennom avkastningen av den formuesverdien som er tilført stiftelsen. Dette er imidlertid ikke en nødvendig forutsetning. Det er etter loven ikke noe til hinder for at formålet ivaretas på annen måte, så som ved løpende tilførsel av midler fra private

eller det offentlige eller ved innsamlinger fra allmennheten.

Etter legaldefinisjonen i loven § 2 er det et vilkår for at stiftelsen skal ses på som opprettet, at grunnkapitalen er stilt til rådighet. Stiftelsesloven fastsetter et minstekrav til grunnkapitalens størrelse på 100 000 kroner. Næringsdrivende stiftelser som ikke er holdingstiftelser, skal ha en minste grunnkapital på 200 000 kroner, jf. § 22.

Med ett unntak stiller ikke loven noe krav til at grunnkapitalen skal være bundet. Det er med andre ord ikke noe lovmessig til hinder for at grunnkapitalen brukes til utdelinger eller andre former for realisering av formålet. I alle stiftelser kan grunnkapitalen bindes gjennom vedtektene, og stiftelsens formål kan ofte legge sterke bindinger på forvaltningen av grunnkapitalen. Unntaket er næringsdrivende stiftelser som ikke er holdingstiftelser. For slike stiftelser er det et krav om bundet grunnkapital på minst 200 000 kroner, jf. § 22. Slike stiftelser kan ikke foreta utdelinger som angriper grunnkapitalen.

Etter loven § 18 skal stiftelsens kapital forvaltes på en forsvarlig måte, slik at det til enhver tid tas tilstrekkelig hensyn til sikkerheten og mulighetene for å oppnå en tilfredsstillende avkastning for å ivareta stiftelsens formål. Utover dette stiller ikke loven nærmere krav til kapitalforvaltningen. Slike krav kan imidlertid være fastsatt i stiftelsens vedtekter.

Utdeling av stiftelsens midler må være i samsvar med formålet og eventuelle andre vedtektsbestemmelser om bruken av stiftelsens midler. Alle utdelinger må vedtas av stiftelsens styre, jf. § 19 første ledd. Utdelinger som er i strid med formålet eller som av andre grunner er ulovlige, skal som utgangspunkt tilbakeføres til stiftelsen.

Det kan ikke foretas utdelinger til oppretterne og enkelte av oppretters nærstående, jf. § 19 andre ledd. Dersom det foreligger særlige grunner, kan Stiftelsestilsynet gjøre unntak fra dette utdelingsforbudet. Det er ikke gitt et tilsvarende forbud mot utdelinger til noen som har avgitt formuesverdier til stiftelsens grunnkapital.

3.7 Tilsyn, kontroll og sanksjoner

Stiftelsesloven § 7 første ledd angir Stiftelsestilsynets hovedoppgaver. Etter loven § 7 første ledd fører Stiftelsestilsynet tilsyn med stiftelser. Etter § 7 første ledd andre punktum bokstav a skal Stiftelsestilsynet føre et stiftelsesregister der alle stiftelsene skal være registrert (Stiftelsesregisteret). Stiftelsesregisteret er et sentralt register der alle

norske stiftelser skal registreres, jf. § 8. Stiftelsesregisteret er etablert som et tilknyttet register til Enhetsregisteret. Stiftelsestilsynet er registerfører og har ansvar for føringen av Stiftelsesregisteret. Enhetsregisteret registrerer de opplysningene som skal registreres der (styre, forretningsadresse, revisor, regnskapsfører med mer), mens opplysningene som forutsetter vedtak fra Stiftelsestilsynet og andre opplysninger som ikke registreres i Enhetsregisteret, registreres av Stiftelsestilsynet i Stiftelsesregisteret.

Etter § 7 første ledd andre punktum bokstav b skal Stiftelsestilsynet føre tilsyn og kontroll med at forvaltningen av stiftelsene skjer i samsvar med stiftelsens vedtekter og stiftelsesloven. Stiftelsestilsynets kontroll er en legalitetskontroll, og ikke en kontroll av hensiktsmessigheten av styrets disposisjoner. Ved vedtak om sammenslåing skal Stiftelsestilsynet likevel også prøve hensiktsmessigheten av sammenslåingen, jf. § 53 tredje ledd.

Etter § 7 første ledd andre punktum bokstav c skal Stiftelsestilsynet treffe vedtak med hjemmel i stiftelsesloven. Loven kapittel 6 om omdanning inneholder en rekke bestemmelser som gir Stiftelsestilsynet vedtaksmyndighet, men også en rekke andre bestemmelser i loven gir hjemmel for ulike vedtak.

Stiftelsestilsynet er finansiert ved årlig avgift fra stiftelsene og gebyr ved nyregistrering. Både avgiften og gebyret er differensiert etter hvor stor bokført egenkapital stiftelsene har. Stiftelser med en egenkapital under 100 000 kroner betaler ikke årlig avgift.

Stiftelsesklagenemnda avgjør klager på enkeltvedtak som er truffet av Stiftelsestilsynet, jf. § 7 a. Stiftelsesklagenemnda ble etablert 1. juli 2015. Nærings- og fiskeridepartementet var klageinstans i perioden 1. januar 2014 til 30. juni 2015 etter at ansvaret for sammenslutningsretten, medregnet stiftelsesretten, ble overført fra Justis- og beredskapsdepartementet. Departementet har ikke instruksjons- eller omgjøringsrett overfor Stiftelsesklagenemnda i enkeltsaker.

Loven gir Stiftelsestilsynet enkelte sanksjoner til bruk i tilsynsvirksomheten. Disse retter seg mot stiftelsens styremedlemmer, daglig leder og revisor. Dersom nærmere vilkår er oppfylt, kan Stiftelsestilsynet avsette styremedlemmer, jf. § 29 andre ledd, og frata en revisor hans oppdrag for en stiftelse, jf. § 43 andre ledd. Etter § 40 kan Stiftelsestilsynet sette ned en urimelig høy godtgjørelse til styremedlem, daglig leder eller annen ledende ansatt i stiftelsen. Stiftelsestilsynet kan på vegne av stiftelsen fremme erstatningskrav mot

styrets medlemmer, jf. § 57, og beslutte gransking av hele eller deler av forvaltningen av stiftelsen, jf. § 59.

Overtredelse av stiftelseslovens bestemmelser er straffesanksjonert, jf. § 58.

3.8 Regnskap og revisjon

Alle stiftelser har regnskapsplikt etter regnskapsloven, jf. regnskapsloven § 1-2. Videre har alle stiftelser revisjonsplikt, jf. revisorloven § 2-1. Dette innebærer blant annet at enhver stiftelse skal ha registrert eller statsautorisert revisor. Et unntak er stiftelser der én eller flere kommuner eller fylkeskommuner har rett til å velge eller oppnevne et flertall i styret. Slike stiftelser kan velge kommune- og fylkesrevisjonen som sin revisor, jf. § 43.

3.9 Omdanning

Et kjennetegn ved stiftelsene er at de er ment å være evigvarende (evighetsperspektivet) og uforanderlige, eller at de iallfall skal ha en viss varighet. Dette utgangspunktet krysses imidlertid av at utviklingen kan medføre et behov for å endre eller fravike formålet eller andre bestemmelser som oppretteren har fastsatt, eventuelt oppheve stiftelsen, slå den sammen med andre stiftelser eller dele den opp i flere stiftelser. Dette behovet ivaretas gjennom reglene om omdanning.

Stiftelsesloven har i kapittel 6 regler om omdanning av stiftelser med mer. Dette er dels regler om endringer i det materielle innholdet i stiftelsesgrunnlaget eller vedtektene, og dels regler om saksbehandlingen i omdanningssaker.

Loven oppstiller strenge materielle begrensninger i adgangen til å foreta omdanning, det vil si endring eller fravik av bestemmelser som gjelder formålet eller andre bestemmelser som det må antas at det ble lagt vesentlig vekt på ved opprettelsen, jf. § 46 første ledd. Er det derimot tale om omdanning av en bestemmelse som ikke gjelder formålet, og som det ellers må antas ikke var lagt

vesentlig vekt på ved opprettelsen, kan omdanning skje når bestemmelsen på grunn av endrede forhold viser seg å være uheldig eller uhensiktsmessig, jf. § 46 andre ledd.

Innebærer omdanningen at stiftelsen oppheves, skal kapitalen som er igjen etter at kreditorene er dekket, brukes på en måte som samsvarer med stiftelsens formål eller et beslektet formål, jf. § 47 andre ledd.

Etter loven § 48 første ledd har Stiftelsestilsynet omdanningsmyndighet. I vedtektene kan imidlertid omdanningsmyndigheten legges til andre enn Stiftelsestilsynet, jf. § 36 andre ledd. Dette kan være styret eller andre. Oppretter selv kan ikke ha omdanningskompetanse, jf. § 48 andre ledd. Der andre enn Stiftelsestilsynet har omdanningsmyndighet, må vedtak om omdanning godkjennes av Stiftelsestilsynet for å være gyldig, jf. § 48 andre ledd tredje punktum og § 51.

Etter § 49 skal oppretter gis mulighet til å uttale seg om omdanningen før det treffes vedtak i saken. Dersom oppretter er død, skal det om mulig innhentes uttalelse fra slektninger og andre som har stått oppretter nær og fra andre som berøres av omdanningen.

Stiftelseslovens kapittel om omdanning har et videre virkeområde enn lovens øvrige regler. Etter § 55 gjelder omdanningsreglene også for rettsdannelser som ikke er stiftelser, men som har fellestrekk med stiftelsene. § 55 er ment å være en sikkerhetsventil i de tilfeller der utviklingen medfører behov for endring av en i utgangspunktet uforanderlig bestemmelse om bruk av formuesverdier. Det er en forutsetning for anvendelsen av § 55 at ikke noe annet regelverk kan avhjelpe situasjonen, og at ingen fysiske eller juridiske personer kan samtykke til omdanningen.

Det er bare den som forpliktelsen hviler på, eller som ellers råder over de midlene saken gjelder, som kan sette fram en søknad til Stiftelsestilsynet etter § 55, jf. tredje ledd. Bestemmelsen sier klart at det bare er reglene i kapittel 6 som gjelder for slike saker, noe som også er presisert i § 1 andre ledd. Stiftelsestilsynet er ikke gitt hjemmel til å føre tilsyn og kontroll med bruken av den typen midler som § 55 omhandler.

Kapittel 4

Utenlandsk lovgivning

I mandatet heter det at utvalget «skal se hen til andre lands lovgivning om stiftelser, særlig de nordiske land».

Stiftelseslovgivningen i de nordiske landene er bygd på det samme stiftelsesbegrepet. Lovgivningen tar utgangspunkt i at en stiftelse kjennetegnes ved at en formuesverdi selvstendig er stilt til rådighet for å fremme et bestemt formål. Lovgivningen regulerer også de samme hovedspørsmålene, så som kapitalforvaltningen, stiftelsens organisasjon, revisjon, tilsyn og endring av vedtektene mv. (omdanning). Måten spørsmålene er løst på varierer imidlertid, og de nærmere detaljene i lovene er ganske forskjellige. Forskjellene har blant annet sammenheng med forskjellig tradisjon og at det ikke har vært noe nordisk lovsamarbeid på stiftelsesrettens område. Det er likevel et visst nordisk samarbeid på stiftelsesrettens område. Det har blant annet vært nordiske stiftelsesrettskonferanser der deltakerne har fått kunnskap om og utvekslet synspunkter på stiftelseslovgivningen i Norden med ujevne mellomrom siden 1999. Den siste konferansen ble holdt i Lund i Sverige våren 2016. Utvalget var representert her, og fikk innspill som har vært til nytte for utvalgsarbeidet.

I Sverige er stiftelsene regulert i lov nr. 1220 av 25. august 1994. Tilsynsmyndigheten i Sverige er lagt til syv av de regionale og statlige länsstyrelsene (tilsvarende norske fylkesmenn). De regionale länsstyrelsene fører stiftelsesregister, og alle stiftelser har registreringsplikt.

I Danmark reguleres erhvervsdrivende fonde (tilsvarer i stor grad næringsdrivende stiftelser i Norge) og øvrige fonde (alminnelige stiftelser) av ulike lover. Erhvervsdrivende fonde er regulert i lov om erhvervsdrivende fonde av 25. juni 2014 nr. 712. Øvrige stiftelser er regulert i lov om fonde og visse foreninger av 20. september 2012 nr. 938. Tilsynsmyndighet for erhvervsdrivende fonde er lagt til Erhvervsstyrelsen ved delegasjon fra Erhvervs- og Vækstministeriet. For øvrige fonde

er tilsynsmyndigheten lagt til Civilstyrelsen ved delegasjon fra Justitsministeriet. Det føres ikke noe særskilt stiftelsesregister, men erhvervsdrivende fonde blir registrert i det danske foretaksregisteret. Dette føres av Erhvervsstyrelsen.

Finland fikk ny stiftelseslov 24. april 2015 nr. 487 som trådte i kraft 1. desember 2015. Loven avløste den tidligere stiftelsesloven av 1930. Det er spesielt for den finske loven at en stiftelse ikke kan ha til formål å drive næringsvirksomhet (affärsverksamhet). Dette er likevel ikke til hinder for at allmenntilgynnlige stiftelser selv eller gjennom aksjeselskaper driver næringsvirksomhet for å fremme det allmenntilgynnlige formålet. Tilsynsmyndigheten for alle stiftelsene i Finland er lagt til det nasjonale patent- og registreringsstyret (Patent- och registerstyrelsen), som fører et særlig stiftelsesregister.

Ved utformingen av lovutkastet har utvalget lagt hovedvekt på å utforme en lov som er tilpasset forholdene her i landet, og de innspillene som utvalget har fått fra ulike hold under arbeidet med utredningen. Utvalget har derfor bare i liten grad lagt vekt på hvordan problemstillinger er løst i de andre landenes lovgivning. Den stramme tidsrammen utvalget har fått, har heller ikke gjort det mulig for utvalget å sette seg inn i de nærmere detaljene i lovgivningen i de øvrige nordiske landene.

Utvalget har ikke sett det som hensiktsmessig å bruke tid og ressurser på å se på stiftelseslovgivningen i land utenfor Norden. Utvalget legger til grunn at nytteverdien av dette ville vært begrenset, samtidig som utvalget, som nevnt over, har lagt hovedvekten på å utarbeide et lovforslag som er tilpasset norske forhold.

I EU er det utarbeidet et utkast til rådsforordning om vedtekter for europeiske stiftelser. Arbeidet med forordningen er imidlertid stanset, og forslaget ble trukket av Kommisjonen 7. mars 2015.

Del II
Utvalgets vurderinger og forslag

Kapittel 5

Behovet for gjennomgang av loven

5.1 Innledning

Den gjeldende stiftelsesloven ble vedtatt 15. juni 2001 og trådte i kraft 1. januar 2005. Loven avløste stiftelsesloven av 23. mai 1980.

I de ti årene stiftelsesloven har vært i kraft er det ikke foretatt noen etterkontroll av om loven virker etter sin hensikt eller om det er bestemmelser i loven som reiser problemer i praksis. Dette i seg selv gir grunn til nå å foreta en gjennomgang av loven. I denne sammenheng er det av betydning at Stiftelsestilsynet har samlet bred erfaring med loven siden tilsynet ble opprettet i 2005. Tiden kan nå være inne til å dra nytte av denne erfaringen og Stiftelsestilsynets praksis. I denne sammenheng bør det vurderes om loven gir Stiftelsestilsynet god nok hjemmel for å utføre et effektivt tilsyn.

Også enkelte utviklingstrekk gir grunn til å se nærmere på bestemmelsene i den gjeldende stiftelsesloven.

Siden loven trådte i kraft har det vært en betydelig utvikling innenfor stiftelsessektoren. Per 1. september 2016 var det registrert 7 060 stiftelser. Det er en utvikling i retning av flere store og færre små stiftelser. Dette skyldes for en del sammenslåing eller avvikling av små stiftelser. I perioden 2005–2015 ble 3 915 stiftelser slettet fra Stiftelsesregisteret. Tall fra Enhetsregisteret viser at den samme tendensen gjorde seg gjeldende i perioden 1995–2004, da 3 917 stiftelser ble slettet.

Tallet på stiftelser med egenkapital på over 1 million kroner har økt. I perioden har det også samlet sett vært en betydelig vekst i de samlede verdier som er plassert i stiftelser. Fra 2005 til 2013 økte den bokførte egenkapitalen i stiftelsene fra 43 milliarder kroner til 137 milliarder kroner. Bokført egenkapital var 146 milliarder kroner ved utgangen av 2014. Den store økningen i bokført egenkapital skyldes i stor grad enkelte nye store stiftelser, og ikke en generell vekst i øvrige stiftelser.

Den gjeldende stiftelsesloven tar i liten utstrekning hensyn til denne utviklingen. Bestemmelsene i loven er stort sett de samme for store og små stiftelser. Den utviklingen det er pekt på i

avsnittet over gir grunn til å vurdere om de store stiftelsene reiser problemstillinger som bør reguleres i særlige lovbestemmelser for denne gruppen stiftelser. Dette kan blant annet gjelde spørsmål som gjelder de store stiftelsenenes kapitalforvaltning og organisasjon. Det kan spørres om disse problemstillingene er så spesielle for store stiftelser at det bør gis særregler for disse. En slik lovgivning vil til dels reise vanskelige avgrensningsspørsmål og dessuten gjøre lovverket mer komplisert. Et alternativ vil derfor være å utforme regelverket så romslig at det kan anvendes for både store og små stiftelser, men slik at det blir såpass smidig at den konkrete anvendelsen kan tilpasses den enkelte stiftelsens behov.

Det samme utviklingstrekket gjør seg gjeldende for næringsdrivende stiftelser. De siste årene har det også blitt opprettet flere store næringsdrivende stiftelser, og per 1. september 2016 var det registrert 840 næringsdrivende stiftelser, mot 933 i 2010. De næringsdrivende stiftelsene kan reise særlige problemstillinger. Også for næringsdrivende stiftelser er det en lovgiveroppgave å legge til rette for å fremme stiftelsens formål. Samtidig må lovgivningen fastsette en hensiktsmessig ramme for næringsvirksomheten. Stiftelseslovgivningen regulerer imidlertid i liten grad selve næringsvirksomheten.

De sentrale reglene er her i lovgivning utenfor stiftelseslovgivningen, så som i den alminnelige næringslovgivningen som gjelder uavhengig av organisasjonsform. Dessuten er det slik at næringsvirksomheten ofte ikke blir drevet i regi av stiftelsen selv, men i underliggende aksjeselskaper som eies av stiftelsen. Det er da reglene i aksjeloven som fastsetter den organisatoriske rammen for næringsvirksomheten. Dette er likevel ikke til hinder for at også stiftelseslovgivningen bør ta opp spørsmål som har med næringsvirksomheten å gjøre. Dette gjelder for eksempel spørsmål som har sammenheng med det spenningsforholdet som kan oppstå mellom hensynet til å ivareta stiftelsenes allmenntilgode og ønsket om å tilgodese næringsvirksomheten, så som ved å styrke denne

økonomisk. Dette kan blant annet tilsi at loven bør ha regler som gir grunnlag for kontroll og innsyn i den underliggende næringsvirksomheten og kontroll med transaksjoner mellom stiftelsen og underliggende aksjeselskaper.

Et spørsmål i denne sammenheng er om reglene i aksjeloven kan være et mønster for stiftelser som driver næringsvirksomhet. Aksjelovgivning ble ved lovendringer i 2012 og 2013 forenklet, og det ble da særlig lagt vekt på å tilpasse aksjelovgivningen til de små aksjeselskaperes behov. Et annet spørsmål er om endringene i aksjeloven bare har overføringsverdi for stiftelser som driver næringsvirksomhet, eller om de også kan ha betydning for stiftelser i sin alminnelighet.

Ved de nevnte endringene i aksjelovgivningen har ny teknologi gjort det mulig å forenkle lovbestemmelser om selskapsrettslige disposisjoner og registrering av disse. Det bør vurderes om den elektroniske utviklingen kan gi nye og forenklede elektroniske løsninger også for stiftelser. I vurderingen bør det ses hen til om de siste årenes forenklinger i aksjelovgivningen kan ha overføringsverdi til stiftelseslovgivningen.

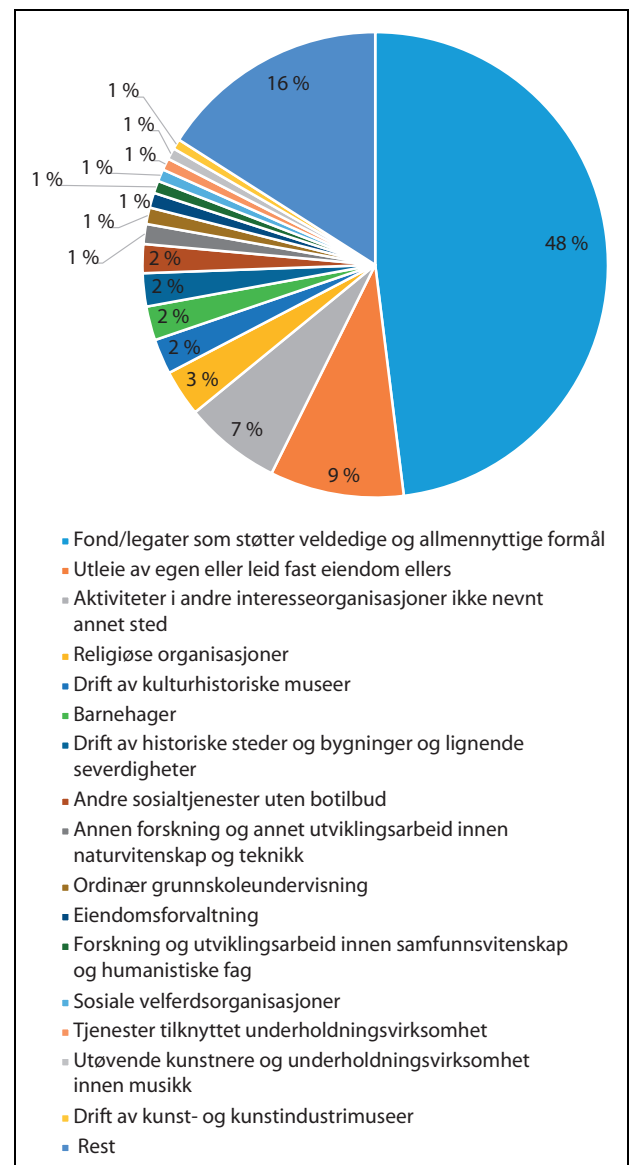
Selv om mange små stiftelser er blitt opphevet eller slått sammen de siste årene, er det fremdeles mange små stiftelser i Norge. 3 368 av stiftelsene som var registrert i Stiftelsesregisteret per 1. januar 2016, hadde en bokført egenkapital i siste avlagte årsregnskap (2014) på mindre enn 1 million kroner. Av disse hadde 761 en bokført egenkapital på under 100 000 kroner. Når kapitalgrunnlaget blir så lite kan vi spørre om stiftelsene er så små at de ikke lenger har livets rett, men vi kan også spørre om det er mulig å forenkle regelverket for små stiftelser slik at stiftelsenes midler og de tillitsvalgte innsats i større grad kan brukes til å fremme stiftelsens formål. Spesielt kan det være grunn til å vurdere regnskaps- og revisjonsplikten etter gjeldende lov. Kostnadene til dette kan virke uforholdsmessig tyngende for små stiftelser, og redusere muligheten for å realisere formålet. Dette hensynet må imidlertid veies mot andre viktige hensyn, først og fremst at hensynet til allmennhetens tillit til stiftelsesformen opprettholdes, blant annet ved et effektivt tilsyn.

Stiftelsestilsynet skal i dag vedta eller godkjenne alle endringer i, eller opphevinger av, den rettslige disposisjonen som danner grunnlaget for stiftelsen eller stiftelsenes vedtekter (omdanning). Dette arbeidet utgjør en vesentlig del av Stiftelsestilsynets oppgaver, og kan virke unødig tyngende både for tilsynet selv og for stiftelsene. Særlig små stiftelser opplever at det strenge regelverket om omdanning kan virke omstendelig og unødvendig.

Dette reiser spørsmålet om det er behov for å lempe på kravet om Stiftelsestilsynets medvirkning ved omdanning, iallfall når det gjelder omdanning som ikke gjelder formålet eller andre bestemmelser som oppretteren har lagt vesentlig vekt på.

5.2 Oversikt over stiftelsenes formål

Stiftelsesloven setter i utgangspunktet ingen grenser for hva som kan være formålet til en stiftelse. Et søk på stiftelsenes næringskoder (NACE-koder) i Enhetsregisteret¹ viser spennet i formål. Selv om en stiftelse har flere formål, vil den bare være registrert med én kode i registeret.

Figur 5.1 Stiftelser fordelt på næringskoder

¹ <https://www.brreg.no/bedrift/naeringskoder/>

5.3 Særlig om betydningen av stiftelsesformen for finansiering av kulturlivet

Med utgangspunkt i Sundvolden-plattformen peker utvalgets mandat særlig på sammenhengen mellom stiftelser og privat finansiering av kulturlivet. Fra Sundvolden-plattformen blir det sitert at regjeringen vil:

«Styrke den private finansieringen av kulturlivet gjennom for eksempel gaveforsterkningsordninger og bedre tilrettelegging for private fond og stiftelser. Dette vil på sikt kunne redusere avhengigheten av offentlig finansiering.»

Dette er fulgt opp i Kulturdepartementets budsjettforslag, Prop. 1 S (2015–2016) slik:

«Regjeringen vil anerkjenne og oppmuntre til at privatpersoner, stiftelser og næringsliv ser verdien av å engasjere seg i kulturlivet. Regjeringen foreslår derfor å styrke og utvide gaveforsterkningsordningen.»

«Regjeringen ønsker mer privat finansiering i norsk kulturliv. Flere finansieringskilder vil gjøre kulturlivet sterkere, mer uavhengig og sikre maktspredning.»

«I tillegg til gaver mottar frivillige organisasjoner tilskudd fra en rekke stiftelser. De siste årene har rundt 3 mrd. kroner per år blitt utdelt fra stiftelser til samfunnsnyttige formål. Forskning er den sektoren som får mest penger, men også kultur, utdanning og sosiale formål er store mottakere av penger fra norske stiftelser. Etter årtusenskiftet har stiftelseslandskapet endret seg ved at det har blitt opprettet flere større pengeutdelende stiftelser og flere stiftelser har fått utvidet sin kapital med bidrag fra enkeltpersoner eller familier. Denne utviklingen innebærer at frivillige organisasjoner har fått flere inntektsmuligheter uavhengig av staten.»

Kulturlivet blir i dag tilført betydelige midler gjennom utdelinger fra stiftelser. I en særstilling står sparebankstiftelsene som årlig tilfører ulike deler av kulturlivet store midler. Også utenom sparebankstiftelsene er det stiftelser som årlig tilfører kulturlivet betydelige midler. Dette viser at gjeldende stiftelseslovgivning neppe utgjør noen hindring eller i vesentlig grad motvirker bruken av stiftelsesformen for å tilføre kulturlivet private

midler. Det kan likevel være grunn til å spørre om stiftelseslovgivningen i større grad enn i dag kan legge til rette for å styrke den private finansieringen av kulturlivet ved bruk av stiftelser.

Det er i denne sammenheng av betydning at stiftelsesformen har særtrekk som kan gjøre den til et velegnet redskap både for dem som ønsker å tilgodese kulturlivet med midler, og for kulturlivet som mottaker av midlene. Stiftelser har i utgangspunktet et langsiktig perspektiv, og innenfor rammen av formålet har stiftelsens styre myndighet til å «styre» utdelingene. Dette betyr at stiftelsesformen kan kombinere en mulig langsiktig finansiering med at midlene innenfor rammen av formålet samtidig kan styres etter de konkrete behovene. Det er dessuten av betydning at stiftelsene er underlagt tilsyn av Stiftelsestilsynet, noe som gir trygghet for forsvarlig forvaltning av midlene og at midlene blir brukt til formålet.

Det som er nevnt over viser at den betydningen stiftelsesformen har som finansieringskilde for kulturlivet, bør være en del av bakteppet ved vurderingen av behovet for endringer i stiftelseslovgivningen. Det gjelder utformingen av reglene om opprettelse av stiftelser, stiftelsens organisasjon, kapitalforvaltning, tilsyn og endring av formålet der det opprinnelige formålet er utdatert. Dette betyr ikke nødvendigvis at det bør gis egne regler for stiftelser som har til formål å støtte kulturlivet. Etter utvalgets vurdering er det imidlertid slik at de problemstillinger som gjelder stiftelser som støtter kulturformål, også vil gjelde stiftelser generelt. Dette betyr at de generelle reglene i utvalgets forslag til ny stiftelseslov også ivaretar behovet til stiftelser innenfor kultursektoren.

Et spørsmål er om stiftelsesloven stenger for nye former for støtte til ulike deler av kulturlivet. Utvalget har vurdert dette, men har vanskelig for å se at så kan være tilfelle. Loven setter ingen grenser for hva slags formål en stiftelse kan ha, og gir også stiftelsene et vidt spillerom når det gjelder realiseringen av formålet. Loven er for eksempel ikke til hinder for at formålet realiseres ved såkalt «impact investing» og andre former for formålsinvesteringer. Utvalget mener likevel at dette bør presiseres ved å ta inn en egen bestemmelse i loven om dette. For ytterligere omtale, se kapittel 12.2.3 *Noen bemerkninger om kombinasjon av kapitalforvaltning og formålsrealisering.*

5.4 Rammelovgivningen for stiftelser

Utvalget vil peke på at lovregler utenfor stiftelsesretten i større grad enn stiftelseslovgivningen har

betydning for bruken av stiftelsesformen i arbeidet for å tilføre kulturlivet private midler. Utvalget peker her først og fremst på mulige hindringer gjennom skatte- og avgiftslovgivningen. Det ligger utenfor mandatet å gå inn i skatte- og avgiftsspørsmål og annen lovgivning utenom stiftelseslovgivningen.

Utvalget vil likevel påpeke at det kan være grunn for myndighetene til å sette i gang en helhetlig gjennomgang av ulike skatte- og avgiftsspørsmål knyttet til stiftelser.

For å illustrere behovet viser utvalget til at de senere årene har vært betydelig usikkerhet rundt hvor aktivt, eller i hvilken form, en stiftelse kan utføre kapitalforvaltning i egen regi før det regnes som økonomisk virksomhet og det inntre-

skatteplikt for stiftelsen. Uklarheter knyttet til hva som skal til før en stiftelses virksomhet blir skattepliktig er uheldig både fordi det skaper merarbeid og merkostnader for stiftelsene, og fordi slike uklarheter kan vanskeliggjøre både formålsrealisering og kapitalforvaltning. Utviklingen av filantropien viser en stadig dreining fra stiftelser som passive pengeutdelere til at stiftelsene blir mer aktive bidragsytere inn mot ulike formål. Dette utfordrer gjeldende skatteregler og praktiseringen av disse. Det er utvalgets vurdering at klare og forutsigbare rammebetingelser vil fremme stiftelsesformen.

En slik gjennomgang bør også se på hvilke skatte- og avgiftsrettslige insentiver som kan være effektive virkemidler for å fremme stiftelsesformen.

Kapittel 6

Stiftelsesbegrepet

6.1 Innledning

Kjernen i stiftelsesbegrepet er at en formuesmasse ved en rettslig disposisjon selvstendig er stilt til rådighet for et bestemt formål. I gjeldende lov er dette kommet til uttrykk i definisjonen av en stiftelse i loven § 2. Definisjonen har parallell i 1980-loven § 2, selv om bestemmelsen i gjeldende lov er bygget opp på en annen måte. 1980-loven § 2 bygget igjen på den vanlige forståelsen av en stiftelse fra før stiftelsesretten ble lovfestet.

Utvalget viderefører i utkastet § 2 legaldefinisjonen fra gjeldende lov, og foreslår dermed ikke noen endringer i det materielle innholdet i hva en stiftelse er. Legaldefinisjonen i lovutkastet § 2 fastsetter dermed lovens materielle virkeområde slik at loven ikke gjelder for rettsdannelser som faller utenfor legaldefinisjonen i utkastet § 2. Utvalget mener det er av betydning å holde fast ved den tradisjonelle forståelsen av hva en stiftelse er, og som de materielle reglene i loven er utformet med sikte på. Riktignok kan det være slik at grensen mellom stiftelser og rettsdannelser som har felles trekk med stiftelser i en del tilfeller kan være flytende. Dette gjelder blant annet for foreninger som i dag ikke er regulert i egen lov. Utvalget mener imidlertid at det er viktig å holde fast ved kjernen i stiftelsesbegrepet. Dersom denne forlattes, utvannes stiftelsesformen som et særskilt rettsinstitutt, og det åpnes for at begrepet også omfatter rettsdannelser som ikke er stiftelser i tradisjonell forstand. Det vil man ikke være tjent med. Når det spesielt gjelder foreninger må svaret heller være å vurdere egen lovgivning for disse, og på denne måten dekke det behovet som måtte gjøre seg gjeldende for lovregulering. Utvalget vil dessuten peke på at gjeldende lov § 55, som avløses av § 85 i utkastet, løser enkelte spørsmål for rettsdannelser som ikke er stiftelser, men ligger stiftelsene nær.

Utvalget har fått innspill om at det kan være behov for å innføre en bestemmelse om at Stiftelsestilsynet i tvilstilfeller avgjør om en rettsdannelser er en stiftelse. Slik loven nå er formulert må

Stiftelsestilsynet i slike tvilstilfeller ta prejudisiell stilling til om rettsdannelsen er en stiftelse i forbindelse med et annet realitetsvedtak. Det har vært fremhevet at det vil være en forenkling om Stiftelsestilsynet gis hjemmel til å fatte realitetsvedtak utelukkende knyttet til om en rettsdannelser er en stiftelse eller ikke. En slik hjemmel vil være særlig aktuell i tilfeller der det er tvist knyttet til om en enhet for eksempel opprettet ved testament er en stiftelse. Med en slik hjemmel vil det bli en selvstendig klageadgang på vedtaket om rettsdannelsen er en stiftelse, og ikke som nå, en klage på for eksempel en styreoppnevning, når realiteten i saken er en uenighet om det er opprettet en stiftelse eller ikke.

Etter utvalgets vurdering vil Stiftelsestilsynets vedtak om å registrere stiftelsen i det alt vesentlige ha de samme rettsvirkningene som et vedtak etter en slik hjemmel vil ha. I alle registreringsvedtak vil det implisitt ligge en vurdering av om enheten er en stiftelse eller ikke. Utvalget viser også til at det foreslås en endring i lovutkastet § 4 som presiserer opprettelsestidspunktet for en stiftelse opprettet i testament. Etter utvalgets vurdering er det en hjemmel som i større grad skaper klarhet på et område som i praksis har vist seg å være uklart. I slike tilfeller vil det være naturlig at Stiftelsestilsynet fatter registreringsvedtak selv om stiftelsens kapital ennå ikke er endelig klarlagt. Utvalget foreslår en ny bestemmelse i utkastet § 16 andre ledd andre punktum om at grunnkapitalen for stiftelser som er opprettet i testament, anses å være stilt til disposisjon for stiftelsen ved dødsfallstidspunktet. Sammen med den nye bestemmelsen i utkastet § 17 andre ledd som utsetter tidspunktet for når slike stiftelser skal sende inn erklæringer som nevnt i § 17 første ledd bokstavene c og d, vil det ikke lenger være nødvendig å avvente registreringen av stiftelser opprettet i testament til etter at arven er utloddet.

De sentrale elementene i stiftelsesbegrepet er disse:

- Det må være foretatt en «rettslig disposisjon».

- Det må foreligge en «formuesverdi».
- Det må være fastsatt et «bestemt formål» som skal fremmes.
- Den rettslige disposisjonen må ha stilt formuesverdien «selvstendig» til rådighet for formålet.
- Stiftelsen må ha en viss varighet. Dette siste kommer ikke til uttrykk i legaldefinisjonen, men er allikevel et vilkår for at det skal foreligge en stiftelse.

Utvalget kommer nedenfor nærmere inn på de enkelte elementene i stiftelsesbegrepet.

6.2 Formuesverdi

Etter gjeldende lov § 2 må en formuesverdi være stilt selvstendig til rådighet for formålet. Dette er et helt grunnleggende trekk ved stiftelsene som er videreført i utkastet § 2 første ledd. Kravet om tilførsel av en formuesverdi er i gjeldende lov konkretisert i kravet til minste grunnkapital i loven § 14 og § 11 andre ledd som gjør det til et registreringsvilkår at hele grunnkapitalen selvstendig er stilt til rådighet for stiftelsen. Bestemmelsen er videreført i utkastet § 18 om minste grunnkapital og § 16 andre ledd om vilkår for registrering.

I mandatet er utvalget særlig bedt om å vurdere om det er behov for minstekrav til kapital ved etableringen av en stiftelse. Utvalget har med dette utgangspunktet vurdert om det skal kunne opprettes stiftelser uten at det stilles krav om tilførsel av en grunnkapital (aktivitetsstiftelser). Det er stiftelser som ikke har til formål å dele ut midler, men har til hovedformål å være en organisatorisk ramme for en aktivitet, så som museer, forskning, barnehager mv. For slike stiftelser er det ofte slik at det økonomiske grunnlaget for virksomheten, ikke er det som er tilført stiftelsen som grunnkapital eller annen form for innskutt egenkapital da stiftelsen ble opprettet, men løpende tilførsel av midler fra det offentlige eller private og/eller vederlag for stiftelsens tjenester. I slike tilfeller kan det oppleves som unødvendig å tilføre stiftelsen et beløp som grunnkapital ved opprettelsen. Utvalget har imidlertid blitt stående ved at kravet om tilførsel av en formuesverdi (grunnkapital) er et så sentralt kjennetegn ved stiftelsesformen at det bør videreføres. Det vises i denne sammenheng til det som er sagt i kapittel 12.1.3. Dersom det ikke er ønskelig å tilføre stiftelsen en grunnkapital som tilfredsstiller lovens minstekrav, bør virksomheten organiseres på annen måte, for eksempel som en forening eller et aksjeselskap.

En annen sak er spørsmålet om lovens minstekrav til grunnkapitalens størrelse som utvalget drøfter i kapittel 12.1.3 *Minstekapitalens størrelse* nedenfor.

6.3 Rettslig disposisjon

Etter legaldefinisjonen i gjeldende lov § 2 må stiftelsen ha grunnlag i en rettslig disposisjon. Testament og gavedisposisjoner er uttrykkelig nevnt som eksempler på de vanligste formene for disposisjoner som oppretter en stiftelse, men det kan også tenkes andre former for disposisjoner, så som en gjensidig bebyrdende avtale. Det avgjørende er om disposisjonen etter sitt innhold etablerer en rettsdannelse som er en stiftelse.

Utvalget har ikke mottatt innspill som gjelder de rettslige disposisjoner som etablerer en stiftelse, og viderefører derfor gjeldende lov på dette punktet.

Et annet spørsmål er at loven stiller nærmere innholdsmessige krav til stiftelsesdokumentet og hva som skal til for å få registrert stiftelsen i Stiftelsesregisteret. Utvalget foreslår regler om dette i lovutkastets kapittel 2, som avløser reglene i gjeldende lov kapittel 2. Utvalget har på enkelte punkter forenklet disse reglene med sikte på å gjøre det enklere å etablere en stiftelse. Om enkelthetene vises til kapittel 11.

6.4 Formålet

Gjeldende lov krever i § 2 at oppretteren må fastsette et «bestemt formål» som stiftelsen skal fremme. Loven stiller ikke nærmere krav til formålet slik at en stiftelse i utgangspunktet kan tenkes å fremme et hvert tenkelig lovlig formål. Utvalget foreslår ingen endringer i dette.

Utvalget finner grunn til å presisere at bestemmelsen åpner for at en stiftelse kan ha flere formål. Vedtektene kan også ha bestemmelser om at de ulike formålene skal realiseres på ulike tidspunkt, for eksempel slik at et formål skal realiseres i stiftelsens driftsperiode, mens et annet formål, uten hinder av gjeldende lov § 47 andre ledd, se utkastets § 71 andre ledd bokstav a, skal tilgodeses ved avvikling av stiftelsen.

På bakgrunn av at den finske stiftelsesloven ikke tillater stiftelser som har til formål å drive næringsvirksomhet, se kapittel 4, har utvalget vurdert om det også bør være slik i Norge. Utvalget er imidlertid av den klare oppfatning at det

ikke er noe som tilsier et tilsvarende forbud her i landet. Det vises for øvrig til kapittel 9.

6.5 Selvstendighetskravet

Selvstendighetskravet er et grunnleggende element i stiftelsesbegrepet. I legaldefinisjonen i gjeldende lov § 2 er dette kommet til uttrykk i kravet om at formuesverdien «selvstendig» er stilt til rådighet for et bestemt formål.

Selvstendighetskravet er behandlet i forarbeidene til gjeldende lov, se NOU 1998: 7 *Om stiftelser* kapittel 8 side 20 følgende. Når det gjelder en mer inngående behandling av selvstendighetskravet, vises til Geir Woxholth som i *Ånd og rett*, Festskrift til Birger Stuevold Lassen, Oslo 1997, side 1089–1103, har gitt en mer inngående behandling av selvstendighetskravet.

En rekke av reglene både i gjeldende lov og i utkastet har sammenheng med og bygger opp om selvstendighetskravet og stiftelsens uavhengighet overfor utenforstående «eiere» og andre som har en tilknytning til stiftelsen og stiftelsens virksomhet. I utkastet gjelder dette reglene om sammensetningen av styret, jf. utkastet § 24, utdelinger til oppretteren og andre som står denne nær, jf. utkastet § 59, forbud mot lån til og sikkerhetsstillelse til fordel for oppretteren og andre som står denne nær, jf. utkastet § 61. Det er også andre regler i lovutkastet som har sammenheng med stiftelsens selvstendighet. Det gjelder blant annet § 3 om rådigheten over formuesverdier som er tilført stiftelsen, § 21 om separasjonsplikt, § 31 om Stiftelsestilsynets myndighet til å avsette og oppnevne styremedlemmer, fellesbestemmelsene i utkastet kapittel 5 avsnitt V §§ 50–53 om misbruk av posisjon i stiftelsen, avtaler med styremedlemmer mv., inhabilitet og godtgjørelse og reglene om omdanning i utkastet kapittel 8. Også omdanningsreglene har sammenheng med stiftelsens uavhengighet til forskjellige utenforstående interesser. Disse reglene er dels en videreføring av regler i gjeldende lov, men likevel slik at utvalget på flere punkter foreslår endringer.

Utvalget har mottatt forskjellige innspill der det gis uttrykk for at flere av reglene i gjeldende lov er for stivbente og til hinder for hensiktsmessige løsninger. Dette gjelder blant annet forbudet mot utdelinger til oppretteren og personer som står denne nær og omdanningsreglene der forbudet kan være til hinder for å realisere stiftelsens formål. Når det gjelder omdanningsreglene, har utvalget fått innspill i retning av at vilkårene for å

endre vedtektene eller gjøre organisatoriske endringer er for strenge. Omdanningsreglene kan hindre en fornuftig tilpasning av formålet og gjøre det vanskelig å gjennomføre en fornuftig omorganisering av virksomheten til for eksempel et aksjeselskap.

Utvalget drøfter disse og andre spørsmål som selvstendighetskravet reiser i tilknytning til utvalgets behandling av de konkrete reglene det gjelder. Utvalget vil likevel allerede her peke på at dets generelle syn er at selvstendighetskravet fortsatt bør stå helt sentralt i stiftelsesretten og ved utformingen av stiftelseslovgivningen. Det er selvstendighetskravet som særlig skiller stiftelsene fra organisasjonsformer med eiere eller medlemmer, så som foreninger, samvirkelag og ulike selskapsformer. Dersom det ikke er hensiktsmessig å tilpasse virksomheten til selvstendighetskravet, ser utvalget det slik at det heller bør velges en annen organisasjonsform som gir de som står bak virksomheten større innflytelse enn stiftelsesformen kan gi.

Det som her er sagt om utvalgets prinsipielle utgangspunkt, er likevel ikke til hinder for at utvalget ved vurderingen av de enkelte reglene har sett hen til behovet for å myke disse opp og gjøre reglene mer smidige. Dette er blant annet tilfellet når det gjelder forbudet mot utdelinger til oppretteren mv., se utkastet § 59 og merknadene til denne bestemmelsen, og omdanningsreglene der utvalget foreslår en betydelig forenkling av regelverket, se de alminnelige motivene kapittel 16 samt lovutkastet kapittel 8 og spesialmerknadene til dette kapittelet.

6.6 Varighet

Som nevnt i kapittel 6.1 er det et vilkår at en stiftelse skal ha en viss varighet. Det er antatt at en stiftelse som ventes å ha en kortere varighet enn fire–fem år neppe bør aksepteres som gyldig opprettet, jf. Knudsen/Woxholth: *Stiftelsesloven med kommentarer* (2004) side 35. I dommen i RG 2013/1617 (LB-2012-70267) ble en «stiftelse» med antatt varighet på to–tre år ikke sett på som en gyldig opprettet stiftelse.

Utvalget har vurdert om loven bør fastsette en fast nedre grense, men er kommet til at dette ikke vil være hensiktsmessig. Hvorvidt kravet til varighet er oppfylt, må bero på en helhetsvurdering. En lovfesting av en nedre grense vil lett binde den vurderingen som må foretas på en uheldig måte.

Kapittel 7

Lovens anvendelse på Svalbard

Mandatet ber utvalget om å vurdere om loven skal gjelde for Svalbard. Utvalget oppfatter dette slik at utvalget er bedt om å vurdere behovet for å presisere stiftelseslovens anvendelse på Svalbard ved bruk av forskriftshjemmelen i gjeldende lovs § 1 tredje ledd, og eventuelt fremme forslag til det nærmere innholdet av en slik forskrift. Spørsmålet kan ses i sammenheng med at Svalbardloven av 17. juli 1925 nr. 11 i § 2 fastsetter at norsk privatrett, strafferett og lovgivningen om rettspleie gjelder på Svalbard. Andre bestemmelser gjelder ikke på Svalbard uten når det er særskilt fastsatt, jf. Rt. 2007 side 801 (HR-2007-00887-A) om hva som nærmere skal til for å anse det som særskilt fastsatt at blant annet offentligrettslig lovgivning skal gjelde på Svalbard.

Om bakgrunnen for forskriftshjemmelen i loven § 1 tredje ledd heter det blant annet i Ot.prp. nr. 15 (2000–2001) *Om lov om stiftelser* kapittel 15 spesialmerknadene til § 1: «Siden stiftelsesloven har regler både av privatrettslig og offentligrettslig art, kan det være behov for presiserende regler om lovens anvendelse på Svalbard».

Spørsmålet om offentligrettslige reglers anvendelse på Svalbard har tidligere vært reist både i St.meld. nr. 9 (1999–2000) kapittel 4.5 der heter at «Regjeringen vil på denne bakgrunn utarbeide egne bestemmelser om anvendelsesområdet for den sentrale nærings- og selskapslovgivningen på Svalbard». Det er vist til denne uttalelsen i Ot.prp. nr. 15 (2000–2001) *Om lov om stiftelser* kapittel 15 spesialmerknadene til § 1. Videre sies det i St.meld. nr. 22 (2008–2009) *Svalbard* blant annet følgende under kapittel 5.3 om nærings- og selskapslovgivningen:

«Etter dette må det legges til grunn at dersom ikke annet er særskilt fastsatt, vil de offentligrettslige delene av nærings- og selskapslovgivningen ikke gjelde for Svalbard. Dette er en lite gunstig situasjon. I tillegg til den usikkerhet som ellers gjør seg gjeldende om rammebetingelsene for næringslivet, har avklaringen i Høyesterett også medført at gjennomførte

tvangsoppløsninger er blitt opphevet. På bakgrunn av disse forhold er Finansdepartementet i en prosess med å vurdere i hvilken utstrekning regnskapsloven og bokføringsloven (lov av 19. november 2004 nr. 73 om bokføring) bør gjøres gjeldende for næringsdrivende som driver virksomhet på Svalbard. I etterkant av dette arbeidet bør den øvrige lovgivningen innenfor dette rettsområdet vurderes nærmere. Det bør utredes i hvilken grad de offentligrettslige reglene i bl.a. følgende lover bør komme til anvendelse på Svalbard: aksjeloven, selskapsloven (lov av 21. juni 1985 nr. 83 om ansvarlige selskaper og kommandittselskaper), revisorloven (lov av 15. januar 1999 nr. 2 om revisjon og revisorer) og stiftelsesloven (lov av 15. juni 2001 nr. 59 om stiftelser). Regjeringen vil gi dette arbeidet høy prioritet.»

Dommen det vises til i det gjengitte er den nevnte dommen i Rt. 2007 side 801.

Utvalget er kjent med at det i mangel av nærmere forskrift med hjemmel i gjeldende lovs § 1 tredje ledd, er en viss usikkerhet om anvendelsen av stiftelsesloven på Svalbard. Stiftelsestilsynet opplever således at enkelte stiftelser med forretningsadresse på Svalbard, og deres revisorer, anser seg for å være underlagt alle bestemmelsene i stiftelsesloven. Med utgangspunkt i bestemmelsen i stiftelsesloven § 1 tredje ledd om lovens anvendelse på Svalbard og Svalbardloven § 2, avviser Stiftelsestilsynet søknader om omdanning fra stiftelser som er hjemmehørende på Svalbard. Nummererte revisorbrev returneres til henholdsvis stiftelsen og revisor, med den begrunnelse at stiftelsen ikke er underlagt Stiftelsestilsynets forvaltnings- og tilsynsmyndighet. I samsvar med dommen i Rt. 2007 side 801 er det lagt til grunn at stiftelser som er hjemmehørende på Svalbard ikke har plikt til å sende inn regnskap til Regnskapsregisteret.

Enkelte stiftelser som er hjemmehørende på Svalbard har overfor Stiftelsestilsynet ytret ønske om å få ligge under norske myndigheters forvalt-

nings- og tilsynsmyndighet. Bakgrunnen for dette er særlig den legitimitet dette gir stiftelsen nasjonalt og internasjonalt.

Den usikkerhet som gjør seg gjeldende om anvendelsen av de offentligrettslige reglene i stiftelsesloven på Svalbard, har også den uheldige siden at det er en risiko for at norske stiftelser flytter hovedkontoret eller forretningsadressen til Svalbard for å unndra seg Stiftelsestilsynets tilsyn og kontroll.

Det er etter utvalgets syn et klart behov for å benytte forskriftshjemmelen i loven § 1 tredje ledd. Utvalget ser det imidlertid slik at spørsmålet om norsk myndighetsutøvelse på Svalbard blant annet reiser problemstillinger som bør vurderes i en større sammenheng, slik det synes å ha vært lagt opp til i de to stortingsmeldingene som er sitert over. Utvalget har derfor ikke gått videre med dette punktet i mandatet.

Kapittel 8

Finans- og sparebankstiftelser

8.1 Innledning

Utvalget har fått innspill fra ulike hold om forholdet mellom finansforetakslovens regler om finans- og sparebankstiftelser og stiftelsesloven. Enkelte av innspillene gjelder tilsynet med finans- og sparebankstiftelsene.

8.2 Gjeldende rett

Særreglene for finans- og sparebankstiftelser er nå fastsatt i lov 10. april 2015 nr. 17 om finansforetak og finanskonsern (finansforetaksloven), som trådte i kraft 1. januar 2016. Loven avløste finansieringsvirksomhetsloven av 1988. Bestemmelsene om finansstiftelser, med underkategorien sparebankstiftelser, er samlet i kapittel 12. Loven er bygget opp slik at alle bestemmelser som gjelder finansstiftelsene også gjelder for sparebankstiftelsene, med mindre noe annet følger av særreglene for sparebankstiftelser i finansforetaksloven §§ 12-25 og 12-26, jf. den generelle henvisningen i finansforetaksloven § 12-24 andre ledd.

Finansforetaksloven § 12-19 andre ledd bestemmer at «[n]år annet ikke følger av bestemmelse gitt i eller i medhold av denne loven, gjelder bestemmelsene om næringsdrivende stiftelser i stiftelsesloven for finansstiftelser». Bestemmelsen er, bortsett fra enkelte redaksjonelle endringer, en videreføring av den tilsvarende bestemmelse i den tidligere finansieringsvirksomhetsloven.

Henvisningen til bestemmelsene om næringsdrivende stiftelser må forstås slik at det ikke bare er særreglene om næringsdrivende stiftelser i stiftelsesloven som gjelder, men også de øvrige reglene i stiftelsesloven med mindre noe annet følger av finansforetaksloven, jf. G. Woxholth: *Stiftelser etter stiftelsesloven 2001* (2001) side 119.

Stiftelsesloven har ingen spesiell regulering av finans- og sparebankstiftelsene.

Etter finansforetaksloven § 12-19 andre ledd hører det under Finanstilsynet å føre tilsyn med finansstiftelsene og deres virksomhet etter

reglene i finanstillsynsloven. Det følger av bestemmelsen at det i dag er Finanstillsynet som har ansvaret for alle kontrolloppgaver med finans- og sparebankstiftelser.

Selv om Stiftelsestilsynet ikke har kontrolloppgaver knyttet til finans- og sparebankstiftelsene, ligger enkelte andre oppgaver til tilsynet. Stiftelsestilsynet skal føre Stiftelsesregisteret, der alle stiftelser skal være registrert, også finans- og sparebankstiftelsene. Nyregistrering og alle senere omdanninger som skjer i en finans- og sparebankstiftelse skal registreres i Stiftelsesregisteret. I den forbindelse blir det opprettet egen sak og utført nødvendig saksbehandling hos Stiftelsestilsynet. Endring av en finansstiftelses vedtekter skal godkjennes av Finanstillsynet, jf. finansforetaksloven § 12-20 andre ledd, og faller således utenfor reglene om omdanning i stiftelsesloven, se imidlertid G. Woxholth: *Stiftelser etter stiftelsesloven 2001* (2001) side 119–120 som problematiserer dette.

Selv om finans- og sparebankstiftelsene ikke omfattes av Stiftelsestilsynets tilsynsvirksomhet, er det likevel slik at finans- og sparebankstiftelsene drar nytte av andre sider av Stiftelsestilsynets virksomhet. Utover den egentlige tilsynsvirksomheten, driver Stiftelsestilsynet virksomhet som kommer hele stiftelsessektoren til gode, også finans- og sparebankstiftelsene. Dette gjelder blant annet konferanser, foredragsvirksomhet om stiftelsesrett, innhenting og videreformidling av kunnskap om stiftelser, samt generell veiledning til enkeltstiftelser.

8.3 Utvalgets vurderinger

Utvalget har som nevnt fått innspill fra ulike hold om lovreguleringen av finans- og sparebankstiftelsene, blant annet om forholdet mellom finansforetaksloven og stiftelsesloven. Det er også reist spørsmål ved om dagens tilsynsordning for finans- og sparebankstiftelsene er den som best ivaretar tilsynsbehovet for disse stiftelsene.

Utgangspunktet i gjeldende rett er klart nok; for finans- og sparebankstiftelser er det i all hovedsak reglene i finansforetaksloven som gjelder. Stiftelseslovens bestemmelser kommer først til anvendelse når annet ikke følger av bestemmelser i finansforetaksloven eller i bestemmelser som er gitt i medhold av denne loven, jf. finansforetaksloven § 12-19 andre ledd første punktum. Finansforetaksloven er altså en spesiallov, og har forrang framfor overlappende regler i stiftelsesloven. Den nærmere anvendelsen av utgangspunktet i finansforetaksloven § 12-19 andre ledd første punktum for enkeltbestemmelser er imidlertid langt fra klar.

Finans- og sparebankstiftelsene er en særegen type organisasjoner som på flere punkter bryter med til dels grunnleggende regler i stiftelsesloven. Dette må ses i sammenheng med at finans- og sparebankstiftelsene har en side til reguleringen av og kontrollen med eierstrukturen i finansforetak. Finanstilsynets hovedoppgave er å sikre stabilitet i den finansielle sektoren gjennom regulering og løpende tilsyn med finansinstitusjonene. Finanslovgivningen har detaljerte regler om kontroll med eierskapet i finansforetak, medregnet banker og forsikringsselskaper. Finans- og sparebankstiftelsene er store eiere i de institusjonene de har sprunget ut av. Stiftelsenes egen stabilitet og finansielle evne til framtidig egenkapitaltilførsel til sine institusjoner er derfor en viktig grunn for at Finanstilsynet bør ha et visst tilsyn med finans- og sparebankstiftelsene.

I ordinære stiftelser etter stiftelsesloven står formålet sentralt. Kapitalforvaltningen skal støtte opp under dette. Spesielt for finans- og sparebankstiftelsene er at kapitalforvaltningen også har en side til den finansinstitusjonen stiftelsen har sitt utspring fra. I finansforetakslovens virksomhetsbeskrivelser for finansstiftelser § 12-22 og sparebankstiftelser § 12-25, er dessuten eierskapet framhevet langt sterkere enn eventuell allmennnyttig virksomhet. Dette hensynet kan påvirke både kapitalforvaltningsstrategi og utdelinger.

Kapitalforvaltningen til finans- og sparebankstiftelser er dominert av eierandeler i «morinstitusjonen», og sammensetningen av porteføljen avviker derfor fra hvordan en ordinær stiftelse ville ha investert sin kapital. Denne skjevheten i porteføljen vil derfor kunne medføre både høyere risiko og lavere avkastning på stiftelsenes kapital sett relativt til en portefølje som er satt sammen uten disse begrensingene. I neste omgang vil dette kunne medføre lavere utdelinger fra finans- og sparebankstiftelser.

De senere årene har det vært en dreining hos sparebankstiftelsene fra at eierposisjonen til ban-

ken har stått i høysetet, til at den reelt sett primære og mest ressurskrevende virksomheten i stiftelsen er å dele ut til allmennnyttige formål. Det kan nevnes at en gjennomgang av vedtektene til sparebankstiftelsene som utvalget har foretatt, viser at bare halvparten av stiftelsene har vedtektsfestet en bestemt eierandel i den banken stiftelsen har sitt utspring fra.

Denne dreiningen i retning av at det allmennnyttige formålet har fått en større og viktigere plass hos sparebankstiftelsene, gjør at det kan være grunn til å vurdere om dagens tilsynsordning er hensiktsmessig. Utvalget ser det som naturlig at kontrollopgaver knyttet til eierskap og kapitalforvaltning fremdeles skal ligge hos Finanstilsynet. Samtidig er det åpenbart at Finanstilsynet verken er spesielt oppmerksom på, eller har spesiell kompetanse når det gjelder formålsrealiseringen. Dette kan tilsi at tilsynet med formålsrealiseringen bør ligge hos Stiftelsestilsynet. Finans- og sparebankstiftelsene er store og viktige samfunnsaktører, også som gavegivere på det allmennnyttige området, selv om dette ikke er særlig lagt vekt på i finansforetakslovens virksomhetsbeskrivelser. Den kontrollen med gjennomføringen av formålet som de alminnelige stiftelsene er underlagt, bør etter utvalgets syn også omfatte finans- og sparebankstiftelsene.

I Ot.prp. nr. 42 (1989–90) *Om lov om endringer i finansinstitusjonsloven og i visse andre lover – omdannelse av finansinstitusjoner mv.* kapittel 6.1 merknad til § 2-21 synes det forutsatt at finans- og sparebankstiftelsene er materielle stiftelser som man har sett det som nødvendig å underlegge en rekke særregler i den daværende finansinstitusjonsloven. Etter utvalgets syn kan det imidlertid være grunn til å vurdere om finans- og sparebankstiftelsene nå i større grad bør være underlagt den samme lovgivningen som alminnelige pengeutdelende stiftelser. Utvalget legger da særlig vekt på at formålsrealisering synes å stå stadig mer sentralt i stiftelsenes virksomhet, og at hensynet til eier- og kapitalstrukturen i finanssektoren er kommet noe mer i bakgrunnen.

Utvalget mener at det kan være behov for en gjennomgang av regelverket for finans- og sparebankstiftelser. Ved en slik gjennomgang bør særreguleringen i finansforetaksloven gjennomgås. I den sammenheng kan det vurderes om en del av de spørsmålene som er spesialregulert i finansforetaksloven, heller kan reguleres av de alminnelige reglene i stiftelsesloven. Dette gjelder blant annet de organisatoriske reglene i finansforetaksloven §§ 12-21 og 12-22. Som nevnt kan det også være grunn til å vurdere tilsynsordningen.

Utvalget peker i denne sammenheng på at det allerede i Ot.prp. nr. 42 (1989–90) *Om lov om endringer i finansinstitusjonsloven og i visse andre lover – omdannelse av finansinstitusjoner mv.* ble forutsatt et overlapp mellom tilsynet etter stiftelsesloven og det daværende Kredittilsynet, og at det skulle foretas en nærmere avklaring av tilsynsspørsmålet når en hadde vunnet noe erfaring, se proposisjonen side 31.

Ved en slik gjennomgang bør det også vurderes å ta et lengre skritt ved å overføre reguleringen av finans- og sparebankstiftelsene til et eget kapittel i stiftelsesloven, hvor det kan være plass til nødvendige særregler. Utvalget legger i denne sammenheng vekt på at det kan framstå som et tankekors at en så vesentlig del av stiftelsessektoren

som finans- og sparebankstiftelsene representerer lovmessig, står utenfor den alminnelige stiftelseslovgivningen og er regulert av et helt annet regime enn den øvrige delen av sektoren.

Dette vil nødvendigvis måtte bli et arbeid som langt vil sprengte rammen for dette utvalgets arbeid.

Utvalget ser det likevel som ønskelig at stiftelsesloven har en bestemmelse som henviser til finansforetaksloven som spesiallov for finans- og sparebankstiftelser og på den måten markerer at bestemmelsene i stiftelsesloven på enkelte områder også omfatter disse. Utvalget foreslår dessuten en endring i henvisningen i finansforetaksloven § 12-19 andre ledd første punktum for å tilpasse denne til utvalgets lovutkast.

Kapittel 9

Næringsdrivende stiftelser

9.1 Innledning

I mandatet er utvalget bedt om å vurdere om det er behov for to lover, en for næringsdrivende stiftelser og en for alminnelige stiftelser. Utvalget er også bedt om å vurdere om lovens utforming av reglene om næringsdrivende stiftelser bør endres.

9.2 Gjeldende rett

Etter gjeldende stiftelseslov § 1 første ledd andre punktum skiller loven mellom alminnelige stiftelser og næringsdrivende stiftelser. Loven § 4 andre ledd definerer som næringsdrivende stiftelser:

- «a) stiftelser som har til formål å drive næringsvirksomhet selv,
- b) stiftelser som driver næringsvirksomhet selv,
- c) stiftelser som på grunn av avtale, eller som eier av aksjer eller selskapsandeler, har bestemmende innflytelse over næringsvirksomhet utenfor stiftelsen.»

Den gruppen som omfattes av bokstav c kalles ofte for «holdingstiftelser».

Lovens § 4 tredje ledd presiserer to situasjoner der en stiftelse alltid skal anses for å ha bestemmende innflytelse over næringsvirksomhet utenfor stiftelsen slik at den er en næringsdrivende stiftelse etter bokstav c (holdingstiftelse). Det er når:

- «a) stiftelsen eier så mange aksjer eller andeler i et selskap som driver næringsvirksomhet, at aksjene eller andelene representerer flertallet av stemmene i selskapet, eller
- b) stiftelsen har rett til å velge eller avsette et flertall av styremedlemmene i et selskap som driver næringsvirksomhet.»

Definisjonen av en holdingstiftelse har mønster i definisjonen av morselskap i aksjeloven § 1-3 andre ledd.

Etter gjeldende lov § 4 fjerde ledd er en alminnelig stiftelse en stiftelse som ikke er næringsdrivende.

Gjeldende lov § 4 femte ledd gir Stiftelsestilsynet myndighet til å avgjøre om en stiftelse er en næringsdrivende stiftelse eller en alminnelig stiftelse. Bakgrunn for regelen er at begrepet «næringsvirksomhet» er skjønnsmessig, og det kan i enkelttilfeller være vanskelig å avgjøre om man står overfor en næringsdrivende stiftelse. Bestemmelsen i femte ledd gir Stiftelsestilsynet myndighet til å avklare slike tvilstilfeller. Etter det utvalget forstår har Stiftelsestilsynets myndighet etter bestemmelsen sjelden vært brukt.

Utgangspunktet er at reglene i stiftelsesloven gjelder både for næringsdrivende og alminnelige stiftelser. Fra dette utgangspunktet gjelder det enkelte unntak der loven fastsetter særregler for næringsdrivende stiftelser eller for enkelte grupper av næringsdrivende stiftelser. Særreglene for næringsdrivende stiftelser er disse:

- Vedtektene for en næringsdrivende stiftelse skal angi stiftelsens foretaksnavn, jf. foretaksnavneloven § 2-2 tiende ledd som det er vist til i stiftelsesloven § 10 andre ledd. (I lovteksten er det feilaktig vist til foretaksnavneloven § 2-2 åttende ledd). Det følger av foretaksnavneloven § 2-2 tiende ledd at foretaksnavnet for en næringsdrivende stiftelse skal inneholde ordet «stiftelse» eller ordene «selveiende institusjon».
- Næringsdrivende stiftelser skal meldes til og registreres i Foretaksregisteret, jf. foretaksregisterloven § 2-1 første ledd nr. 6, som viser til definisjonen av næringsdrivende stiftelser i stiftelsesloven § 4 andre og tredje ledd. Plikten til å melde næringsdrivende stiftelser til Foretaksregisteret er gjentatt i stiftelsesloven § 13, som også har nærmere regler om tidspunktet når stiftelsen skal meldes.
- For næringsdrivende stiftelser som nevnt i § 4 andre ledd bokstavene a og b gjelder det etter stiftelsesloven §§ 22–25 enkelte særregler om stiftelsens kapital som kommer i tillegg til de

alminnelige reglene i lovens kapittel 3. Særreglene gjelder krav til grunnkapitalen, som i næringsdrivende stiftelser som er nevnt i § 4 andre ledd bokstavene a og b skal være minst 200 000 kroner (§ 22), krav til at egenkapital skal dekke den vedtektsfestede grunnkapitalen ved overgang fra alminnelig stiftelse til næringsdrivende stiftelse som nevnt i § 4 andre ledd bokstavene a og b (§ 23), krav til bundet egenkapital i næringsdrivende stiftelse som nevnt i § 4 andre ledd bokstavene a og b (§ 24) og en regel om handleplikt ved tap av stiftelsens egenkapital i næringsdrivende stiftelse som nevnt i § 4 andre ledd bokstavene a og b (§ 25).

- Plikt til å ha daglig leder i næringsdrivende stiftelser som nevnt i § 4 andre ledd bokstavene a og b med en grunnkapital på 3 millioner kroner eller mer, jf. stiftelsesloven § 34. I slike stiftelser kan daglig leder ikke være styreleder.
- Ansattes representasjon i næringsdrivende stiftelsers styre, jf. stiftelsesloven §§ 41 og 42.

Som det framgår av oversikten, er det bare for et fåtall spørsmål at lovgiver har sett behov for å ha spesialregler for næringsdrivende stiftelser. Den klare hovedregelen er derfor at reglene i stiftelsesloven er felles for alminnelige og næringsdrivende stiftelser. Dette betyr at det etter stiftelsesloven vanligvis har liten eller ingen materiell betydning om en stiftelse er næringsdrivende eller er en alminnelig stiftelse. Om forholdet til regler utenfor stiftelsesloven, se nedenfor i kapittel 9.3.2.

9.3 Utvalgets vurderinger

9.3.1 Allment om næringsdrivende stiftelser

Som det framgår av oversikten i kapittel 5.1 spiller stiftelser som driver næringsvirksomhet selv eller har kontroll over næringsvirksomhet i underliggende aksjeselskaper, en ikke ubetydelig rolle i norsk næringsliv. Utviklingen synes å gå retning av at vi her i landet får flere store næringsdrivende stiftelser, og at mange av disse driver eller har kontroll over store virksomheter. Mange av de store stiftelsene med et allmenntilgitt formål er holdingstiftelser der realiseringen av det allmenntilgitt formålet er basert på utbytte fra den underliggende næringsvirksomheten.

Utvalgets klare utgangspunkt er at stiftelsesformen representerer en verdifull organisasjonsform for næringsvirksomhet som kan ivareta spesielle hensyn som ikke på tilsvarende måte kan ivaretas med andre organisasjonsformer. Utval-

get ser det derfor som helt uaktuelt å begrense stiftelsenes frihet til å drive næringsvirksomhet i egen regi eller gjennom underliggende selskaper som stiftelsen kontrollerer. Dette gjelder både om næringsvirksomheten er stiftelsens formål i seg selv, eller om næringsvirksomheten gir grunnlag for å realisere kulturelt eller annet ideelt formål. Stiftelsesformen kan sikre et ønske om et stabilt, fremtidig eierskap. En dansk undersøkelse fra 2009 viser at et solid kapitalgrunnlag har gitt næringsdrivende stiftelser bedre mulighet til å komme gjennom finanskrisen enn mange andre typer av virksomhet (Steen Thomsen: *Ervervsdrivende fonde og finanskrisen* (20. februar 2009)). Stiftelsesformen kan også bidra til å opprettholde et stabilt nasjonalt eierskap.

Flere betydelige allmenntilgitt stiftelser har sitt grunnlag i eierskap og avkastning fra underliggende næringsvirksomhet. Mange slike stiftelser yter betydelige bidrag til kulturelle og andre ideelle formål og innsatsen har stor allmenn betydning. Utvalget mener at det bør være en oppgave for lovgivningen å legge til rette for denne type stiftelser.

Stiftelsesformen kan riktignok ha ulemper sammenliknet med aksjeselskaper og andre selskapsformer. Stiftelsene har i motsetning til selskapene ikke eiere som kan føre en overordnet eierkontroll med stiftelsens ledelse. Det at stiftelsene ikke har eiere kan også være en ulempe ved behov for tilførsel av egenkapital. Dessuten kan stiftelsesformen gjøre det vanskeligere å få gjennomført organisatoriske endringer eller omlegging av virksomheten som er avhengig av vedtektsendringer, eventuelt sammenslåing eller deling eller oppheving av stiftelsen. Her kan nok stiftelsesformen være mer stivbent enn en selskapsform. Etter utvalgets syn tilsier imidlertid ikke slike forhold at lovgivningen bør begrense adgangen til å ha næringsdrivende stiftelser. Dette er forhold som må tas i betraktning av den som planlegger å opprette en næringsdrivende stiftelse. En annen sak er at loven bør utformes slik at den ikke unødvendig begrenser muligheten til å tilpasse virksomheten til skiftende forhold.

Det er eksempler på at klar svikt hos ledelsen i næringsdrivende stiftelser har ført til store tap for den stiftelsen det gjelder. Utvalget ser ikke bort fra at dette kan ha sammenheng med manglende eierkontroll eller andre særtrekk ved stiftelsesformen. Dette dreier seg imidlertid om enkeltstående tilfeller som ikke i seg selv bør føre til at lovgivningen begrenser adgangen til å ha næringsdrivende stiftelser eller innføre en særlig regule-

ring av disse. Dette betyr imidlertid ikke at lovgivningen ikke skal ta hensyn til risikoen for mislige forhold og uforsvarlig ledelse som kan føre til tap for stiftelsene. Dette er et sentralt formål med lovens regler om stiftelsenes kapitalforhold og ledelsens ansvar. Utvalget foreslår derfor å bygge ut disse reglene på enkelte punkter. Dette gjelder blant annet regler om forvaltningen av stiftelsens kapital, lovutkastet § 20, plikter ved tap av stiftelsens egenkapital, lovutkastet § 22, reglene om styrets myndighet og ansvar i lovutkastet § 32 og styrets ansvar for gjennomføringen av formålet, medregnet plikt til å utarbeide plan for realisering av stiftelsens formål, lovutkastet §§ 54 og 55. Om detaljene i disse forslagene vises til de alminnelige motivene i kapittel 12 og 14 og spesialmerkene til bestemmelsene. Utvalget ser også videreføringen av revisjonsplikten som et sentralt tiltak for å motvirke misligheter fra ledelsens side, jf. revisorloven § 2-1 andre ledd nr. 5. For utvalgets vurdering knyttet til revisjonsplikten se kapittel 15.

De reglene utvalget foreslår gjelder ikke bare for næringsdrivende stiftelser, de gjelder for stiftelser generelt. Dette er imidlertid ikke til hinder for at reglene kan være av spesiell betydning i næringsdrivende stiftelser der kravet til forsvarlig kapitalforvaltning og ledelse av virksomheten kan ha særlig betydning.

9.3.2 Næringsdrivende stiftelser som en egen stiftelsesform

Som nevnt i kapittel 3.4 har den gjeldende stiftelsesloven «næringsdrivende stiftelser» som en egen stiftelsesform. Dette betyr at det ved opprettelsen av en stiftelse må tas standpunkt til om stiftelsen er en «næringsdrivende stiftelse» eller en «alminnelig stiftelse». Utvalget har fått innspill i retning av at dette kravet til kategorisering er uheldig, og at stiftelsene ikke bør pålegges å ta standpunkt til dette ved opprettelsen og ved registreringen i Stiftelsesregisteret. Utvalget forstår det slik at problemet særlig knytter seg til at begrepet «næringsvirksomhet» er skjønnsmessig, og at det i praksis lett kan være tvilsomt om en stiftelse kan sies å drive «næringsvirksomhet».

Spørsmålet blir dermed om «næringsdrivende stiftelser» skal opprettholdes som en egen stiftelsesform. Etter utvalgets mening er det ikke behov for dette, og utvalgets lovforslag viderefører derfor ikke næringsdrivende stiftelser som en egen kategori stiftelser.

Utvalget ser det slik at spørsmålet om loven skal definere «næringsdrivende stiftelser» og ha dette som en egen stiftelsesform, er et lovteknisk

spørsmål. Kategoriseringen som næringsdrivende stiftelse har ikke rettsvirkninger i seg selv, men utløser rettsvirkninger etter andre regler i stiftelsesloven som gjelder denne stiftelsesformen. Alternativet er at de reglene som lovgiver mener bare skal gjelde for stiftelser som driver næringsvirksomhet selv angir dette, uten å knytte anvendelsen av reglene til noen legaldefinisjon. Hvorvidt dette er en hensiktsmessig lovteknikk har sammenheng med antall spesialregler for stiftelser som driver næringsvirksomhet.

Som det framgår av oversikten over særreglene for næringsdrivende stiftelser i kapittel 9.2, er det etter gjeldende stiftelseslov bare et fåtall spørsmål som lovgiveren har sett behov for å spesialregulere for næringsdrivende stiftelser. Flere av de reglene det gjelder er dessuten av nokså spesiell karakter, og har begrenset praktisk betydning.

Etter utvalgets forslag vil tallet på særregler om næringsdrivende stiftelser bli ytterligere redusert, se kapittel 9.3.5 nedenfor. Dette betyr at det etter utvalgets syn ikke er noe stort lovteknisk behov for å videreføre legaldefinisjonen av næringsdrivende stiftelser, og å ha dette som en egen stiftelsesform. Der en lovbestemmelse bare skal gjelde for stiftelser som driver næringsvirksomhet, kan dette angis direkte i den aktuelle lovbestemmelsen, se for eksempel utkastet § 25 om ansattes rett til styrerepresentasjon, der det er angitt at bestemmelsen bare gjelder for «stiftelser som selv driver næringsvirksomhet» og utkastet § 26 om representasjon i konsern der det er angitt at bestemmelsen bare gjelder for morstiftelse. Om definisjonen av konsern og morstiftelse, se utkastet § 6 og spesialmerkene til denne bestemmelsen. En stiftelse behøver ikke ta standpunkt til om lovbestemmelsen får anvendelse før spørsmålet oppstår i en konkret situasjon.

I tilknytning til utvalgets forslag om å ikke å videreføre «næringsdrivende stiftelser» som en egen gruppe stiftelser etter stiftelsesloven, vil utvalget bemerke:

Spørsmålet om en stiftelse skal ses på som næringsdrivende dreier seg egentlig, slik utvalget har inntrykk av, om stiftelsen skal omfattes av skattefriheten for stiftelser som «ikke har erverv til formål» etter skatteloven § 2-32 første ledd. Dette har i så fall grunnlag i en (uriktig) forestilling om at grupperingen av stiftelsen som næringsdrivende stiftelse eller alminnelig stiftelse etter stiftelsesloven også er avgjørende for om stiftelsen er skattepliktig. Til det er å si at spørsmålet om en stiftelse omfattes av bestemmelsen om begrenset skatteplikt etter skatte-

loven § 2-32 første ledd må avgjøres etter skatte-lovens bestemmelse der spørsmålet om stiftelsen er næringsdrivende etter stiftelsesloven ikke har betydning. Av den grunn vil det ikke ha betydning for skatteplikten om stiftelser som driver næringsvirksomhet oppheves som en egen stiftelsesform etter stiftelsesloven slik utvalget foreslår.

Utvalget vil også peke på at selv om næringsdrivende stiftelser ikke videreføres som en egen stiftelsesform i stiftelsesloven, er dette ikke avgjørende for om stiftelser som driver næringsvirksomhet skal registreres i Foretaksregisteret. Dette er et spørsmål som må avgjøres med utgangspunkt i foretaksregisterloven og dette registerets karakter av et felles register for næringsdrivende foretak. Det hører ikke under dette utvalgets mandat å ta standpunkt til registreringsplikten i Foretaksregisteret og om det skal gjøres endringer her. Utvalget legger derfor til grunn at plikten til å registrere stiftelser som driver næringsvirksomhet i Foretaksregisteret blir videreført. Dette betyr at selv om stiftelsene med hensyn til reglene i stiftelsesloven og registreringen i Stiftelsesregisteret, slipper å ta standpunkt til om stiftelsen tilhører kategorien «næringsdrivende stiftelse» eller «alminnelig stiftelse», må det likevel tas standpunkt til dette når det gjelder spørsmålet om registrering i Foretaksregisteret.

Som nevnt like over faller det utenfor utvalgets mandat å vurdere registreringsplikten i Foretaksregisteret. Utvalget vil likevel foreslå at registreringsplikten for såkalte holdingstiftelser som ikke selv driver næringsvirksomhet, men der registreringsplikten i dag følger av at stiftelsen har bestemmende innflytelse over næringsvirksomhet utenfor stiftelsen, ikke videreføres. Disse stiftelsene er ikke selv næringsdrivende, og utvalget har derfor vanskelig for å se at de generelle hensyn som ligger bak foretaksregistreringsordningen gjør seg gjeldende i disse tilfellene. Til sammenlikning skal ikke enkeltpersoner, foreninger eller andre innretninger som står i en tilsvarende situasjon registreres i Foretaksregisteret, jf. foretaksregisterloven § 2-1 første ledd nr. 6 og 7. For utvalget er det også sentralt at det vil bety en forenkling av regelverket for denne type stiftelser om de slipper registrering i Foretaksregisteret. Dette vil være en forenkling som både er til fordel for stiftelsene selv og for det offentlige.

9.3.3 Begrepet «næringsvirksomhet»

Som nevnt i kapittel 9.2 er begrepet næringsvirksomhet skjønnsmessig. I praksis kan det være tvil-

somt om en stiftelse kan sies å drive næringsvirksomhet. Utvalgets forslag om å sløyfe næringsdrivende stiftelser som en egen stiftelsesform, medfører at det praktiske behovet for å avgjøre om en stiftelse har til formål å drive næringsvirksomhet eller faktisk driver slik virksomhet, blir redusert. På bakgrunn av enkeltbestemmelser som utvalget foreslår, vil det imidlertid fortsatt være behov for å ta standpunkt til spørsmålet, se for eksempel lovutkastet § 25 om ansattes rett til styrerepresentasjon. Utvalget har vurdert om det kan brukes et annet kriterium eller om det er mulig å presisere i loven når en stiftelse skal anses for å drive næringsvirksomhet.

Utvalget kan ikke se at det kan være hensiktsmessig å erstatte begrepet næringsvirksomhet med et annet begrep. Begrepet næringsvirksomhet har tradisjon helt fra den første stiftelsesloven fra 1980 slik at det knytter seg atskillig praksis til bruken av begrepet. Begrepet er dessuten behandlet i juridisk litteratur og i offentlige utredninger, se blant annet G. Woxholth: *Stiftelser etter stiftelsesloven 2001* (2001) kapittel 7.4 side 66 flg. og NOU 1998: 7 *Om stiftelser* kapittel 10.5. Dette gir veiledning for den som i praksis må avgjøre om en stiftelse driver næringsvirksomhet. Utvalget kan derfor ikke se at det vil være noe vunnet ved å erstatte begrepet næringsvirksomhet med et annet begrep. I tillegg kommer at begrepet næringsvirksomhet også er brukt som avgrensningskriterium i annen lovgivning, se for eksempel foretaksregisterloven § 2-1 om registreringspliktige foretak og foretaksnavneloven § 1-1. Den praksis som knytter seg til disse bestemmelsene kan gi veiledning for bruken av begrepet i stiftelsesloven, selv om praksis etter annen lovgivning ikke er avgjørende i denne sammenheng.

9.3.4 Egen lov om næringsdrivende stiftelser?

Danmark har tradisjon for å regulere de næringsdrivende stiftelsene i egen lov. Lovgivningen om næringsdrivende stiftelser er nylig revidert, og er nå regulert i lov nr. 712 av 25. juni 2014 om erhvervsdrivende fonde. For stiftelser som ikke omfattes av loven om erhvervsdrivende fonde, gjelder lov nr. 938 av 20. september 2012 om fonde og visse foreninger. I Sverige og Finland gjelder den alminnelige stiftelseslovgivningen også for næringsdrivende stiftelser, slik vi også har det her i landet.

Ettersom spørsmålet er særlig reist i mandatet, har utvalget vurdert om det også i Norge kan være grunn til å regulere næringsdrivende stiftelser i egen lov. Utvalget ser dette som et lovteknisk

spørsmål som avhenger av om de næringsdrivende stiftelsene reiser så mange særspørsmål at det ikke er hensiktsmessig å regulere de næringsdrivende stiftelsene i samme lov som de alminnelige stiftelsene. I denne sammenheng kan det ha betydning at utvalget i så tilfelle kan stå friere i sine vurderinger av de næringsdrivende stiftelsene om de lovmessig blir fristilt fra de alminnelige stiftelsene.

Utvalget er kommet til at det ikke er noe behov for å regulere næringsdrivende stiftelser i egen lov. Den viktigste grunnen til det er at utvalget ikke kan se at stiftelser som driver næringsvirksomhet reiser så mange særspørsmål at en egen lov framstår som hensiktsmessig. Utvalget viser i denne sammenheng til kapittel 9.3.5 om behovet for særregulering av stiftelser som driver næringsvirksomhet. Det konkluderes her med at dette behovet er svært begrenset. Dette betyr at en egen lov om næringsdrivende stiftelser i stor grad ville blitt identisk med den alminnelige stiftelsesloven.

Utvalget vil også peke på at en egen lov om næringsdrivende stiftelser vil forutsette at disse stiftelsene videreføres som egen kategori stiftelser. Dette er vurdert i kapittel 9.3.2, og konklusjonen er at det ikke er ønskelig. En egen lov om næringsdrivende stiftelser vil etter utvalgets syn bidra til å komplisere regelverket, og det er noe ikke minst stiftelsene selv, ikke er tjent med.

I mandatet for den utredningen som ligger til grunn for den nye danske loven om erhvervsdrivende fonde, er det blant annet pekt på at den nylig gjennomførte reformen av den danske selskapslovgivningen kan ha betydning også for lovreglene om erhvervsdrivende fonde. Også i Norge har vi nylig gjennomført en forenkling og modernisering av selskapslovgivningen, først og fremst ved lover 16. desember 2011 nr. 63 og 14. juni 2013 nr. 40. Disse forenklingene har gitt en viss inspirasjon for utvalgets arbeid med stiftelseslovgivningen. Dette har imidlertid ikke ført til

særregler for stiftelser som driver næringsvirksomhet. I den grad det er hentet inspirasjon fra forenklingene i aksjelovgivningen, er dette kommet til uttrykk i de alminnelige reglene i loven, og ikke i særregler om stiftelser som driver næringsvirksomhet.

9.3.5 Nærmere om utvalgets forslag til regulering av stiftelser som driver næringsvirksomhet

Utvalget har vurdert behovet for særregulering av stiftelser som driver næringsvirksomhet de stedene i utredning der spørsmålet etter sin saklige sammenheng hører hjemme. Dette betyr blant annet at behovet for særregulering av næringsdrivende stiftelsers kapitalforhold behandles i kapittel 12 om stiftelsers kapitalforhold, og at spørsmål om særregulering av næringsdrivende stiftelsers organisasjon er behandlet i kapittel 13 om stiftelsers organisasjon. Om detaljene vises til det som står her. Utvalget vil likevel allerede her peke på at utvalgets konklusjon er at de generelle reglene utvalget foreslår i det alt vesentlige også passer for stiftelser som driver næringsvirksomhet slik at det bare i liten grad er behov for særregulering. Utvalget foreslår ikke å videreføre de særlige kapitalreglene som gjelder for næringsdrivende stiftelser i gjeldende lov §§ 22–25. Når det spesielt gjelder handleplikten ved tap av egenkapital etter gjeldende lov § 25, foreslår utvalget at denne bestemmelsen avløses av en bestemmelse om handleplikt ved tap av egenkapital som gjelder for alle stiftelser, se utkastet § 22.

Utvalget ser heller ikke at det er behov for egne organisatoriske regler for stiftelser som driver næringsvirksomhet. Det er likevel slik at særreglene om retten for de ansatte til representasjon i næringsdrivende stiftelsers styre videreføres som en særregel for stiftelser som driver næringsvirksomhet eller som er morselskap i konsern, det vil si holdingstiftelser, se utkastet §§ 25 og 26.

Kapittel 10

Stiftelsesregisteret

10.1 Innledning

Utvalget er blitt bedt om å vurdere om Stiftelsesregisteret bør legges ned som selvstendig register.

Bakgrunnen er at det har vært en diskusjon mellom Nærings- og fiskeridepartementet, Brønnøysundregistrene og Kulturdepartementet om hvorvidt det er hensiktsmessig å ha et selvstendig Stiftelsesregister der registerfunksjonen er lagt til Stiftelsestilsynet, eller om det er tilstrekkelig å ha stiftelsene registrert i Enhetsregisteret og eventuelt i Foretaksregisteret.

10.2 Gjeldende rett

Det følger av stiftelsesloven § 8 at alle stiftelser skal være registrert i et sentralt register som føres av Stiftelsestilsynet (Stiftelsesregisteret). Bestemmelsen regulerer videre hvilke opplysninger Stiftelsesregisteret skal inneholde og hvilke vedlegg som skal ligge ved registermeldinger. Bestemmelsen inneholder også en henvisning til regler i foretaksregisterloven og gir til slutt en forskriftshjemmel til Stiftelsestilsynet.

10.3 Dagens praksis

Stiftelsesregisteret er etablert som et tilknyttet register til Enhetsregisteret, jf. enhetsregisterloven § 8. Stiftelser har dermed også registreringsplikt i Enhetsregisteret. Dette sikrer at alle stiftelser får organisasjonsnummer, slik at de kan identifiseres overfor omverdenen og at grunndata om stiftelsen kan deles i overensstemmelse med bestemmelsene om (pliktig) gjenbruk av grunndata fra Enhetsregisteret i henhold til enhetsregisterloven § 1. Næringsdrivende stiftelser skal dessuten, som alle andre næringsdrivende foretak, være registrert i Foretaksregisteret, jf. foretaksregisterloven § 2-1. Stiftelsestilsynet er registerfører og eier av Stiftelsesregisteret.

I praksis er det Enhetsregisteret som registrerer alle opplysninger som kreves for registrering i Enhetsregisteret (styre, forretningsadresse, revisor, regnskapsfører mv.). Alle registreringer som krever vedtak fra Stiftelsestilsynet og/eller er særlige opplysninger for Stiftelsesregisteret, registreres av Stiftelsestilsynet.

Hver morgen overføres det data fra Enhetsregisteret til Stiftelsesregisteret, der alle endringer foretatt av Enhetsregisteret blir registrert i Stiftelsesregisteret. Endringene framgår av loggen i Stiftelsesregisteret.

Stiftelser kan bruke Altinn til søknad om alle registerendringer, også de som krever vedtak av Stiftelsestilsynet. Når Altinn er brukt som innsendingskanal blir sakene med vedlegg overført fra Brønnøysundregistrene til Stiftelsestilsynet via en egen e-postløsning. Hver ettermiddag blir alle vedtak fattet av Stiftelsestilsynet overført til Brønnøysundregistrene.

I tillegg til de krav om opplysninger som følger av gjeldende lov § 8, inneholder også Stiftelsesregisteret flere andre opplysninger om stiftelsene. Det kan her nevnes; vedtekter som er tilgjengelige for gratis nedlasting, opplysninger om oppretter, oppretterkategori (privatperson, offentlig myndighet e.l.), grunnkapital og annen egenkapital, hvem som har stilt kapitalen til rådighet, vedtektsfestet antall styremedlemmer, dato for siste vedtektsendring og hvem som har kompetanse til å endre vedtektene. I tillegg inneholder registeret opplysninger om utviklingen i stiftelsenes egenkapital for flere år tilbake. Fra Stiftelsestilsynet har utvalget fått opplyst at registeret også fremover vil bli utvidet med stadig flere opplysninger som et ledd i arbeidet med å gjøre data om stiftelsene mer tilgjengelige for allmennheten.

Fra 2012 har alle stiftelsenes vedtekter vært tilgjengelige i søkbart format (OCR-format). Nye vedtekter blir fortløpende lagt inn i samme format.

Ifølge Stiftelsestilsynet gjennomføres det årlig ett prosjekt for å heve den kvalitative registerkva-

liteten på de opplysningsfeltene som Stiftelsestilsynet eier.

Dette kommer i tillegg til de opplysningene som blir registrert i Enhetsregisteret og som blir overført til Stiftelsesregisteret. Alle stiftelsers vedtekter ligger i Stiftelsesregisteret i søkbart format og kan lastes ned gratis. Stiftelsesregisteret inneholder med dette langt flere opplysninger enn det loven krever.

10.4 Utvalgets vurderinger

Utvalget mener det er viktig at Stiftelsesregisteret er et eget register og at registeret blir ført av Stiftelsestilsynet. Utvalget ser imidlertid at det kan være hensiktsmessig å gjøre en lovendring slik at loven blir i samsvar med den praksis som har utviklet seg mellom Enhetsregisteret og Stiftelsesregisteret når det gjelder hvem som registrerer hvilke opplysninger. Den foreslåtte lovendringen vil også bidra til å hindre eventuelle uklarheter om ansvarsfordelingen mellom Enhetsregisteret og Stiftelsesregisteret. Utvalget foreslår derfor en lovendring på dette punktet.

I vurderingen har utvalget lagt stor vekt på den nære tilknytningen det er mellom Stiftelsestilsynets forvaltnings- og tilsynsoppgaver og Stiftelsesregisteret. Stiftelsestilsynet vil, etter utvalgets vurdering, vanskelig kunne utføre sine tilsyns- og forvaltningsoppgaver på en effektiv måte uten et eget stiftelsesregister.

Utvalget slutter seg til det som er sagt i NOU 1998: 7 *Om stiftelser* kapittel 15.5:

«Utvalget vil endelig fremheve at det er nær sammenheng mellom hvem som bør være registreringsmyndighet for stiftelsene og hvem som bør ha kompetanse vedrørende tilsyn og kontroll. Dersom disse funksjonene legges til ett og samme organ, vil det være mulig å oppnå en meget effektiv utveksling av informasjon som er viktig i forbindelse med det offentliges tilsyn og kontroll med stiftelsen.»

Etter utvalgets vurdering er disse argumentene like tungtveiende i dag.

Utvalget er kjent med at det fra enkelte har vært argumentert med at dette behovet vil kunne løses med et eget register som Stiftelsestilsynet drifter etter modell fra Finanstilsynets konsesjonsregister. Utvalget har vanskelig for å se at en nedleggelse av Stiftelsesregisteret for deretter å opprette et nytt register med tilsvarende opplysninger vil medføre noen forenkling.

Det er videre viktig å merke seg at Stiftelsestilsynet, i motsetning til Finanstilsynet, også har forvaltningsoppgaver som er direkte knyttet til registeropplysninger, så som vedtakskompetanse knyttet til nyregistreringer og vedtektsendringer mv. for de registrerte enhetene. Nå saksbehandler og registrerer Stiftelsestilsynet selv sine vedtak i registeret, noe som er et viktig tiltak for å sikre god registerkvalitet. Det følger videre av henvisningen i stiftelsesloven § 8 til foretaksregisterloven § 10-1 at den kontrollen som gjennomføres ved registerendringer i Stiftelsesregisteret, er en strengere kontroll enn den som utøves etter enhetsregisterloven. Dette har betydning for legitimasjonsvirkningene til registeret. Stiftelsesregisteret er i så måte likestilt med Foretaksregisteret, ikke Enhetsregisteret.

I tillegg til dette ser utvalget det som en stor fordel at det er et eget Stiftelsesregister som gjennom sitt innhold og sin tilgjengelighet bidrar til å skape åpenhet rundt stiftelsene. Dette er viktig både for tilsynet med stiftelsene og for å sikre tillit til organisasjonsformen. Utvalget har merket seg at Stiftelsesregisteret inneholder langt flere opplysninger enn det loven krever. Blant annet blir alle vedtekter lagt inn i søkbart format, og kan lastes fritt ned. Stiftelsenes kapitalutvikling framgår av registeret og der finnes lang registreringshistorikk.

Det er videre lagt inn gode søkeverktøy i registeret. Dette gjør registeret svært nyttig for søk både på aggregert nivå og for enkeltstiftelser. At så mange opplysninger om stiftelsene gjøres tilgjengelige åpner en sektor som tidligere har vært oppfattet som lukket og vanskelig tilgjengelig. Etter utvalgets vurdering har Stiftelsesregisteret stor nytteverdi for flere brukergrupper, så som forskere, potensielle destinatarer, stiftelsene selv og samfunnet for øvrig. Statistikk viser at Stiftelsesregisteret i snitt har cirka 1 450 oppslag hver måned.

Stiftelsesregisteret er i dag et svært godt register som er unikt i europeisk sammenheng når det gjelder kvalitet og kvantitet. Kostnadene til drift av registeret er allerede dekket inn av den årsavgiften stiftelsene betaler. Etter utvalgets vurdering vil en nedleggelse av registeret være et skritt i gal retning. Tvert imot bør registeret videreutvikles slik at enda mer informasjon om stiftelsene blir gjort tilgjengelig for allmennheten og forskningsmiljøer.

Utvalget ser at det kan være behov for noe klargjøring i gjeldende regelverk slik at det ikke oppstår uklarheter knyttet til kompetansefordelingen mellom Stiftelsestilsynet og Enhetsregisteret.

Etter utvalgets vurdering vil det være hensiktsmessig med en deling av registerføringskompetansen slik at Enhetsregisteret har ansvar for å behandle alle registeropplysninger som kreves etter enhetsregisterloven, og Stiftelsestilsynet har ansvar for å behandle alle øvrige registeropplysninger i Stiftelsesregisteret. Slik utvalget forstår det, vil dette bli en lovfesting av allerede gjeldende praksis. Utvalget kan ikke se at det skal medføre

noen problemer at disse opplysningene blir underlagt det mindre strenge kontrollregimet som følger av enhetsregisterloven. Klagesaker knyttet til registrering av opplysninger som likevel skulle vært registrert etter enhetsregisterloven, vil da følge enhetsregisterlovens klagesystem.

Det vises til lovutkastet §§ 10–11 og spesialmerknadene til disse bestemmelsene.

Kapittel 11

Opprettelse av stiftelser

11.1 Gjeldende rett

Gjeldende stiftelseslov kapittel 2 har regler om opprettelse av stiftelser. §§ 9–13 har nærmere regler om stiftelsesdokumentet, om vedtektene og melding av stiftelsen til Stiftelsesregisteret og Foretaksregisteret. Regler om stiftelsesdokumentet er fastsatt i § 9, regler for hva vedtektene minimum skal inneholde er fastsatt i § 10, at stiftelsen skal meldes til Stiftelsesregisteret er fastsatt i § 11 og regler for hvilke vedlegg som skal følge alle stiftelser ved registrering i Stiftelsesregisteret og hvilke vedlegg som skal følge næringsdrivende stiftelser ved registrering i Foretaksregisteret er fastsatt i henholdsvis § 12 og § 13.

Stiftelsesdokumentet skal etter § 9 inneholde stiftelsens formål (bokstav a), hvilke eiendeler som skal brukes som grunnkapital (bokstav b), styrets sammensetning (bokstav c) og eventuelle særregler som skal gis oppretteren eller andre i forbindelse med opprettelsen av stiftelsen. I tillegg skal vedtektene følge med og stiftelsesdokumentet skal dateres og underskrives av oppretter.

Vedtektene skal etter § 10 minst angi stiftelsens navn (bokstav a), stiftelsens formål (bokstav b), laveste og høyeste antall styremedlemmer og hvordan disse skal velges (bokstav c), hvilke eventuelle andre organer enn styret stiftelsen skal ha (bokstav d) og grunnkapitalens størrelse (bokstav e).

Stiftelsen skal etter § 11 meldes til Stiftelsesregisteret senest tre måneder etter at den ble opprettet. Slik registrering er et formkrav, og ikke et gyldighetskrav. Styret er ansvarlig for meldingen. I § 8 stilles det en rekke krav til hvilke opplysninger meldingen til Stiftelsesregisteret skal inneholde. Styrets melding til Stiftelsesregisteret sendes ved å fylle ut Samordnet registermelding. Samordnet registermelding hentes i Altinn og sendes normalt inn elektronisk sammen med nødvendige vedlegg til Brønnøysundregistrene. Deretter tildeler Brønnøysundregistrene stiftelsen et foreløpig organisasjonsnummer og videresender alle dokumentene til Stiftelsestilsynet. Se for øvrig kapittel 10.3.

Før registrering i Stiftelsesregisteret, må det være utarbeidet et stiftelsesdokument i henhold til § 9 og hele grunnkapitalen må være stilt selvstendig til rådighet for stiftelsen.

Etter § 12 skal meldingen følges av en rekke vedlegg når melding om opprettelse sendes til Stiftelsesregisteret etter § 11:

- bekreftet kopi av stiftelsesdokumentet (bokstav a)
- erklæring fra revisor og styremedlem om at han eller hun mottar valget (bokstav b)
- erklæring fra revisor om at hele grunnkapitalen er stilt til stiftelsens rådighet (bokstav c)
- hvis grunnkapitalen består av annet enn penger, en erklæring fra revisor om at eiendelene har en verdi som minst tilsvarer grunnkapitalen (bokstav d)
- åpningsbalanse (andre ledd)

Etter tredje ledd kan vedlegg som nevnt i bokstavene b til d og andre ledd sendes elektronisk.

§ 13 gjelder melding av næringsdrivende stiftelser til Foretaksregisteret.

11.2 Utvalgets vurderinger

11.2.1 Innledning

I mandatet heter det at utvalget skal «[v]urdere om lovens utforming i større grad kan bidra til å forenkle etableringen av stiftelser».

Utvalget tolker mandatet slik at det blant annet siktes til å legge regelverket til rette for å kunne utnytte de teknologiske mulighetene som finnes. Dagens regler for å opprette en stiftelse er få og enkle, slik at det er vanskelig å se for seg hvordan gjeldende lov §§ 9 og 10 skal kunne gjøres vesentlig enklere. Utvalget foreslår likevel enkelte mindre endringer som medfører en viss forenkling av regelverket, se nærmere nedenfor i kapittel 11.2.2. Utvalget har også gjennomgått reglene om opprettelse av stiftelser og de øvrige reglene i loven med sikte på å gjøre regelverket teknologinøytralt slik at det ikke stenger for bruk av elektroniske løsninger.

11.2.2 Åpningsbalanse

Gjeldende lov § 12 andre ledd krever at det skal opprettes en åpningsbalanse som skal bekreftes av revisor. Revisors bekreftelse skal tidligst være datert fire uker før meldingen av stiftelsen sendes til Stiftelsesregisteret. Åpningsbalansen skal vedlegges førstegangsmeldingen. Kravet gjelder uavhengig av om grunnkapitalen blir gjort opp med kontantinnskudd eller andre verdier.

Utvalget mener at kravet om åpningsbalanse bør kunne sløyfes. Kravet om åpningsbalanse pålegger stiftelsene en unødig byrde som også gjør stiftelsesprosessen dyrere. Kravet om åpningsbalanse dekker ikke noe stort behov. Kontrollen med at stiftelsen tilføres grunnkapitalen, og grunnkapitalens verdi ivaretas gjennom reglene i gjeldende lov § 12 første ledd bokstaven c og d, som krever erklæring fra revisor om at grunnkapitalen er stilt til stiftelsens rådighet og om verdien av det som skytes inn.

Kravet om at revisors erklæring om åpningsbalansen tidligst skal være datert fire uker før meldingen sendes inn, har i praksis vist seg å skape problemer og ekstraarbeid for Stiftelsestilsynet og den stiftelsen det gjelder. Det hender at det går noe tid mellom tidspunktet da stiftelsen ble opprettet i henhold til § 2 og meldingen blir sendt til registrering. Åpningsbalansen kan da bli liggende slik at den er foreldet når stiftelsen meldes. Meldingen må da returneres for å få satt opp en ny åpningsbalanse som tilfredsstillers lovens krav. Det kan dessuten i slike og andre tilfeller der opprettelsen av stiftelsen ligger noe tilbake i tid, i ettertid være vanskelig å få satt opp en åpningsbalanse som tilfredsstillers lovens krav til revisor-bekreftelse. Ved å sløyfe kravet om åpningsbalanse, unngår man disse problemene som skaper unødig ekstraarbeid både for stiftelsene og Stiftelsestilsynet, og derfor vil bidra til å gjøre stiftelsesprosessen enklere.

Utvalget nevner at i aksjeselskaper ble det tidligere kravet til åpningsbalanse ved kontantinnskudd i aksjeloven § 2-8 sløyfet ved lovendring 14. juni 2013 nr. 40. Det er nå for aksjeselskaper bare et krav til åpningsbalanse når aksjeinnskuddet gjøres opp med andre verdier enn penger. I NOU 2016: 11 *Regnskapslovens bestemmelser om årsberetning mv.* kapittel 13, foreslår imidlertid Regnskapslovutvalget helt å sløyfe kravet om åpningsbalanse ved stiftelse, fusjon, fisjon og omdanning fra AS til ASA. Utvalgets forslag om å sløyfe kravet om åpningsbalanse ved opprettelse av stiftelser er i tråd med dette.

11.2.3 Elektronisk opprettelse av stiftelser og melding

I utgangspunktet skjer opprettelsen av en stiftelse ved at oppretteren foretar en disposisjon i samsvar med § 2. Dette er en disposisjon som loven ikke stiller spesielle formkrav til, og som dermed er teknologinøytral. Det gjelder derfor ikke noe krav om at en disposisjon etter loven § 2 skal være papirbasert. Gjeldende lov § 2 videreføres i utkastet § 2.

Derimot stiller loven krav til opprettelsen av det stiftelsesdokumentet som skal opprettes etter gjeldende lov § 9.

I dag forstås loven slik at stiftelsesdokumentet og vedtektene skal være på papir. Stiftelsesdokumentet skal også underskrives fysisk av oppretteren. Dette betyr at selv om registreringsmeldingen sendes inn elektronisk, må stiftelsesdokumentet og vedtektene opprettes som papirdokumenter og lastes opp i PDF-format. Andre vedlegg til registreringsmeldingen kan allerede etter dagens lov sendes elektronisk, jf. gjeldende lov § 12 tredje ledd.

Utvalget foreslår at loven åpner for at stiftelsesdokumentet og vedtektene skal kunne opprettes elektronisk. Det legges dermed også til rette for elektronisk melding, slik at stiftelsesdokumentet og vedleggene til dette kan samordnes med elektronisk melding av stiftelsen på tilsvarende måte som for aksjeselskaper etter endringene i aksjeloven ved lov 14. juni 2013 nr. 40 som trådte i kraft 30. oktober 2015. I utvalgets lovutkast er elektronisk stiftelsesdokument som alternativ til papirbasert dokument kommet til uttrykk i utkastet § 14 tredje ledd. Bestemmelsen må ses i sammenheng med utkastet § 17 om vedlegg til melding av en nyopprettet stiftelse. Bestemmelsen i gjeldende lov § 12 tredje ledd som forutsetter at stiftelsesdokumentet skal være papirbasert, er her ikke videreført.

11.2.4 Andre bestemmelser i stiftelsesloven som kan hindre utnyttelse av teknologiske muligheter

Utvalget har også gjennomgått de øvrige delene av loven for å se om den stenger for elektroniske løsninger. Utvalget foreslår å bytte ut ordet underskrift i gjeldende lov § 31 femte ledd med signatur i den tilsvarende bestemmelsen om styreprotokoll i utkastet § 43 tredje ledd. Dermed åpnes det for elektronisk signatur. Tilsvarende er gjort i utkastet § 14 tredje ledd om stiftelsesdokumentet. Øvrige krav i lovutkastet, så som varsel i utkastet §§ 29, 39 og 73, og bekreftelse i §§ 76 og 82 kan gjøres elektronisk. Det samme gjelder rapport i utkastet §§ 79 og 88 og protokoll i §§ 20 og 43.

Kapittel 12

Stiftelsens kapital

12.1 Stiftelsens kapital ved opprettelsen

12.1.1 Innledning

I mandatet er utvalget bedt om å vurdere om det er behov for minstekrav til kapital ved etablering av stiftelser.

12.1.2 Gjeldende rett

Stiftelsesloven § 14 oppstiller en hovedregel om at stiftelser ved opprettelsen skal ha en grunnkapital på minst 100 000 kroner. Grunnkapitalens størrelse skal angis i stiftelsens vedtekter, jf. stiftelsesloven § 10 første ledd bokstav e. Minstekravet til grunnkapital er et gyldighetsvilkår. Konsekvensen av at kravet til minste grunnkapital ikke er oppfylt, er at det ikke er opprettet en stiftelse. I utgangspunktet inneholder ikke stiftelsesloven forbud mot at grunnkapitalen benyttes til utdelinger. I vedtektene kan det imidlertid fastsettes at hele eller deler av grunnkapitalen skal være bundet, noe som innebærer at den ikke kan brukes til utdelinger. I vedtektene kan det også fastsettes at stiftelsen skal ha en høyere grunnkapital enn lovens minstekrav. Innføringen av kravet til minste grunnkapital ble begrunnet slik i Ot.prp. nr. 15 (2000–2001) *Om lov om stiftelser* kapittel 7.2.4.1:

«Departementet slutter seg til forslaget om at stiftelser skal ha en minste grunnkapital. Et slikt krav vil riktignok avskjære dem som ønsker å avsette et mindre beløp til allmenntilgode eller ideelle formål, fra å gjøre dette i form av en stiftelse. På den annen side vil en donator vanligvis ha anledning til å gi beløpet direkte til vedkommende formål. Departementet kan ikke se at enhver som ønsker å avsette midler til et bestemt formål, bør kunne gjøre dette i form av en egen juridisk person som skal sørge for at formålet realiseres. Hvis det skal opprettes en juridisk person, må man kunne forutsette at den juridiske personen skal ha en viss

varighet, og et krav om at grunnkapitalen skal være over et visst beløp, kan være med på å sikre at det ikke opprettes «stiftelser» med et så dårlig kapitalgrunnlag at denne forutsetningen ikke slår til.»

Stiftelsestilsynet kan gjøre unntak fra kravet om minste grunnkapital dersom Stiftelsestilsynet, basert på en avveining av relevante hensyn, mener at de beste grunner taler for å gjøre unntak. En slik dispensasjonsadgang er først og fremst aktuell for innsamlingsstiftelser, og i tilfeller der det sentrale ikke er å forvalte en grunnkapital, men å drive en ideell aktivitet der grunnkapitalen vanskelig kan verdsettes i penger. Det følger av Ot.prp. nr. 15 (2000–2001) *Om lov om stiftelser* kapittel 7.2.4.1 at:

«Et viktig moment vil være om stiftelsesformen er egnet for vedkommende rettsdannelse, selv om kravet om minste grunnkapital ikke er oppfylt, og i hvilken grad det er mulig å gjennomføre formålet uten å organisere virksomheten som en stiftelse. Ved praktiseringen av bestemmelsen må Stiftelsestilsynet selvsagt ta hensyn til lovgivers forutsetninger om at stiftelser som hovedregel skal ha en grunnkapital på minst 100.000 kroner, slik at det bare er unntaksvis at stiftelser bør kunne ha en lavere grunnkapital. På den annen side bør bestemmelsen ikke praktiseres for strengt. De eksempler som er omtalt ovenfor, viser at det kan være en del tilfeller i praksis hvor gode grunner taler for at det gis dispensasjon. Av den grunn har departementet ikke fulgt opp utvalgets forslag om at det bare kan gis dispensasjon når det foreligger «særlige grunner».

Departementet har heller ikke fulgt opp forslaget om [at] det ikke kan dispenseres fra kravet til minste grunnkapital på en slik måte at grunnkapitalen settes til under 50.000 kroner. Å sette grunnkapitalen så lavt, bør riktignok stort sett være utelukket.»

Det stilles særlige krav til grunnkapitalen i næringsdrivende stiftelser som har til formål å drive næringsvirksomhet selv, eller som driver næringsvirksomhet selv, jf. henholdsvis stiftelsesloven § 4 andre ledd bokstavene a og b. Disse stiftelsene skal ha en bundet grunnkapital på minst 200 000 kroner, jf. stiftelsesloven § 22. I NOU 1998: 7 *Om stiftelser* kapittel 10.3 er det høyere kravet til grunnkapitalen begrunnet med to forhold: grunnkapitalen angir nivået for den «startkapitalen» stiftelsen skal ha og innebærer en utdelingsskranke. Det at grunnkapitalen er bundet, innebærer at det bare kan foretas utdelinger så lenge stiftelsens egenkapital etter den senest fastsatte balansen overstiger grunnkapitalens størrelse, slik denne er angitt i vedtektene, jf. gjeldende lov § 24.

Stiftelser kan også ved opprettelsen eller senere få tilført annen egenkapital. Etter gjeldende lov kan også grunnkapitalen i stiftelser settes opp eller ned, jf. §§ 16 og 17.

12.1.3 Utvalgets vurderinger

Er det behov for minstekrav til kapital ved etableringen av stiftelser?

Utvalget har vurdert om det er behov for å videreføre bestemmelsen om krav til minste grunnkapital ved etableringen av stiftelser. Spørsmålet må ses i sammenheng med det grunnleggende kjennetegnet på en stiftelse. Stiftelser kjennetegnes ved at de mottar en formuesverdi som er stilt selvstendig til rådighet for å realisere stiftelsens formål. Dersom det ikke stilles noe krav til grunnkapital ved opprettelsen av en stiftelse, har vi etter den tradisjonelle oppfatningen ikke å gjøre med en stiftelse. Det er da heller tale om en annen innretning enn en stiftelse.

Utvalget mener derfor at loven bør opprettholde et minstekrav til grunnkapitalens størrelse for at det skal være opprettet en stiftelse.

Begrepet grunnkapital

Utvalget har vurdert om grunnkapitalbegrepet bør endres. Utvalget har inntrykk av at grunnkapitalbegrepet oppfattes som fremmed og at begrepets innhold i praksis skaper en del uklarheter. Mye av uklarhetene skyldes at grunnkapitalbegrepet oppfattes å være en historisk størrelse, mens den etter lovens system også kan være en variabel størrelse som kan skrives opp og ned. Samtidig kan grunnkapitalen være brukt opp uten at det er krav til at den skal regnskapsmessig ned-

skrives. Denne uklarheten knyttet til realitetsinnholdet i begrepet, er det behov for å rydde opp i.

Etter utvalgets vurdering vil det være en betydelig forenkling om grunnkapitalbegrepet blir definert til å være den kapitalen stiftelsen tilføres ved opprettelsen. Dette innebærer at grunnkapitalen som regnskapsmessig balansepost står fast. Det at grunnkapitalen står fast innebærer at det beløpet stiftelsesdokumentet, vedtektene og senere balanseregnskap oppgir som grunnkapital, ikke kan endres etter opprettelsen. Utvalgets forslag om at grunnkapitalen står fast kommer indirekte til uttrykk i lovutkastet § 18 andre ledd andre punktum. Forslaget innebærer en realitetsendring i dagens grunnkapitalbegrep. Blant annet medfører forslaget at adgangen til å forhøye eller nedsette grunnkapitalen i etterkant av opprettelsen fjernes. Gjeldende stiftelseslov §§ 16 og 17 må derfor sløyfes. Kapital som tilføres stiftelsen etter opprettelsen, må tillegges stiftelsens annen egenkapital. Denne kapitalen kan utgjøre stiftelsens frie eller bundne egenkapital, avhengig av hva som framgår av stiftelsens vedtekter og hvilke føringer den som har avgitt formuesverdien har lagt for hvordan kapitalen skal brukes.

Det at kapital som tilføres stiftelsen etter opprettelsen ikke kan tillegges grunnkapitalen, innebærer at stiftelser ikke kan ha egne vedtektsbestemmelser om at hele eller deler av stiftelsens overskudd skal tillegges grunnkapitalen. Etter lovens ikrafttredelse skal eldre vedtektsbestemmelser om at verdier som blir tilført stiftelsen etter opprettelsen eller at hele eller deler av stiftelsens overskudd skal tillegges grunnkapitalen, forstås slik at dette skal tillegges stiftelsens annen innskutte eller opptjente egenkapital. Dette kommer til uttrykk i utkastet § 94 bokstav b.

Stiftelser som har egne vedtektsbestemmelser om at overskuddet skal tillegges grunnkapitalen må endre disse innen en tidsperiode på to år, jf. overgangsregelen i utkastet § 94 bokstav a. Hvis endringen går ut på at overskuddet går fra å tillegges stiftelsens bundne grunnkapital til stiftelsens ubundne egenkapital, eller omvendt, er dette en materiell endring som krever godkjenning av Stiftelsestilsynet, jf. utkastet § 68 første ledd. Hvis endringen derimot ikke medfører endringer i om kapitalen skal være bundet eller ubundet, er dette en administrativ endring for å få vedtektene i samsvar med loven. Dette vil være en endring etter utkastet § 65 andre ledd, som ikke krever godkjenning av Stiftelsestilsynet for å være gyldig.

Det at grunnkapitalen som ble skutt inn ved opprettelsen er en historisk størrelse som står fast, innebærer at den ikke senere kan forhøyes

eller settes ned. Senere regnskapsmessige resultat føres dermed mot andre egenkapitalkonti. Tilsvarende gjelder for senere gaver eller andre former for tilførsel av egenkapital.

Når det gjelder utgangspunktet om at grunnkapitalen står fast, må det gjøres et unntak for sammenslåing og deling av stiftelsen, jf. lovutkastet kapittel 8 avsnittene III og IV. Her skal grunnkapitalen for de sammenslåtte stiftelsene slås sammen, og ved deling skal grunnkapitalen fordeles på de stiftelsene som delingen omfatter. Disse to unntakene kommer til uttrykk i utkastet § 18 andre ledd andre punktum.

Et grunnkapitalbeløp som ikke kan endres etter opprettelsen innebærer en forenkling i form av at forhøyelse og nedsetting av grunnkapitalen ikke lenger vil generere vedtektsendringer som skal meldes til Stiftelsestilsynet.

Selv om utvalget foreslår en realitetsendring når det gjelder innholdet i grunnkapitalbegrepet, er utvalget kommet til at begrepet grunnkapital bør beholdes. Utvalget har vurdert å innføre begrepet «stiftelseskapital». Begrepet kan være mer oversiktlig, idet det viser til en historisk verdi som stiftelsen mottar ved opprettelsen. Utvalget er imidlertid kommet til at grunnkapitalbegrepet er innarbeidet og har lang tradisjon i stiftelsesretten. Begrepet stiftelseskapital vil derfor ikke nødvendigvis være mer klargjørende.

Det at grunnkapitalens størrelse står fast etter opprettelsen, er ikke det samme som at grunnkapitalen ikke kan brukes til utdelinger. Utvalget vil videreføre hovedregelen om at den kapitalen stiftelsen mottar ved opprettelsen, kan brukes til å realisere formålet. Under forutsetning av at det er i overensstemmelse med stiftelsens formål og vedtekter, kan derfor grunnkapitalen i utgangspunktet benyttes til å realisere formålet. Styrets vurdering må blant annet ses i lys av stiftelsens formål, oppretterens forutsetninger om stiftelsens varighet og kravet til en forsvarlig kapitalforvaltning.

Selv om stiftelsesloven ikke inneholder forbud mot å bruke grunnkapitalen til utdelinger, vil utvalget bemerke at dette ikke innebærer at det er forsvarlig å dele ut alt av stiftelsens kapital i løpet av relativt kort tid, gjerne i den hensikt å oppheve stiftelsen. Styrets beslutning om at grunnkapitalen skal brukes til utdelinger må være en lojal realisering av stiftelsens formål. Det går et skjæringspunkt mellom når utdelingene er så store at de i realiteten er et opphevingsvedtak, noe som igjen vil være en ugyldig omdanning. Slike utdelinger vil for de fleste stiftelser være en illojal disposisjon mot formålet og i strid med kravet til forsvarlig kapitalforvaltning. Om en disposisjon i realiteten

er et ugyldig opphevingsvedtak beror på en helhetsvurdering i hvert enkelt tilfelle.

Minstekapitalens størrelse

Utvalget har vurdert om minstekravet på 100 000 kroner bør endres, jf. gjeldende lov § 14.

Det å redusere kravet til minste grunnkapital vil medføre større frihet for stiftelsene. Ved opprettelsen kan stiftelsene da selv velge hvor stor andel av kapitalen som skal utgjøre grunnkapital og annen egenkapital. Dette vil gi stiftelsene flere valgmuligheter når det gjelder hvordan stiftelsens kapital skal disponeres. Et redusert krav til minste grunnkapital vil også gjøre det lettere å opprette nye stiftelser.

Et redusert krav til minstekapitalens størrelse vil være i tråd med endringene i aksjeselskapsretten, der kravet til minste aksjekapital er endret fra 100 000 kroner til 30 000 kroner, jf. lov 16. desember 2011 nr. 63 om endringer i aksjeloven mv. (nedsettelse av kravet til minste aksjekapital mv.), som trådte i kraft 1. januar 2012. En av hovedgrunnene til at minstekravet til aksjekapital tidligere var 100 000 kroner, var hensynet til kreditorenes dekningsmuligheter. Dette beløpet viste seg imidlertid å ha liten betydning for kreditorvernet. Kreditorvernet var derfor ikke et tungtveiende moment mot at minstekravet kunne settes ned til 30 000 kroner. Når det gjelder stiftelser, vil heller ikke hensynet til kreditorenes dekningsmuligheter være et tungtveiende moment mot å sette ned kravet til minste grunnkapital. Spørsmålet må imidlertid ses i lys av at de fleste stiftelser ikke driver en virksomhet som vokser over tid. Aksjeselskaper stiftes som hovedregel med det mål å drive næringsvirksomhet som skal gi økonomisk overskudd. Slike selskapers virksomhet vil derfor forventes, gjennom tilbakeholdte overskudd, å bidra til en økende egenkapital. For stiftelser som ikke selv driver næringsvirksomhet, vil derimot stiftelsens aktiviteter i seg selv sjelden gi tilsvarende positiv utvikling i egenkapitalen. Dette taler for at gjeldende krav til minste grunnkapital ikke bør settes ned.

Et redusert krav til minste grunnkapital vil legge til rette for at det opprettes flere små stiftelser. Utvalget mener at det ikke bør være fri adgang til å opprette stiftelser med en kapital som er mindre enn dagens minstekrav. Utvalget mener at det er mest hensiktsmessig at avgiveren da gir midlene direkte til det ønskede formålet. På den måten unngår avgiver av formuesverdien å innrette seg etter stiftelseslovens rammer. Et alternativ er å benytte seg av muligheten til å opprette et ideelt aksjeselskap, hvor selskapets overskudd

skal gå til et bestemt formål. Aksjeloven § 2-2 andre ledd forutsetter indirekte at et aksjeselskap i vedtektene kan bestemme at selskapets overskudd skal gå til andre enn aksjeeierne. Et aksjeselskap behøver derfor ikke å ha til formål å skaffe aksjeeierne økonomisk utbytte. Det er også praksis for at overskuddet i slike aksjeselskaper unntas beskatning, på samme måte som tilsvarende stiftelser.

Hvor høyt kravet til minste grunnkapital skal være, er et vurderingsspørsmål. Hovedargumentet for å forhøye kravet til minstekapital, er å høyne inngangsbilletten til å bruke stiftelsesformen. På den måten vil loven legge til rette for at de stiftelsene som opprettes blir større og har tilstrekkelig kapitalbase til å realisere formålet. Den største betenkeligheten med å sette et høyere krav til minste grunnkapital, er risikoen for å diskvalifisere mindre stiftelser fra å bruke stiftelsesformen der stiftelse er en riktig organisasjonsform. Det er også praktisk at stiftelser kan opprettes med en lav kapital, for så å tilføres ytterligere kapital etter hvert. Dersom en stiftelse for eksempel skal motta en formuesverdi basert på et testament, kan det være nyttig for testator å opprette stiftelsen før sin død, for så å testamentere resten av formuesverdien til stiftelsen. På den måten kan stiftelsens interesser også ivaretas på en god måte under dødsboskiftet.

Utvalget har vurdert om Stiftelsestilsynets adgang til å gjøre unntak fra kravet om minste grunnkapital bør fjernes. Som nevnt er utvalget av den oppfatningen at stiftelsesloven ikke bør legge til rette for at det opprettes mange små stiftelser med en grunnkapital på under 100 000 kroner. Utvalget mener imidlertid at det i særlige tilfeller kan være god grunn til å videreføre denne særregelen, eksempelvis for aktivitets- eller innsamlingsstiftelser som ikke drives på basis av sine kapitalverdier. Utvalget vil påpeke at Stiftelsestilsynets adgang til å gjøre unntak fra kravet til minste grunnkapital bør være en snever unntaksregel.

Basert på det som er skrevet over foreslår utvalget at minstekravet til grunnkapital på 100 000 kroner videreføres og at kravet til minste grunnkapital skal gjelde *alle* typer stiftelser. Utvalget foreslår også at Stiftelsestilsynet i særlige tilfeller kan gjøre unntak fra kravet om minste grunnkapital, jf. utkastet § 18 første ledd.

Særlig om krav til kapitalens størrelse for stiftelser som selv driver næringsvirksomhet

Utvalget har vurdert om det særlige kravet om minstekapital på 200 000 kroner for stiftelser som

selv driver næringsvirksomhet skal opprettholdes. Utvalgets vurdering må ses i sammenheng med forslaget om ikke å videreføre næringsdrivende stiftelser som en egen kategori stiftelser etter stiftelsesloven. Utvalget vil presisere at forslaget ikke legger begrensninger for stiftelsers adgang til å drive næringsvirksomhet. Det vises til alminnelige motiver kapittel 9.

Etter at stiftelsesloven ble vedtatt, har kravet til minste aksjekapital i aksjeselskaper blitt redusert til 30 000 kroner. Endringen bygger på at aksjekapitalen, som vern for kreditorene og andre tredjemannsinteresser, har mindre betydning enn det som tidligere er lagt til grunn. Utvalget har vurdert om dette også bør få betydning når det gjelder kravet til minste grunnkapital i stiftelser som selv driver næringsvirksomhet. Utvalget har inntrykk av at synet på grunnkapitalen, som vern for kreditorer og andre tredjemannsinteresser, nå er annerledes enn ved utarbeidelsen av stiftelsesloven 2001. Det vises til Prop. 111 L (2012–2013) *Endringer i aksjelovgivningen mv. (forenklinger)* og Knudsen: Rapport *Forenkling og modernisering av aksjeloven* (2011). Utvalget er derfor av den oppfatning at det ikke bør gjelde et høyere krav til minste grunnkapital for disse stiftelsene enn det som gjelder for stiftelser i sin alminnelighet. Utvalget foreslår derfor at gjeldende lov § 22 oppheves.

Ettersom grunnkapitalen i stiftelser som selv driver næringsvirksomhet har liten selvstendig betydning for kreditorvernet, er utvalget også kommet til at loven ikke bør avskjære muligheten til å bruke stiftelsens grunnkapital til utdelinger. Utvalget foreslår derfor også at særregelen i gjeldende lov § 22 andre punktum om bundet grunnkapital i stiftelser som selv driver næringsvirksomhet, oppheves.

Utvalget viser til kapittel 12.2.3, der det foreslås en ny bestemmelse om at risikoen ved stiftelsens kapitalforvaltning og øvrige virksomhet skal stå i et forsvarlig forhold til stiftelsens egenkapital, se lovutkastet § 20 første ledd andre punktum. Dette forslaget vil sikre kreditorvernet på en mer hensiktsmessig måte enn et krav om bundet grunnkapital.

Utvalget vil påpeke at oppheving av de særlige kravene til kapitalens størrelse ved opprettelsen for næringsdrivende stiftelser etter stiftelsesloven § 4 andre ledd bokstavene a og b innebærer en forenkling av dagens regelverk. I praksis har det vist seg å kunne være vanskelig å avgjøre om en stiftelse faller inn under kategorien å drive næringsvirksomhet selv eller ikke. Utvalgets forslag innebærer at oppretteren ikke må ta stilling til om en stiftelse faller inn under kategorien å selv

drive næringsvirksomhet. Kravet til minste grunnkapital ved opprettelsen vil være det samme for alle stiftelser.

Ytterligere krav til kapital ved opprettelsen?

Utvalget har vurdert om kravet til minste grunnkapital skal suppleres med et krav om at stiftelsens egenkapital ved opprettelsen skal stå i et rimelig forhold til formålet. Kravet til minste grunnkapital er ikke alltid tilstrekkelig til at stiftelsen kan realisere sitt formål på en god måte. Enkelte formål kan kreve en større kapital enn 100 000 kroner. Hensynet bak et krav om at stiftelsens egenkapital må stå i rimelig forhold til formålet, er at stiftelsen skal ha tilstrekkelig kapital til å realisere det vedtektsfestede formålet innenfor det tidsperspektivet som legges til grunn for stiftelsens eksistens. Størrelsen på stiftelsens kapital vil dermed stå i forhold til den risikoen stiftelsen vil utsettes for etter opprettelsen. Dersom misforholdet mellom den innskutte kapitalen og formålet åpenbart gjør at stiftelsen ikke har mulighet for å oppfylle formålet, kan dette eventuelt knyttes opp mot en ugyldighetsvirkning.

Selv om det kan ha gode grunner for seg å innføre et slikt krav, vil ikke utvalget foreslå en regel som stiller ytterligere krav til kapital ved opprettelsen enn det som oppstilles som krav til minste grunnkapital. Utvalget er av den oppfatning at det må være stiftelsens kapital som danner utgangspunktet for formålets ramme og ikke omvendt. Selve formålsrealiseringen må avpasses stiftelsens kapitalgrunnlag. Dersom stiftelsen har lite kapital til utdelinger, må utdelingene være tilsvarende lave.

Et slikt krav til kapitalen vil også være til hinder for at en stiftelse i første omgang stiftes med et lite kapitalgrunnlag, for så å bli tilført mer kapital på et senere tidspunkt. Det er ikke upraktisk at en stiftelse opprettes med et lavt pengebeløp for å etablere det organisatoriske grunnlaget for den framtidige forvaltningen av stiftelsen. Det kan være gode grunner til at oppretter ikke vil fullfinansiere stiftelsen allerede ved opprettelsen. Et krav om at stiftelsens formålsrealisering må stå i rimelig forhold til egenkapitalen, vil heller ikke ta hensyn til stiftelser som baserer seg på å motta årlig støtte fra det offentlige eller private, uten at stiftelsene har noe rettskrav på slik støtte.

Et krav om at stiftelsens egenkapital må stå i rimelig forhold til formålet, vil også skape utfordringer knyttet til registreringen av stiftelsen i Stiftelsesregisteret. Dersom det å ha egenkapital i rimelig forhold til formålet skal være en forutset-

ning for en gyldig opprettet stiftelse, vil dette innebære at Stiftelsestilsynet må foreta en realitetsvurdering av om kapitalen er tilstrekkelig til å realisere formålet, før stiftelsen kan registreres i Stiftelsesregisteret. Vurderingen av hva som er rimelig egenkapital i forhold til formålet vil i mange tilfeller være en vanskelig skjønnsmessig avveining.

12.2 Kapitalforvaltning

12.2.1 Innledning

I mandatet er utvalget bedt om å vurdere kravet til forsvarlig kapitalforvaltning i små stiftelser. Etter utvalgets syn bør en vurdering av kravet til forsvarlig kapitalforvaltning ikke bare gjelde små stiftelser, men stiftelser generelt.

12.2.2 Gjeldende rett

Det følger av stiftelsesloven § 18 at «Stiftelsens kapital skal forvaltes på en forsvarlig måte, slik at det til enhver tid tas tilstrekkelig hensyn til sikkerheten og mulighetene for å oppnå en tilfredsstillende avkastning for å ivareta stiftelsens formål». Bestemmelsen gir uttrykk for et generelt forsvarlighetskrav til hvordan stiftelsens kapital skal forvaltes. Forsvarlighetskravet gjelder for kapitalforvaltningen i alle stiftelser som reguleres av stiftelsesloven. Hensynet bak gjeldende lov § 18 er hovedsakelig å bevare stiftelsens kapitalgrunnlag slik at formålet kan opprettholdes. Selve forsvarlighetsvurderingen går ut på at styret til enhver tid må foreta en avveining av sikkerheten for å ivareta formålet og mulighetene for å oppnå en tilfredsstillende avkastning for å ivareta formålet. Stiftelsens formål danner derfor utgangspunktet for hva som er forsvarlig kapitalforvaltning i den enkelte stiftelse. Hva som er forsvarlig kapitalforvaltning i hvert enkelt stiftelse beror på en konkret vurdering. Styret må ta tilstrekkelig hensyn til både sikkerheten og mulighetene for en tilfredsstillende avkastning for at forsvarlighetskravet i stiftelsesloven § 18 skal være oppfylt.

Når det gjelder praktiseringen av stiftelsesloven § 18, uttales det i NOU 1998: 7 *Om stiftelser* kapittel 11.8:

«Mer generelt vil utvalget likevel fremheve at hvis og i den grad styret retter seg inn mot plasseringer som tilsikter å gi mer kortsiktig gevinst og som derved innebærer øket risiko, f.eks. i aksjer, opsjoner mv, så må dette forutsette at plasseringene foretas på bakgrunn av vurderin-

ger foretatt av personer med spesiell ekspertise. Hvis stiftelsens tillitsvalgte ikke selv representerer slik ekspertise, må det forutsettes at man først rådfører seg med personer med den innsikt som etter dette kreves. Annerledes stiller saken seg ved f eks plasseringer i fast eiendom, aksjefond mv. I disse tilfellene kreves det ikke like meget for at sikkerheten vedrørende plasseringen skal bli ansett som fullt ut forsvarlig.

Utvalget vil også nevne at utkastets krav til forsvarlig forvaltning, rekker ut over selve det å foreta en plassering av stiftelsens midler. Det retter seg også mot vedlikehold mv, f eks hvor den innskutte grunnkapitalen består i et hus.»

12.2.3 Utvalgets vurderinger

Bør innholdet i forsvarlighetskravet presiseres?

En utfordring knyttet til kravet om forsvarlig kapitalforvaltning i gjeldende lov § 18, er at kravet om å ta tilstrekkelig hensyn til sikkerheten og mulighetene for å oppnå en tilfredsstillende avkastning for å ivareta formålet, kan være uklart og til dels motstridende. Tradisjonelt har det vært rettet større oppmerksomhet mot å begrense risikoen, enn mot å rasjonelt søke avkastningsmuligheter med kapitalen. Det kan derfor diskuteres hvor god veiledning kravet i praksis gir når det gjelder kapitalforvaltningen i stiftelser. Utvalget har motatt innspill om at det er ønskelig med ytterligere materielle regler knyttet til kapitalforvaltningen. Utvalget har derfor vurdert om reglene til kapitalforvaltningen bør være mer utfyllende.

Detaljerte plasseringsregler

Utvalget har vurdert om det bør innføres alminnelige regler om hvordan stiftelsens midler skal plasseres. En forutsetning for slike plasseringsregler må være at stiftelsen ikke har egne, innskrenkende vedtektsbestemmelser for hvordan kapitalen skal forvaltes. For norske offentlige stiftelser gjaldt det i medhold av stiftelsesloven 1980, egne regler for forvaltning og plassering av offentlige stiftelsers midler, jf. forskrift av 10. oktober 1990 nr. 797 om offentlige stiftelser kapittel 3 (opphevet). Forskriften ble ikke videreført i stiftelsesloven 2001.

I likhet med lovutvalget til stiftelsesloven 2001, er dette utvalget kommet til at det ikke bør gjelde bestemte plasseringsregler for stiftelser. Selv om bestemte plasseringsregler vil kunne være veiledende for styret, vil slike regler også kunne virke hemmende på kapitalforvaltningen. De kan kana-

lisere investeringer i bestemte retninger, som ikke nødvendigvis er tilpasset den enkelte stiftelse. For stiftelser som driver næringsvirksomhet kan plasseringsregler virke hemmende på næringsvirksomheten. I tillegg kan hva som anses for å være en forsvarlig plassering variere. En plassering som på et tidspunkt anses å innebære liten forventet risiko, kan på et senere tidspunkt innebære stor risiko. Det vil også være vanskelig å finne plasseringsregler som passer for alle typer av stiftelser. Plasseringsregler vil uansett måtte ta hensyn til at optimal plasseringsadferd aldri vil kunne spesifiseres i lovs form. Optimal plasseringsadferd kan bare vurderes av kompetente personer som kjenner stiftelsen og markedene på det aktuelle tidspunkt.

Anbefalinger for forsvarlig kapitalforvaltning i stiftelser

Utvalget har vurdert om et alternativ til å innføre bestemte regler om plasseringsplikter, er å utarbeide anbefalinger for forsvarlig kapitalforvaltning i stiftelser. Alternativt har utvalget vurdert å innføre en egen lovbestemmelse om at etterlevelse av anbefalingene skjer på bakgrunn av et «følg eller forklar»-prinsipp. Dersom styret fraviker noen anbefalinger, må styret redegjøre for dette og hvordan stiftelsen i stedet har innrettet seg. Et «følg eller forklar»-prinsipp vil gi stiftelsene mulighet til å følge anbefalinger for forsvarlig kapitalforvaltning, samtidig som stiftelsene beholder muligheten til selv å velge andre kapitalforvaltningsstrategier.

Utvalget vil imidlertid ikke foreslå en slik løsning. Det skyldes at det er vanskelig å utarbeide anbefalinger som er tilpasset alle typer stiftelser. For stiftelser der anbefalingene ikke passer, vil i tillegg ordningen kunne medføre en unødvendig byrde for styret ettersom det må forklare hvorfor anbefalingene ikke følges.

Selv om utvalget ikke foreslår bestemmelser om anbefalinger for forsvarlig kapitalforvaltning, vil utvalget bemerke at liknende anbefalinger kan utarbeides frivillig av andre enn lovgiver, for eksempel av Stiftelsesforeningen. Utvalget understreker at anbefalinger utarbeidet av andre enn lovgiver ikke vil ha forankring i stiftelsesloven. Det vil derfor ikke få noen rettslige konsekvenser dersom stiftelser ikke følger disse anbefalingene. Det er heller ikke meningen at organet som utarbeider anbefalingene skal kunne bli stilt til ansvar for sine anbefalinger. Det kan likevel tydeliggjøre kravet til ansvarlig ledelse og styring av stiftelser.

Krav til plan for kapitalforvaltningen

I stedet for detaljerte plasseringsregler og utarbeidelse av anbefalinger for forsvarlig kapitalforvaltning, mener utvalget at det bør innføres et krav om at styret har ansvaret for å utarbeide en plan for stiftelsens kapitalforvaltning. Et krav til kapitalforvaltningsplan vil gi stiftelsene fleksibilitet til å utarbeide en plan som er tilpasset stiftelsens art, omfang og formål.

Variasjonene i stiftelsenes formål og kapitalbase innebærer at kapitalforvaltningen kan være svært forskjellig fra en stiftelse til en annen. For stiftelser som deler ut årlige pengebeløp, vil eksempelvis målet med kapitalforvaltningen være å oppnå ønsket løpende avkastning på midlene. For stiftelser som er dominerende aksjonær i et selskap, og særlig dersom aksjeposten også utgjør en stor del av stiftelsens formue, må kapitalforvaltningen også omfatte en forsvarlig eierstyring i aksjeselskapet. For stiftelser som eier boliger, vil derimot kapitalforvaltningen omfatte å opprettholde en forsvarlig standard på bygningsmassen. Felles for alle stiftelser er at kapitalforvaltningen skal bygge opp under stiftelsens formål. For å oppnå dette er det viktig at styret har et bevisst forhold til kapitalforvaltningen. Planen skal derfor behandles som en styresak. Utvalget foreslår en regel om dette i utkastet § 20 tredje ledd.

Utvalget vil understreke at et krav om å utarbeide en plan for kapitalforvaltningen i utgangspunktet medfører en presisering og ikke en utvidelse av styrets ansvar etter gjeldende lov § 30. Bakgrunnen for utvalgets forslag er at styrets viktigste oppgaver i en stiftelse er å sørge for at formålet realiseres og at kapitalen forvaltes forsvarlig. Et bevisst forhold til kapitalforvaltningen utgjør derfor en grunnleggende del av det å påta seg styreverv.

Utvalget har vurdert hvorvidt kravet om å utarbeide en plan for kapitalforvaltningen bør begrenses til større stiftelser. Dette skyldes at kapitalforvaltningen gjerne blir mer omfattende når stiftelsen forvalter store formuesverdier, samt at verditapet ved uheldig forvaltning er større. Utvalget er likevel kommet til at kravet om en kapitalforvaltningsplan bør gjelde for alle stiftelser, uansett størrelse. Ettersom kapitalforvaltningen er en del av selve kjernen i styrets ansvar i stiftelser, er det svært viktig for alle stiftelser å ha et bevisst forhold til kapitalforvaltningen. I tillegg vises det til utviklingen i retning av flere store og færre små stiftelser, se nærmere om dette i kapittel 5.1. Dette utviklingstrekket understreker

betydningen av å rette lovgivningen mot større stiftelser.

En viktig del av planen for kapitalforvaltningen må være å redegjøre for hvordan stiftelsens samlede eiendeler skal forvaltes, slik at kapitalen støtter opp under formålet på best mulig måte. Innholdet i planen vil være avhengig av hvilken type stiftelse det er snakk om og hvordan kapitalen forvaltes. Planen skal vise hvordan formålet er ment å realiseres med den kapitalen stiftelsen har tilgjengelig. Et lovkrav til plan for kapitalforvaltningen gjør også at styret må være tydelig på om en investering er en del av stiftelsens kapitalforvaltning eller en formålsrealisering i seg selv, jf. utkastet § 55 andre ledd om at såkalte formålsinvesteringer skal omtales særskilt i planen for gjennomføringen av formålet. Se nærmere om såkalte formålsinvesteringer i kapittel 12.2.3 *Noen bemerkninger om kombinasjon av kapitalforvaltning og formålsrealisering*.

Utvalget vil påpeke at planens omfang må tilpasses hver enkelt stiftelse. Jo mer omfattende og kompleks kapitalforvaltningen er, desto større krav stilles det til planen og styrets oppfølging av den. De fremste kapitalforvaltningsmiljøene har stort sett en felles oppfatning om hva som bør inngå i en slik plan, og dette er derfor ikke spesifisert her. Kravet om en kapitalforvaltningsplan er ikke ment å vanskeliggjøre kapitalforvaltningen utover det stiftelsens formål tilsier. For en liten stiftelse med begrenset og oversiktlig kapitalbase, vil det være tilstrekkelig med en enkel og kortfattet plan bestående av noen få setninger om hvordan midlene er plassert og hvorfor de er plassert på den aktuelle måten. Det er heller ikke ønskelig at stiftelser med en oversiktlig kapitalforvaltning anser kravet som en plikt til å kjøpe rådgivningstjenester utenfra. Kravet til kapitalforvaltningsplan er ment å øke bevisstheten i styret, både når det gjelder utarbeidelsen og ikke minst gjennomføringen av planen. Dessuten vil det styrke erkjenningen av at enhver økt kompleksitet i kapitalforvaltningen må kunne forsvares ut fra formålet, ventet risikojustert avkastning og økte kostnader.

Ansvaret for å utarbeide en plan for kapitalforvaltningen hører under styret som en del av styrets ansvar for forvaltning av stiftelsen. Utvalget vil påpeke at stiftelser i utgangspunktet ikke bør ha en mer komplisert kapitalforvaltning enn det stiftelsen selv har kompetanse til å følge opp på en forsvarlig måte. Dersom stiftelsen ikke selv har nødvendig kompetanse til å utarbeide og/eller gjennomføre kapitalforvaltningsplanen, har styret et ansvar for å innhente denne kompetansen utenfra. Utvalget minner om at loven ikke stiller krav

om at styremedlemmene må ha spisskompetanse innen kapitalforvaltning. Det forutsettes imidlertid at de som påtar seg styreverv har en interesse og grunnleggende forståelse for hvordan den konkrete stiftelsens kapital kan forvaltes på en forsvarlig og effektiv måte. Utvalget vil presisere at styret fortsatt har hovedansvaret for kapitalforvaltningen selv om kapitalforvaltningen delegeres til profesjonelle rådgivere.

Hvor ofte styret må vurdere kapitalforvaltningen må avpasses hver enkelt stiftelse. Utvalget mener likevel at styret minst skal vurdere og eventuelt justere planen én gang i året, og foreslår en regel om dette i utkastet § 20 tredje ledd andre punktum. Dette vil styrke styrets bevissthet både om kapitalforvaltningens resultater og planens relevans. Utvalget mener at den fastsatte planen skal tas inn i eller vedlegges protokollen for styrets behandling av saken, og foreslår en regel om dette i utkastet § 20 tredje ledd tredje punktum. Kravet om styrebehandling av kapitalforvaltningsplanen må ses i sammenheng med styrets forvaltningsansvar, jf. lovutkastet § 32 andre og tredje ledd. Kravet vil skjerpe styrets oppmerksomhet og ansvar for kapitalforvaltningen. Styrets vurderinger av planen kan også få betydning for akt-somhetsvurderingen i en eventuell erstatningssak mot styrets medlemmer.

Utvalget mener at styret må innta i årsberetningen at stiftelsen har en plan for kapitalforvaltningen, og foreslår en regel om dette i lovutkastet § 20 tredje ledd fjerde punktum. Utvalget vil presisere at det ikke stilles krav om at selve planen og styrets vurdering av denne inntas i årsberetningen. Det er tilstrekkelig at styret viser til at stiftelsen har en plan for kapitalforvaltningen og at planen er vurdert i henhold til lovens krav.

Forslaget om krav til en plan for kapitalforvaltningen må ses i sammenheng med Stiftelsestilsynets adgang til å iverksette sanksjoner mot styremedlemmer. Ifølge utkastet § 31 andre ledd kan Stiftelsestilsynet avsette styremedlemmer som vesentlig tilsidesetter sine plikter ved utøvelsen av vervet eller som klart viser seg uegnet til å være styremedlem. Dersom styret over tid ikke oppfyller sin plikt til å utarbeide en plan for kapitalforvaltningen, kan dette utgjøre et moment i Stiftelsestilsynets vurdering av om et styremedlem bør avsettes.

Noen bemerkninger om kombinasjon av kapitalforvaltning og formålsrealisering

Utvalget har fått spørsmål om stiftelser har anledning til å kombinere kapitalforvaltningen og for-

målsrealiseringen, såkalte formålsinvesteringer. Overordnet betyr dette at stiftelser i tillegg til å yte tradisjonelle gaver for å realisere sitt formål, også investerer i eiendeler som bidrar til formålsrealiseringen. En aktuell form for formålsinvestering er såkalt «impact investing». OECDs rapport *Social Impact Investing: Building the evidence base* (2015) gir en helhetlig gjennomgang av investeringskategorien, utbredelsen og viktige hensyn sett fra myndighetsperspektiv. I rapporten gjengir de at begrepet «impact investing» ble utviklet i 2007 av Rockefeller Foundation i USA. Global Impact Investing Network (GIIN) definerer impact investments som investeringer i selskaper, fond eller prosjekter med en intensjon om å oppnå sosiale og/eller miljømessige effekter sammen med finansiell avkastning. Impact investments kan gjøres både i utviklede markeder og i utviklingsland, og ha samme avkastningsforventninger som markedet eller lavere. GIIN krever videre følgende kjennetegn ved slike investeringer:

- Klar intensjon om sosiale og/eller miljømessige effekter av investeringen.
- Forventninger om finansiell avkastning, eller minimum tilbakebetaling av investert kapital.
- Ulike kategorier av avkastningsforventninger og investeringsformer.
- En forpliktelse fra investor til å måle sosiale og miljømessige resultater og utvikling som følge av investeringene.

Formålsrelaterte investeringer kan i prinsippet omfatte også andre formål og investeringer enn de rene sosiale eller miljømessige som GIINs definisjon viser til. Eksempler knyttet til stiftelser med kulturformål, er kjøp av instrumenter til bruk for utøvende kunstnere eller kjøp av malerier for fremvisning for allmennheten. Det viktige er at for en stiftelse må de ikke-finansielle effektene falle innenfor formålet for å være lovlige. Når kapitalforvaltningen kombineres med formålsrealiseringen på denne måten, vil stiftelsen i mange tilfeller måtte akseptere en annen kombinasjon av finansiell avkastning og risiko enn i vanlig kapitalforvaltning. Isolert sett vil derfor ofte ikke en slik investering tilfredsstille kravet om at det til enhver tid må tas tilstrekkelig hensyn til «sikkerheten og mulighetene for å oppnå en tilfredsstillende avkastning for å ivareta stiftelsens formål», jf. forsvarlighetskravet i gjeldende lov § 18, jf. utkastet § 20 første ledd. Både lavere avkastning og økt risiko kan likevel anses forsvarlig fordi kapitalforvaltningen samtidig anses som en del av stiftelsens formålsrealisering. Det å utsette kapitalen for en høyere risiko, eller lavere enn ordinær mar-

kedsmessig avkastning, kan derfor begrunnes med at stiftelsens formål realiseres. En formålsinvestering kan også omfatte lån eller garantier som støtter formålet, ikke bare egenkapitalinstrumenter. Investeringene skiller seg likevel fra gaver ved at man forventer å minimum få tilbake investert beløp slik at dette kan resirkuleres til nye formål.

Stiftelsens styre må være tydelig på om den kombinerer kapitalforvaltningen og selve formålsrealiseringen på den nevnte måten. Sett i sammenheng med utvalgets forslag om krav til kapitalforvaltningsplan, jf. kapittel 12.2.3 *Krav til plan for kapitalforvaltningen*, mener utvalget at planer om formålsinvesteringer og impact investing skal inntas i styrets plan for formålsrealisering, jf. kapittel 14.2.2. Styret må foreta en forsvarlig vurdering av den risikoen stiftelsens kapital utsettes for. Den eventuelt lavere avkastningen stiftelsen mottar som følge av sine investeringer, men også forventningene om målbare formålseffekter, gjør at disposisjonen som sådan behandles etter reglene om utdelinger. Styret må også redegjøre nærmere for hvordan disposisjonen fremmer formålet. Ettersom styret hele tiden må være tydelig dersom en investering samtidig er en del av formålsrealiseringen, avskjæres styret fra muligheten til i etterkant å begrunne en lav avkastning på ordinære investeringer med at kapitalforvaltningen også var en del av formålsrealiseringen. Begrepet impact investing kan derfor ikke brukes som unnskyldning for en kapitalforvaltningsplan som gir lavere avkastning enn forventet. Styret må vurdere andelen av kapitalen plassert i formålsrelaterte investeringer i forhold til ordinære investeringer, slik at ikke samlet formålsrealisering svekkes på grunn av redusert kapitalavkastning.

Utvalget vil påpeke at det å kombinere kapitalforvaltningen med formålsrealiseringen kan utløse skatteplikt for stiftelsen, jf. skatte-loven § 2-32 andre ledd, jf. første ledd. Ifølge denne bestemmelsen vil en stiftelse som ikke har erverv til formål være skattepliktig for formue i og inntekt av en eventuell økonomisk virksomhet som stiftelsen driver. I hvilken grad investeringer som utløser skatteplikt er forsvarlig kapitalforvaltning, beror på en helhetsvurdering hos den enkelte stiftelse.

Utvalget vil framheve at det å kombinere kapitalforvaltningen og formålsrealiseringen på denne måten, kan ha gode sosiale effekter. Et utviklingstrekk de siste årene er en økning av filantroper som investerer midler og yter kompetanse til veldedige formål. Det at stiftelser kan handle raskt og effektivt, også gjennom sine

investeringer, kan gi dem en unik mulighet til å bidra til samfunnet på liknende måte.

Forholdet mellom kapitalens risikoeksponering og stiftelsens egenkapital

Gjeldende bestemmelser om kapitalen i stiftelsesloven er knyttet til selve kapitalforvaltningen og utdelinger fra stiftelsen, jf. henholdsvis §§ 18 og 19. Disse bestemmelsene gjelder imidlertid hvordan stiftelsens kapital skal forvaltes og hvordan formålet skal ivaretas gjennom utdelinger. Bestemmelsene fanger ikke opp hvilke begrensninger størrelsen på stiftelsens egenkapital setter for den risikoen stiftelsens kapitalforvaltning og øvrige virksomhet kan utsettes for. Utvalget mener det er behov for en materiell regel som begrenser styrets adgang til å pådra stiftelsen risikoer som setter egenkapitalen i fare. Utvalget foreslår derfor å innføre en bestemmelse om at risikoen ved stiftelsens kapitalforvaltning og øvrige virksomhet skal stå i et forsvarlig forhold til stiftelsens egenkapital. Med ordet virksomhet menes her all aktivitet i stiftelsen, ikke bare næringsvirksomhet. Forslaget kommer til uttrykk i lovutkastet § 20 første ledd andre punktum. Bestemmelsen gjelder derfor *alle* stiftelser, også stiftelser som ikke driver næringsvirksomhet.

Den foreslåtte bestemmelsen skal ikke tolkes på samme måte som bestemmelsen om forsvarlig egenkapital og likviditet i aksjeloven § 3-4. Ifølge aksjeloven § 3-4 skal aksjeselskaper «til enhver tid ha en egenkapital og en likviditet som er forsvarlig ut fra risikoen ved og omfanget av virksomheten i selskapet». En viktig grunn til at utvalgets forslag må tolkes annerledes enn aksjeloven § 3-4, er at stiftelser skiller seg fra aksjeselskaper, i form av at stiftelser opprettes ved at en kapitalverdi avgis selvstendig til rådighet for et bestemt formål. Denne kapitalen er derfor et permanent kapitalmessig utgangspunkt for stiftelsens forvaltning og formålsrealisering. Selv om aksjeselskaper også har en definert aksjekapital ved stiftelsen, har aksjeselskaper løpende adgang til å invitere inn investorer med ny kapital i bytte mot eierandeler i selskapet. Stiftelser kan derimot bare få tilført ny egenkapital gjennom rene gaver, siden de ikke kan tilby giveren noen avtalt motytelse. Risikostyringen i en stiftelse blir derfor på mange måter det motsatte av den i et aksjeselskap. Et aksjeselskap vil typisk investere i eiendeler i et omfang som er nødvendig for å realisere sin forretningsstrategi, og så bestemmer dette hvilken risiko kapitalen kan utsettes for. Aksjelovens krav til forsvarlig egenkapital impliserer med dette utgangspunktet

at selskapet vil måtte tiltrekke seg nok egenkapital til at denne risikoeksponeringen er forsvarlig, om nødvendig gjennom nye aksjekapitalutvidelser. I stiftelser er det derimot den faktiske egenkapitalen som danner utgangspunktet for hvilken risiko stiftelsens kapital og øvrige virksomhet kan utsettes for. Siden stiftelser normalt ikke har tilgang til nye egenkapitalinnskudd, medfører dette konkret at egenkapitalen bestemmer hvilken risiko stiftelsens kapital og øvrige virksomhet kan utsettes for, og ikke motsatt.

I lys av at egenkapitalen vanligvis ikke kan styrkes ved nye innskudd initiert av stiftelsen selv, mener utvalget det er viktig at stiftelsen tilpasser den risikoen kapitalforvaltningen og den øvrige virksomheten medfører etter den egenkapitalen som er stilt til rådighet for formålet. Stiftelser må også vurdere omfanget av egne låneopptak eller andre former for kapitaltilførsel, for å sikre en forsvarlig egenkapitalandel. Det sentrale er at en stiftelses samlede risikoeksponering må styres ut fra den egenkapitalen stiftelsen til enhver tid har, siden det er egenkapitalen som alene kan fange opp uheldige utfall.

Som i aksjeselskapsretten, pålegger en regel om forsvarlig egenkapital styret et ansvar for å justere den risikoen stiftelsens kapital og øvrige virksomhet utsettes for, slik at stiftelsens egenkapital samsvarer med bestemmelsen. Dersom stiftelsens risikoeksponering gjør at det må antas at egenkapitalen er lavere enn forsvarlig ut fra stiftelsens kapitalforvaltning og øvrige virksomhet, utløser dette en handleplikt for styret, se nærmere om dette i kapittel 12.2.3 *Handleplikt ved tap av stiftelsens egenkapital*.

Utvalget har vurdert om den foreslåtte regelen er nødvendig i tillegg til kravet om å utarbeide en plan for kapitalforvaltningen, se kapittel 12.2.3 *Krav til plan for kapitalforvaltningen*. Dette skyldes at begge kravene er generelle krav, som til en viss grad utfyller hverandre. Dersom kapitalforvaltningsplanen viser at kapitalen utsettes for en risiko som ikke er forsvarlig i forhold til stiftelsens egenkapital, må styret justere ned aktivitetene eller ambisjonene i stiftelsen. Når utvalget likevel mener den nevnte regelen bør innføres, er dette fordi regelen omfatter mer enn den risikoen selve kapitalforvaltningen påfører stiftelsens midler. Regelen får karakter av en generalklausul fordi den omfatter all form for risiko stiftelsens egenkapital utsettes for gjennom stiftelsens virksomhet. Den foreslåtte bestemmelsen fanger blant annet opp gjeldsopptak, likviditetsrisiko, valutarisiko, markedsrisiko, motpartsrisiko og kredittrisiko, som stiftelsen kan ta gjennom sine disposisjoner.

Det er derfor uheldig om noe faller utenom. Planen for kapitalforvaltningen vil på sin side normalt defineres med en gitt risikoevne/-vilje som forutsetning, men vil ikke i seg selv forhindre gjeldsopptak for etterfølgende markedsinvesteringer (sammenlignbart med «hedgefondsaktivitet»).

Handleplikt ved tap av stiftelsens egenkapital

I sammenheng med utvalgets forslag om å innføre en bestemmelse om at risikoen ved stiftelsens kapitalforvaltning og øvrige virksomhet skal stå i et forsvarlig forhold til stiftelsens egenkapital, se kapittel 12.2.3 *Forholdet mellom kapitalens risikoeksponering og stiftelsens egenkapital*, foreslår utvalget at det innføres en bestemmelse om at styret i alle stiftelser ilegges en handleplikt dersom det må antas at egenkapitalen er lavere enn forsvarlig ut fra risikoen ved stiftelsens kapitalforvaltning og øvrige virksomhet. Dette kan skyldes at stiftelsen er påført et stort tap, eller at stiftelsens faktiske risikoeksponering har blitt mye høyere enn forventet. Handleplikten går ut på at styret straks skal behandle saken. Styret skal vurdere behovet for tiltak og hvilke tiltak som eventuelt skal iverksettes. Bestemmelsen kommer til uttrykk i lovutkastet § 22.

Den foreslåtte regelen erstatter gjeldende lov § 25. Ifølge denne bestemmelsen har styret i stiftelser som selv driver næringsvirksomhet en handleplikt dersom det må antas at egenkapitalen «er lavere enn forsvarlig ut fra risikoen ved og omfanget av virksomheten i stiftelsen». Det samme gjelder «hvis det må antas at stiftelsens egenkapital er blitt mindre enn en tredel av grunnkapitalen». Hensynet til å verne om stiftelsens formål, taler for at en regel om handleplikt for styret ikke bør være begrenset til stiftelser som selv driver næringsvirksomhet. Et av hovedformålene med styrets handleplikt er at styret skal iverksette tiltak mens stiftelsen fortsatt har kapital til å gjøre dette. De siste årene er det dessuten opprettet flere store stiftelser som ikke selv driver næringsvirksomhet, men som likevel har mange ansatte og driver omfattende virksomhet eller allmennnyttige aktiviteter. En fortsatt avgrensning knyttet til stiftelser som selv driver næringsvirksomhet vil ikke omfatte disse, og en regel om handleplikt når stiftelsens egenkapital må antas å være lavere enn forsvarlig ut fra risikoen ved stiftelsens kapitalforvaltning og øvrige virksomhet bør derfor gjelde alle stiftelser.

Ifølge gjeldende lov § 25 fjerde punktum, inntrer styrets handleplikt senest dersom det må antas at stiftelsens egenkapital er blitt mindre enn

en tredel av grunnkapitalen. Utvalget er kommet til at det ikke er hensiktsmessig å videreføre denne regelen. Dette skyldes at stiftelsens egenkapital på dette tidspunktet er så lav, at det i mange tilfeller er begrenset hvilke tiltak som kan iverksettes for å ivareta stiftelsens egenkapital.

Når stiftelsen eier aksjer i et underliggende selskap, må styrets handleplikt ses i sammenheng med utvalgets forslag om datterselskapets opplysningsplikt, jf. utkastet § 34. Ifølge denne bestemmelsen plikter styret i datterselskap å gi styret i morstiftelsen opplysninger som er nødvendige for å kunne vurdere morstiftelsens og konsernets stilling og resultat. Dersom stiftelsen blir kjent med at et datterselskap er i en situasjon som nevnt i aksjeloven § 3-5, kan dette utløse en handleplikt for styret etter bestemmelsen.

Utvalgets forslag om handleplikt for styret viderefører ikke kravet om at styret må varsle Stiftelsestilsynet og redegjøre for eventuelle tiltak som skal iverksettes i gjeldende lov § 25. Utvalget mener at kravet kan skape uklarhet om styrets ansvar i en slik situasjon, i form av at kravet kan oppfattes som en ansvarsfraskrivelse for styret. I tillegg pålegger kravet Stiftelsestilsynet å vurdere styrets tiltak og ta stilling til om disse tiltakene er hensiktsmessige. Etter utvalgets syn er det ikke ønskelig at Stiftelsestilsynet skal foreta en slik vurdering.

12.3 Kapitalkrav ved søknad om oppheving

12.3.1 Innledning

I mandatet er utvalget bedt om å vurdere om det er behov for minstekrav til kapital ved søknad om oppheving av stiftelser.

12.3.2 Gjeldende rett

Etter gjeldende rett foreligger det ikke et minstekrav til kapital ved søknad om oppheving av stiftelser. Søknad om oppheving av stiftelser kan imidlertid innvilges dersom stiftelsens kapital er utilstrekkelig til å tilgodese stiftelsens formål på en rimelig måte, jf. gjeldende lov § 46 første ledd bokstav a.

12.3.3 Utvalgets vurderinger

Bør det foreligge et konkret minstekrav til kapital?

Utvalget har vurdert om en søknad om oppheving av en stiftelse automatisk skal etterkommes dersom kapitalgrunnlaget er kommet under et bestemt beløp. En bestemt beløpsgrense vil gjøre det lett for stiftelser å vite om det er grunnlag for å kunne søke om oppheving av stiftelsen på bakgrunn av for lavt kapitalgrunnlag. En grense som dette vil også forhindre at Stiftelsestilsynet mottar søknader om oppheving fra stiftelser som i utgangspunktet har tilstrekkelig kapital til å kunne fortsette som en stiftelse. Dette vil være tids- og kostnadsbesparende for både stiftelsene og Stiftelsestilsynet.

De store variasjonene i stiftelsers formål og kapitalgrunnlag gjør at utvalget ikke foreslår å innføre et konkret minstekrav til kapital, som kan gi grunnlag for oppheving av stiftelsen. Det vil være vanskelig å fastsette en slik grense som er tilpasset alle typer stiftelser. Ulike formål krever ulikt kapitalgrunnlag. Utvalget mener at hvorvidt stiftelsers kapitalgrunnlag skal gi grunnlag for oppheving, fortsatt må vurderes konkret i det enkelte tilfellet.

Kapittel 13

Stiftelsers organisasjon

13.1 Gjeldende rett

Kapittel 4 i gjeldende lov inneholder regler om stiftelsers organisasjon.

Etter § 26 første ledd første punktum er styret det eneste organet som alle stiftelser plikter å ha. Styret er stiftelsens høyeste organ og det har ansvaret for forvaltningen av stiftelsen, jf. loven § 30 første og andre ledd. Om styrets sammensetning, myndighet og saksbehandling er det nærmere regler i loven §§ 26–33.

Loven §§ 34–35 har regler om daglig leder. Hovedregelen er at det er frivillig å ha daglig leder i en stiftelse. Unntak gjelder for næringsdrivende stiftelser som omfattes av § 4 andre ledd bokstavene a og b, og som har en grunnkapital på 3 millioner kroner eller mer. Slike stiftelser har plikt til å ha daglig leder, jf. loven § 34 første ledd andre punktum.

Vedtektene i en stiftelse kan inneholde bestemmelser om at stiftelsen skal ha andre organer enn styret og daglig leder. Slike vedtektsfestede organer kan ikke være overordnet styret, og kan ikke gis annen myndighet enn det som følger av § 36 andre ledd.

Gjeldende lov §§ 37–40 har regler med varierende innhold, blant annet om inhabilitet (§ 37), om representasjonen utad (§§ 38–39) og om godtgjørelse til styret, daglig leder og andre ledende ansatte i en stiftelse (§ 40).

Loven §§ 41–42 fastsetter regler om ansattes styrerepresentasjon i næringsdrivende stiftelser. Loven har ikke regler som gir de ansatte rett til styrerepresentasjon i alminnelige stiftelser.

13.2 Utvalgets vurderinger

13.2.1 Allment om utvalgets forslag

Utvalget foreslår ikke omfattende endringer i reglene om stiftelsenes organisasjon, men foreslår en noe mer detaljert regulering enn i gjeldende lov. Dette medfører at antallet paragrafer har økt noe i forhold til gjeldende lov, men uten at dette i

seg selv gjør styrevervene og andre tillitsverv mer byrdefulle. De nye reglene som utvalget foreslår har særlig til formål å presisere styrets oppgaver på områder som også i dag hører til styrets sentrale ansvarsområde, gjøre saksbehandlingsreglene lettere tilgjengelige og gi svar på spørsmål som erfaringsmessig oppstår i styrearbeidet. Utvalget mener derfor at forslaget bedre enn gjeldende lov får fram hva som forventes av styremedlemmene, og dermed vil gjøre styrearbeidet lettere.

På enkelte punkter som utvalget skal komme tilbake til, er det foreslått nye regler. Dette gjelder særlig der det etter utvalgets syn er behov for å bygge ut vernet om stiftelsenes formål og kapitalgrunnlag og verne om stiftelsenes særpreg som organisasjonsform. Dette vil bidra til å fremme tiliten til stiftelsesformen og dermed gjøre den til en mer attraktiv organisasjonsform, blant annet når det gjelder å kanalisere private midler til kulturelle og andre allmennyttige formål.

13.2.2 Styret og antallet styremedlemmer

Utvalget mener at det fortsatt bør være slik at styret er det eneste obligatoriske organet i stiftelsen etter loven skal ha. Videre bør det fortsatt være slik at styret både er stiftelsens øverste organ og har ansvar for forvaltningen av stiftelsen. Det at styret er det eneste organet i stiftelsen er pålagt å ha, betyr at loven legger til rette for at stiftelsen kan ha en liten og effektiv administrasjon som kan tilpasses det konkrete behovet i den enkelte stiftelse. Dette er et fortrinn med stiftelsesformen i forhold til andre organisasjonsformer. Kombinasjonen av at styret både er stiftelsens øverste organ og samtidig har ansvaret for forvaltningen av stiftelsen, kan nok gi en uheldig maktkonsentrasjon hos styret. Dette er imidlertid et utslag av at stiftelsen er eierløse, og det kan derfor ikke tenkes et overordnet eierorgan slik som i selskaper. Det at stiftelsen er uten eiere til å velge styret, betyr at det påligger valgorganet eller de som ellers oppnevner styremedlemmene et særlig

ansvar for at stiftelsen får et styre som ivaretar stiftelsens interesser på en forsvarlig måte.

Utvalget har på bakgrunn av innspill vurdert om loven bør pålegge stiftelsene å ha en valgkomité til å forberede styrevalget. Utvalget mener imidlertid at et slikt organ kan være vanskelig å tilpasse stiftelseslovens system for valg av styre-medlemmer, der utgangspunktet etter loven er at det er oppretteren som bestemmer hvem som velger styret, og oppretter kan om vedkommende ønsker det sette kvalifikasjonskrav til styremedlemmene. En annen sak er at vedtektene kan inneholde regler om valgkomité.

Det at det ikke er noe overordnet eierorgan i stiftelsene som kan føre tilsyn med styrets forvaltning, betyr imidlertid at Stiftelsestilsynets tilsyns- og inngrepsmyndighet er av sentral betydning både for kontrollen med forvaltningen i de enkelte stiftelsene og for tilliten til stiftelsene som organisasjonsform i sin alminnelighet. Se nedenfor i kapittel 17.

Utvalget nevner at finansforetaksloven § 12-21 pålegger finansstiftelser, medregnet sparebankstiftelser, å ha en generalforsamling. Disse stiftelsene er imidlertid spesialregulert i finansforetaksloven, og som nevnt vil ikke utvalget ta opp regelverket for finansstiftelsene.

Ved lovrevisjonen i 2001 foreslo lovutvalget at alle stiftelser skulle ha et styre på minst tre medlemmer, se NOU 1998: 7 *Om stiftelser* kapittel 18 spesialmotiver til utkastet § 4-2. Utvalgets forslag ble imidlertid fraveket av departementet som foreslo at kravet på minst tre styremedlemmer bare skulle gjelde for stiftelser med en grunnkapital på 3 millioner kroner eller mer. Andre stiftelser kunne etter departementets forslag ha enestyre eller et styre med to medlemmer. Departementets forslag ble lovfestet, se gjeldende lov § 26 første ledd.

I NOU 1998: 7 *Om stiftelser* kapittel 18 spesialmotiver til utkastet § 4-2 er utvalgets forslag om minst tre styremedlemmer blant annet begrunnet slik:

«For det annet innebærer bestemmelsen et krav om at styret ikke kan ha færre enn tre medlemmer. Siden styret er stiftelsens øverste organ vil det treffe de beslutninger som er vesentlige for stiftelsens organisering og forvaltning. Dette innebærer at beslutningene må være best mulig underbygget. Dette forutsetter etter utvalgets mening at det oppstilles et krav om at styret må ha flere medlemmer, slik at synspunkter mv kan drøftes på en ordentlig måte før vedtak treffes. Det å oppstille et krav om at stiftelsens styre

mist skal ha to medlemmer, vil kunne innebære problemer ved stemmelikhet, og det vil ikke være noen heldig løsning på dette å gi styrets leder dobbeltstemme. Det må ved uenighet være en mulighet til å treffe flertallsvedtak. Utvalget har derfor kommet til at styret minst må bestå av tre medlemmer.»

Departementets begrunnelse i Ot.prp. nr. 15 (2000–2001) *Om lov om stiftelser* kapittel 8.3.4 for å tillate stiftelser med en grunnkapital på mindre enn 3 millioner kroner å ha bare ett eller to styre-medlemmer, er blant annet:

«I mange stiftelser kan forvaltningen av stiftelsen være en nokså enkel oppgave. Dette kan særlig gjelde mindre legater, hvor styrets oppgave ikke går ut på annet enn med visse mellomrom å utbetale penger til forskjellige personer eller organisasjoner i samsvar med stiftelsens formål. Det kan også være slik at beslutningene om hvem som skal motta midler fra stiftelsen, er ukompliserte. I slike tilfeller kan det virke urimelig tyngende administrativt å kreve at minst tre personer skal ta del i styringen av stiftelsen. Man kan heller ikke se bort fra et krav om minst tre styremedlemmer kan få betydelige konsekvenser for de totale driftsutgiftene til en stiftelse, slik at det blir lite igjen til å realisere stiftelsens egentlige formål.»

Dette utvalget mener i likhet med det tidligere stiftelseslovutvalget i NOU 1998: 7 *Om stiftelser* at alle stiftelser skal ha minst tre styremedlemmer, og slutter seg i det vesentlige til det tidligere utvalgets begrunnelse for dette. Utvalget vil særlig peke på at et krav om minst tre styremedlemmer vil bidra til å sikre tilliten til beslutningsprosessen i stiftelsene, og at styrets vedtak er forsvarlig behandlet og er i stiftelsens interesse. Dette gjelder ikke minst sentrale vedtak som har med forvaltningen av stiftelsens kapital å gjøre og vedtak om utdelinger fra stiftelsen. Det er nok riktig, slik departementet peker på i det som er gjengitt over, at et lovkrav om minst tre styremedlemmer kan få som konsekvens at driftsutgiftene øker og at det blir mindre igjen til å realisere stiftelsens formål. Utvalget ser det likevel slik at de mulige økte kostnadene oppveies av de fordelene et krav om minst tre styremedlemmer vil ha for beslutningsprosessen i stiftelsene og allmennhetens tillit til stiftelsesformen mer generelt.

I aksjeselskaper ble det ved en lovendring i 2013 åpnet for at alle aksjeselskaper kan ha enestyre. Etter utvalgets syn kan imidlertid ikke dette

være førende for kravet til antallet styremedlemmer i stiftelser. Aksjeselskapene har eiere som fører tilsyn med styret gjennom generalforsamlingen, noe stiftelsene ikke har. Dessuten er det slik at stiftelsene på en annen måte enn aksjeselskapene er avhengig av allmennhetens tillit. Svikter et enestyre i et aksjeselskap, vil dette i første rekke ramme selskapets eiere som selv har valgt en ordning med enestyre.

Utvalget vil også peke på at grunnkapitalens størrelse er et lite hensiktsmessig kriterium for å avgrense hvilke stiftelser som skal ha minst tre styremedlemmer. Grunnkapitalen er i seg selv ikke nødvendigvis avgjørende for når en stiftelse og stiftelsens virksomhet er så stor at den bør ha minst tre styremedlemmer.

Når utvalget foreslår et krav om minst tre styremedlemmer i alle stiftelser, har dette også sammenheng med utviklingen innen stiftelsessektoren i retning av større stiftelser. Tall som utvalget har innhentet fra Stiftelsestilsynet viser at det i praksis er få stiftelser som i dag benytter adgangen til å ha enestyre eller to styremedlemmer. Det er i 2016 bare 201 stiftelser med ett styremedlem og 377 stiftelser med to styremedlemmer. Utvalget legger til grunn at dette i stor utstrekning gjelder eldre, små stiftelser med tilknytning til en tradisjon der samme person er legatbestyrer for mange små stiftelser. Det vises her til at 72 av stiftelsene med enestyre er fordelt på fem personer. Den ene av disse er enestyre i 33 stiftelser.

Utvalget har vurdert om kravet til minst tre styremedlemmer også bør gjelde for eldre stiftelser, det vil si stiftelser som er opprettet før lovkravet om minst tre styremedlemmer trer i kraft. Utvalget er kommet til at de argumentene som taler for at det bør være minst tre styremedlemmer også gjør seg gjeldende for eldre stiftelser som har vedtektsfestet færre styremedlemmer. Det vil være uheldig om det i ubestemt tid fremover fortsatt skal være stiftelser med bare ett eller to styremedlemmer. Disse stiftelsene bør imidlertid få en periode på to år fra den nye loven trer i kraft, til å endre vedtektene slik at kravet om tre styremedlemmer blir tilfredsstillt, og sørge for at det oppnevnes styremedlemmer i samsvar med dette, jf. overgangsregelen i utkastet § 94 bokstav d. Utvalget legger til grunn at slike vedtektsendringer vil være av administrativ karakter slik at de kan vedtas av styret med hjemmel i lovutkastet § 67 uten at vedtaket må godkjennes av Stiftelsestilsynet. De bestemmelsene som styret vedtar for å tilfredsstille kravet om tre styremedlemmer, må ikke gå lengre enn det som er nødvendig for å

tilfredsstille det nye lovkravet. De skal så langt som mulig tilpasses de gjeldende bestemmelsene om oppnevning av styret og tanken bak disse. Selv om de nye bestemmelsene om styreoppnevning ikke skal godkjennes av Stiftelsestilsynet, forutsetter utvalget at Stiftelsestilsynet innarbeider rutiner for å følge opp stiftelser som ikke har registrert nye vedtektsbestemmelser ved utløpet av toårsfristen og meldt fra om et styre som tilfredsstiller det nye lovkravet om minst tre styremedlemmer.

Det kan ikke utelukkes at det også i fremtiden kan bli opprettet nye stiftelser med vedtektsbestemmelser om at det bare skal være ett eller to styremedlemmer. Forutsatt at utvalgets forslag blir fulgt opp, vil dette være i strid med den nye loven. Grunnen til en slik vedtektsbestemmelse kan være at oppretteren ikke er klar over lovens krav om minst tre styremedlemmer. Dette betyr imidlertid ikke nødvendigvis at stiftelsen er ugyldig. Det vil da være en oppgave for det styret som oppretteren har valgt, eventuelt det styret som er oppnevnt av Stiftelsestilsynet, jf. § 31 første ledd, å fastsette vedtekter som tilfredsstiller den nye lovens krav til minste antall styremedlemmer.

13.2.3 Nærmere om krav til styremedlemmer

Gjeldende lovs § 27 andre ledd stiller opp bostedskrav for styrets medlemmer som krever at minst halvdelen av styrets medlemmer skal være bosatt i riket. Det er gjort unntak for statsborgere i stater som er part i EØS-avtalen når de er bosatt i en slik stat.

Gjeldende lov § 27 tredje ledd stiller kvalifikasjonskrav til styret som har sammenheng med selvstendighetskravet. En stiftelse må forvaltes på en selvstendig måte overfor oppretteren eller den som har avgitt grunnkapitalen når dette er en annen enn oppretteren.

Utvalget mener at kravene til styrets sammensetning i gjeldende lov § 27 tredje ledd bør videreføres og bygges noe ut.

Forrige stiftelseslovutvalg foreslo at styrets flertall ikke kan bestå av den som har avgitt formuesverdien som inngår i grunnkapitalen i stiftelsen eller personer med tilknytning til denne, se NOU 1998: 7 *Om stiftelser* kapittel 18 spesialmotiver til utkastet § 4-2 fjerde ledd. Bestemmelsen ble modifisert under den videre behandling av lovforslaget slik at den vedtatte bestemmelsen begrenser seg til å forby at den som har avgitt formuesverdien som inngår som grunnkapital og personer som etter lovbestemmelsen skal likestilles med denne, er de eneste medlemmene av sty-

ret. Dette betyr at gjeldende lov begrenser seg til å kreve bare ett uavhengig styremedlem.

Utvalget mener, i likhet med det tidligere stiftelseslovutvalget at det er et grunnleggende utgangspunkt at det bør ligge en realitet i at det opprettes en stiftelse. Dette betyr at styret bør fungere og treffe sine avgjørelser uavhengig av oppretteren, eventuelle andre som overfører midler til stiftelsens grunnkapital eller annen egenkapital. Utvalget har derfor forståelse for forslaget i NOU 1998: 7 *Om stiftelser* om at flertallet i styret ikke bør være den som har tilført grunnkapitalen eller personer med tilknytning til denne. Utvalget ser samtidig de problemene forslaget i NOU 1998: 7 *Om stiftelser* kan medføre i praksis, og som etter omstendighetene kan føre til at det ikke blir opprettet en stiftelse fordi oppretteren selv eller de som har skutt inn egenkapital i stiftelsen ønsker å ta del i den fremtidige styringen av stiftelsen og disponeringen av de midlene som de planlegger å tilføre denne. I Ot.prp. nr. 15 (2000–2001) *Om lov om stiftelser* kapittel 8.4.4 heter det blant annet:

«På den annen side er det nok heller ingen tvil om at de foreslåtte forbudene kan bli oppfattet som strenge i praksis. De synspunkter som har fremkommet under høringen, tyder på det. Det er ikke uvanlig at personer som har bidratt til stiftelsens grunnkapital, og/eller deres nærstående deltar i styret på en slik måte at de foreslåtte forbudene ville ha rammet dem. Som det er pekt på under høringen, kan det være av stor betydning for personer som ønsker å avsette midler til samfunnsnyttige formål, at de får være med på å realisere sine gode intensjoner.

Man må heller ikke overse det arbeidet som mange av dem som har vært med på å opprette en stiftelse, utfører på vegne av stiftelsen. Antakelig er det ikke helt sjelden at dette arbeidet utføres uten lønn, eller mot svært lav lønn. Skal man utelukke slike personer fra styreverv, vil det fordyre driften av stiftelsen, slik at det blir mindre igjen til å realisere dens formål.»

Dette utvalget er enig i at det kan få uønskede konsekvenser å kreve at flertallet av styremedlemmene skal være uavhengige av oppretteren eller personer som har overført midler til grunnkapitalen eller har tilknytning til disse. På den andre siden mener utvalget at den gjeldende bestemmelsen som begrenser seg til at bare ett av styremedlemmene skal være uavhengig, ikke i tilstrekkelig grad sikrer stiftelsens uavhengighet. Ett styremedlem alene vil ofte ha liten tyngde i styrearbeidet, og ha vanskelig for å komme til

orde og få gjennomslag for sine motforestillinger mot disposisjoner som styreflertallet ønsker å gjennomføre. Dette utvalget mener derfor at det minst bør være to uavhengige styremedlemmer. Det vil styrke de uavhengige styremedlemmenes posisjon i styret. Samtidig tar man vare på de hensynene som tilsier at oppretteren og den eller de som har skutt inn grunnkapitalen og hans eller hennes nærstående mv., likevel kan få utgjøre styrets flertall.

Gjeldende lov § 27 tredje ledd omfatter bare den som har avgitt en formuesverdi som inngår som grunnkapital i stiftelsen og personer som har tilknytning til denne. Oppretteren faller derfor utenfor kretsen der denne er en annen enn den som har skutt inn grunnkapitalen. Om bakgrunnen for denne avgrensningen heter det i NOU 1998: 7 *Om stiftelser* kapittel 18 spesialmotiver til § 4-2:

«Utvalget bemerker at det man søker å ramme med tredje og fjerde ledd, er en for nær identifikasjon mellom styrefunksjonene og den som har avgitt formuesverdien som inngår som grunnkapital. Hvor denne også er oppretter, dvs. formelt står som oppretter av stiftelsen, vil vedkommende rammes i begge relasjoner. Hvor det er en annen som har avgitt formuesverdien enn den som formelt står som oppretter, er det bare førstnevnte som lovstedet rammer. Lovgrunnen rekker ikke så langt at den bør omfatte en initiativtaker som alene eller sammen med andre oppretter en stiftelse med en grunnkapital som bringes til veie annetsteds fra. Det vil f.eks. i forhold til spørsmålene om hvem som kan være styrets leder eller ha stemmeflertall i styret, være ubetenkelig at en forkjemper for kulturvern oppretter en stiftelse og i den forbindelse får en formuende person til å bidra med innskudd til stiftelsen, hvis det er førstnevnte (kulturvernforkjemperen) som får stilling som styrets leder eller stemmeflertall som nevnt.»

Etter dette utvalgets syn bør også oppretteren omfattes av de lovbestemte uavhengighetskravene til styrets sammensetning. Formålet med bestemmelsen er å sikre at stiftelsens disposisjoner skjer uavhengig av personer som av økonomiske, historiske eller andre forhold har en særinteresse i stiftelsen som kan tenkes å påvirke styrets beslutninger. Utvalget mener at dette også vil gjelde oppretteren. Selv om oppretteren ikke har skutt inn kapital i stiftelsen, er det likevel han eller hun som har tatt initiativet og står bak opprettel-

sen og har fastsatt stiftelsens vedtekter, medregnet formålet. Utvalget vil dessuten peke på at gjeldende bestemmelse er forholdsvis lett å omgå ved at oppretteren lar en annen person, som står ham eller henne nær, skyte inn grunnkapitalen. Dette kan for eksempel være et aksjeselskap der han eller hun har bestemmende innflytelse. Riktignok vil et slikt arrangement kunne bli sett på som en ulovlig unngåelse, men i praksis kan dette være vanskelig å håndheve. Den foreslåtte bestemmelsen gir samtidig adgang til at erfaring og kompetanse fra oppretterens side kan tas inn i styret, for eksempel dersom kapitalen er gitt i form av aksjene i en kommersiell virksomhet.

Dette utvalget ser heller ikke bort fra at når det tidligere stiftelseslovutvalget i NOU 1998: 7 *Om stiftelser* ikke ville ramme oppretteren i tilfeller der han eller hun ikke har skutt inn grunnkapitalen, kan det ha hatt sammenheng med at bestemmelsen etter forslaget rammet styrets flertall. Slik blir det ikke etter utvalgets forslag som ikke er til hinder for at oppretteren, den som skyter inn grunnkapitalen der dette er en annen enn oppretteren og personer som står disse nær utgjør styrets flertall, forutsatt at minst to av styrets medlemmer er uavhengige. Dette betyr at de eller den som har tatt initiativet til å opprette en stiftelse, mens andre bringer til veie grunnkapitalen, ikke er avskåret fra å ha stemmeflertallet i styret. Etter utvalgets syn vil det nettopp i slike tilfeller være en fordel for stiftelsen og styrearbeidet å ha uavhengige personer i styret som kan være et korrektiv til initiativtakerne.

Utvalget har vurdert om bestemmelsen også bør omfatte den som har tilført stiftelsen midler på annen måte enn som grunnkapital og personer med tilknytning til denne. De hensynene som taler for at styret ikke bør domineres av personer som har tilført grunnkapitalen, kan også gjøre seg gjeldende for slike personer. Det er i denne sammenheng av betydning at loven ikke setter noen grense for at egenkapitalinnskudd klassifiseres som annet enn grunnkapital, forutsatt at lovens minimumskrav til grunnkapitalen på 100 000 kroner er oppfylt. Det kan derfor begrense effekten av bestemmelsen i utkastet § 24 tredje ledd bokstav a om den bare rammer den som har gjort egenkapitalinnskudd i form av grunnkapital. Utvalget mener imidlertid at det vil gå for langt å foreta en slik utvidelse av kretsen. Det kan føre til at stiftelser går glipp av tilskudd fordi det får konsekvenser for styresammensetningen. Dette kan være tilfellet der driften er basert på støtte fra private eller det offentlige. I en spesiell situasjon står innsamlingsstiftelser som er basert på innsamlin-

ger fra allmennheten. I slike tilfeller vil det klart rekke for langt om den som yter et mindre bidrag skal være avskåret fra å være styremedlem. I slike tilfeller har man kanskje ikke full oversikt over hvem som har gitt bidrag.

Riktignok kan man tenke seg en bestemmelse som bare rammer der hvor tilskuddet er av vesentlig art. En slik regel åpner imidlertid for et skjønn når det gjelder hvem som kan være medlem av styret som vil være uheldig både for den som oppnevner styremedlemmene, styret selv og ikke minst Stiftelsestilsynet som skal håndheve regelen. Når utvalget ikke foreslår en slik regel, har det også sammenheng med at utvalget foreslår andre regler om misbruk av styreposisjon, først og fremst misbruksregelen i utkastet § 50.

Utvalget har vurdert om minst to av styrets medlemmer også bør være uavhengig av stiftelsens destinatarer. Personer som selv hører til destinatkretsen eller har tilknytning til denne kan blant annet i saker som gjelder formålsrealiseringen ha en særinteresse som kommer i konflikt med stiftelsens interesse i å realisere formålet på en saklig måte og i stiftelsens interesse. Utvalget er imidlertid kommet til at det ikke vil være lett å utforme en slik regel på en hensiktsmessig måte. Der formålet retter seg mot en ubestemt personkrets eller et annet formål av mer generell karakter, så som kunst og kultur, vil det føre for langt å ramme alle som faller inn under målgruppen eller som har tilknytning til interesser som omfattes av denne. Bestemmelsen måtte i slike tilfeller begrense seg til der hvor vedtektene konkret utpeker den eller de enkeltpersoner som er berettiget til utdelinger. Dette er imidlertid ikke så vanlig, og graden av konkretisering kan variere slik at en regel i denne retning kan være vanskelig å praktisere. Utvalget har derfor blitt stående ved ikke å begrense adgangen til å ha styremedlemmer med tilknytning til destinatarene. En annen sak er at slike styremedlemmer vil være inhabile, blant annet i saker som gjelder formålsrealiseringen, der de står i et slikt forhold til mottaker av støtte eller annen ytelse fra stiftelsen at de omfattes av inhabilitetsbestemmelsen i utkastet § 52. Dessuten vil det være i strid med den foreslåtte misbruksregelen i utkastet § 50 om de usaklig tilgodeser seg selv eller andre ved utdelinger eller andre ytelser fra stiftelsen.

Mange stiftelser har midler plassert i aksjer i aksjeselskaper. Flere stiftelser er således etablert ved at den tidligere hovedaksjonæren har overført sitt aksjeinnehav til en stiftelse, og grunnlaget for stiftelsens virksomhet er de underliggende aksjeselskapene og utbetaling av utbytte fra disse. I

slike tilfeller er det ikke nødvendigvis slik at stiftelsens interesse i å gjennomføre stiftelsens formål faller sammen med selskapsledelsens interesse i å styrke selskapet. Dette tilsier etter utvalgets syn at stiftelsens styre bør ha en viss uavhengighet i forhold til de underliggende selskapene ved at loven stiller krav om at minst to av styremedlemmene bør være uavhengig av de underliggende selskapene. En slik regel er tatt inn i utkastet § 24 tredje ledd bokstav e, der det er bestemt at minst to av styremedlemmene i stiftelsen ikke kan være personer som har tillitsverv eller er ansatt i stiftelsens datterselskaper.

De foreslåtte kravene til styremedlemmene vil gjennom henvisningen til kapittel 5 avsnitt I i utkastet § 72 andre ledd også gjelde for avviklingsstyret. Dersom dette bare består av ett eller to medlemmer, jf. § 72 andre ledd tredje punktum, betyr dette at enestyret, eventuelt begge styremedlemmene, må tilfredsstille kravet til uavhengighet.

Når det gjelder detaljene i forslaget, viser utvalget til spesialmerknadene til § 24 i lovutkastet.

13.2.4 Styrets myndighet og ansvar

Styret er stiftelsens øverste organ og har ansvar for forvaltningen av stiftelsen. I gjeldende lov kommer dette til uttrykk i § 30. Utvalget mener at styrets ansvar bør presiseres ved en viss utbygging av reglene om dette spørsmålet. Selv om de reglene utvalget foreslår ikke innebærer noen egentlig utvidelse av oppgavene, vil utvalgets forslag likevel konkretisere visse sider av styrets oppgaver og bevisstgjøre styremedlemmene sitt ansvar.

Med dette utgangspunktet foreslår utvalget en viss utbygging av reglene for styrets myndighet og ansvar når det gjelder forvaltningen av stiftelsen etter gjeldende lov § 30. Forslaget kommer til uttrykk i lovutkastet § 32 andre, tredje og fjerde ledd som presiserer styrets forvaltningsansvar. Utvalgets forslag har et visst forbilde i tilsvarende regler i aksjeloven § 6-12.

De foreslåtte bestemmelsene presiserer styrets oppgaver og ansvar. Samtidig gir de foreslåtte bestemmelsene, innenfor visse rammer, styret stor frihet til å tilpasse styrearbeidet og organiseringen av stiftelsen til forholdet i den enkelte stiftelse. Det konkrete innholdet i styrets ansvar for en forsvarlig organisering av stiftelsen og stiftelsens virksomhet vil måtte variere stort fra en liten stiftelse med en egenkapital på noen millioner kroner og få eller ingen ansatte, til stiftelser som forvalter verdier på flere milliarder kroner og dri-

ver en omfattende virksomhet. Tilsvarende vil det nærmere innholdet av styrets plikt til å holde seg orientert om stiftelsens økonomiske stilling mv. variere med stiftelsens karakter.

Utvalget foreslår at styret skal utarbeide planer for formålsrealisering og kapitalforvaltning. Disse planene må være forankret i stiftelsens vedtekter. Innenfor kapitalforvaltning er det gode tradisjoner for strukturert delegering av de konkrete investeringsbeslutningene til eksterne kapitalforvaltere. I større utdelingsstiftelser kan det være naturlig å følge de samme prinsipper innenfor formålsrealiseringen. Styret har ansvar for å utøve skjønn i utdelingssaker, men det bør likevel være adgang til at styret, basert både på en utfyllende plan for formålsrealiseringen og konkrete fullmaktsrammer, kan la daglig leder ta enkeltbeslutninger om relativt sett mindre utdelinger. Slike utdelinger må så rapporteres til styret i etterkant. I praksis vil dette også naturlig omfatte avvisning av søknader og henvendelser som faller utenfor stiftelsens plan for formålsrealisering.

Utvalget foreslår også en ny bestemmelse som fastslår og presiserer styrets tilsynsansvar overfor daglig leder og stiftelsens virksomhet for øvrig, se § 33 i lovutkastet. Tilsynsansvar med daglig leder har betydning for stiftelser som har valgt å ha dette. Utvalget mener det i så tilfelle er sentralt å presisere styrets ansvar for å føre tilsyn med daglig leders drift av stiftelsen. Dette er en plikt styret også har etter gjeldende lov, selv om dette ikke er kommet til uttrykk i loven. Utvalget viser i denne sammenheng til dommen i Rt. 2011 side 562 der styrelederen ble ansett for å ha et særskilt ansvar for å påse at administrasjonen fulgte opp et vedtak fra Kredittilsynet (nå: Finanstilsynet) om å avvike en ulovlig spareordning. Høyesterett konkluderte med at styreformannen opptrådte uaktsomt, og påla ham erstatningsansvar.

Utvalgets forslag om styrets tilsynsansvar, har et forbilde i den tilsvarende bestemmelsen i aksjeloven § 6-13.

Om detaljene i forslaget vises til spesialmerknadene.

Flere stiftelser har hele eller deler av sin formue plassert i aksjer i underliggende datteraksjeselskaper. I slike tilfeller er det av sentral betydning for at styret skal kunne holde seg orientert om stiftelsens økonomiske situasjon, at det også får opplysninger om datterselskapenes økonomiske stilling og utvikling. Utvalget foreslår derfor en egen bestemmelse om dette, se § 34 i lovutkastet. Bestemmelsen pålegger datterselskapets styre en plikt til å gi styret i morstiftelsen de opplysningene som er nødvendige for å kunne vur-

dere morstiftelsens og hele konsernets stilling og resultat.

Bestemmelsen er utformet med utgangspunkt i den tilsvarende bestemmelsen i aksjeloven § 6-16 første ledd, og tolkningen av denne bestemmelsen kan gi veiledning i å forstå den bestemmelsen utvalget foreslår. Dette betyr blant annet at der hvor det er minoritetsaksjonærer i selskapet ved siden av stiftelsen, kan datterselskapets lovbestemte opplysningsplikt bety at stiftelsen får opplysninger som ikke de øvrige aksjonærene får tilgang til. Motstykket til dette er at stiftelsen ikke må misbruke opplysninger den får til skade for datterselskapet eller minoritetsaksjonærer, jf. prinsippet i aksjeloven § 5-21.

Den foreslåtte bestemmelsen vil også ha betydning når det gjelder Stiftelsestilsynets tilsyn og denplikten styremedlemmene i denne sammenheng har til å gi Stiftelsestilsynet informasjon, jf. gjeldende lov § 7 andre ledd og utkastet § 8 andre ledd. Verken den gjeldende bestemmelsen eller utvalgets forslag pålegger styret i datterselskaper opplysningsplikt overfor Stiftelsestilsynet. Den foreslåtte bestemmelsen vil imidlertid gi Stiftelsestilsynet hjemmel til å kreve at morstiftelsens styre gir informasjon om datterselskaper så langt styret i morstiftelsen kan innhente slik informasjon med hjemmel i den foreslåtte bestemmelsen.

Om detaljene i forslaget vises til spesialmerknadene.

Den danske loven om erhvervsdrivende fonde har i § 60 en bestemmelse som pålegger styret å redegjøre for hvordan det forholder seg til «anbefalinger for god fondsledelse». anbefalingene skal gis av «Komitéen for god Fondsledelse» som loven etablerer. Utvalget har med utgangspunkt i den danske lovbestemmelsen vurdert om det bør gis en tilsvarende bestemmelse i den norske loven som gir et lovgrunnlag for anbefalinger om «god styring og ledelse av stiftelser» som stiftelsene må forholde seg til. Slike anbefalinger kan for eksempel inneholde normer for kapitalforvaltningen, formålsrealisering, styremedlemmenes godtgjørelse, risikostyring, internkontroll mv. I samsvar med alminnelige prinsipper for anbefalinger om «god selskapsledelse» må opplegget i så fall være at den enkelte stiftelse avgjør i hvilket omfang den skal etterleve anbefalingene. I den utstrekning stiftelsen ikke etterlever anbefalingen, skal det forklares hvorfor man har valgt annerledes og hvordan man i stedet har innrettet seg.

En regel som pålegger styret å ta standpunkt til normer for god ledelse av stiftelser, kan bidra til å bevisstgjøre styremedlemmene, og dermed å bidra til en bedre ledelse av stiftelsene.

Utvalget er likevel kommet til at det ikke bør lovfestes en regel som gir et lovgrunnlag for normer for god ledelse av stiftelser, og som gir stiftelsene en lovpålagt plikt til å forholde seg til slike anbefalinger. Utvalgets prinsipielle utgangspunkt er at loven bør inneholde de reglene som er rettslig bindende for stiftelsene og som kan håndheves av domstolene og Stiftelsestilsynet. Anbefalinger som ikke er ment å være rettslig bindende («soft law») bør gis av private organisasjoner uten noen lovmessig forankring. Slik er ordningen i Norge i dag der Stiftelsesforeningen har utarbeidet en anbefaling om god styring og ledelse av stiftelser som en hjelp til den daglige ledelsen av stiftelsene. Anbefalingen tar opp sentrale spørsmål som realiseringen av stiftelsens formål, styrets rolle, selvstendighet i forhold til oppretteren, kompetent ledelse, forsvarlig kapitalforvaltning, gaveutdelinger, næringsdrivende stiftelser, gode kontrollrutiner og åpenhet. Stiftelsesforeningen har nedlagt et betydelig arbeid i anbefalingen, og den kan etter utvalgets syn være til stor hjelp for stiftelsenes styrer og de enkelte styremedlemmene, uten at anbefalingene er rettslig bindende eller at stiftelsene har noen plikt til å forklare hvorfor anbefalingene ikke følges. Etter utvalgets syn fungerer Stiftelsesforeningens anbefaling for god styring og ledelse av stiftelser godt, og utvalget kan ikke se behov for å gi arbeidet et lovgrunnlag og dermed gi anbefalingene et offentligrettslig preg. Utvalget ser det dessuten som uheldig om alle stiftelser skal pålegges å følge anbefalingene, eller alternativt forklare hvorfor de ikke følges og forklare hvordan man i stedet har innrettet seg. Dette vil være å pålegge stiftelsene en byrde som neppe vil stå i forhold til gevinsten med en mulig bedre styringsstruktur.

13.2.5 Styrets saksbehandling

Utvalget foreslår ikke vesentlige endringer i reglene for styrets saksbehandling. Saksbehandlingen må selvsagt tilpasses den enkelte stiftelses egenart. Det er utvalgets oppfatning at de gjeldende reglene på en tilfredsstillende måte ivaretar behovet for en smidig beslutningsprosess i den enkelte stiftelse, samtidig som saksbehandlingsreglene gir svar på viktige spørsmål som erfaringsmessig vil oppstå. Utvalget er av den oppfatning at stiftelsene ikke vil være tjent med å sløyfe noen av de saksbehandlingsreglene som står i gjeldende lov for å gjøre regelverket mer kortfattet. En slik endring vil fort føre til at loven ikke gir svar på sentrale spørsmål som dermed må løses

uten veiledning i loven. Dette er ikke en form for forenkling som stiftelsene er tjent med.

Utvalget har derimot omredigert saksbehandlingsreglene noe med sikte på å gjøre dem lettere tilgjengelige. Dette er blant annet gjort ved å dele saksbehandlingsreglene opp i noen flere paragrafer, hvilket gjør dem lettere tilgjengelig for styre-medlemmene og andre som reglene kan ha praktisk betydning for.

På enkelte punkter har likevel utvalget foreslått nye saksbehandlingsregler som utvalget mener kan være til hjelp i styrearbeidet på områder der loven i dag er taus, men hvor det etter utvalgets syn kan være av praktisk betydning at loven gir veiledning.

Utvalgets forslag til saksbehandlingsregler er tatt inn i lovutkastet §§ 36–43. Om detaljene vises til spesialmerknadene til bestemmelsene.

13.2.6 Daglig leder

Etter gjeldende lov § 34 første ledd første punktum er det opp til styret å bestemme om stiftelsen skal ha en daglig leder, med mindre annet er fastsatt i vedtektene. Unntak fra dette utgangspunktet gjelder etter loven § 34 første ledd andre punktum som pålegger næringsdrivende stiftelser som nevnt i § 4 andre ledd bokstavene a og b å ha daglig leder. Ettersom utvalget foreslår å oppheve næringsdrivende stiftelser som en egen kategori stiftelser, bortfaller også den lovbestemte plikten til å ha daglig leder i de stiftelsene som selv driver næringsvirksomhet. Spørsmålet om å ha daglig leder må dermed avgjøres av styret med utgangspunkt i styrets ansvar for en for-svarlig organisering av stiftelsen og stiftelsens virksomhet, jf. § 32 andre ledd andre punktum i lovutkastet.

13.2.7 Misbruk av myndighet

Stiftelsesloven inneholder flere regler som regulerer situasjoner der det gjør seg gjeldende interessekonflikt mellom stiftelsen og stiftelsens styre eller andre som representerer stiftelsen, så som § 19 andre ledd om utdelinger, § 20 om lån og sikkerhet, § 37 om inhabilitet og § 40 om godtgjørelse. Dessuten foreslår utvalget en egen regel om saksbehandlingen ved avtaler mellom stiftelsen og styre-medlemmer mv., se lovutkastet § 51. Ved siden av disse lovbestemmelsene gjelder i dag på ulovfestet grunnlag et generelt prinsipp om styre-medlemmenes og daglig leders plikt til å ivareta stiftelsens interesser, og ikke la personlige sær-interesser virke inn på beslutningene.

I aksjeretten er det lovfestet et generelt prinsipp mot myndighetsmisbruk i aksje- og allmennaksjelovene §§ 5-21 og 6-28 første ledd. Utvalget foreslår at det også i stiftelsesloven lovfestes et alminnelig forbud mot at styret, daglig leder og andre som representerer stiftelsen misbruker sin posisjon i stiftelsen til å gi seg selv eller andre en urimelig fordel på stiftelsens bekostning, se § 50 i lovutkastet. Bestemmelsen vil supplere lovens spesialbestemmelser om situasjoner hvor det gjør seg gjeldende interessekonflikt, og vil få betydning på områder som faller utenfor disse bestemmelsene. Den foreslåtte bestemmelsen kan for eksempel ha betydning for avtaler mellom stiftelsen og medlemmer av styret, daglig leder eller andre som representerer selskapet. Slike avtaler må ikke være egnet til å gi kontraktsmotparten en urimelig fordel på stiftelsens bekostning. Dette vil som hovedregel bety at det må være rimelig samsvar mellom stiftelsens og avtale-motpartens ytelser, med mindre det er saklig grunn i stiftelsens interesse å avtale noe annet. Den foreslåtte bestemmelsen kan på dette punkt ses i sammenheng med utkastet § 51 om avtaler med styre-medlemmer mv., som gir nærmere saksbehandlingsregler for avtaler med stiftelsen og styre-medlemmer mv.

Den foreslåtte bestemmelsen kan også få betydning for styrets omdanningsmyndighet slik dette er foreslått av utvalget, se lovutkastet § 67 og spesialmerknadene til denne bestemmelsen. Etter omstendighetene vil en vedtektsendring eller annet vedtak om omdanning som gir styre-medlem mv. en urimelig fordel på stiftelsens bekostning, kunne bli rammet av den foreslåtte misbruksregelen. Etter utkastet § 68 skal Stiftelsestilsynet godkjenne omdanning av stiftelsens formål og visse andre omdanningsvedtak. Når Stiftelsestilsynet skal prøve om styrets omdanningsvedtak er i samsvar med loven, jf. utkastet § 68, betyr dette at Stiftelsestilsynet også har myndighet til å prøve forholdet til den foreslåtte misbruksregel, og skal nekte godkjenning om det finner at vedtaket er i strid med denne.

Når det gjelder den nærmere forståelsen av den foreslåtte misbruksregelen, kan tolkningen av de tilsvarende bestemmelsene i aksjeloven gi veiledning. Utvalget vil særlig peke på at det ikke er noen forutsetning at beslutningen faktisk gir noen en særfordel. Det er tilstrekkelig at beslutningen er *egnet* til å ha en slik virkning. Dette kan blant annet ha betydning i omdanningssaker der det er tilstrekkelig at styrets omdanningsvedtak kan være egnet til å gi noen en urimelig fordel på stiftelsens bekostning.

Utvalget vil dessuten peke på at ikke enhver disposisjon som gir noen en fordel på stiftelsens bekostning nødvendigvis vil bli rammet av bestemmelsen. Dette følger av at bestemmelsen bare rammer disposisjoner som gir noen en *urimelig* fordel. I dette ligger at en disposisjon som er saklig og forsvarlig begrunnet i stiftelsens interesse, herunder formålsrealiseringen, ikke vil bli rammet av bestemmelsen. Dette kan blant annet ha betydning for stiftelsens mulighet til å foreta såkalte formålsinvesteringer på ikke-kommersielle vilkår, men som må ses som et ledd i stiftelsens formålsrealisering.

Det vises for øvrig til spesialmerknadene til bestemmelsen.

13.2.8 Avtaler med styremedlemmer mv.

Utvalget har vurdert avtaler som inngås mellom stiftelsen og dens styremedlemmer, daglig leder eller andre som har tillitsverv i stiftelsen. Stiftelsen er ikke, og bør heller ikke, generelt være avskåret fra å inngå slike avtaler. Det er likevel slik at disse avtalene på grunn av kontraktsmotpartens særlige posisjon i stiftelsen, kan innebære en særlig risiko for at det ikke er rimelig samsvar mellom stiftelsens og avtalemotpartens ytelser (ikke på «armlengdes vilkår»), og dermed kan innebære en trussel mot stiftelsens kapitalgrunnlag. Riktignok vil kontraktsmotparten ofte

selv være inhabil, men dette er etter utvalgets syn ikke i seg selv tilstrekkelig til å fjerne risikoen for at stiftelsens avtaler med styremedlemmer mv. kan tenkes å få et innhold som ivaretar kontraktsmotpartens interesser mer enn stiftelsens.

Utvalget mener som nevnt at slike avtaler ikke bør forbys, men at det bør gis en saksbehandlingsregel som skaper notoritet om slike avtaler, gjør dem alminnelig kjent og sikrer at styret har vurdert innholdet i avtalen og kan innestå for at den er inngått på forretningsmessige vilkår. Det vil si at det er rimelig samsvar mellom stiftelsen og avtalemotpartens ytelser. Daglig leders ansettelsesavtale er et slikt eksempel.

Utvalgets forslag framgår av lovutkastet § 51. Om detaljene i bestemmelsen vises til spesialmerknadene.

Hensynet som ligger til grunn for den bestemmelsen utvalget foreslår gjør seg ikke gjeldende for vanlige forretningsavtaler hvor avtalens innhold lar seg sjekke mot hva som er vanlig praksis i næringslivet eller rent markedsmessig fastsatt pris. Dette vil særlig være aktuelt i stiftelser som selv driver næringsvirksomhet. I utvalgets utkast er det derfor foreslått et unntak for slike avtaler. Det foreslås også unntak for avtaler om godtgjørelse som er spesialregulert i lovutkastet § 53.

Den bestemmelsen utvalget foreslår har et visst forbilde i aksjeloven § 3-8, men avviker likevel betydelig fra denne.

Kapittel 14

Gjennomføringen av stiftelsens formål. Utdelinger mv.

14.1 Gjeldende rett

Etter gjeldende lov § 30 tredje ledd første punktum er det styrets ansvar å sørge for at stiftelsens formål ivaretas, og at utdelinger foretas i samsvar med vedtektene. Loven § 19 har nærmere regler om utdeling av stiftelsens midler. Etter § 19 første ledd første punktum skal utdeling av stiftelsens midler vedtas av styret. Dette betyr at styret ikke kan overlate det til daglig leder eller andre å treffe vedtak om utdelinger.

Gjeldende lov § 19 andre ledd første punktum fastsetter et utdelingsforbud. Etter bestemmelsen kan det ikke foretas utdelinger til oppretteren, til oppretterens nærstående etter loven § 5 bokstav a eller til selskaper der noen av disse hver for seg eller til sammen har slik bestemmende innflytelse som nevnt i loven § 4 tredje ledd. I loven § 19 andre ledd andre punktum er Stiftelsestilsynet gitt hjemmel til å gi dispensasjon fra utdelingsforbudet i andre ledd første punktum hvis det foreligger særlige grunner.

Gjeldende lov § 19 tredje ledd har regler om tilbakeføring av utdelinger som er foretatt i strid med utdelingsreglene. Utgangspunktet er at den som har mottatt en ulovlig utdeling, skal tilbakeføre det mottatte til stiftelsen.

Gjeldende lov § 20 setter forbud mot at oppretteren, dennes nærstående, styremedlem, observatør, personer med verv i vedtektsfestede organer som nevnt i loven § 36 og daglig leder kan ha lån i stiftelsen. Det samme gjelder sikkerhetsstillelse til fordel for disse personene.

14.2 Utvalgets vurderinger

14.2.1 Allment om utvalgets forslag

I gjeldende lov er bestemmelsene om styrets ansvar for gjennomføringen av formålet og styrets myndighet til å vedta utdelinger mv. plassert dels i kapittel 4 om stiftelsenes organisasjon (§ 30 tredje ledd) og dels i kapittel 3 om stiftelsenes kapital (§§ 19–20). Utvalget ser det slik at styrets ansvar

for gjennomføringen av formålet og de nærmere reglene om utdelinger til formålet og adgangen til å disponere over stiftelsens midler ved å yte lån til og stille garanti for oppretteren og andre med tilknytning til stiftelsen, er så sentrale regler at de bør samles i et eget kapittel. Utvalget mener at det dermed blir lettere å finne fram til bestemmelsene, og få oversikt over de kravene reglene stiller til styremedlemmer og andre som reglene kan få betydning for. Utvalgets forslag framgår av kapittel 6 i lovutkastet.

Utvalgets utgangspunkt er at styrets ansvar for gjennomføringen av stiftelsens formål, og at stiftelsens midler brukes til å fremme dette, må videreføres. Dette er og bør fortsatt være den sentrale oppgaven og ansvaret for styret ved siden av kapitalforvaltningen. Utvalget ser det også slik at loven i noen grad kan bygges ut med sikte på å presisere dette ansvaret, og dermed rette styrets oppmerksomhet mot denne delen av styrets oppgaver. Samtidig er utvalget opptatt av at loven bør legges til rette for at arbeidet med utdelinger kan organiseres på en fornuftig måte ved at styret innenfor visse rammer, bør kunne overlate til daglig leder å vedta konkrete utdelinger.

I det følgende redegjør utvalget kort for hvordan det i lovutkastet er søkt å presisere og underbygge styrets ansvar for formålet, samtidig som det åpnes for at styret skal kunne delegerer myndighet til å vedta utdelinger til daglig leder, og dermed organisere dette arbeidet på en smidig måte.

14.2.2 Styrets ansvar for gjennomføringen av formålet

Mange styrer har en plan for hvordan stiftelsen skal gjennomføre stiftelsens formål. Dette bidrar til at styret arbeider mer målrettet mot gjennomføringen av formålet, og at styret får et bevisst forhold til dette. Etter utvalgets syn er en plan for gjennomføringen av formålet viktig for en forsvarlig ivaretagelse av formålet, og gir styret et utgangspunkt når det skal vurdere de enkelte utdelingene eller andre disposisjoner som gjelder

gjennomføringen av formålet. Utvalget mener derfor at plikten til å utarbeide en plan for gjennomføringen av formålet bør lovfestes, og foreslår en bestemmelse om dette i utkastet § 55. Utvalget ser forslaget som en konkretisering av styrets ansvar for gjennomføringen av formålet etter utkastet § 54. Utvalgets forslag stiller ikke nærmere krav til innholdet av denne planen, fordi den nødvendigvis må tilpasses arten og størrelsen på den enkelte stiftelse. Om detaljene i utvalgets forslag viser vi til spesialmerknadene til bestemmelsen.

14.2.3 Delegasjon av styrets utdelingsmyndighet

Etter gjeldende lov kan styrets myndighet etter § 19 første ledd første punktum til å vedta utdelinger, ikke delegeres. I mandatet er utvalget spesielt bedt om å vurdere om saksbehandlingen ved utdelinger bør kunne gjøres mer smidig, ved at det åpnes for delegasjon.

Et utgangspunkt for utvalgets forslag er at styret har det overordnede ansvaret for å gjennomføre formålet, og i forlengelsen av dette, ansvaret

for at alle utdelinger er i samsvar med formålet. Dette er et utgangspunkt som må stå fast, og loven bør ikke åpne for en utvanning av dette ansvaret. Samtidig er utvalget kjent med at det nok særlig i større stiftelser kan være et behov for å gjøre saksbehandlingen i utdelingssaker mer smidig ved å kunne delegere myndigheten til å vedta utdelinger til daglig leder.

Utvalget er kommet til at saksbehandlingen ved utdelinger kan gjøres mer smidig ved at det i loven åpnes for å delegere vedtaksmyndigheten i utdelingssaker til daglig leder. Delegasjonsadgangen bør imidlertid holdes innenfor visse rammer som sikrer styret den overordnede kontrollen med at utdelingene skjer i samsvar med stiftelsens formål og styrets egen plan for gjennomføringen av formålet. Det er sentralt at loven, ved å åpne for delegasjon av utdelingsmyndigheten, ikke må skape tvil om styrets overordnede ansvar for at stiftelsens midler brukes til fremme av stiftelsens formål.

Om det nærmere innholdet av utvalgets forslag til delegasjonsbestemmelse, viser vi til spesialmerknadene til utkastet § 57.

Kapittel 15

Regnskaps- og revisjonsplikt

15.1 Regnskapsplikt

15.1.1 Innledning

I mandatet er utvalget bedt om å vurdere om det bør være regnskapsplikt for alle stiftelser uansett størrelse.

15.1.2 Gjeldende rett

Etter gjeldende rett er alle stiftelser underlagt regnskapsplikt, jf. regnskapsloven § 1-2 første ledd nr. 10. Ved ikrafttredelsen av gjeldende stiftelseslov i 2005, ble regnskapsplikten for stiftelser flyttet til regnskapsloven. Stiftelser omfattes derfor av regnskapslovens inndelinger i små og store foretak. Stiftelsens styre har ansvar for å påse at regnskapet er gjenstand for betryggende kontroll, jf. gjeldende lov § 30 tredje ledd andre punktum. Årsregnskapet og styrets årsberetning er offentlige dokumenter, jf. regnskapsloven § 8-1 første ledd. Et eksemplar av årsregnskapet og årsberetningen skal sendes til Regnskapsregisteret senest én måned etter fastsettelsen av årsregnskapet, jf. regnskapsloven § 8-2 første ledd. Ettersom alle stiftelser er regnskapspliktige, har de også bokføringsplikt, jf. bokføringsloven § 2 første ledd.

Spørsmålet om alle stiftelser skal være underlagt regnskapsplikt ble ikke inngående behandlet av lovutvalget som la fram forslag til ny stiftelseslov i NOU 1998: 7 *Om stiftelser*. Utvalget ga uttrykk for at næringsdrivende stiftelser og større alminnelige stiftelser bør være underlagt alminnelige regler om regnskaps- og revisjonsplikt. Utvalget pekte imidlertid også på at det er behov for å gi særregler til små alminnelige stiftelser, siden regnskapsreglene i sin alminnelighet bygger på at den regnskapspliktige driver næringsvirksomhet. Det følger av NOU 1998: 7 *Om stiftelser* kapittel 16.4.2:

«Utvalget vil ikke foreta noen detaljert drøftelse av behovet for særregler om regnskaps- og revisjonsplikt for små stiftelser, eller komme med noe konkret forslag i denne forbindelse. Utval-

get vil likevel påpeke at reglene om regnskaps- og revisjonsplikt i sin alminnelighet er bygget på at den regnskaps- og revisjonspliktige driver næringsvirksomhet. Dette vil ikke være tilfellet for annet enn de næringsdrivende stiftelsene. Mye taler likevel for at større stiftelser som ikke driver næringsvirksomhet, bør underlegges alminnelige regler om regnskaps- og revisjonsplikt, slik gjeldende rett legger opp til. For små, ikke-næringsdrivende stiftelser må det påses at regnskaps- og revisjonsreglene ikke innebærer en byrde som ikke står i rimelig forhold til rapporterings- og kontrollbehovet i slike stiftelser. Dette kan enten begrunne at det gis særregler om regnskap og revisjon for små, ikke-næringsdrivende stiftelser i forskrift, jf den eksisterende forskriftshjemmelen, eller at det gjøres nødvendige tilpasninger i forslag til ny regnskapslov. Utvalget har merket seg at det i forbindelse med arbeidet med ny regnskapslovgivning tas sikte på å tilpasse denne til små og mellomstore foretak.»

Spørsmålet om regnskapsplikten og behovet for differensiering mellom store og små stiftelser ble fulgt opp av Justis- og politidepartementet i Ot.prp. nr. 15 (2000–2001) *Om lov om stiftelser*. Departementet la også til grunn at reglene om regnskaps- og revisjonsplikt for stiftelser ikke skulle være gjenstand for en grundig vurdering. Departementet la imidlertid også vekt på behovet for særlige regnskaps- og revisjonsregler for små alminnelige stiftelser, og bemerket at regnskapsloven skiller mellom små og store foretak og dermed har differensierte regler for stiftelser, se Ot.prp. nr. 15 (2000–2001) *Om lov om stiftelser* kapittel 9.4.

Norske stiftelser omfattes ikke av EUs regnskapsdirektiv fra 2013 som Norge er forpliktet til å følge gjennom EØS-avtalen. Lovgiver og standardsetter står derfor fritt til å vurdere det materielle innholdet i hvilke regnskapsregler norske stiftelser skal følge. Dette åpner for at små og store stiftelser kan underlegges differensierte regn-

skapsregler. Videre følger det av regnskapsloven § 4-1 tredje ledd at blant annet stiftelser som ikke har økonomisk vinning som formål, kan fravike de grunnleggende prinsippene om transaksjon, opp-tjening og sammenstilling, jf. regnskapsloven § 4-1 første ledd nr. 1, 2 og 3, under forutsetning av at dette kan anses som god regnskapsskikk for slike stiftelser. Stiftelser som ikke har økonomisk vinning som formål, kan også avvike fra oppstillingsplanene i regnskapsloven §§ 6-1, 6-1a og 6-2, dersom dette anses som god regnskapsskikk for slike stiftelser, jf. regnskapsloven § 6-3 tredje ledd. Regnskapsloven åpner derfor for at det også kan differensieres mellom stiftelser som har og ikke har økonomisk vinning som formål.

15.1.3 Utvalgets vurderinger

Regnskapsplikt for alle stiftelser

Utvalget er av den klare oppfatning at hovedregelen fortsatt må være at stiftelser har regnskapsplikt. Det kan likevel spørres om det bør gjøres unntak for regnskapsplikten for små stiftelser, men også når det gjelder disse stiftelsene er utvalgets klare oppfatning at de bør ha regnskapsplikt.

Et viktig argument for alminnelig regnskapsplikt er at føring av regnskapet er en forutsetning for at styret skal kunne ivareta sitt ansvar i stiftelsen på en forsvarlig måte. Regnskapet gir styret god og nødvendig oversikt over stiftelsenes økonomiske situasjon. I tillegg kan regnskapsplikten virke disiplinerende for stiftelsene.

En annen viktig grunn til at stiftelser ikke bør fritas for regnskapsplikt, er at stiftelsens regnskap er en viktig kilde for Stiftelsestilsynets tilsynsarbeid. Det å fritas enkelte stiftelser for regnskapsplikt, vil derfor vanskeliggjøre tilsynsvirkomheten.

Regnskapsplikt er også viktig for å ivareta allmennhetens tillit til stiftelsesformen. Regnskapsinformasjonen bidrar til å gjøre stiftelsene transparente overfor allmennheten, og fritak for regnskapsplikt kan bidra til at tilliten til stiftelsesformen reduseres.

Regnskapsplikt er dessuten en forutsetning for revisjon av stiftelsen, noe som utvalget foreslår å videreføre for alle stiftelser, jf. kapittel 15.2.

Behov for differensiering i regnskapsreglene

Regnskapsreglene er utformet for enheter som driver næringsvirksomhet. Utvalget har på denne bakgrunn vurdert behovet for å tilpasse reglene for stiftelser som ikke driver slik virksomhet.

I NOU 2015: 10 *Lov om regnskapsplikt* kapittel 10 er det foreslått at regnskapsreglene bør differensiere mellom næringsdrivende stiftelser og alminnelige stiftelser. I tillegg er det pekt på at det kan være behov for forenklede regnskapsregler for små ideelle stiftelser som dreier seg om å forvalte og disponere en begrenset formue plassert med begrenset finansiell risiko. Det er vist til at slike stiftelser ikke har behov for å gjennomgå like omfattende vurderinger som forutsettes selv for små foretak som driver næringsvirksomhet. Det er også vist til at regnskapsstandarden for ideelle organisasjoner utarbeidet av Norsk Regnskapsstiftelse (NRS(F) *God regnskapsskikk for ideelle organisasjoner*) heller ikke har en differensiering som er tilpasset de helt små alminnelige stiftelsene. Regnskapslovutvalget gir uttrykk for et alternativ der slike stiftelser gis anledning til å avlegge årsregnskap etter enklere regler basert på kontantprinsippet. Spørsmålet om særregler for små ideelle stiftelser er ikke fulgt opp i Regnskapslovutvalgets delutredning II, jf. NOU 2016: 11 *Regnskapslovens bestemmelser om årsberetning mv.* kapittel 9.1. Regnskapslovutvalget viser her til at det er mer nærliggende at vurderingen gjøres i tilknytning til denne revideringen av stiftelsesloven.

Regnskapslovutvalget foreslår å gruppere de regnskapspliktige i fire kategorier, og underlegge disse kategoriene ulike regnskapsstandarter, jf. NOU 2015: 10 *Lov om regnskapsplikt* kapittel 10. Kategori 2 gjelder andre næringsdrivende foretak enn de som omfattes av EUs regnskapsdirektiv, herunder næringsdrivende stiftelser. Kategori 4 gjelder ikke-næringsdrivende juridiske personer, herunder alminnelige stiftelser. Et fellestrekk ved de juridiske personene i kategori 4 er at de ikke har økonomisk vinning som formål. Kategori 1 gjelder foretak som omfattes av EUs regnskapsdirektiv, og kategori 3 gjelder for finansielle foretak.

Utvalget støtter Regnskapslovutvalgets forslag om at regnskapsreglene bør differensiere mellom stiftelser som driver næringsvirksomhet og stiftelser som ikke driver næringsvirksomhet. Utvalget støtter derfor forslaget om at stiftelser som driver næringsvirksomhet bør føre regnskap basert på regnskapsstandardene som vil gjelde for foretakene i kategori 2. Selv om dette utvalget går inn for å fjerne skillet mellom næringsdrivende og alminnelige stiftelser i stiftelsesloven, utelukker ikke dette at regnskapsreglene kan differensiere mellom stiftelser som driver og som ikke driver næringsvirksomhet.

Morstiftelser kommer etter utvalgets forslag i en særegen posisjon, se definisjon av morstiftelse

i lovutkastet § 6 andre ledd. Mange morstiftelser driver ikke næringsvirksomhet selv, men har bestemmende innflytelse over underliggende selskap som driver næringsvirksomhet. Slike morstiftelser bør derfor ha regnskapsplikt og avlegge konsernregnskap etter kategori 2 i Regnskapslovutvalgets forslag.

Utvalget støtter også Regnskapslovutvalgets forslag om at stiftelser som ikke driver næringsvirksomhet bør underlegges egne regnskapsregler tilpasset juridiske personer som ikke har økonomisk vinning som formål. Utvalget slutter seg derfor til at stiftelser som ikke driver næringsvirksomhet bør føre regnskap etter regnskapsstandardene som vil gjelde for juridiske personer under kategori 4.

Dette utvalget er i tvil om behovet for særregler knyttet til små ideelle stiftelser som forvalter og disponerer en begrenset formue plassert med begrenset finansiell risiko. Disse stiftelsene er allerede underlagt forenklete regnskapsregler. Ettersom stiftelsene i tillegg har en oversiktlig økonomi, vil regnskapets oppsett være tilsvarende enkelt. Det er heller ikke åpenbart at adgang til kontantbasert regnskap er en hensiktsmessig forenkling, siden periodiseringer sjelden vil være en problemstilling for slike stiftelser. Utvalget er derfor kommet til at det ikke vil foreslå en slik prinsippendring for disse stiftelsene.

Selv om utvalget ikke her foreslår egne særregler for små ideelle stiftelser som nevnt, vil utvalget påpeke at stiftelsene bør involveres i et eventuelt arbeid med å identifisere utfordringene knyttet til dagens regnskapsregler. På den måten vil arbeidet imøtekomme et eventuelt behov for tilpassede regnskapsregler. Et slikt arbeid kan for eksempel resultere i en forenklet versjon av standarden for ideelle organisasjoner eller en ny standard tilpasset disse stiftelsene.

Generelt mener utvalget at det bør vurderes å tilpasse regnskapsreglene slik at stiftelsenes formålsrealisering blir rapportert på hensiktsmessig vis. En slik rapportering bør omfatte utdelinger, både samlet beløp, utbetalt i året og avsatt til utbetaling senere år, samt kategorisering av eventuelle formålsbaserte investeringer.

15.2 Revisjonsplikt

15.2.1 Innledning

I mandatet er utvalget bedt om å vurdere om det bør være revisjonsplikt for alle stiftelser uansett størrelse.

15.2.2 Gjeldende rett

Etter gjeldende rett er alle stiftelser underlagt revisjonsplikt, jf. revisorloven § 2-1 andre ledd nr. 5. Hvis ikke annet er fastsatt i vedtektene, er utgangspunktet at revisor velges av den eller de personer eller organer som etter vedtektene velger eller oppnevner styrets medlemmer, jf. stiftelsesloven § 43 første ledd. Dersom revisor ikke gjennomfører sine plikter etter loven, kan Stiftelsestilsynet frata revisor oppdraget. Stiftelsestilsynet kan også oppnevne ny revisor. Oppnevningen gjelder til ny revisor er valgt på foreskrevet måte, jf. stiftelsesloven § 43 andre ledd. Stiftelsestilsynets adgang til å frata revisor oppdraget og å velge ny revisor er betinget av at den eller de som har myndighet til å velge revisor unnlater å gjøre dette.

Stiftelsesloven § 44 må ses i sammenheng med revisors oppgaver etter revisorloven kapittel 5. Revisjonsberetningen er offentlig og registreres i Regnskapsregisteret sammen med stiftelsens årsregnskap og årsberetning, jf. regnskapsloven §§ 8-1 første ledd og 8-2 første ledd. Ifølge stiftelsesloven § 44 første ledd kan Stiftelsestilsynet kreve at revisor gjør nærmere rede for bestemte angitte forhold i stiftelsen. Revisor plikter fortløpende å sende kopi av revisors brev med påpekninger som nevnt i revisorloven § 5-2 fjerde ledd (nummererte revisorbrev) til Stiftelsestilsynet.

I revisjonsberetningen skal revisor uttale seg om stiftelsen er forvaltet og om utdelinger er foretatt i samsvar med lov, stiftelsens formål og vedtektene for øvrig, jf. stiftelsesloven § 44 andre ledd. Dersom stiftelsens styremedlemmer, ansatte, oppretter, eller nærstående til noen av disse, har mottatt lån eller annen ytelse fra stiftelsen, skal revisor attestere at ytelsen er i samsvar med lov, forskrifter og stiftelsens formål, jf. stiftelsesloven § 44 tredje ledd.

15.2.3 Utvalgets vurderinger

Utvalget er av den klare oppfatning at hovedregelen fortsatt må være at stiftelser har revisjonsplikt. Det kan likevel spørres om det bør gjøres unntak for små stiftelser, men også når det gjelder disse stiftelsene er utvalgets klare oppfatning at de bør ha revisjonsplikt.

Utvalget vil innledningsvis peke på at vurderingen av om stiftelser bør fritas fra revisjonsplikt blir annerledes enn i aksjeselskaper, der det ved en lovendring i 2011 ble åpnet for at eiere i mindre aksjeselskaper kan velge å ikke ha revisor i selskapet, se aksjeloven § 7-6. En viktig forskjell er at aksjeselskaper har eiere som kan kontrollere styrets for-

valtning av selskapet, og som bærer den økonomiske risikoen ved å velge bort revisor. Stiftelser har derimot ingen eiere som kontrollerer ledelsen, og som bærer risikoen ved ikke å ha revisor. Revisor har derfor en viktig rolle, ettersom revisor representerer en uavhengig og informert instans som fører kontroll med stiftelsens styre. Revisor har med dette generelt en viktig rolle i å sikre at stiftelsen og styret arbeider etter sitt formål.

Utvalget har mottatt innspill der det fremheves som et argument for å frita mindre stiftelser fra revisjonsplikt, at revisorhonorarene utgjør en vesentlig del av stiftelsenes kostnader slik at det blir få midler igjen til utdelinger. I forbindelse med en temaundersøkelse har Stiftelsestilsynet i år (2016) innhentet opplysninger fra stiftelsene om deres revisorutgifter. Tallene bygger på stiftelsenes siste avlagte årsregnskap (2014), og gir et noe annet bilde. Av størst interesse for diskusjonen her er utgiftene de små, pengeutdelende stiftelsene har til revisor. Tallene viser at pengeutdelende stiftelser med egenkapital under 1 million kroner i gjennomsnitt hadde revisorutgifter på 3 600 kroner i året, mens median revisorkostnad var 2 300 kroner i året. For pengeutdelende stiftelser med en egenkapital mellom 1 og 5 millioner kroner er tilsvarende tall henholdsvis 6 300 kroner og 4 600 kroner. 94 prosent av stiftelsene har svart på undersøkelsen, og disse representerer 99 prosent av kapitalen i norske stiftelser.

Basert på disse tallene mener utvalget at kostnadene til revisor i små stiftelser ikke utgjør en urimelig kostnad for å kunne gjøre bruk av stiftelsesformen. Argumentet om at revisorhonorarene er uforholdsmessig høye, er derfor ikke et avgjørende argument for å fjerne revisjonsplikten.

Stiftelsestilsynets erfaring er at få av de tilfellene der det er avdekket misbruk, er påpekt av

revisor. Selv om så måtte være tilfellet, mener utvalget at revisors kontrollhandlinger er viktig for stiftelsene. Revisors kontroll med regnskapet og forvaltningen av stiftelsen bidrar til å skjerpe styremedlemmenes oppmerksomhet når det gjelder deres plikter og ansvar i stiftelsen. I tillegg vil revisor kunne avverge potensielle urettmessige disposisjoner i forkant. Revisor vil i mange tilfeller også være en nyttig diskusjonspartner for styret, samt yte rådgivningstjenester som styret ellers vil måtte skaffe seg på annen måte. Utvalget vil i tillegg påpeke at revisjonsplikten gjør stiftelser mindre sårbare mot faren for hvitvasking.

Revisjonsplikten har også en viktig side mot tilsynsarbeidet og den generelle tilliten til stiftelsesformen. Fjerning av revisjonsplikten vil åpenbart måtte kompenseres med en betydelig økning av ressursene til Stiftelsestilsynet for å opprettholde samme kontrollnivå.

Oppsummert er utvalget bekymret for at det å fjerne revisjonsplikten vil kunne få uønskede konsekvenser for troverdigheten til stiftelsessektoren, hvilket på sikt vil bidra til færre, og ikke flere, nyetableringer. På denne bakgrunn er utvalgets klare konklusjon at revisjonsplikten bør videreføres i sin nåværende form, jf. revisorloven § 2-1 andre ledd nr. 5 og utkastet §§ 62–63. Det vises for øvrig til drøftelsene av de enkelte bestemmelsene i spesialmerknadene.

For det tilfellet at utvalgets klare anbefaling ikke blir fulgt opp, ønsker utvalget å peke på de krevende og sammensatte problemstillingene som vil være knyttet til avgrensningen av et eventuelt fritak. Blant annet vil et fritak som baseres utelukkende på balanseførte verdier, ikke være tilfredsstillende.

Kapittel 16

Omdanning. Endring av vedtektene mv.

16.1 Gjeldende rett

Gjeldende stiftelseslov kapittel 6 har regler om omdanning av stiftelser. Hva som er omdanning er definert i lovens § 45 første ledd. Etter bestemmelsen er omdanning en «endring eller opphevelse av den rettslige disposisjonen som danner grunnlaget for stiftelsen, eller av stiftelsens vedtekter».

Omdanningsreglene har noe videre virkeområde enn loven for øvrig. Etter lovens § 55 gjelder omdanningsreglene også for enkelte rettslige disposisjoner og rettsdannelser som ikke er stiftelser, men som har fellestrekk med stiftelsene. Reglene er også gitt anvendelse på omdanning av private beslagsforbud, jf. dekningsloven § 3-5, og båndlagt pliktdelsarv, jf. arveloven § 32 fjerde ledd.

I gjeldende lov er utgangspunktet at det er Stiftelsestilsynet som har omdanningsmyndighet, jf. lovens § 48 første ledd.

Loven åpner i § 48 andre ledd for at omdanningsmyndigheten i vedtektene kan legges til andre enn Stiftelsestilsynet, likevel slik at myndigheten ikke kan legges til oppretteren.

Vedtak om omdanning som er truffet av andre enn Stiftelsestilsynet, skal godkjennes av Stiftelsestilsynet, jf. loven § 51. Etter loven § 48 andre ledd tredje punktum er vedtaket ikke gyldig før det er godkjent.

Loven fastsetter i § 46 materielle vilkår for omdanningen. Det skilles her mellom på den ene siden formålet og andre bestemmelser som det må antas at oppretteren la vesentlig vekt på ved opprettelsen av stiftelsen, og på den andre siden bestemmelser som ikke gjelder formålet eller andre bestemmelser som det må antas at oppretteren har lagt vesentlig vekt på ved opprettelsen av stiftelsen. For den første gruppen gjelder det ganske strenge regler for når omdanning kan skje. Dette har sammenheng med prinsippet om stiftelsenes uforanderlighet.

For bestemmelser som ikke gjelder formålet eller som det må antas at oppretteren ikke har lagt vesentlig vekt på, er vilkåret for omdanning at bestemmelsen er uheldig eller uhensiktsmessig.

Denne gruppen omfatter blant annet såkalte administrative endringer, men er ikke begrenset til dette.

Loven har i § 47 regler om innholdet av omdanningsvedtaket. I lovbestemmelsen er det i første ledd fastsatt at ved omdanning som gjelder stiftelsens formål eller andre bestemmelser som det må antas at det ble lagt vesentlig vekt på ved opprettelsen av stiftelsen, skal omdanningen «så langt som mulig tilpasses det opprinnelige formålet eller det siktemålet som det må antas at lå til grunn for bestemmelsen». Det følger av bestemmelsen at den som har omdanningsmyndighet ikke kan fastsette innholdet av omdanningsvedtaket etter en fri vurdering.

I loven §§ 52–54 er det fastsatt særregler for omdanning som går ut på å oppheve stiftelser, slå sammen stiftelser og dele stiftelser. Disse reglene er i noen grad utformet etter mønster av reglene om fusjon, fisjon og oppløsning av aksjeselskaper i aksjeloven kapittel 13, 14 og 16.

16.2 Utvalgets vurderinger

16.2.1 Innledning

Stiftelseslovens regler om omdanning har sammenheng med selvstendighetskravet i stiftelsesretten og respekten for videreføringer av det formål og den organisering oppretteren opprinnelig har fastsatt for stiftelsen. Det er en oppgave for lovgivningen å støtte opp under oppretterens forventning om at formålet og andre sentrale vedtektsbestemmelser ikke skal kunne endres, ut fra mer eller mindre veloverveide ønsker om for eksempel å bruke stiftelsesmidler til å dekke andre behov enn det som oppretteren har fastsatt.

Samtidig er det slik at respekten for det opprinnelige formålet ikke alltid kan forfølges fullt ut. Det er behov for regler som under visse omstendigheter gir grunnlag for å endre den opprinnelige stiftelsen som ble etablert av oppretteren. Det gjelder også å endre stiftelsens opprinnelige formål og eventuelt oppheve stiftelsen, slå

den sammen med andre stiftelser eller dele den opp i flere stiftelser.

De kryssende hensyn som er nevnt over er utgangspunktet for omdanningsreglene i gjeldende lov, og har også vært utgangspunkt for utvalgets vurderinger.

Utvalget har fått innspill med ønsker om til dels omfattende endringer av stiftelseslovens omdanningsregler. Utvalget har foreslått flere større endringer i saksbehandlingsreglene for omdanning. Etter utvalgets mening innebærer disse forslagene en betydelig forenkling og klargjøring av reglene om omdanning for stiftelser.

Saker der endringene verken gjelder stiftelsens formål eller annen bestemmelse som det må antas ble vesentlig vektlagt ved opprettelsen, utgjør en overvekt av innkomne saker som gjelder vedtektsendringer til Stiftelsestilsynet. I 2015 fikk Stiftelsestilsynet totalt inn 711 saker om vedtektsendringer til behandling. De foreslåtte saksbehandlingsreglene vil derfor frigi ressurser hos Stiftelsestilsynet til langt viktigere tilsynsoppgaver. Det vil også innebære at gjenværende forvaltningssaker kan behandles raskere og mer effektivt. For stiftelsene vil de foreslåtte reglene innebære en betydelig forenkling i saker om endring av administrative vedtektsbestemmelser, da slike saker verken skal behandles av Stiftelsestilsynet eller krever uttalelse fra oppretter eller andre.

Utvalget har ikke funnet grunnlag for å gjøre større endringer i de materielle vilkårene for omdanning av stiftelser, da de eksisterende reglene, etter utvalgets mening, gir en god balanse mellom behovet for å ivareta stiftelsesformens egenart samtidig som bestemmelsene også sikrer en fleksibilitet som gjør at stiftelsene kan møte endringer i samfunnsutviklingen.

16.2.2 Omdanningsmyndighet

Etter gjeldende lov er utgangspunktet etter § 48 at det er Stiftelsestilsynet som har hjemmel til å omdanne stiftelser, men slik at vedtektene kan gi andre enn Stiftelsestilsynet omdanningsmyndighet. I praksis er ofte stiftelsens styre gitt omdanningsmyndighet. Der det er andre enn Stiftelsestilsynet som har omdanningsmyndighet, skal likevel Stiftelsestilsynet godkjenne vedtaket, jf. lovens § 51, jf. § 48 andre ledd tredje punktum.

I praksis er det i dag liten eller ingen forskjell på om det er Stiftelsestilsynet eller stiftelsens styre som har omdanningsmyndighet. Også der hvor Stiftelsestilsynet har omdanningsmyndigheten, er det likevel stiftelsens styre som skal utarbeide forslag til vedtak og sender dette til Stiftel-

sestilsynet som en søknad om omdanning. Etter loven § 50 første punktum kan som hovedregel Stiftelsestilsynet bare beslutte omdanning etter søknad fra oppretteren eller stiftelsens styre. Stiftelsestilsynets oppgave er begrenset til å prøve om forslaget er i samsvar med lov og vedtekter, og det foretar ingen realitetsprøving av forslaget utover dette. Det er i praksis ingen forskjell i Stiftelsestilsynets behandling av omdanningssaker, enten det er Stiftelsestilsynet som har omdanningsmyndighet eller om denne er lagt til andre.

Utvalget er kommet til at lovens regler om hvem som har omdanningsmyndighet kan forenkles slik at omdanningsmyndigheten i loven legges til stiftelsens styre. Dette er i dag regelen i et stort antall stiftelser, og framstår langt på vei som den praktiske hovedregelen. Om Stiftelsestilsynets kontroll med omdanningsvedtak, se nedenfor. De nye reglene som utvalget foreslår betyr en betydelig endring i omdanningsreglene. Omdanningssaker blir mer forutsigbare og de nye reglene blir lettere å praktisere fordi styret selv har hånd om saken, se likevel nedenfor om saker som skal godkjennes av Stiftelsestilsynet. Etter gjeldende lov kan som nevnt også andre enn stiftelsens styre gis omdanningsmyndighet i vedtektene, likevel slik at oppretteren ikke kan få omdanningsmyndighet, jf. gjeldende lov § 48 andre ledd. Utvalget er kommet til at den adgangen gjeldende lov gir til å gi andre enn styret omdanningsmyndighet, ikke bør videreføres. Omdanningsmyndigheten blir dermed, med forbehold for Stiftelsestilsynets omdanningsmyndighet etter utkastet § 70, forbeholdt styret, og kan ikke legges til andre.

Når utvalget foreslår at omdanningsmyndigheten bør forbeholdes styret, har dette sammenheng med at styret, som stiftelsens øverste ansvarlige organ, også bør ha kontroll med omdanningsaker, så som formålsendringer og andre vedtektsendringer, sammenslåing, deling og oppheving av stiftelsen og fravik av vedtektene i enkelttilfeller. Det vil undergrave styrets stilling om det kan bli stilt overfor et omdanningsvedtak som det ikke har annen mulighet for å påvirke enn som høringsinstans i saker som kravet om høring etter utkastet § 69 gjelder for. Utvalgets forslag om å forbeholde omdanningsmyndigheten til styret, har også sammenheng med utvalgets forslag om å avgrense Stiftelsestilsynets godkjenningsmyndighet til saker om formålsendringer, andre bestemmelser som det må antas at oppretteren ved opprettelse av stiftelsen la vesentlig vekt på og saker om oppheving, sammenslåing og deling. Andre saker krever, etter utvalgets forslag, ikke godkjenning. Det ville, slik utvalget ser det, være en uhel-

dig ordning om slike typer saker, typisk administrative vedtektsbestemmelser, skal kunne gjennomføres uavhengig av hva styret måtte mene.

I en del tilfeller der omdanningsmyndigheten i vedtektene er lagt til stiftelsens styre, er det vedtektsbestemmelser som gjør styrets vedtak avhengig av godkjenning av andre. Dette kan være andre organer i stiftelsen som er opprettet i medhold av gjeldende lov § 36 (jf. utkastet § 49) eller helt utenforstående. Bakgrunnen for slike bestemmelser kan være oppretterens ønske om at ikke styret treffer uoverveide vedtak om omdanning. Utvalget mener at det fortsatt bør være adgang til å vedtektsfeste at styrevedtak om omdanning skal godkjennes av andre. Dette kan være personer eller institusjoner som er helt utenfor stiftelsen, eller det kan være et vedtektsfestet organ innen stiftelsen, jf. utkastet § 49 andre ledd bokstav g. I omdanningssaker som faller utenfor § 68, bør styret etter loven være enerådende. Dette vil typisk være administrative bestemmelser der det er vanskelig å se at noen utenfor styret bør kunne stanse en vedtektsendring styret finner det hensiktsmessig å gjennomføre.

En vedtektsbestemmelse som gir andre myndighet til å godkjenne styrets omdanningsvedtak, kan låse endringer i vedtektene eller andre omdanningssaker som det er et sterkt behov for å gjennomføre. Utvalget er derfor kommet til at det bør være en mulighet for styret i slike tilfeller å henvende seg direkte til Stiftelsestilsynet med søknad om at tilsynet treffer vedtak om omdanning. Stiftelsestilsynet vil da kunne treffe vedtak uten å være avhengig av godkjenning. Bestemmelsen er tatt inn i utkastet § 70 andre ledd. Utvalget vil understreke at bestemmelsen er ment som en reserveregel der det framstår som ganske klart at det er riktig å gjennomføre den omdanningen som styret går inn for. Det følger av utkastet § 70 fjerde ledd andre punktum at organet som har nektet godkjenning skal varsles om at styret har søkt Stiftelsestilsynet, og skal gis anledning til å uttale seg.

Utvalget har særlig vurdert, og er kommet til at de nye reglene utvalget foreslår også bør gjelde for eldre stiftelser som i dag har vedtektsbestemmelser som gir andre enn styret omdanningsmyndighet. Dette betyr at for eldre stiftelser vil styret ha omdanningsmyndighet i samsvar med de nye reglene selv om vedtektene legger omdanningsmyndigheten til andre. Utvalget mener likevel at slike eldre vedtektsbestemmelser ikke bør være uten realitet. Utvalget foreslår derfor at etter lovens ikrafttredelse skal eldre vedtektsbestemmelser som legger omdanningsmyndighet til

andre enn styret forstås slik at den som ifølge vedtektsbestemmelsen har omdanningsmyndighet, i stedet skal ha myndighet til å godkjenne styrets omdanningsvedtak i saker som omfattes av utkastet § 68, jf. § 67 første ledd andre punktum. En overgangsbestemmelse om dette er tatt inn i utkastet § 94 bokstav f. Den foreslåtte overgangsbestemmelsen har betydning inntil den eldre vedtektsbestemmelsen er bragt i samsvar med loven, jf. utkastet § 94 bokstav a. Den foreslåtte overgangsbestemmelsen kan også tjene som modell for den endringen som må gjøres i den eldre vedtektsbestemmelsen, jf. utkastet § 94 bokstav a. Utvalget mener at man med dette har foretatt en rimelig avveining mellom hensynet til å gjennomføre den nye regelen om styrets omdanningsmyndighet, og respekten for eldre vedtektsbestemmelser.

Selv om utvalget foreslår å legge den lovbestemte omdanningsmyndigheten til stiftelsens styre, betyr ikke dette at Stiftelsestilsynet ikke skal ha noen rolle i omdanningssaker. Det bør fortsatt være kontroll med formålsendringer og endring av andre bestemmelser som det antas at oppretteren har lagt vesentlig vekt på. Dette er omdanningsvedtak der det er av betydning at oppretterens vilje blir respektert, og at omdanningsvedtaket ligger innenfor de lovbestemte rammene som gjelder for slike endringer. Etter utvalgets syn bør derfor styrets vedtak i slike saker fortsatt godkjennes av Stiftelsestilsynet som skal foreta en legalitetskontroll av vedtaket, det vil si prøve om vedtaket er i samsvar med stiftelsesloven og stiftelsens vedtekter. En sentral oppgave for Stiftelsestilsynet vil være å påse at vedtaket om omdanning er i samsvar med de materielle vilkårene for formålsendringer mv., se nærmere nedenfor.

I en særstilling står omdanningsvedtak om oppheving, sammenslåing og deling av stiftelsen. Dette er vedtak av særlig inngripende karakter, og bør godkjennes av Stiftelsestilsynet uten hensyn til en vurdering av om vedtaket endrer en bestemmelse som oppretteren har lagt vesentlig vekt på.

Etter utvalgets syn er det ikke behov for at Stiftelsestilsynet skal godkjenne omdanningsvedtak i andre saker enn de som er nevnt over, det vil si formålsendringer og andre bestemmelser det må antas at oppretteren har lagt vesentlig vekt på, samt vedtak om oppheving, sammenslåing og deling. Dette kan gjelde bestemmelser som er kommet inn i vedtektene etter opprettelsen og som derfor ikke kan føres tilbake til oppretterens vilje. Men det kan også gjelde opprinnelige bestemmelser som er fastsatt av oppretteren, men der det må legges til grunn at innholdet av

bestemmelsen har vært av liten eller ingen betydning for oppretteren. Dette er typisk vedtektsbestemmelser av administrativ karakter. Etter gjeldende lov § 46 andre ledd kan slike bestemmelser endres når de har vist seg å være uheldige eller uhensiktsmessige, det vil si etter en ren hensiktsmessighetsvurdering. Bestemmelsen foreslås innholdsmessig videreført av utvalget, jf. utkastet § 65 andre ledd. I dag skal også slike vedtak godkjennes av Stiftelsestilsynet, men godkjenningen har her liten realitet fordi tilsynet i praksis ikke overprøver styrets hensiktsmessighetsvurdering.

Utvalget er kommet til at kravet om at Stiftelsestilsynet skal godkjenne omdanningsvedtak som gjelder formålsendringer, andre bestemmelser som det må antas at oppretteren har lagt vesentlig vekt på og vedtak om oppheving, sammenslåing og deling, bør videreføres. Øvrige vedtektsendringer bør etter utvalgets mening ikke kreve godkjenning fra Stiftelsestilsynet for å være gyldige. For stiftelsene betyr dette en forenkling. Dessuten fritas Stiftelsestilsynet fra en oppgave som i dag tar tid, men som er ganske overflødig. Stiftelsestilsynet frigjør dermed ressurser som kan brukes på andre og viktigere tilsynsoppgaver.

Utvalget foreslår at det fortsatt skal være slik at alle vedtektsendringer skal registreres i Stiftelsesregisteret, jf. gjeldende lov § 8 første ledd bokstav g, jf. andre ledd tredje punktum og utkastet § 11 første ledd bokstav g, jf. § 12 første ledd, og at det i denne sammenheng skal foretas en lovlig-hetskontroll av det som registreres, jf. henvisningen til foretaksregisterloven kapittel 5 i gjeldende lov § 8 siste ledd som foreslås videreført i utkastet § 13. Kontrollen gjelder stiftelser generelt, uansett om de driver næringsvirksomhet eller ikke. Stiftelsestilsynets kontroll med det som registreres vil gjelde også for registrering av vedtektsendringer som styret kan vedta uten at endringen skal godkjennes av Stiftelsestilsynet. Omfanget og dybden av denne kontrollen må avgjøres med utgangspunkt i foretaksregisterloven § 5-1 og ses i sammenheng med henvisningen til denne bestemmelsen i stiftelsesloven og praksis knyttet til denne.

I praksis kan det tenkes tvil om et omdanningsvedtak krever godkjenning av Stiftelsestilsynet fordi det gjelder stiftelsens formål eller annen bestemmelse som det må antas at oppretteren har lagt vesentlig vekt på, eller om det dreier seg om et vedtak der styret, eventuelt annen som har vedtektsfestet omdanningsmyndighet, har omdanningsmyndigheten alene. Det kan være av stor betydning å få avklart dette spørsmålet, blant annet fordi det kan ha betydning for gyldigheten

av vedtaket. Et omdanningsvedtak som etter sitt innhold må godkjennes av Stiftelsestilsynet, er ikke gyldig uten slik godkjenning. Utvalget foreslår at Stiftelsestilsynet gis myndighet til i tvilstilfeller å avgjøre om omdanningen er av en slik karakter at den trenger Stiftelsestilsynets godkjenning for å være gyldig. Dette vil gjøre det mulig å få avklart spørsmålet, og få Stiftelsestilsynets godkjenning om dette skulle være nødvendig.

16.2.3 Vilkår for omdanning

Gjeldende lov setter i § 46 første ledd ganske strenge rammer for når en stiftelses formål og andre bestemmelser som oppretteren har lagt vesentlig vekt på, kan endres. Vilkårene i gjeldende lov viderefører i all hovedsak tilsvarende vilkår i stiftelsesloven av 1980 som igjen bygger på administrativ praksis fra før denne loven. De strenge vilkårene for endring av formålet og andre bestemmelser som oppretteren må antas å ha lagt vesentlig vekt på, har således lang tradisjon i stiftelsesretten. Vilkårene kan kanskje oppleves som lite smidige, og stenge for bruk av stiftelsens midler til andre, og det som i dag kan oppfattes som mer nyttige formål, enn det oppretteren har ønsket. Utvalget har likevel blitt stående ved at de nåværende reglene bør videreføres. De gjeldende reglene bygger på en avveining mellom hensynet til å verne om det formålet oppretteren har fastsatt, og som han har ønsket at stiftelsens midler skal brukes til. Dette er det tradisjonelle utgangspunktet for omdanningsreglene som utvalget mener fortsatt bør være et utgangspunkt. Samtidig er det et klart behov for å kunne foreta endringer der utviklingen har endret seg på en måte som ikke oppretteren kunne ha forutsett. Slik utvalget ser det representerer reglene et rimelig kompromiss mellom de kryssende hensynene som gjør seg gjeldende, og har stort sett fungert tilfredsstillende i praksis. Det kan nok være slik at det i praksis ikke alltid er lett å holde de forskjellige alternativene i gjeldende lov § 46 første ledd fra hverandre. Til dels vil alternativene kunne gli over i hverandre. I praksis har det imidlertid liten betydning hvilket av alternativene som brukes som grunnlag for omdanning, eller om flere alternativer brukes ved siden av hverandre. Det er fordi rettsvirkningen vil være den samme uansett hvilket alternativ som brukes som grunnlag for et omdanningsvedtak.

I mandatet er utvalget særlig bedt om å vurdere om det er behov for minstekrav til kapital ved søknad om nedleggelse, det vil si ved opp-

heving og avvikling av stiftelser. Til det er å si at etter gjeldende lov § 46 første ledd bokstav a kan en stiftelse omdannes, herunder oppheves og avvikles når formålet «ikke lar seg etterleve, for eksempel fordi stiftelsens kapital er utilstrekkelig til å tilgodese dens formål på en rimelig måte». Bestemmelsen foreslås videreført i utkastet § 65 første ledd bokstav a. Utvalget forstår imidlertid mandatet slik at det skal vurderes om loven bør fastsette en konkret minstegrense for når en søknad om oppheving skal etterkommes. Utvalget forstår det slik at det i praksis for tiden eksisterer en veiledende grense for kapitalen på 700 000 kroner for oppheving av rene pengeutdelende stiftelser med bundet kapital og uten annen drift eller eiendeler.

Utvalget vil ikke ta standpunkt til om etablert praksis, slik den her er forstått, kan være hensiktsmessig som en rettesnor for praktiseringen av vilkåret i gjeldende lov § 46 første ledd bokstav a. Utvalget er imidlertid av den klare oppfatning at en regel som nevnt ikke bør lovfestes fordi den ikke vil ivareta den muligheten for å vurdere det enkelte tilfellet konkret som ligger i den gjeldende formuleringen. Riktignok åpner denne for et skjønn, men nettopp dette er nødvendig for å gi regelen nødvendig smidighet. Det er nok slik at en egenkapital på under 700 000 kroner med dagens rentenivå vil gi liten eller ingen avkastning til å realisere stiftelsens formål, og slik sett bør kunne avvikles, eventuelt ved sammenslåing med andre stiftelser. Men da tas det ikke hensyn til at oppretteren kan ha hatt et annet formål med stiftelsen enn å dele ut midler på grunnlag av den avkastningen egenkapitalen gir, slik at formålet kan la seg realisere med liten egenkapital. Dette kan for eksempel være aktivitetsstiftelser der formålet er å skape en organisasjonsmessig ramme for en aktivitet, eller det å kunne gjennomføre formålet er basert på løpende støtte fra det offentlige eller private. Vi har også stiftelser som har til formål å forvalte gamle bygg og liknende med liten eller ingen bokført verdi, men som representerer en ikke ubetydelig virkelig verdi.

Selv om det ofte henvises til kapitalens størrelse som kriterium, vil det underliggende hensynet alltid være om stiftelsen ut fra sine samlede økonomiske ressurser er i stand til å realisere formålet i tilstrekkelig grad. I en pengeutdelende stiftelse basert på avkastning er det naturlig å vurdere om en rask avvikling gir større verdier til formålet enn en usikker fremtidig avkastning som først må dekke løpende administrasjons- og revisjonskostnader før det kan deles ut til formålet.

Utvalget har etter dette blitt stående ved at den gjeldende skjønnsmessige utformingen av kriteriet i bestemmelsen i gjeldende lov § 46 første ledd bokstav a om omdanning på grunn av utilstrekkelig kapital, bør videreføres.

Hensynet til å respektere oppretterens vilje gjør seg ikke gjeldende ved omdanning av bestemmelser som ikke gjelder formålet eller andre bestemmelser som det ikke må antas at oppretteren har lagt vesentlig vekt på, typisk rent administrative bestemmelser. Dette er bakgrunnen for gjeldende lov § 46 andre ledd om at en bestemmelse i vedtektene kan omdannes når den viser seg å være uheldig eller uhensiktsmessig. Dette betyr at slike vedtektsendringer kan endres etter en ren hensiktsmessighetsvurdering, men etter andre saksbehandlingsregler som det er redegjort nærmere for i kapittel 16.2.2. Også denne regelen mener utvalget bør videreføres.

Utvalget foreslår enkelte endringer i utformingen av gjeldende lov § 46 slik at det uttrykkelig framgår av bestemmelsen hvilke omdanningsaker de strenge vilkårene i første ledd gjelder for. Saker som ikke omfattes av denne bestemmelsen kan omdannes når bestemmelsen viser seg å «være uheldig eller uhensiktsmessig», se § 65 andre ledd i utvalgets lovutkast.

16.2.4 Innholdet av omdanningsvedtaket

Utvalget ser ikke grunn til å endre reglene i gjeldende lov § 47 om innholdet av et omdanningsvedtak. Lovbestemmelsens første ledd gjelder omdanning av stiftelsens formål eller annen bestemmelse som det må antas at oppretteren la vesentlig vekt på, og fastsetter at omdanningen så langt som mulig skal tilpasses det opprinnelige formålet eller det siktemålet som det må antas at lå til grunn for bestemmelsen. Bestemmelsen bygger på et prinsipp om at man ved omdanning ikke skal fravike formålet eller annen bestemmelse oppretteren antas å ha lagt vesentlig vekt på, mer enn omdanningsgrunnen tilsier.

Også denne bestemmelsen er et utslag av respekten for det formålet oppretteren ga stiftelsen, og som han eller hun ønsket at stiftelsens midler skulle brukes til. Dette er et utgangspunkt som fortsatt har gyldighet og som bør videreføres, jf. § 66 i lovutkastet. Utvalgets forslag til bestemmelse om omdanningsvedtakets innhold setter en ramme for styrets omdanningsmyndighet som vil bli ettersatt av Stiftelsestilsynet når det skal godkjenne omdanningsvedtaket.

Når det gjelder omdanningsvedtak som ikke omfattes av gjeldende lov § 46 første ledd, har

loven ingen bestemmelse som setter ramme for omdanningsvedtakets innhold. Utvalget foreslår heller ikke bestemmelser om dette. Dette betyr likevel ikke at styret står fritt til å endre administrative og andre bestemmelser som ikke omfattes av utkastet § 66, og som viderefører gjeldende lov § 47. Også for slike endringer gjelder prinsippet om at endringen ikke skal gå lengre enn grunnen til endringen tilsier. Dessuten kan andre preseptoriske (tvingende) regler i stiftelsesloven sette rammer for hvordan slike bestemmelser kan endres. I denne sammenheng kan den regelen utvalget foreslår om misbruk av myndighet være av betydning. En slik begrensning må for øvrig også fortolkes inn i vilkårene for omdanning i gjeldende lov § 46 andre ledd.

16.2.5 Stiftelsestilsynets omdanning av eget tiltak

Det følger av det som er sagt i kapittel 16.2.2 at det offentlige verken etter gjeldende lov eller etter utvalgets forslag, har selvstendig myndighet til å omdanne stiftelser. I gjeldende lov er det et unntak fra dette utgangspunktet i loven § 50 andre punktum, som gir Stiftelsestilsynet en meget begrenset myndighet til å omdanne stiftelser hvis det åpenbart foreligger forhold som nevnt i § 46 første ledd, og verken stiftelsens styre eller oppretteren søker om omdanning. Bestemmelsen åpner videre for at styret kan anmode Stiftelsestilsynet om å omdanne av eget tiltak dersom noen som har godkjenningssmyndighet etter § 67 første ledd andre punktum, ikke godkjenner et styrevedtak om omdanning. Bestemmelsen har karakter av en ren reservebestemmelse som gir Stiftelsestilsynet hjemmel til å gripe inn til beste for stiftelsen i tilfeller der styret selv eller oppretter ikke tar initiativet, eller der et godkjenningsorgan nekter å godkjenne et omdanningsvedtak fra styret som ganske klart bør gjennomføres. Se spesialmerknadene til utkastet § 70 andre ledd.

Gjeldende lov § 50 første punktum forutsetter at oppretteren kan søke Stiftelsestilsynet om omdanning. Utvalget mener at den som har opprettet stiftelsen fortsatt bør ha en selvstendig mulighet til å søke omdanning av den stiftelsen han har opprettet dersom forholdene skulle tilsa dette. En bestemmelse om dette er inntatt i lovutkastet § 70 første ledd. Det følger av tredje ledd i samme paragraf at stiftelsens styre skal varsles før Stiftelsestilsynet treffer vedtak etter søknad fra oppretteren, og gis anledning til å uttale seg om søknaden.

16.2.6 Oppheving, sammenslåing og deling av stiftelser

Så langt utvalget kan se har reglene om oppheving, sammenslåing og deling i gjeldende lov §§ 52–54 stort sett fungert tilfredsstillende. Utvalget har imidlertid fått innspill som tyder på at reglene er uoversiktlige og gir dårlig informasjon om saksbehandlingen ved oppheving, sammenslåing og deling av stiftelser. Utvalget har forsøkt å imøtekomme dette ved å omstrukturere bestemmelsene slik at de klarere gir uttrykk for saksgangen i slike saker, og dermed gir bedre informasjon om prosessen. Dette er gjort ved å dele opp bestemmelsene i flere, men mindre paragrafer som er mer oversiktlige enn dem vi har i gjeldende lov. Dessuten foreslår utvalget enkelte nye regler som kan gi svar på spørsmål som erfaringsmessig oppstår, og derfor kan gi nyttig veiledning. Samlet sett betyr dette at utvalgets lovutkast inneholder noe flere paragrafer enn gjeldende lov, men dette vil gjøre bestemmelsene mer informative og gi stiftelsene bedre veiledning om saksgangen. Når det gjelder detaljene viser vi til spesialmerknadene til bestemmelsene.

Etter gjeldende lov § 45 andre ledd bokstav b kan omdanning blant annet gå ut på at stiftelsen slås sammen med én eller flere andre stiftelser med «i det vesentlige likeartet formål». Bestemmelsen kan misforstås slik at det overhodet ikke er adgang til å slå sammen stiftelser med forskjelligartet formål. Etter utvalgets syn kan ikke loven forstås på denne måten, men foreslår likevel at den gjengitte delen av gjeldende lov § 45 andre ledd bokstav b sløyfes for å rydde unna tvil om dette spørsmålet. Hvorvidt stiftelser med uensartet formål kan slås sammen må avgjøres med utgangspunkt i de alminnelige reglene om vilkårene for omdanning etter gjeldende lov § 46 og innholdet av omdanningsvedtak i § 47, og som i det alt vesentlige er videreført i §§ 65 og 66 i lovutkastet.

16.2.7 Særlig om tvangsavvikling av stiftelser

Utvalget er i mandatet særlig bedt om å vurdere om det bør åpnes for tvangsavvikling av stiftelser. Utvalget forstår dette som et spørsmål om Stiftelsestilsynet bør gis hjemmel til av eget tiltak å treffe vedtak om oppheving og avvikling av stiftelser.

Utvalget vil innledningsvis peke på at Stiftelsestilsynet også i dag har en slik hjemmel i gjeldende lov § 50 andre punktum. Med grunnlag i bestemmelsen kan Stiftelsestilsynet treffe vedtak

om omdanning, herunder oppheving og avvikling, «hvis det åpenbart foreligger forhold som nevnt i § 46 første ledd, og oppretteren eller stiftelsens styre ikke selv søker om omdanning». Bestemmelsen er foreslått videreført i utkastet § 70 andre ledd. Spørsmålet blir så om det er behov for regler som supplerer denne bestemmelsen, og som eventuelt regulerer spørsmål som ikke er løst i bestemmelsen. Formålet må være å ha en hjemmel for å oppheve og avvikle stiftelser i tilfeller der klare allmenne hensyn tilsier at stiftelsen bør avvikles og slettes fra Stiftelsesregisteret.

Utvalget har vurdert en adgang til sletting av «døde» stiftelser fra Stiftelsesregisteret etter modell av foretaksregisterloven § 7-3. Bestemmelsen gir hjemmel til på nærmere vilkår å slette foretak som registerføreren har grunn til å tro er opphørt. Sletting i medhold av bestemmelsen medfører imidlertid ikke i seg selv at foretaket materielt sett er oppløst. Sletting av stiftelse etter modell av foretaksregisterloven § 7-3 ivaretar derfor ikke behovet for en ordnet avvikling der det kan foretas nærmere undersøkelser av forvaltningen av stiftelsen, der forholdet til kreditorene ivaretas på en forsvarlig måte og der gjenværende formue anvendes i samsvar med formålet eller et beslektet formål, jf. gjeldende lov § 47 andre ledd og utkastet § 71 andre ledd bokstav a, jf. § 75. Utvalget er derfor kommet til at det behovet for tvangsoppløsning departementet tar opp, bør ivaretas ved en materiell oppheving og en ordnet avvikling av stiftelsen. Etter det utvalget forstår ser heller ikke Stiftelsestilsynet et stort behov for å kunne rydde opp i Stiftelsesregisteret ved å slette «døde» stiftelser uten at det samtidig gjennomføres en materiell oppheving og avvikling av stiftelsen. I denne sammenheng kan nevnes at Foretaksregisteret sjelden bruker hjemmelen i foretaksregisterloven § 7-3 til å slette aksjeselskaper. Dette kan ses i sammenheng med at aksjeloven har regler om tvangsoppløsning av aksjeselskaper i aksjeloven §§ 16-15 til 16-18 som leder fram til en materiell oppløsning og avvikling av selskapet.

Utvalget har vurdert om stiftelsesloven bør ha regler om tvangsavvikling av stiftelser etter modell av reglene i aksjeloven §§ 16-15 til 16-18, men er kommet til at det ikke vil foreslå slike regler. Etter aksjeloven § 16-15 kan et aksjeselskap tvangsavvikles:

- «1. når selskapet skal oppløses som følge av bestemmelse i lov eller vedtekter;
2. når selskapet ikke har meldt til Foretaksregisteret et styre som fyller de vilkår som

følger av bestemmelsene gitt i eller i medhold av lov;

3. når selskapet etter loven eller etter vedtak fra skatte- og avgiftsmyndighetene i medhold av lov skal ha revisor, og selskapet ikke har meldt til Foretaksregisteret en revisor som fyller de vilkår som er fastsatt i lov;
4. når årsregnskap, årsberetning og revisjonsberetningen som selskapet skal sende til Regnskapsregisteret etter regnskapsloven § 8-2, ikke er innsendt innen seks måneder etter fristen for slik innsendelse, eller når Regnskapsregisteret ved fristens utløp ikke kan godkjenne innsendt materiale som årsregnskap, årsberetning og revisjonsberetning.»

Når utvalget ikke vil foreslå liknende regler i stiftelsesloven, har dette sammenheng med at slike regler kan utnyttes av stiftelsene selv til å overlate til det offentlige å gjennomføre oppheving og avvikling av stiftelsene i stedet for selv å gjennomføre avviklingen etter de alminnelige reglene i loven. Dette kan for eksempel skje ved at stiftelsen unnlater å melde et lovlig styre, og dermed kommer i en situasjon som omfattes av bestemmelsen.

Det er videre av betydning at Stiftelsestilsynet har andre virkemidler for å rydde opp i og eventuelt få avviklet stiftelser som er i en situasjon som svarer til aksjeloven § 16-15. Der det er behov for å gripe inn, kan Stiftelsestilsynet etter omstendighetene avsette det styret som har brakt stiftelsen i den aktuelle situasjonen, og sette inn nytt styre til å bringe orden i forholdet. Dette styret kan etter omstendighetene beslutte å oppheve og avvikle stiftelsen etter de alminnelige reglene i stiftelsesloven.

Utvalget bemerker også at behovet for egne regler om tvangsavvikling antas å være langt mindre ettersom det allerede er gjennomført en betydelig opprydning i Stiftelsesregisteret.

Etter dette har utvalget blitt stående ved at utkastet § 70 andre ledd, som avløser gjeldende lov § 50 andre punktum, dekker det behovet Stiftelsestilsynet har for av eget tiltak å kunne treffe vedtak om oppheving og avvikling av stiftelser. Utvalget foreslår dette presisert slik at det uttrykkelig går fram av bestemmelsen at Stiftelsestilsynets omdanningsvedtak kan gå ut på oppheving og avvikling av stiftelsen.

Etter utvalgets syn bør det åpnes for at også stiftelser som besluttes opphevet etter reglene i utkastet § 70 andre ledd kan avvikles etter reglene i konkursloven. Dette betyr at det ikke oppnevnes

eget avviklingsstyre, men at avviklingen ledes av en bobestyrer etter reglene i konkursloven. I motsetning til hva som gjelder etter aksjeloven, bør det for stiftelser bare være en adgang for Stiftelsestilsynet til å bestemme avvikling etter konkursloven. Dette kan blant annet være aktuelt der det er trolig at stiftelsen er insolvent eller det er grunn til å tro at det er holdt unna midler eller er mistanke om annen uhederlighet som bedre lar seg avdekke ved behandling etter reglene i konkursloven.

Et særlig spørsmål er kostnadene ved avviklingen av stiftelser som Stiftelsestilsynet beslutter opphevet og avviklet. Hovedregelen bør være at disse skal dekkes av stiftelsens egne midler, men det kan være et problem å få noen til å påta seg oppgaven med å forestå avviklingen der det er usikkert om det er tilstrekkelig midler i boet til å dekke kostnadene.

Det er utvalgets forutsetning at når Stiftelsestilsynet i samsvar med den bestemmelsen utvalget foreslår i utkastet § 70 andre ledd bestemmer at avviklingen skal skje etter reglene i konkursloven, betyr dette også at Stiftelsestilsynets vedtak blir likestilt med at stiftelsen selv begjærer oppbud slik at det ikke skal stilles sikkerhet for boomkostningene, jf. konkursloven § 67 fjerde ledd. Likedan legger utvalget til grunn at de offentlige garantiordninger som kan benyttes til konkursbobehandling kommer til anvendelse, medregnet Justis- og beredskapsdepartementets særskilte garantiordning som retter seg mot konkursboer hvor det foreligger mistanke om økonomisk kriminalitet. Denne ordningen gjelder også for tvangsavvikling av aksje- og allmennaksjeselskaper etter aksjelovene §§ 16-15. Utvalget viser ellers til konkursrådets informasjon om denne ordningen.¹

16.2.8 Saksbehandlingen ved omdanning. Høring

Etter gjeldende lov § 49 skal det som et ledd i en sak om omdanning innhentes uttalelse fra:

«oppretteren, hvis ikke det er oppretteren selv som har søkt om omdanning. Hvis oppretteren er død, skal det om mulig innhentes uttalelse fra slektninger og andre som har stått ham eller henne nær, og fra organisasjoner, offentlige myndigheter og andre som berøres av omdanningen. Det skal også innhentes

uttalelse fra styret, hvis ikke det er styret selv som skal treffe vedtaket, eller det er styret som har søkt om omdanning.»

Utvalget mener bestemmelsen i utgangspunktet bør føres videre, men at den begrenses og tilpasses utvalgets forslag. Det er av betydning for en forsvarlig saksbehandling at de som er berørt av omdanningen eller for øvrig har en interesse i denne, får mulighet til å uttale seg slik at deres oppfatning kan tas i betraktning, men uten at de dermed har vetorett mot omdanningen.

Etter utvalgets syn er det i første rekke i omdanningssaker som gjelder formålet eller andre bestemmelser som det må antas at oppretteren har lagt vesentlig vekt på, at det er viktig å innhente uttalelser om forslaget. Utvalget vil derfor foreslå at plikten til å sende forslaget ut på høring begrenses til disse omdanningssakene som også er de som krever godkjenning av Stiftelsestilsynet for å være gyldige. Det forutsettes at høringen skjer i tilknytning til behandling av omdanningssaken i styret. Det ligger i dette at innkomne uttalelser skal inngå i saksgrunnlaget, men uten at høringsinstansene nødvendigvis har avgjørende innflytelse på vedtaket. Det forutsettes også at innkomne høringsuttalelser følger saken til Stiftelsestilsynet og inngår i saksbehandlingen der.

16.2.9 Omdanning av annet enn stiftelser

Gjeldende lov § 55 gir hjemmel til å anvende reglene om omdanning på visse disposisjoner og rettsdannelser som ikke er stiftelser, men som har fellestrekk med disse. Bestemmelsene er trolig lite kjent, men erfaringen viser likevel at den omdanningskompetansen Stiftelsestilsynet har etter loven § 55 dekker et praktisk behov. Utvalget mener derfor at bestemmelsen bør videreføres, men med enkelte mindre justeringer som omtales i spesialmerknadene til bestemmelsen.

Gjeldende lov § 55 første ledd bokstav a gjelder forskjellige former for båndleggelse, herunder bestemmelser om ikke-bruk av formuesverdier som er overført til en stiftelse eller en annen form for rettssubjekt som for eksempel enkeltperson, forening, selskap mv. Mange av sakene som Stiftelsestilsynet behandler etter denne bestemmelsen gjelder salg-, delings- og/eller pantsetningsforbud på fast eiendom som er bestemt skal hvile på eiendommen til evig tid. Utvalget har fått innspill om det bør gjelde en lovbestemt lengstetid for slike bestemmelser, for eksempel 25 år. Det har i denne sammenheng blitt vist til at løsnings-

¹ <http://www.konkursradet.no/midler-til-bobehandling-offentlige-garantiordninger.308094.no.html#s3>

rettsloven § 6 fastsetter en lengstetid på 25 år for løsningsrettigheter. Utvalget har ikke vurdert problemstillingen nærmere, heller ikke om det bør gjelde en tilsvarende lengstefrist for båndleggelser som omfattes av gjeldende lov § 55 første ledd bokstav a som etter løsningsrettsloven § 6. Problemstillingen reiser spørsmål som utvalget ikke har tilstrekkelig oversikt over, og heller ikke kan skaffe seg innen den tidsrammen utvalget har fått. Problemstillingen er dessuten heller ikke av stiftelsesrettslig karakter, og faller derfor utenfor de spørsmål det er naturlig for utvalget å ta opp.

I dag betales det ikke gebyr for saker som behandles av Stiftelsestilsynet etter gjeldende lov

§ 55. Dette betyr at den avgiften som stiftelsene årlig innbetaler til Stiftelsestilsynet med hjemmel i gjeldende lov § 7 tredje ledd, jf. utkastet § 8 tredje ledd, også dekker behandlingen av søknader om omdanning etter loven § 55. Utvalget mener at dette ikke er en rimelig ordning, og at det derfor bør gis en hjemmel til å innkreve gebyr for saker som behandles etter § 55. Dermed blir kostnadene dekket av den som har fordel av omdanningen, og ikke av stiftelsene gjennom den årlige avgiften de betaler. I samsvar med dette foreslår utvalget en hjemmel for å kreve gebyr for behandling av omdanningssaker, jf. utkastet § 85.

Kapittel 17

Det offentliges tilsyn og kontroll med stiftelser

17.1 Innledning

Etter at Stiftelsestilsynet i 2005 overtok ansvaret for å føre tilsyn og kontroll med at stiftelsene forvaltes i samsvar med loven og vedtektene fra fylkesmennene, har det offentliges tilsyn og kontroll med stiftelser økt betraktelig. Stiftelsestilsynet spiller i dag en sentral rolle for å skape tillit til stiftelser som organisasjonsform og å dele kunnskap om den rollen stiftelsene spiller i det norske samfunnet.

I tillegg til å sikre en lovlig forvaltning av stiftelsene, gjennomfører Stiftelsestilsynet tilsyns- og kontrolltiltak på områder der det antas å være stor risiko og store konsekvenser ved feil og mislighold. Stiftelsestilsynet har også de siste årene videreutviklet Stiftelsesregisteret, slik at det i dag inneholder en rekke opplysninger om alle stiftelser. Registeret er åpent og elektronisk tilgjengelig, og alle vedtekter er gjort søkbare. Registeret er dermed blitt et viktig verktøy for alle som ønsker informasjon og kunnskap om stiftelser. Både antall opplysninger om den enkelte stiftelse og søkbarheten, gjør at Stiftelsesregisteret i dag er unikt i europeisk sammenheng.

Stiftelsestilsynet har i dag et sterkt fagmiljø bemannet med cirka 15 fagstillinger som er direkte knyttet inn mot behandling av søknader, registerarbeid og tilsynsarbeid. Stiftelsestilsynet utøver sitt tilsyn både gjennom behandling av søknader fra stiftelsene, gjennom informasjon og veiledning både til enkeltstiftelser og til stiftelsessektoren som helhet, og gjennom tradisjonelt tilsyn rettet mot enkeltstiftelser.

Stiftelsestilsynet er brukerfinansiert, primært gjennom årsavgiften. Det er foretatt flere endringer i årsavgiften siden 2005. I 2016 er inntektene til Stiftelsestilsynet budsjettert til 24,4 millioner kroner. Til sammenligning var det de første årene budsjettert med rundt 18,5 millioner kroner. I 2015 kom det inn cirka 1 700 forvaltningssaker til Stiftelsestilsynet og det ble opprettet 880 tilsynssaker.

Det er utvalgets klare oppfatning at Stiftelsestilsynets sentrale rolle som tilsynsorgan overfor

alle stiftelser, har bidratt sterkt til en økt tillit til stiftelsesinstituttet.

Utvalget har fått innspill om å vurdere om loven gir Stiftelsestilsynet gode nok hjemler for å utføre et effektivt tilsyn. Innspillet går både på om dagens sanksjoner og virkemidler fyller den intensjon lovgiver hadde med dem, samt om det bør lovfestes nye sanksjoner og virkemidler.

17.2 Gjeldende rett

Hovedansvaret for forvaltningen av en stiftelse, herunder ivaretagelse av formålet og forvaltningen av kapitalen, påligger styret, jf. § 30. Revisor er stiftelsens andrelinjekontroll.

Etter § 7 første ledd andre punktum bokstav b skal Stiftelsestilsynet føre tilsyn og kontroll med at forvaltningen av stiftelsene skjer i samsvar med stiftelsens vedtekter og stiftelsesloven. Stiftelsestilsynets kontroll er en legalitetskontroll, og ikke en kontroll av hensiktsmessigheten av styrets disposisjoner.

Stiftelsens ansatte, styremedlemmer og revisor har alle opplysningsplikt til Stiftelsestilsynet. Revisor er fritatt fra sin taushetsplikt overfor Stiftelsestilsynet. Revisor skal løpende sende kopi av nummererte revisorbrev til Stiftelsestilsynet.

Loven gir Stiftelsestilsynet enkelte virkemidler og sanksjoner til bruk i tilsynsvirksomheten. Disse retter seg mot stiftelsens styremedlemmer, daglig leder og revisor. Dersom strenge vilkår er oppfylt, kan Stiftelsestilsynet avsette styremedlemmer, jf. § 29 andre ledd, og frata en revisor hans oppdrag for en stiftelse, jf. § 43 andre ledd. Urimelig høy godtgjørelse til styremedlem eller daglig leder kan nedsettes, jf. § 40 første ledd. Stiftelsestilsynet kan på vegne av stiftelsen fremme erstatningsansvar mot styrets medlemmer, jf. § 57 tredje ledd og beslutte granskning av hele eller deler av forvaltningen av stiftelsen, jf. § 59. Overtredelse av stiftelseslovens bestemmelser er belagt med straffeansvar, jf. § 58.

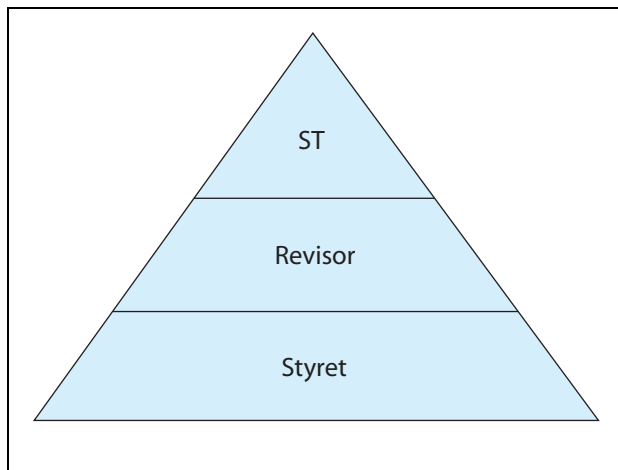
17.3 Utvalgets vurderinger

17.3.1 Innledning

Stiftelser står i en særstilling da de ikke har eiere. Ulikt andre organisasjonsformer, foreligger det derfor ingen eierkontroll i stiftelser som kan forebygge, avdekke og følge opp ulike former for uforvarlig forvaltning og direkte misbruk. Dette tilsier at stiftelsene har et særlig behov for at noen utenforstående fører kontroll og tilsyn med dem. Disse oppgavene er lagt til Stiftelsestilsynet.

Det klare utgangspunktet er likevel at det primære ansvaret for kontroll og tilsyn med forvaltningen av stiftelsene ligger til stiftelsene selv. Styret har det hele og fulle ansvaret for den totale forvaltningen av stiftelsen. Revisor spiller også en viktig rolle som andrelinjekontroll. Stiftelsestilsynet er, og skal fortsatt være, et tredjelinjetilsyn. Det vil si at Stiftelsestilsynets tilsyn i enkeltstiftelser vil være hendelsesbasert eller basert på et utplukk etter ulike risikokriterier. Tilsynet vil videre i hovedsak være rettet inn mot enkeltspørsmål og i mindre grad en totalgjennomgang av forvaltningen av stiftelsen.

Figur 17.1 kan illustrere kontrollintensiteten i en stiftelse.

Figur 17.1

Det er utvalgets vurdering at det etablerte systemet med tilsyn av stiftelser i det vesentlige fungerer etter intensjonen, og at det ikke er grunn til å gjøre store endringer i dette. Se for øvrig utvalgets vurderinger knyttet til spørsmålet om fjerning av revisjonsplikten i kapittel 15.2. Utvalget foreslår derfor i det alt vesentlige å videreføre gjeldende lov § 7, se utkastet § 8.

Utvalget ønsker å knytte enkelte kommentarer til det forhold at Stiftelsestilsynets kontroll med forvaltningen av stiftelsene er en legalitetskontroll. Det betyr at Stiftelsestilsynet primært skal føre tilsyn med at en stiftelse er forvaltet i samsvar med dens vedtekter og stiftelseslovens regler. I loven er kravet til styrets forvaltning flere steder blitt definert til et forsvarlighetskrav. Stiftelsestilsynets tilsyn skal da være begrenset til å vurdere om styrets vurderinger og handlinger er forsvarlige ut fra loven og vedtektene. Innenfor det som må regnes som forsvarlig skal da ikke Stiftelsestilsynet føre kontroll med hensiktsmessigheten av styrets disposisjoner. Det er heller ikke i fremtiden ønskelig at Stiftelsestilsynets tilsyn skal være noe annet enn en legalitetskontroll. Dette er viktig med tanke på styrets eget ansvar for forvaltningen og dets handlingsrom i denne sammenheng. Det motsatte ville dessuten sprengte alle rimelige grenser for tilsynets ressurser. Alle styrets vurderinger og beslutninger om stiftelsens formåls- og kapitalforvaltning hører under styreansvaret.

Som det framgår av NOU 1998: 7 *Om stiftelser* kapittel 18 spesialmotiver til utkastet § 1-7 og Ot.prp. nr. 15 (2000–2001) *Om lov om stiftelser* kapittel 15 spesialmerknadene til § 7, angir oppramsingene i gjeldende lov § 7 første ledd hovedoppgavene til Stiftelsestilsynet. Den er derfor ikke ment å være utfyllende. I Kulturdepartementets endelige tildelingsbrev til Lotteri- og stiftelsestilsynet for statsbudsjettet 2016 datert 9. februar 2016 er følgende angitt som ett av fire styringsparameter for Stiftelsestilsynet:

«Gjennomføre informasjonsarbeid og tiltak for å øke kunnskapen om stiftelser som organisasjonsform og om regelverket.»

Etter utvalgets mening bør Stiftelsestilsynet i sitt tilsynsarbeid også fremover være like opptatt av å forhindre feil og misligheter i stiftelser som å avdekke slike i etterkant. En viktig måte å forhindre feil og misligheter på, er å gi generell veiledning om regelverket og generelle anbefalinger om hvordan forsvarlig forvaltning av stiftelsene kan oppnås. For å kunne gi veiledning og anbefalinger på de riktige områdene, det vil si der faren for feil og misligheter og konsekvensene av disse er størst, vil det være nødvendig å innhente og bearbeide informasjon fra stiftelsene og andre. Mange stiftelser drives på frivillig basis og er så små at de ikke har en profesjonell drift. Stiftelsestilsynet har her en viktig rolle i å veilede og å tydeliggjøre forventningene til styrenes arbeid.

Utvalget mener det er viktig at Stiftelsestilsynet i sin veiledning til stiftelsene er tydelig på hva det forventes at stiftelsen har på plass av planer for å sikre en forsvarlig formålsrealisering og kapitalforvaltning. Hva dette vil innebære for hver enkelt stiftelse vil selvsagt variere betydelig ut fra stiftelsens størrelse og kompleksitet. Utvalget mener at innholdet i denne utredningen, særlig kapittel 12.2 og 14.2, danner et godt utgangspunkt for veiledning om hvor forventningene til lovgiver ligger.

17.3.2 Sanksjoner og virkemidler i dagens lov

Av sanksjonene i loven, er Stiftelsestilsynets adgang til å avsette styremedlemmer når særlige vilkår er oppfylt, mest brukt. Utvalget mener at dette er en viktig sanksjon som må videreføres med de samme strenge vilkår som dagens lov oppstiller, jf. utkastet § 31 andre ledd. Flere steder i utredningen er det gitt eksempler på handlinger og situasjoner som utvalget mener er sentrale momenter i vurderingen av om vilkårene for å avsette styret er oppfylt. Adgangen for Stiftelsestilsynet til å oppnevne styremedlemmer for en stiftelse når den er uten kompetent styre etter loven eller vedtekten, er videreført i utkastet § 31 første ledd.

Det vises til spesialmerknadene til utkastet § 31.

Stiftelsestilsynets adgang til å sette ned urimelig høye styrehonorarer er foreslått videreført i utkastet § 53 første ledd andre punktum, og adgangen til å oppnevne revisor for en stiftelse er videreført i § 62 andre ledd.

Stiftelsestilsynets adgang til å frata en revisor oppdraget i en stiftelse er foreslått fjernet. Etter utvalgets vurdering bør kompetansen til å vurdere om en revisor utfører sitt arbeid i samsvar med stiftelseslovens krav og øvrige lovkrav, være eksklusivt tillagt Finanstilsynet, jf. finanstilsynsloven § 1 første ledd nr. 17, jf. § 2 første ledd. Hjemmen for Stiftelsestilsynet til å fjerne revisor kan reise tvil om hvorvidt det foreligger overlappende kompetanse mellom to tilsynsorganer. Dette er etter utvalgets mening uheldig, og bestemmelsen foreslås derfor fjernet. Dersom Stiftelsestilsynet gjennom sitt arbeid mener det er grunn til å vurdere revisors utøvelse av sitt oppdrag, bør Finanstilsynet varsles om dette.

Etter det utvalget kjenner til har Stiftelsestilsynet aldri brukt adgangen til å fremme erstatningskrav mot styremedlemmer på vegne av stiftelsen. Bestemmelsen er særegen ved at den gir staten adgang til å fremme krav på vegne av et privat rettssubjekt, og i tillegg spiller trolig Stiftelsestil-

synets mangel på midler til garantistillelse inn. I saker hvor erstatningssøksmål mot styremedlemmer kan være aktuelt, vil det oftest være en bedre løsning å bruke bestemmelsene om avsettelse og etterfølgende oppnevning av styremedlemmer for å få på plass et habilt og vedtaksført styre, som kan foreta de nødvendige vurderinger. Bestemmelsen er likevel foreslått videreført i utkastet § 91 tredje ledd, da den etter utvalgets mening i gitte situasjoner vil kunne være et nyttig alternativ til en styreavsettelse. Det kan tenkes at vilkårene for å søke erstatningsdekning hos styremedlemmene er oppfylt uten at de strengere vilkårene for styreavsettelse samtidig er oppfylt. Etter utvalgets vurdering vil det heller ikke være noen automatikk i at det å ikke forfølge et potensielt erstatningskrav mot et styremedlem vil være grunnlag for å avsette styret.

Gjeldende lov § 58 belegger forsettlig eller uaktsom overtredelse av alle bestemmelser gitt i eller i medhold av stiftelsesloven med straff. Bestemmelsen er sjelden brukt. Utvalget er usikker på hva det skyldes, men stiller spørsmål ved om det er naturlig at alle bestemmelser i stiftelsesloven er straffebelagt. En klarere angivelse i loven eller motivene av hvilke overtredelser som bør kunne medføre straff, kan tenkes å gjøre bestemmelsen mer effektiv. Utvalget har likevel valgt å ikke gjøre noen endringer i bestemmelsen ut fra en vurdering av at påtalemyndigheten gjennom sitt arbeid på selvstendig grunnlag vil vurdere i hvilken grad overtredelse av de enkelte bestemmelser er egnet for straffefølgelse. Bestemmelsen videreføres i utkastet § 92.

Når det gjelder granskingsinstituttet foreslår utvalget å videreføre dette, men har til dels foreslått betydelige endringer i reglene, jf. utkastet §§ 86–89. For detaljene i utvalgets forslag vises til alminnelige motiver kapittel 18 og spesialmerknadene til lovens kapittel 9.

17.3.3 Nye sanksjoner og virkemidler

Etter det utvalget forstår er flere av dagens sanksjoner lite brukt fordi Stiftelsestilsynet ikke har mulighet til å gjøre budsjettmessige avsetninger, det vil si skaffe seg en økonomisk buffer, til bruk i tilsynsarbeidet. Slike avsetninger vil gi Stiftelsestilsynet større mulighet til å bruke lovens virkemidler. Etter det opplyste er flere tilsynssaker blitt avsluttet før det er truffet noen endelig konklusjon, fordi den økonomiske risikoen har vært for stor. Utvalget mener at en slik budsjettavsetning vil kunne være avgjørende for at de øvrige sanksjonene i loven kan fylle sin intensjon.

En praktisk situasjon som illustrerer behovet for å ha midler tilgjengelig er der styremedlemmer blir avsatt av Stiftelsestilsynet, og der en av de viktigste oppgavene til et nyoppnevnt styre vil være å vurdere om stiftelsen skal gå til erstatningssak mot de avsatte styremedlemmene. Dersom den økonomiske situasjonen i stiftelsen er uklar, typisk på grunn av de misligheter det er mistanke om har skjedd, vil det være svært vanskelig å finne aktuelle kandidater som vil påta seg vervet uten at Stiftelsestilsynet stiller garantier for det nye styrets honorar eller andre kostnader det nye styret pådrar stiftelsen.

For Stiftelsestilsynet vil det primært være snakk om å stille garantier, da stiftelsen alltid må dekke sine kostnader selv dersom den har midler. Det kan likevel tenkes saker der Stiftelsestilsynet skal bruke slike midler direkte og ikke gjennom en garanti, for eksempel ved å innhente ekstern kompetanse til å bistå Stiftelsestilsynet i deres tilsynsarbeid.

Utvalget ser for seg at for eksempel en viss årlig prosent av Stiftelsestilsynets inntekter blir satt av til slik bruk, som en type garantiordning. For at en slik ordning skal fungere etter sin intensjon, vil det være avgjørende at midler som ikke blir brukt et år, kan overføres til senere år. Etter det utvalget forstår setter statens budsjettregler grenser for hvordan en slik oppbygging av midler rent praktisk kan gjennomføres. En mulighet til å gi Stiftelsestilsynet en slik buffer vil være at tilsynet går over til nettobudsjettering, noe som etter det utvalget forstår er blitt mer vanlig for statlige etater de senere år.

Særlig fordi Stiftelsestilsynet er finansiert av norske stiftelser mener utvalget at det bør kunne være mulig å få til en slik ordning, og ønsker å utfordre ansvarlige myndigheter på dette.

Utvalget har vurdert om det bør lovfestes en bestemmelse som gir Stiftelsestilsynet kompetanse på visse vilkår til å kunne oppnevne en tilleggsrevisor for stiftelser. Oppnevning av tilleggs-

revisor vil typisk kunne være en forløper i saker der styreavsettelse eller granskning kan være aktuelt. Etter utvalgets vurdering vil disse oppgavene kunne løses uten en eksplisitt hjemmel, enten gjennom en granskning, eller ved at Stiftelsestilsynet innhenter nødvendig ekstern kompetanse som bistand i sitt ordinære tilsynsarbeid.

Utvalget har foreslått en bestemmelse som gir Stiftelsestilsynet myndighet til etter eget tiltak å treffe vedtak om oppheving av stiftelsen, og i denne sammenheng bestemme at stiftelsen skal avvikles etter reglene i konkursloven, jf. utkastet § 70 femte ledd andre og tredje punktum. Etter utvalgets vurdering vil dette være en bedre ordning enn å innføre egne regler om tvangsoppløsning av stiftelser. Det vises til de alminnelige motivene kapittel 16.2.7 og spesialmerknadene til utkastet § 70.

Mange av dagens lover gir kontroll- og tilsynsorganer hjemmel til å gi tilsynsobjektene pålegg med påfølgende tvangsmulkt om påleggene ikke blir fulgt opp. Utvalget har vurdert om dette også kunne være en nyttig sanksjon for å framtvinge gjennomføring av plikter pålagt stiftelsene. Etter utvalgets mening er det vanskelig å definere hvilke plikter Stiftelsestilsynet skal kunne gi pålegg om å gjennomføre. Slike sanksjoner må i tilfelle bare brukes på brudd av klare lovpålagte plikter. Dersom pålegg og tvangsmulkt skal framtvinge handlinger som innebærer vurderinger og ansvar i forhold til en tredjepart, vil det være fare for at Stiftelsestilsynet går inn i styreansvaret og selv pådrar seg et ansvar dersom det trår feil.

En ytterligere fare med sanksjoner som tvangsmulkt og for så vidt overtredelsesgebyr, er at de i realiteten blir betalt av stiftelsen, og ikke av styremedlemmene som har ansvaret for overtredelsen. Sanksjonene vil da bare bli en ekstra kostnad for stiftelsen. Av denne grunn mener utvalget at det ikke bør gis hjemmel til å ilegge verken tvangsmulkt eller overtredelsesgebyr.

Kapittel 18

Gransking

Gjeldende lov har bestemmelser om gransking av stiftelser i § 59.

Utvalget viderefører granskingsinstituttet, men foreslår til dels betydelige endringer i reglene. Det viktigste nye er utvalgets forslag om at det legges til tingretten å avgjøre om det skal åpnes gransking. Etter gjeldende rett er dette en avgjørelse som tas av Stiftelsestilsynet. Ved å flytte myndigheten til tingretten, markeres avstanden til Stiftelsestilsynets eget tilsynsarbeid og granskerens uavhengighet av Stiftelsestilsynet. Utvalget mener at dette vil gi større garanti for at granskingen gjennomføres på en uavhengig og ikke forutinntatt måte. Dette gir stiftelsen og andre som granskingen direkte gjelder, større tillit til gjennomføringen av granskingen og granskernes konklusjoner. Utvalgets forslag om en uavhengig gransking vil også bedre markere grensen mot bruk av et settestyre som oppnevnes med hjemmel i utkastet § 31 første ledd, jf. gjeldende lov § 29 første ledd. Utvalget viser her til spesialmerknadene til denne bestemmelsen med kritikk av bruken av settestyre til å utføre det som reelt er en gransking.

Granskingsinstituttet bør bare benyttes som et ekstraordinært tiltak i tilfeller der sakens omfang og karakter naturlig sprenger rammen for det som faller inn under Stiftelsestilsynets alminnelige tilsynsvirksomhet. I denne sammenheng er det av betydning at granskingen utføres innenfor rammen av et regelverk som gir stiftelsen og andre som er direkte berørt av granskingen rettigheter de ikke har i en vanlig tilsynssak. Utval-

gets forslag vil bedre ivareta stiftelsen og andre berørtes rettssikkerhet enn det ordningen etter gjeldende lov gjør. Utvalget foreslår at spørsmålet om å iverksette et såpass alvorlig tiltak som gransking, skal avgjøres av en uavhengig domstol og med mulighet for å få prøvd avgjørelsen for en høyere rettsinstans. Utvalget mener at omleggingen også kan være til fordel for Stiftelsestilsynet ved at granskingen gir mulighet til å få en uavhengig gjennomgang av alvorlige og mer kompliserte saker, før det eventuelt iverksettes sanksjoner.

Ved utformingen av reglene om gransking, har utvalget sett hen til reglene om gransking i aksjeloven kapittel 5 del VI (§§ 5-25–5-28), men likevel slik at det er foreslått andre regler der utvalget mener det er grunn til det. På punkter der det er parallell med granskingsreglene i aksjeloven, kan tolkingen og praksis knyttet til disse reglene gi veiledning også for forståelsen og praktiseringen av de foreslåtte reglene om gransking av stiftelser.

Utvalget foreslår å skille reglene om gransking ut i et eget kapittel, og samtidig dele reglene opp i flere paragrafer. Det gjør det lettere å få oversikt over og forstå regelverket og gangen i en granskingssak. Utvalget ser det dessuten slik at reglene om gransking systematisk ikke hører hjemme i samme kapittel som reglene om erstatningsansvar og straff, slik det er etter gjeldende lov. Dette er sanksjoner som inntreffer etter at det er avklart at styremedlemmer har forsømt sine plikter etter loven. Gransking er i seg selv ikke en sanksjon, men et middel til å avklare om det er grunnlag for å iverksette sanksjoner.

Kapittel 19

Økonomiske og administrative konsekvenser

19.1 Økonomiske og administrative konsekvenser for det offentlige

Forslaget om å endre omdanningsreglene slik at styret selv kan vedta administrative endringer uten at det krever godkjenning av Stiftelsestilsynet, er en betydelig forenkling i forhold til dagens ordning. Stiftelsestilsynet opplyser at det årlig behandler cirka 750 omdanningssaker, og at om lag halvparten av disse gjelder administrative tilpasninger som etter forslaget ikke lenger skal godkjennes av tilsynet. Forslaget om at grunnkapitalen som ble skutt inn i stiftelsen ved opprettelsen er en historisk størrelse som står fast, vil medføre en rekke færre søknader inn til Stiftelsestilsynet årlig. Videre vil forslaget om å fjerne «næringsdrivende stiftelser» som en egen kategori stiftelser, bety forenklinger for Stiftelsestilsynet. Alle disse forslagene vil således frigjøre ressurser i Stiftelsestilsynet til viktigere tilsyns- og kontrollarbeid.

Når det gjelder de økonomiske og administrative byrdene for det offentlige, er det først og fremst Enhetsregisteret i Brønnøysund som er berørt. Lovforslaget forutsetter at det skal utvikles en elektronisk løsning for opprettelse av stiftelsesdokumentet som kan samordnes med førstegangsmeldingen av stiftelsen. Løsningen forutsettes formet over samme lest som tilsvarende løsning for aksjeselskaper, slik at de reelle kostnadene ved å utvikle løsningen blir relativt små. På sikt vil løsningen føre til besparelser i form av flere elektroniske dokumenter og dermed færre feil og avslag på grunn av manglende dokumentasjon.

Selv om utvalget foreslår at det legges til tingretten å åpne gransking, kan utvalget vanskelig se at dette er en oppgave som vil medføre en merbelastning av betydning for domstolene. Saksområdet er ikke nytt for tingrettene, da de kjenner dette fra arbeidet med gransking etter aksjeloven.

19.2 Økonomiske og administrative konsekvenser for det private

Forslaget innebærer flere besparelser og forenklinger for stiftelsene.

Utvalget foreslår blant annet i kapittel 11 å fjerne kravet til åpningsbalanse. Utvalget foreslår også å legge til rette for elektronisk opprettelse av stiftelsesdokumentet og registreringen av stiftelsen slik vi i dag har for aksjeselskaper. Dette vil kunne gjøre prosessen med opprettelse av stiftelser enklere og gi mulighet for besparelser.

Endringene i omdanningsreglene vil føre til forenklinger for stiftelsene. Disse endringene er omtalt i kapittel 16 i utredningen. Endringer i administrative vedtektsbestemmelser kan etter forslaget vedtas av styret, uten krav til uttalelse fra oppretter og andre, og uten at det skal utarbeides søknad til Stiftelsestilsynet. Dette vil medføre en forenkling og besparelse for stiftelsene. Det samme vil forslaget om at grunnkapitalen som ble skutt inn i stiftelsen ved opprettelsen skal være en historisk størrelse som står fast, idet mange stiftelser vil slippe å sende årlige søknader til Stiftelsestilsynet. Også forslaget om å fjerne næringsdrivende stiftelser som en egen kategori stiftelser, vil bety forenklinger for de stiftelsene dette gjelder.

Lovforslaget åpner for at styret i stiftelser med daglig leder kan delegere til denne å vedta utdelinger. For de stiftelsene det gjelder, kan dette medføre en forenkling av saksbehandlingen.

Det er flere paragrafer i utvalgets utkast enn i gjeldende lov. Utformingen av lovutkastet gjør at loven blir et bedre verktøy for styret og andre brukere av loven. Loven vil gi mer konkret veiledning i styrearbeidet. At det er blitt flere paragrafer er dessuten en konsekvens av at tunge og uoversiktlige bestemmelser i gjeldende lov er delt opp, og at det ansvaret som ligger til styret allerede i dag er presisert i lovteksten.

Forslaget kan medføre økte kostnader og administrative byrder for enkelte stiftelser og andre berørte.

Etter forslaget skal styret utarbeide planer for kapitalforvaltningen og formålsrealiseringen. Bestemmelsene er utformet slik at det nærmere innholdet av plandokumentene kan tilpasses de enkelte stiftelsenes behov. I mindre stiftelser kan planene være helt enkle, og normalt utarbeides uten ekstern bistand.

Utvalget foreslår i kapittel 13 om stiftelsers organisasjon å lovfeste et krav til at det skal være minst tre styremedlemmer i alle stiftelser, samt at minst to styremedlemmer skal være uavhengige. Per i dag er det cirka 580 stiftelser som har ett eller to styremedlemmer, og som derfor blir berørt av endringen. De foreslåtte endringene vil neppe medføre ekstrakostnader i særlig grad. Utvalgets syn er at mulige økte kostnader oppveies av de fordelene et krav om minst tre styre-

medlemmer har for beslutningsprosessen i stiftelsene, og ikke minst allmennhetens tillit til stiftelsesformen mer generelt.

Forslaget i kapittel 16.2.9 om omdanning av annet enn stiftelser inneholder en hjemmel til å kreve inn gebyr for behandlingen av søknader om omdanning av rådighetsbegrensninger (typisk salgsforbud, delingsforbud eller pantsettingsforbud på fast eiendom). Dette betyr at kostnadene ved dette blir dekket av den som ønsker omdanningen, og som i de aller fleste saker vil få en direkte økonomisk gevinst av dette. Forslaget innebærer et nytt gebyr for dem det gjelder, men fjerner samtidig den urimeligheten som ligger i dagens ordning. I dag dekkes disse kostnadene av den avgiften som stiftelsene betaler til Stiftelsestilsynet.

Kapittel 20

Merknader til de enkelte paragrafer

KAPITTEL 1 Innledende bestemmelser (§§ 1–7)

Til § 1 Virkeområde

Bestemmelsen viderefører med enkelte endringer gjeldende lov § 1 om stiftelseslovens virkeområde.

Første ledd fastslår at loven gjelder for stiftelser når ikke annet er fastsatt i eller i medhold av lov. Definisjonen av en stiftelse framgår av utkastet § 2, der gjeldende rett § 2 videreføres. Gjeldende lov andre punktum er fjernet som følge av utvalgets forslag om ikke å videreføre næringsdrivende stiftelser som en egen kategori stiftelser. Som nytt *andre punktum* foreslår utvalget en bestemmelse som presiserer lovens anvendelse på finans- og sparebankstiftelser, jf. kapittel 8.3 i de alminnelige motivene.

Andre ledd avløser gjeldende lov § 1 andre ledd om at omdanningsreglene også gjelder for omdanning av slike forhold som er omfattet av utkastet § 85, jf. gjeldende lov § 55. Om slike forhold vises til de alminnelige motivene kapittel 16.2.9 og spesialmerknadene til utkastet § 85.

Tredje ledd avløser gjeldende lov tredje ledd med den endring at forskriftskompetansen blir lagt til departementet og ikke Kongen. Når det gjelder utvalgets vurderinger om lovens anvendelse på Svalbard, vises til de alminnelige motivene kapittel 7.

Til § 2 Definisjon

Bestemmelsen viderefører gjeldende lov § 2 som definerer hva en stiftelse er. Bestemmelsen viderefører den tradisjonelle oppfatningen av hva en stiftelse er. Bestemmelsen må ses i sammenheng med § 1 om lovens virkeområde som fastsetter at loven gjelder for stiftelser slik disse er definert i utkastet § 2. Utvalget har i kapittel 6 i de alminnelige motivene vurdert stiftelsesbegrepet og de nærmere elementene i dette.

Til § 3 Rådighet over stiftelsens formuesverdier

Bestemmelsen avløser gjeldende lov § 3 om rådighet over formuesverdier som er overført til en stiftelse. Formålet med bestemmelsen er å presisere selvstendighetskravet slik dette kommer til uttrykk i § 2.

Første punktum er identisk med gjeldende lov § 3. Bestemmelsen presiserer at etter at stiftelsen er opprettet, kan ikke oppretteren utøve eierrådighet over formuesverdien som er overført til stiftelsen. Etter opprettelsen hører dette under stiftelsens egne organer. Utformingen av bestemmelsen har vært kritisert, blant annet fordi den kan gi indikasjoner om at spørsmålet om en stiftelse er opprettet må likestilles med spørsmålet om oppretteren ikke lenger har rådighet over formuesverdier som er tilført stiftelsen, se Knudsen/Woxholth: *Stiftelsesloven med kommentarer* (2004) side 51–52. Til det vil utvalget presisere at med forbehold for stiftelser som er opprettet ved testament, jf. utkastet § 4, tar ikke bestemmelsen sikte på å regulere det nærmere tidspunktet for når en stiftelse er opprettet. Dette er et spørsmål som må avgjøres med utgangspunkt i legaldefinisjonen i utkastet § 2. Det avgjørende for om en stiftelse er opprettet er derfor om det er foretatt en disposisjon som nevnt i § 2 første punktum, herunder at formuesverdien er stilt til selvstendig rådighet for formålet. Utkastet § 3 presiserer at etter dette tidspunktet er det ikke lenger oppretteren, men stiftelsen som har eierrådighet over formuesverdien. På bakgrunn av kritikken mot utformingen av bestemmelsen, jf. over, vil utvalget for ordens skyld presisere at bestemmelsen selvsagt ikke utelukker at oppretteren eller andre allerede før stiftelsen er opprettet, kan ha bundet seg til å overføre en formuesverdi til en fremtidig stiftelse. Dette vil innebære at den det gjelder allerede før stiftelsen er opprettet kan ha begrenset sin eierrådighet over formuesverdien. Det som dermed blir betydningen av første ledd første punktum er at den slår fast at når stiftelsen først er opprettet i samsvar med § 2 første punktum, vil oppretteren

ikke under noen omstendigheter ha rådighet over formuesverdier som er overført til stiftelsen, jf. Knudsen/Woxholth: *Stiftelsesloven med kommentarer* (2004) side 52.

Andre punktum er ny. Bestemmelsen presiserer at første punktum om tap av eierrådigheten også gjelder for andre som har overført en formuesverdi til stiftelsen. Bestemmelsen har betydning der det er andre enn oppretteren som tilfører stiftelsen grunnkapital eller annen egenkapital.

Til § 4 Opprettelse av stiftelse ved testament

Bestemmelsen er ny i forhold til gjeldende lov, og presiserer tidspunktet for når en stiftelse som opprettes ved testament skal anses for opprettet. I praksis er det en del usikkerhet om dette, så som om en stiftelse som opprettes ved testament skal anses for opprettet allerede når testator dør, når boet er sluttet og utlodning finner sted eller når bobestyreren eller andre oppretter et stiftelsesdokument etter reglene i stiftelsesloven. Spørsmålet har blant annet betydning for hvem som kan representere stiftelsen under skiftet, herunder Stiftelsestilsynets adgang til å oppnevne styremedlemmer for stiftelsen etter utkastet § 31 første ledd.

Utvalget mener det mest nærliggende må være å se det slik at med mindre et senere tidspunkt framgår av testamentet, må stiftelsen ses på som opprettet allerede når testator dør, det vil si ved arvefallet. Synspunktet er at da erverver stiftelsen en andel i boet og kan opptre som eget rettssubjekt for derved å ivareta stiftelsens interesser under bobehandlingen, så som om testamentbestemmelsen som tilgodeser stiftelsen blir bestridt. Den foreslåtte bestemmelsen gjør det også klart at allerede fra dødsfalltidspunktet kan Stiftelsestilsynet oppnevne styre for stiftelsen om det ikke framgår av testamentet hvem som skal være styremedlemmer eller oppnevningmyndighet, eller disse eventuelt ikke følger opp. Utvalget vil dessuten vise til forslaget om en ny bestemmelse i utkastet § 16 andre ledd andre punktum om at for stiftelser som nevnt i § 4, anses grunnkapitalen å være stilt til disposisjon ved dødsfalltidspunktet. De vises til de alminnelige motivene kapittel 6.1.

Til § 5 Nærstående

Bestemmelsen inneholder en definisjon av hva som menes med en persons nærstående, og viderefører den tilsvarende legaldefinisjonen i gjeldende lov § 5.

I utkastet har bestemmelsen betydning når det gjelder disse bestemmelsene:

- § 6 om konsern
- § 24 tredje ledd om styrets sammensetning
- § 51 andre ledd om avtaler med styremedlemmer mv.
- § 52 første ledd om inhabilitet
- § 59 om forbud mot utdelinger til oppretteren mv.
- § 61 om forbud mot lån og sikkerhet

Til § 6 Konsern

Bestemmelsen inneholder en definisjon av morstiftelse, datterselskap og konsern, og er ny i forhold til gjeldende lov. Bestemmelsen må ses i sammenheng med at lovutkastet ikke viderefører kategorien næringsdrivende stiftelser, herunder det som i dag ofte betegnes som holdingstiftelser. Holdingstiftelser er i gjeldende lov legaldefinert i § 4 andre ledd bokstav c, jf. tredje ledd. Den foreslåtte definisjonen har sammenheng med at det etter flere bestemmelser i lovutkastet har betydning at det foreligger et mor-datterforhold eller et konsern. De bestemmelsene der dette har betydning, er:

- § 5 bokstav e om definisjonen av nærstående
- § 24 tredje ledd bokstav b om styrets sammensetning
- § 26 om ansattes rett til styrerepresentasjon i konsern
- § 34 om datterselskapers opplysningsplikt
- § 87 om granskernes rett til opplysninger

Bestemmelsen er utarbeidet etter mønster av konserndefinisjonen i aksjeloven § 1-3.

Etter *første ledd* utgjør en morstiftelse og datterselskap eller datterselskaper sammen et konsern. Datterselskapene må ikke nødvendigvis være aksjeselskap, men kan også være andre typer selskaper. Derimot kan en stiftelse aldri stå i et datterforhold til en annen stiftelse.

Etter *andre ledd* regnes en stiftelse som en morstiftelse hvis den på grunn av avtale eller som eier av aksjer eller selskapsandeler har bestemmende innflytelse over et selskap. *Andre ledd andre punktum* beskriver to former som alltid skal regnes som «bestemmende innflytelse». Andre ledd er utformet etter mønster av aksjeloven § 1-3 andre ledd.

Tredje ledd slår fast at et selskap som står i et slikt forhold til en stiftelse som nevnt i andre ledd er et datterselskap av stiftelsen.

Fjerde ledd svarer til aksjeloven § 1-3 fjerde ledd første punktum, og gjør det klart at ved vur-

deringen av om man har å gjøre med en morstiftelse, skal også andre datterselskaper regnes med, enten alene eller sammen med morstiftelsen. Utvalget har ikke sett det som nødvendig å innta en bestemmelse som nevnt i aksjeloven § 1-3 fjerde ledd andre punktum i lovutkastet.

Til § 7 Unntak fra lovens virkeområde

Bestemmelsen presiserer visse rettsdannelser og formuesmasser som skal være unntatt fra loven. Bestemmelsen er identisk med den tilsvarende bestemmelsen i gjeldende lov § 6, bortsett fra at henvisningen til finanstillitsloven er ajourført.

KAPITTEL 2 Stiftelsestilsynet og Stiftelsesregisteret mv. (§§ 8–13)

Utvalget har skilt reglene om Stiftelsestilsynet og Stiftelsesregisteret ut i et eget kapittel. Dette vil gjøre det lettere å få oversikt over regelverket og dermed gjøre reglene lettere tilgjengelige.

Til § 8 Stiftelsestilsynet

Bestemmelsen gjelder Stiftelsestilsynet, og viderefører i hovedsak gjeldende lov § 7 med enkelte presiseringer og endringer.

Første ledd slår fast at Stiftelsestilsynet skal føre tilsyn med stiftelser, og angir tre hovedoppgaver for tilsynet. Etter *andre punktum bokstav a* skal Stiftelsestilsynet føre Stiftelsesregisteret, jf. § 10. Om utvalgets vurderinger til spørsmålet om å videreføre Stiftelsesregisteret som eget register, vises til kapittel 10 i de alminnelige motivene og spesialmerknadene til utkastet § 10.

Etter *bokstav b* skal Stiftelsestilsynet føre tilsyn og kontroll med at stiftelsene forvaltes i samsvar med vedtektene og stiftelsesloven. Om utvalgets nærmere vurderinger rundt tilsynsarbeidet vises til de alminnelige motivene kapittel 17 om det offentlige tilsyn og kontroll med stiftelser, og kapittel 18 om gransking. Etter *bokstav c* skal Stiftelsestilsynet treffe vedtak med hjemmel i loven. Etter utvalgets mening ligger det mye viktig tilsynsarbeid i saksbehandlingen av søknader fra stiftelsene.

Andre ledd viderefører opplysningsplikten som gjeldende lov § 7 andre ledd pålegger stiftelsen, dens tillitsvalgte mv. Bestemmelsen er utvidet til å også omfatte stiftelsens forretningsfører og autoriserte regnskapsførere etter regnskapsførerloven. I *andre ledd andre punktum* er det tatt inn en avklaring i lovteksten om at opplysningsplikten etter første punktum også omfatter personer som tidligere har hatt stillinger eller verv som nevnt i

første punktum. Etter det utvalget forstår er dette en problemstilling som har skapt tvil i praksis, og som derfor bør avklares direkte i loven.

Tredje punktum viderefører gjeldende lov om at revisors lovpålagte taushetsplikt ikke gjelder overfor Stiftelsestilsynet. Verken stiftelsesloven eller annet regelverk inneholder i dag regler om at opplysningene som for revisor er underlagt taushetsplikt, også er taushetsbelagte for Stiftelsestilsynet. I en klageavgjørelse som gjaldt innsyn etter offentlighetsloven, la Kulturdepartementet til grunn at revisors taushetsplikt etter revisorloven generelt ikke fullt ut samsvarer med Stiftelsestilsynets taushetsplikt etter forvaltningsloven, jf. Kulturdepartementets vedtak av 16. mars 2016 i sak 16/1834. Etter det utvalget forstår innebærer dette at Stiftelsestilsynet etter gjeldende rett konkret må vurdere om opplysningene i nummererte brev fra revisor er taushetsbelagte etter offentlighetsloven § 13 jf. forvaltningsloven § 13, eventuelt etter den særlig unntakshjemmelen i offentlighetsloven § 24 andre ledd for opplysninger om mulige lovbrudd.

Utvalget forstår det videre slik at det samme gjelder for alle andre opplysninger Stiftelsestilsynet mottar i en tilsynssak, herunder all dokumentasjon og opplysninger fra stiftelsene selv, så som styreprotokoller. Utvalget mener dette er en svakhet, og vil særlig peke på at det er viktig med et tillitsforhold mellom stiftelsen og Stiftelsestilsynet i en tilsynssak. Gjeldende regelverk om taushetsplikt og offentlighet utfordrer dette tillitsforholdet. I tillegg kommer at antallet innsynsbegjæringer i store tilsynssaker ofte er høyt og tidkrevende å behandle. Dette går på bekostning av fremdriften i selve tilsynssaken. Regler om utsatt innsyn i tilsynssaker vil avhjelpe dette. Når utvalget likevel ikke har foreslått bestemmelser om taushetsplikt og unntak fra offentlighet i slike saker, er det fordi utvalget er kjent med at Stiftelsestilsynet har tatt opp disse problemstillingene i høringen av det pågående lovarbeidet med offentlighetsloven. De problemstillingene som er nevnt her vil dessuten gjøre seg gjeldende for de fleste tilsynsorganer og deres tilsynsobjekter, og bør vurderes i en større sammenheng av det nyoppnevnte lovutvalget som skal se på forvaltningsloven.

Tredje ledd første punktum avløser i hovedsak gjeldende lov § 7 tredje ledd første punktum, men slik at det er departementet, og ikke Kongen, som får kompetanse til å gi forskrift om Stiftelsestilsynets organisasjon og virksomhet og om registrering av stiftelser. *Andre og tredje punktum* viderefører i hovedsak gjeldende lov andre og tredje

punktum, og gir hjemmel for innkreving av gebyr og avgift, og forskriftshjemmel til departementet for nærmere regulering av slike gebyrer og avgifter. En tilsvarende bestemmelse for innkreving av gebyr for behandling av søknader etter utkastet § 85 første ledd er foreslått i § 85 fjerde ledd.

Fjerde ledd viderefører gjeldende lov § 7 fjerde ledd om at gebyrene og avgiftene er tvangsgrunnlag for utlegg.

Til § 9 Stiftelsesklagenemnda

Bestemmelsen gjelder Stiftelsesklagenemnda, og viderefører gjeldende lov § 7 a som kom inn i loven ved lov 13. mars 2015 nr. 12 om endringer i stiftelsesloven (stiftelsesklagenemnd).

Til § 10 Stiftelsesregisteret mv.

Bestemmelsen avløser deler av gjeldende lov § 8 om Stiftelsesregisteret og gjeldende lov § 13 om melding til Foretaksregisteret.

Om utvalgets vurdering av spørsmålet om videreføring av Stiftelsesregisteret som eget register, vises til kapittel 10 i de alminnelige motivene. Som det framgår av det som er sagt der, mener utvalget at Stiftelsesregisteret bør videreføres som et eget register. Dette betyr også at utvalget viderefører gjeldende lov § 8, likevel slik at det foreslås enkelte endringer for å klargjøre ansvarsforholdet mellom Enhetsregisteret og Stiftelsesregisteret. Som nevnt i innledningen til spesialmerknadene til lovutkastet kapittel 2 foreslår også utvalget visse redaksjonelle endringer for å lette oversikten over reglene og gjøre dem lettere tilgjengelige.

Første ledd første punktum viderefører gjeldende lov § 8 første ledd første punktum om at alle stiftelser skal være registrert i Stiftelsesregisteret.

Andre ledd er nytt og gjelder oppgavefordelingen mellom Stiftelsesregisteret og Enhetsregisteret. Første punktum er strengt tatt overflødig fordi det også følger av enhetsregisterloven § 4 første ledd bokstav b, men utvalget mener det er hensiktsmessig å gjenta bestemmelsen i stiftelsesloven som en introduksjon til bestemmelsen i andre ledd andre punktum.

Andre ledd andre punktum gjelder oppgavefordelingen mellom registerfører for Stiftelsesregisteret og Enhetsregisteret. Bestemmelsen slår fast at det er registerfører for Enhetsregisteret som har ansvar for kontroll og registrering av alle opplysninger som skal registreres i Enhetsregisteret og at Stiftelsesregisteret har ansvar for alle øvrige registeropplysninger som føres i Stiftelses-

registeret. Om bakgrunnen for denne oppgavefordelingen, vises til de alminnelige motivene kapittel 10.4.

Tredje ledd avløser gjeldende lov § 13 med visse endringer som følge av utvalgets forslag om å ikke videreføre næringsdrivende stiftelser som en egen kategori stiftelser etter stiftelsesloven. Bestemmelsen slår fast at stiftelser som selv driver næringsvirksomhet fremdeles også skal registreres i Foretaksregisteret etter foretaksregisterloven § 2-1 første ledd nr. 5.

Til § 11 Opplysninger som skal meldes ved registrering av en stiftelse

Første ledd viderefører gjeldende lov § 8 første ledd andre punktum, med den språklige presisering at opplysningene skal meldes Stiftelsesregisteret ved «registrering» og ikke ved «oppretelsen». Bestemmelsen fastsetter hvilke opplysninger om en stiftelse som i det minste skal registreres i Stiftelsesregisteret. Dette er de opplysninger som registeret i det minste må inneholde for at det skal dekke sitt formål og de behovene for informasjon om stiftelser som det er ønskelig at Stiftelsesregisteret skal inneholde. Det vises også her til kapittel 10.4 i de alminnelige motivene.

Andre ledd viderefører gjeldende lov § 8 første ledd tredje og fjerde punktum om enkelte tilleggsopplysninger som skal være registrert.

Tredje ledd viderefører gjeldende lov § 8 tredje ledd første punktum om vedlegg til førstegangs-meldingen.

Utviklingen kan tilsi at også andre opplysninger enn de som er angitt i tredje ledd bør registreres i Stiftelsesregisteret. Det er derfor i *fjerde ledd* foreslått en ny bestemmelse som gir Stiftelsestilsynet hjemmel til å bestemme at også andre opplysninger enn de som er nevnt i første ledd skal meldes til, og registreres i, Stiftelsesregisteret.

Til § 12 Endringsmeldinger

Bestemmelsen *første ledd* viderefører i hovedsak gjeldende lov § 8 andre ledd, men er i utkastet omformulert og skilt ut i en egen paragraf. Bestemmelsen gjelder senere endringsmeldinger, og andre endringer i forhold som skal registreres. Bestemmelsen viderefører dessuten i *andre ledd* gjeldende lov § 8 tredje ledd andre punktum om vedlegg til endringsmelding, likevel slik at henvisningen er tilpasset utkastet. Henvisningen gjelder derfor bare utkastet § 17 første ledd bokstav b.

Tredje ledd er ny i forhold til gjeldende lov, men lovfester gjeldende praksis. Når Stiftelsestilsynet treffer eller godkjenner vedtak som innebærer endringer i registeret, skal Stiftelsestilsynet av eget tiltak registrere endringene. Stiftelsen skal straks gis melding om slike endringer, noe som rutinemessig gjøres ved at endringene omtales i tilsynets vedtak.

Til § 13 Stiftelsestilsynets kontroll. Anvendelse av regler i foretaksregisterloven på meldinger til og registrering av opplysninger i Stiftelsesregisteret

Bestemmelsen viderefører henvisningene til foretaksregisterloven i gjeldende lov § 8 sjette ledd. Utvalget har likevel valgt å ta den sentrale bestemmelsen om registerførerens kontroll med det som meldes til registrering inn i selve loven, se *første ledd*. Om betydningen av den kontrollen med det som registreres i Stiftelsesregisteret, vises til de alminnelige motivene kapittel 16.2.2. For øvrig viderefører utkastet *andre ledd* henvisningene til foretaksregisterloven, og forskriftshjemmel til Stiftelsestilsynet.

KAPITTEL 3 Opprettelse av stiftelser (§§ 14–17)

Til § 14 Stiftelsesdokument

Bestemmelsen viderefører gjeldende lov § 9 med enkelte endringer.

Innledningsvis i *første ledd* videreføres innledningen i gjeldende lov § 9 der det slås fast at den som skal opprette en stiftelse, skal utarbeide et stiftelsesdokument. *Bokstav a* avløser gjeldende bokstav a om at stiftelsesdokumentet skal angi stiftelsens formål.

Bokstav b viderefører kravet i gjeldende lov om at stiftelsesdokumentet skal angi hvilke eiendeler som skal brukes som grunnkapital, jf. utkastet § 19. Videre i bokstav b foreslås det en ny bestemmelse om at stiftelsesdokumentet også skal angi hvem som skal tilføre hele eller deler av grunnkapitalen om dette er andre enn oppretteren. Stiftelsestilsynets erfaring er at dette blir gjort i praksis, men at det bør framgå av loven.

Bokstavene c og d og andre ledd avløser tilsvarende bestemmelser i gjeldende lov § 9 og setter krav til at styrets sammensetning, eventuelle særrettigheter og stiftelsens vedtekter, skal henholdsvis angis i og omfattes av stiftelsesdokumentet.

I *tredje ledd første og andre punktum* er det tatt inn en bestemmelse som åpner for at stiftelsesdokumentet kan opprettes som et elektronisk dokument. Etter utkastet vil dette bare være et mulig alternativ slik at utkastet ikke er ment å

avskjære at et stiftelsesdokument opprettes som et papirdokument. Bestemmelsen må ses i sammenheng med at stiftelsesdokumentet etter utkastet § 11 skal vedlegges førstegangsmeldingen til Stiftelsesregisteret.

Fjerde ledd avløser fjerde ledd i gjeldende lov om styrets plikt til å utfylle eventuelle manglende opplysninger i oppretters stiftelsesdokument.

Til § 15 Vedtekter

Bestemmelsen fastsetter at en stiftelse skal ha vedtekter og hva vedtektene i det minste skal angi. Bestemmelsen avløser gjeldende lov § 10.

Første ledd viderefører uten endringer gjeldende lov § 10 første ledd.

Andre ledd fastsetter at vedtektene for stiftelser som selv driver næringsvirksomhet også skal inneholde stiftelsens foretaksnavn som jf. bestemmelsen i foretaksnavneloven § 2-2 tiende ledd krever at et foretaksnavn inneholder ordet stiftelse eller ordene selveiende institusjon. Bestemmelsen avløser gjeldende lov § 10 andre ledd, men har fått en litt annen utforming. Dette har sammenheng med utvalgets forslag om å sløyfe næringsdrivende stiftelser som en egen kategori stiftelser, se kapittel 9 i de alminnelige motivene om dette. Utvalgets forslag begrenser dessuten plikten til å ha et eget foretaksnavn i vedtektene til stiftelser som selv driver næringsvirksomhet. Dette betyr at de såkalte holdingstiftelsene, jf. gjeldende lov § 4 andre ledd bokstav c ikke omfattes av bestemmelsen. Denne endringen må ses i sammenheng med utvalgets forslag om at rene holdingstiftelser som ikke driver næringsvirksomhet ikke lenger skal registreres i Foretaksregisteret, se kapittel 9.3.2 i de alminnelige motivene.

Tredje ledd avløser tredje ledd i gjeldende lov om styrets plikt til å utarbeide vedtekter eller eventuelt foreta endringer i vedtektene dersom dette er nødvendig for å oppfylle kravene etter første eller andre ledd.

Til § 16 Melding til Stiftelsesregisteret

Bestemmelsen gjelder melding til Stiftelsesregisteret om en opprettet stiftelse, og avløser gjeldende lov § 11.

Første ledd viderefører gjeldende lov § 11 første ledd, bortsett fra at bestemmelsen i gjeldende lov om at det er Stiftelsestilsynet som er adressat for meldingen, er sløyfet.

Andre ledd første punktum viderefører gjeldende lov § 11 andre ledd med en liten språklig endring. Etter bestemmelsen er det to vilkår som

må være oppfylt for at stiftelsen kan registreres. For det første må det være utarbeidet et stiftelsesdokument som fyller kravene i utkastet § 14 første og andre ledd. Videre er det et vilkår at hele grunnkapitalen må være stilt selvstendig til rådighet for stiftelsen. *Andre punktum* er ny i forhold til gjeldende lov. Bakgrunnen for bestemmelsen er at det i praksis har vist seg en viss usikkerhet rundt spørsmålet om når en stiftelse opprettet i testament skal anses å ha fått grunnkapitalen stilt til disposisjon. Etter utvalgets mening er det naturlig å anse en slik stiftelse som opprettet allerede ved arvefallet, med mindre et senere tidspunkt framgår av testamentet, jf. utkastet § 4. Det vises i denne sammenheng også til utkastet § 17 andre ledd og til de alminnelige motivene kapittel 6.1.

Etter *tredje ledd* har departementet hjemmel til å gi forskrift om elektronisk melding, herunder om at elektroniske meldinger og vedlegg til disse skal tilfredsstillende bestemme tekniske krav og om revisors og finansinstitusjons elektroniske signatur. Bestemmelsen viderefører gjeldende lov § 12 tredje ledd. Se også de alminnelige motivene kapittel 11.

Til § 17 Vedlegg til melding etter § 16

Bestemmelsen viderefører med noen endringer gjeldende lov § 12 første, tredje og fjerde ledd om vedlegg til melding om registrering av en stiftelse. Utvalget har utelatt kravet i gjeldende lov § 12 andre ledd om utarbeidelse av åpningsbalanse. Som nevnt i de alminnelige motivene kapittel 11.2.2 mener utvalget at kravet om åpningsbalanse er en unødig byrde for stiftelsene som bør kunne sløyfes.

Kravet om at det til melding som nevnt i utkastet § 16 skal medfølge en kopi av stiftelsesdokumentet er videreført i *første ledd bokstav a*. Utvalget foreslår å sløyfe gjeldende lovs krav om at kopien av stiftelsesdokumentet skal bekreftes. Tilsvarende endring ble gjort i foretaksregisterloven § 4-4 om vedlegg til meldinger til Foretaksregisteret ved lov 30. juni 2006 nr. 58. Bakgrunnen for å sløyfe kravet om bekreftelse er å legge til rette for elektronisk registrering.

Bokstav b avløser tilsvarende bestemmelse i gjeldende lov bokstav b om at erklæring fra revisor og styremedlem om at vedkommende mottar valget skal følge med meldingen til Stiftelsestilsynet. *Andre punktum* er ny og presiserer at erklæring fra styremedlemmer ikke er nødvendig ved elektronisk melding idet de da har signert elektronisk på meldingen.

Bokstav c første punktum avløser gjeldende lov bokstav c om at melding om registrering av stif-

telse skal ha vedlagt erklæring fra revisor om at hele grunnkapitalen er stilt til stiftelsens rådighet, noe som er et absolutt vilkår for registrering, jf. utkastet § 16 andre ledd. I *andre punktum* er det åpnet for at når grunnkapitalen skal gjøres opp i kontanter, kan erklæring om innbetaling av grunnkapitalen også avgis av en finansinstitusjon. Bestemmelsen er ny i forhold til gjeldende lov, og i samsvar med tilsvarende bestemmelse i aksjeloven § 2-18 andre ledd som ble endret ved lov 16. desember 2011 nr. 63.

Gjeldende lov bokstav d videreføres i utkastet *bokstav d* med en presisering. Dersom grunnkapitalen består av andre eiendeler enn penger, krever bestemmelsen en erklæring fra revisor om at eiendelene har en verdi for stiftelsen som minst svarer til det beløpet grunnkapitalen er fastsatt til i vedtektene. Presiseringen av at det er verdien for stiftelsen som er avgjørende, er ment som en påminning om at eventuelle særrettigheter, så som en boret for den som har skutt inn fast eiendom i forbindelse med opprettelsen, jf. utkastet § 14 første ledd bokstav d, vil kunne påvirke verdien til grunnkapitalen.

I gjeldende lov § 12 andre ledd siste punktum er det krav om at revisors bekreftelse av åpningsbalansen tidligst kan være datert fire uker før meldingen til Stiftelsesregisteret. Utvalget har vurdert om det bør gjelde et tilsvarende krav til tidspunkt for datering for erklæringer avgitt etter utkastets bokstav c og d, siden kravet til åpningsbalanse nå er fjernet. Etter det utvalget har fått opplyst har kravet om tidspunkt for datering av revisors erklæring skapt utfordringer i praksis. Utvalget ser ikke at det er tungtveiende hensyn som taler for å innføre krav om tidspunkt for datering for erklæringer etter bokstav c og d, og foreslår derfor ikke dette innført.

På bakgrunn av de utfordringer som kan oppstå med tanke på registrering når en stiftelse er opprettet i testament, har utvalget foreslått en ny bestemmelse i *andre ledd*. Et dødsboskifte kan dra ut i tid og en registrering av stiftelsen kan vise seg nødvendig før stiftelsen har fått utloddet de midler den har fått testamentert. Det vises til de alminnelige motivene kapittel 6.1 og spesialmerknadene til utkastene § 4 og § 16 andre ledd andre punktum.

Tredje ledd viderefører gjeldende lov § 12 fjerde ledd, men med den endring at kravet om bekreftet kopi er sløyfet. Bakgrunnen for dette framgår av det som er sagt under første ledd bokstav a.

KAPITTEL 4 Kapital (§§ 18–22)

Til § 18 Grunnkapital

Bestemmelsen fastsetter minstekrav til grunnkapitalens størrelse, og avløser gjeldende lov § 14.

Første ledd viderefører gjeldende lov § 14 første ledd om en minste grunnkapital på 100 000 kroner. Etter utkastet gjelder kravet om en minste grunnkapital for alle stiftelser, også de som selv driver næringsvirksomhet. Om forslaget vises til alminnelige motiver kapittel 12.1.3 *Minstekapitalens størrelse*.

Utvalget viderefører ikke bestemmelsen i gjeldende lov § 24 om bundet egenkapital for stiftelser som selv driver næringsvirksomhet. Om grunnkapitalen og eventuelt også andre deler av stiftelsens egenkapital skal være bundet, må derfor fastsettes i vedtektene, også i stiftelser som selv driver næringsvirksomhet. Nærmere om dette i de alminnelige motivene kapittel 12.1.3 *Særlig om kapitalens størrelse for stiftelser som selv driver næringsvirksomhet*.

Andre ledd er nytt. Bestemmelsen har sammenheng med utvalgets forslag om at grunnkapitalen som ble skutt inn ved opprettelsen er en historisk størrelse som står fast. Den kan ikke senere forhøyes eller settes ned. Senere regnskapsmessige resultat føres dermed mot andre egenkapitalkonti. Tilsvarende gjelder for senere gaver eller andre former for tilførsel av egenkapital.

Når det gjelder utgangspunktet om at grunnkapitalen står fast, må det gjøres et unntak for sammenslåing og deling av stiftelsen, jf. lovutkastet kapittel 8 avsnittene III og IV. Her skal grunnkapitalen for de sammenslåtte stiftelsene slås sammen, og ved deling skal grunnkapitalen fordeles på de stiftelsene som delingen omfatter. Disse to unntakene kommer til uttrykk i *andre ledd andre punktum*.

Tredje ledd viderefører andre ledd i gjeldende lov § 14, bortsett fra at det i *tredje ledd siste punktum* er tatt inn en bestemmelse om formuesverdier som er tilført av andre enn oppretteren.

Til § 19 Grunnkapital i andre eiendeler enn penger

Bestemmelsen gjelder grunnkapital som skytes inn i andre eiendeler enn penger. Bestemmelsen viderefører gjeldende lov § 15 med visse endringer i ordlyden. Ordlyden i *andre ledd* er tilpasset formuleringen i aksjeloven § 2-7 og det som har vært forutsatt i Ot.prp. nr. 15 (2000–2001) *Om lov om stiftelser* kapittel 15 i spesialmerkningene til § 15. Ordlyden er også tilpasset forslaget

om å sløyfe kravet til åpningsbalanse som ledd i forenkling av reglene om opprettelse av en stiftelse, se kapittel 11.2.2 i de alminnelige motivene.

Til § 20 Forvaltning av stiftelsens kapital

Første ledd første punktum viderefører gjeldende lov § 18 om at stiftelsens kapital skal forvaltes på en forsvarlig måte.

I *første ledd andre punktum* pålegges styret en plikt til å påse at risikoen ved stiftelsens kapitalforvaltning og øvrige virksomhet står i et forsvarlig forhold til stiftelsens egenkapital. Bestemmelsen begrenser styrets adgang til å pådra stiftelsen ulike typer risikoer som setter egenkapitalen i fare. Bestemmelsen skal tolkes slik at styret må ta utgangspunkt i stiftelsens faktiske egenkapital, og så tilpasse risikoen i stiftelsens kapitalforvaltning og øvrige virksomhet ut fra den. Ordet virksomhet viser til all aktivitet i stiftelsen, ikke bare til næringsvirksomhet. Om forslaget vises til alminnelige motiver kapittel 12.2.3 *Bør innholdet i forsvarlighetskravet presiseres?*

Andre ledd presiserer at første ledd ikke er til hinder for at stiftelsen foretar investeringer eller andre disposisjoner som gir mindre avkastning eller pådrar stiftelsen økt risiko enn det som ellers er i samsvar med første ledd, når investeringen eller disposisjonen er foretatt for å gjennomføre stiftelsens formål. Det vises til alminnelige motiver kapittel 12.2.3 *Noen bemerkninger om kombinasjon av kapitalforvaltning og formålsrealisering*.

Tredje ledd pålegger styret et ansvar for å utarbeide en plan for kapitalforvaltningen. Formålet med bestemmelsen er at styret skal ha et bevisst forhold til hvordan stiftelsens kapital skal forvaltes for å støtte opp under formålet. Kravet til planens omfang må avpasses stiftelsens kapitalgrunnlag, formål og virksomhet.

Ansaret for utarbeidelsen av kapitalforvaltningsplanen hører under styret. For å styrke styrets bevissthet til kapitalforvaltningen og beholde planens relevans, skal planen vurderes og eventuelt justeres av styret minst én gang i året. Kapitalforvaltningsplanen skal tas inn i eller vedlegges protokollen for styrets behandling av saken. I styrets årsberetning skal det vises til at styret oppfylder sine plikter etter bestemmelsen. Om forslaget vises til alminnelige motiver kapittel 12.2.3 *Krav til plan for kapitalforvaltningen*.

Til § 21 Separasjonsplikt

Bestemmelsen viderefører gjeldende lov § 21 om plikt til å holde stiftelsens midler atskilt fra midler

som tilhører andre. Dette gjelder også midler som tilhører andre stiftelser. Bestemmelsen forhindrer således at ulike stiftelsers midler blandes sammen.

Til § 22 Tap av stiftelsens egenkapital

Den foreslåtte bestemmelsen erstatter gjeldende lov § 25.

Hensynet til å verne om stiftelsens formål, taler for at en regel om handleplikt for styret ikke bør være begrenset til stiftelser som selv driver næringsvirksomhet. Den foreslåtte bestemmelsen utvider derfor handleplikten til å gjelde styret i alle stiftelser, hvis det må antas at stiftelsens egenkapital er lavere enn forsvarlig ut fra risikoen ved stiftelsens kapitalforvaltning og øvrige virksomhet. Styrets handleplikt må ses i sammenheng med forslaget om at risikoen ved stiftelsens kapitalforvaltning og øvrige virksomhet skal stå i et forsvarlig forhold til stiftelsens egenkapital, jf. utkastet § 20 første ledd andre punktum. Handleplikten går ut på at styret straks skal behandle saken. Styret skal vurdere behovet for tiltak og hvilke tiltak som eventuelt skal iverksettes. Om forslaget vises til alminnelige motiver kapittel 12.2.3 *Handleplikt ved tap av stiftelsens egenkapital*.

KAPITTEL 5 Stiftelsers organisasjon (§§ 23–53)

I Styret

Til § 23 Styret

Bestemmelsen omhandler stiftelsens styre, og avløser gjeldende lov § 26.

Første ledd pålegger enhver stiftelse å ha et styre. Dessuten fastsetter bestemmelsen at styret skal ha minst tre medlemmer. Det siste er en endring i forhold til gjeldende lov, som åpner for at stiftelser med en grunnkapital på mindre enn 3 millioner kroner kan ha ett eller to styremedlemmer. Se nærmere om forslaget i alminnelige motiver kapittel 13.2.2.

Andre ledd gjelder styrets leder. *Første og andre punktum* viderefører gjeldende lov. *Tredje punktum* fastsetter at i stiftelser med daglig leder kan ikke denne også være styrets leder. En av styrets sentrale oppgaver er å føre tilsyn og kontroll med daglig leders ledelse av stiftelsens virksomhet. Det harmonerer ikke med denne oppgaven for styret at daglig leder samtidig skal kunne være styrets leder. Gjeldende lov har en tilsvarende bestemmelse for næringsdrivende stiftelser, se gjeldende lov § 34 første ledd siste punktum. Utvalget mener at forbudet mot å kombinere stil-

lingen som daglig leder med det å være styreleder bør gjelde for alle stiftelser.

Til § 24 Styrets sammensetning

Bestemmelsen inneholder nærmere regler om styrets sammensetning, og avløser § 27 i gjeldende lov.

Første ledd viderefører hovedtrekkene i gjeldende lov § 27 første ledd. Utvalget har imidlertid i *tredje punktum* foreslått et forbud mot at en person som Stiftelsestilsynet har avsatt som styremedlem etter § 31 på ny kan velges til styremedlem i den samme stiftelsen. Utvalget mener at dette bør være en naturlig konsekvens av at personen er avsatt. Etter at en person er avsatt av Stiftelsestilsynet, bør den det gjelder ikke kunne gjeninnsettes av den som har oppnevningmyndighet slik at eventuelt Stiftelsestilsynet på ny må avsette vedkommende. Etter forslaget er Stiftelsestilsynet gitt myndighet til å dispensere fra forbudet etter en konkret vurdering. I denne vurderingen kan tidsforløpet ha betydning. Dessuten kan den etterfølgende utviklingen ha vist at det forholdet som i sin tid var grunnen til avsettelsen ikke var så graverende som Stiftelsestilsynet opprinnelig antok.

Andre ledd viderefører gjeldende lov § 27 andre ledd.

Tredje ledd avløser, med enkelte endringer, gjeldende lov § 27 tredje ledd. Om forslaget vises også til alminnelige motiver kapittel 13.2.3.

Etter utvalgets forslag skal minst to av styrets medlemmer ikke være i en situasjon som omfattes av bestemmelsen. Utvalget foreslår dermed at tallet på uavhengige styremedlemmer økes fra ett til to.

Utvalget foreslår dessuten å utvide kretsen som omfattes av oppregningen til også å omfatte oppretteren av stiftelsen og personer med tilknytning til denne. I tillegg foreslår utvalget en ny bokstav e som gjelder personer med tillitsverv eller som er ansatt i stiftelsens datterselskaper. Om den nærmere begrunnelsen for utvalgets forslag til endringer, vises til alminnelige motiver kapittel 13.2.3.

Gjeldende lov § 27 fjerde ledd fastsetter et forbud mot at person som omfattes av oppregningen i tredje ledd er styrets leder dersom styret bare har to medlemmer. Bestemmelsen har sammenheng med styrelederens dobbeltstemme som gir denne avgjørende innflytelse i styrer med bare to medlemmer. Etter utvalgets forslag om at styret skal ha minst tre medlemmer, er bestemmelsen uaktuell, og er derfor sløyfet.

Fjerde ledd viderefører Stiftelsestilsynets dispensasjonshjemmel i gjeldende lov § 27 femte ledd.

Til § 25 Ansattes rett til styrerepresentasjon i stiftelser som selv driver næringsvirksomhet

Bestemmelsen inneholder nærmere regler om ansattes rett til styrerepresentasjon i stiftelser som selv driver næringsvirksomhet. Bestemmelsen viderefører gjeldende lov § 41. Utformingen av bestemmelsen er imidlertid noe annerledes enn den gjeldende bestemmelsen. Dette har sammenheng med at utvalget ikke viderefører legaldefinisjonen av næringsdrivende stiftelser i den gjeldende lov § 4 andre ledd, se nærmere de alminnelige motiver kapittel 9 om dette. Mens bestemmelsens virkeområde etter gjeldende § 41 følger av henvisningen til legaldefinisjonen i § 4 andre ledd bokstavene a og b, framgår virkeområdet for bestemmelsen nå direkte av første ledd.

Etter den foreslåtte bestemmelsen gjelder representasjonsretten i stiftelser som «selv driver næringsvirksomhet». Med den endrede formuleringen er det ikke ment noen realitetsendring i forhold til gjeldende lov § 41.

Utvalget har vurdert om de ansattes representasjonsrett bør utvides til å gjelde generelt for stiftelser over terskelstørrelsene for representasjonsretten slik at de ansatte gis rett til representasjon også i stiftelser som ikke driver næringsvirksomhet, så som allmenntilretteleggende stiftelser. Ved den forrige lovrevisjon ble dette foreslått av lovutvalget, se lovutkastet i NOU 1998: 7 *Om stiftelser* §§ 4-3 og 4-4 samt det som står til disse bestemmelsene i kapittel 18. Forslaget ble imidlertid ikke fulgt opp av departementet som foreslo den bestemmelsen som ble lovfestet. Et hovedpoeng for departementet var at styrets oppgaver og myndighet i en stiftelse er annerledes og mer omfattende enn i et aksjeselskap. Styret i en stiftelse er stiftelsens øverste organ, og treffer vedtak som har parallell med vedtak som i aksjeselskaper hører under generalforsamlingen. Dette gjelder blant annet formålsrealiseringen som har en parallell til vedtak om overskuddsdisponering i aksjeselskaper. Dette er spørsmål som i aksjeselskaper hører under generalforsamlingen der de ansatte ikke er representert. I tillegg vil utvalget peke på at spørsmålet om å utvide representasjonsretten til stiftelser generelt, medregnet allmenntilretteleggende stiftelser, bør vurderes i sammenheng med spørsmålet om de ansattes rett til styrerepresentasjon i ideelle organisasjoner generelt, så som foreninger av ulike slag. Dette er et spørsmål som ligger langt

utenfor rammen av dette utvalgets mandat å ta opp.

Til § 26 Ansattes rett til styrerepresentasjon i konsern

Bestemmelsen viderefører gjeldende lov § 42 om ansattes representasjonsrett i konsern. Mens bestemmelsen i gjeldende lov knytter seg til definisjonen av næringsdrivende stiftelser som nevnt i gjeldende lov § 4 andre ledd bokstav c, knytter den foreslåtte bestemmelsen seg til definisjonen av morstiftelse i utkastet § 6. Innholdsmessig svarer imidlertid den foreslåtte bestemmelsen til gjeldende lov § 42.

Til § 27 Kjønnnsrepresentasjon når staten, en fylkeskommune eller kommune oppnevner medlemmer av styret

Bestemmelsen viderefører gjeldende lov § 27 a, bortsett fra at henvisningen til likestillingsloven gjelder den nye likestillingsloven av 21. juni 2013 nr. 59.

Til § 28 Styremedlemmers tjenestetid

Bestemmelsen gjelder styremedlemmenes tjenestetid, og viderefører gjeldende lov § 28 første ledd.

Andre punktum innebærer at selv om nytt styremedlem ikke blir valgt i rett tid, har styremedlemmer med utløpt tjenestetid fortsatt kompetanse til å gjøre tjeneste slik at stiftelsen fortsatt har et beslutningsdyktig styre. Bestemmelsen gir styremedlemmene bare en rett, men pålegger dem ingen plikt til å fortsette i vervet utover tjenestetiden, jf. Aarbakke m.fl.: *Aksjeloven og allmennaksjeloven. Kommentartutgave* (2012) side 465 om den tilsvarende bestemmelsen i aksjeloven § 6-6 tredje ledd. Den retten et styremedlem har til å tre tilbake hvis det «foreligger særlig grunn» etter utkastet § 29 første ledd, gjelder også for styremedlem som sitter på overtid etter utkastet § 28 første ledd andre punktum.

Til § 29 Tilbaketreden og avsettelse før tjenestetiden er utløpt

Bestemmelsen gjelder tilbaketreden og avsettelse av styremedlemmer før tjenestetiden er utløpt.

Første ledd viderefører gjeldende lov § 28 andre ledd.

Andre ledd gir oppnevningsmyndigheten rett til å avsette et styremedlem som vesentlig tilsidesetter sine plikter ved utøvelse av vervet, som

klart viser seg uegnet eller som ikke fyller lovens krav til å være styremedlem etter § 24. En slik myndighet antas oppnevningensmyndigheten å ha også i dag, selv om det ikke framgår av loven, jf. Knudsen/Woxholth: *Stiftelsesloven med kommentarer* (2004) side 138–139 og Woxholth: *Stiftelser etter stiftelsesloven 2001* (2001) side 319–320.

Andre punktum gir styret en subsidiær rett til å avsette et styremedlem når vilkårene i første punktum er oppfylt, dersom oppnevningensmyndigheten ikke selv avsetter vedkommende. Også denne bestemmelsen antas å være i samsvar med gjeldende ulovfestede rett, jf. de nevnte henvisningene.

I tilknytning til den foreslåtte bestemmelsen om rett til å avsette styremedlemmer, vil utvalget understreke at det klare utgangspunktet er at verken styret selv eller den som har oppnevnt et styremedlem, har adgang til i tjenestetiden å fjerne et valgt styremedlem utover det som følger av andre ledd. Dette betyr at verken styret eller den som har oppnevnt et styremedlem kan fjerne et styremedlem i tjensteperioden uten at de lovbestemte vilkårene for det er oppfylt. Hovedregelen er derfor at et valgt styremedlem sitter tjenestetiden ut, selv om det skulle vise seg at medlemmet ikke svarer til de forventningene man hadde til vedkommende. Bakgrunnen for denne hovedregelen er styremedlemmenes uavhengighet overfor den som har oppnevningensmyndighet. De foreslåtte bestemmelsene tar sikte på de grove tilfellene, for eksempel der et styremedlem vedvarende unnlater å delta i styrearbeidet, og dermed bidrar til å «lamme» styrets arbeid eller at styremedlemmet handler grovt illojalt overfor stiftelsen eller på annen måte motarbeider stiftelsens formål, jf. Woxholth: *Stiftelser etter stiftelsesloven 2001* (2001) side 319–320.

Til § 30 Suppleringsvalg

Bestemmelsen inneholder regler om suppleringsvalg der et styreverv opphører før tjenestetiden er utløpt.

Første og andre punktum viderefører gjeldende lov § 28 tredje ledd. I utkastet er det likevel presisert at bestemmelsen ikke gir de øvrige styremedlemmene noe ekstraordinær myndighet til å velge nytt styremedlem uten hjemmel i vedtektene. Det de øvrige styremedlemmene skal gjøre, er å varsle den som har valgmyndighet slik at denne kan oppnevne nytt styremedlem til erstatning for den som har trådt ut.

Som nytt *tredje punktum* foreslår utvalget en bestemmelse som pålegger styret å varsle Stiftel-

sestilsynet dersom den som har valgmyndighet unnlater å oppnevne nytt styremedlem. Stiftelsestilsynet kan i så tilfelle oppnevne det nye styremedlemmet, jf. utkastet § 31.

Til § 31 Stiftelsestilsynets myndighet til å oppnevne og avsette styremedlem

Bestemmelsen gjelder Stiftelsestilsynets myndighet til å oppnevne og avsette styremedlemmer. Bestemmelsen avløser gjeldende lov § 29.

Første ledd avløser gjeldende lov § 29 første ledd om Stiftelsestilsynets myndighet til å oppnevne styremedlemmer for en stiftelse når den er uten kompetent styre etter loven eller vedtektene.

I praksis er bestemmelsen i gjeldende lov brukt til å oppnevne et settestyre for en bestemt sak. Loven har ingen direkte hjemmel for dette, men i forarbeidene er det i Ot.prp. nr. 15 (2000–2001) *Om lov om stiftelser* kapittel 15 i spesialmerknadene til § 29 forutsatt «at bestemmelsen også vil kunne få anvendelse i tilfeller hvor styret ikke er beslutningsdyktig på grunn av inhabilitet». Videre heter det i proposisjonen at i «inhabilitets-tilfellene vil det normalt være mest aktuelt å oppnevne et settestyre eller et settestyremedlem». Det som her er sagt har gyldighet også for utvalgets forslag.

I LB-2012-106951 (Lise og Arnfinn Hejes Fond) mener lagmannsretten at det var feil av Stiftelsestilsynet å oppnevne et settestyre som blant annet fikk til mandat å undersøke og vurdere «rettmessig størrelse på styremedlemmenes godtgjørelse for regnskapsåret 2005». Dette var en vurdering som tilsynet ifølge dommen allerede hadde gjort med grunnlag i sin alminnelige tilsynsmyndighet. Stiftelsens styremedlemmer var ikke inhabile i spørsmålet. Utvalget er enig i det som lagmannsretten her sier om oppnevning av settestyre. Utvalget vil dessuten tilføye at om Stiftelsestilsynet mente det var behov for en mer inngående undersøkelse og vurdering enn det som det var naturlig for Stiftelsestilsynet selv å gjøre, ville en gransking ha vært det riktige. Utvalget viser i denne sammenheng til forslaget til granskingsregler i utkastet §§ 86–89 og merkna-dene til disse bestemmelsene.

På bakgrunn av innspill som utvalget har fått, vil utvalget nevne at Stiftelsestilsynets myndighet til å oppnevne styremedlemmer kan ha betydning der en arvelater ved testament har utpekt en stiftelse til testamentarving, men det oppstår tvil eller tvist om gyldigheten av testasjonen. Utvalget viser her til utkastet § 4 om når en stiftelse som er opprettet ved testamentet, anses for opprettet. Dersom

testator ikke har utpekt et styre for stiftelsen, og det heller ikke av testamentet går fram hvordan styret skal velges, kan Stiftelsestilsynet med hjemmel i lovbestemmelsen oppnevne et styre til å representere stiftelsen under skiftet. Dersom situasjonen er at det er tvilsomt om det i det hele tatt er opprettet en stiftelse, må Stiftelsestilsynet prejudisielt ta standpunkt til dette.

Andre ledd viderefører gjeldende lov § 29 andre ledd om Stiftelsestilsynets myndighet til å avsette styremedlem, likevel slik at vilkårene for avsettelse går fram av henvisningen til utkastet § 29 andre ledd.

Til § 32 Styrets myndighet og ansvar

Bestemmelsen avløser gjeldende lov § 30 om styrets myndighet og ansvar, men presiserer styreansvaret på enkelte punkter.

Bestemmelsen har et visst forbilde i reglene i aksjeloven § 6-12 om styrets oppgaver og ansvar i aksjeselskap. Om bestemmelsen vises til kapittel 13.2.4 i de alminnelige motivene.

Første ledd viderefører gjeldende lov § 30 første ledd om at styret er stiftelsens øverste organ. I utkastet er det presisert at det ligger i dette at styret også utøver den øverste myndighet i stiftelsen. Dette betyr at en stiftelse ikke har, og heller ikke kan ha, organer som er overordnet styret. Styret kan instruere andre organer i stiftelsen, og kan overprøve deres vedtak. Utgangspunktet om styrets omgjørings- og instruksjonsmyndighet avgrenses av adgangen etter utkastet § 49, som gir en uttømmende regulering av hva slags myndighet som kan legges til vedtektsfestede organer som ikke er underlagt styrets omgjørings- og instruksjonsmyndighet, jf. merknadene til denne bestemmelsen.

Andre ledd første punktum viderefører gjeldende lov § 30 andre ledd. *Andre punktum* presiserer at det hører under styrets forvaltningsansvar å sørge for en forsvarlig organisering av stiftelsen og stiftelsens virksomhet. I større stiftelser må styret kunne overlate til daglig leder å stå for den nærmere organisering av virksomheten, men styret har likevel et overordnet ansvar for at daglig leder følger opp dette på en forsvarlig måte. Det vises i denne sammenheng til utkastet § 33 om styrets tilsynsansvar. *Andre ledd andre punktum* har forbilde i den tilsvarende bestemmelsen i aksjeloven § 6-12 første ledd andre punktum. Utvalget vil for øvrig understreke at hva som ligger i en «forsvarlig organisering» vil avhenge av en konkret vurdering av den enkelte stiftelsen. Krav til organisering vil selvsagt være helt anner-

ledes i større stiftelser med en omfattende virksomhet enn i små utdelingsstiftelser med et beskjedent kapitalbeløp.

Tredje ledd presiserer styrets plikt til å holde seg orientert om stiftelsens økonomiske stilling og plikt til å påse at stiftelsen har en forsvarlig internkontroll. Ansvar for internkontrollen, er en videreføring av gjeldende lov § 30 tredje ledd andre punktum. De øvrige delene av bestemmelsen framgår ikke uttrykkelig av gjeldende lov, men er likevel også etter gjeldende rett en sentral del av styrets oppgaver og ansvar som utvalget mener bør framgå direkte av loven. Bestemmelsen har et forbilde i tilsvarende bestemmelse i aksjeloven § 6-12 tredje ledd.

Utvalget vil understreke at også denne bestemmelsen må tilpasses den enkelte stiftelses karakter slik at det nærmere innholdet av bestemmelsen vil arte seg forskjellig alt etter hva slags stiftelse man konkret står overfor.

Fjerde ledd har forbilde i aksjeloven § 6-12 fjerde ledd, og presiserer at styret kan beslutte å iverksette undersøkelser. Slike undersøkelser vil normalt være rettet mot den daglige ledelsen av stiftelsen, og vil da være et ledd i styrets overordnede ansvar for forvaltningen av stiftelsen. *Andre punktum* hjemler en rett for det enkelte styremedlem til å kreve at det foretas undersøkelser dersom vedkommende ikke får de øvrige styremedlemmene med seg. Når det gjelder det enkelte styremedlems rett til å kreve at det iverksettes undersøkelser, må dette forstås med den begrensning at styreflertallet må kunne «avslå krav om å iverksette undersøkelser hvis det forhold som ønskes undersøkt er åpenbart uten interesse for styrevervet eller hvis kostnadene som er forbundet med undersøkelsene vil stå i et klart misforhold til betydningen av de forhold som kan tenkes avdekket», jf. NOU 1996: 3 *Ny aksjelovgivning* kapittel 13.5.2 spesialmerknaden til § 5-4 om forståelsen av den tilsvarende bestemmelsen i aksjeloven.

Til § 33 Styrets tilsynsansvar

Bestemmelsen gjelder styrets plikt til å føre tilsyn med den daglige ledelsen av stiftelsen. Bestemmelsen har ingen direkte parallell i gjeldende lov, men innebærer en lovfesting og presisering av styrets plikt til å føre tilsyn med den daglige ledelsen av selskapets virksomhet. Bestemmelsen har forbilde i tilsvarende bestemmelse i aksjeloven § 6-13 første og andre ledd. Om bestemmelsen vises også til kapittel 13.2.4 i de alminnelige motivene.

Utvalget vil også i tilknytning til denne bestemmelsen understreke at det nærmere innholdet av tilsynsplikten vil variere med hva slags stiftelse det konkret gjelder. I større stiftelser med virksomhet av et betydelig omfang, vil tilsynet med daglig leder være en viktig del av styrets arbeid.

Bestemmelsen har også betydning i stiftelser uten daglig leder, men der styremedlemmene selv har fordelt de løpende oppgavene seg imellom. Også her har det samlede styret et overordnet tilsynsansvar med at oppgavene blir utført på en forsvarlig måte.

Andre ledd presiserer at styret som et ledd i tilsynet med daglig leder, kan fastsette instruks for denne.

Til § 34 Datterselskapers opplysningsplikt

Bestemmelsen har betydning for stiftelser som har datterselskaper, det vil si eier aksjeselskap som stiftelsen har bestemmende innflytelse over slik som bestemt i § 6 andre ledd. Det er ingen tilsvarende bestemmelse i gjeldende lov. Bestemmelsen pålegger datterselskapenes styre en plikt til å gi morstiftelsen opplysninger som er nødvendige for å kunne vurdere morstiftelsens og konsernets stilling og resultat. Om bakgrunnen for bestemmelsen, se kapittel 13.2.4 i de alminnelige motivene. Bestemmelsen har et forbilde i aksjeloven § 6-16 første ledd.

Til § 35 Varamedlemmer og observatører

Bestemmelsen gjelder varamedlemmer og observatører til stiftelsens styre, og viderefører gjeldende lov § 27 sjette ledd. Med observatører siktes det til observatører som er valgt av de ansatte etter reglene i §§ 25 og 26.

Til § 36 Styrets saksbehandling

Bestemmelsen gjelder styrets saksbehandling, og viderefører gjeldende lov § 31 andre, tredje og fjerde ledd.

Til § 37 Krav om styrebehandling mv.

Bestemmelsen viderefører gjeldende lov § 31 første ledd første og andre punktum.

Til § 38 Forberedelse av saker

Bestemmelsen gjelder forberedelse av styresaker, og har ikke direkte parallell i gjeldende lov.

Bestemmelsen gir imidlertid uttrykk for alminnelige prinsipper for forberedelse av styresaker, og representerer derfor neppe noe nytt. Utvalget mener det vil være til nytte for stiftelsene å lovfeste prinsippene for en forsvarlig forberedelse av styresaker.

Første ledd pålegger daglig leder å forberede styrebehandlingen. Det framgår av bestemmelsen at dette skal skje i samråd med styrelederen.

Andre ledd første punktum må ses i sammenheng med første ledd, og pålegger daglig leder i samråd med styrets leder å sørge for at styret har et tilfredsstillende behandlingsgrunnlag for de sakene som skal behandles. Det nærmere innholdet av kravet til saksforberedelse må avhenge av sakens karakter, og hvor godt styremedlemmene kjenner saken på forhånd. Det følger også av andre ledd første punktum at beslutningsgrunnlaget normalt må legges fram for styremedlemmene på forhånd, slik at disse får rimelig tid til å sette seg inn i saken.

Andre ledd andre punktum presiserer plikten til å sørge for at også varamedlemmer så langt mulig får tilsendt behandlingsgrunnlaget for de sakene der han eller hun skal delta i rimelig tid før styrebehandlingen. Når et varamedlem møter for et fraværende eller inhabilt styremedlem, fungerer varamedlemmet som et fullverdig styremedlem og skal ha det samme behandlingsgrunnlaget som de øvrige styremedlemmene. Dette kan også bety at sakspapirer fra tidligere styrebehandlinger av samme eller nærliggende sak, må sendes ut til møtende varamedlem.

Til § 39 Varsel om styrebehandling

Bestemmelsen gjelder varsel om styrebehandling, og viderefører gjeldende lov § 31 første ledd tredje punktum.

Til § 40 Styreinstruks

Bestemmelsen gjelder fastsetting av styreinstruks med nærmere bestemmelser om styrets eget arbeid og saksbehandling. Gjeldende lov har ingen tilsvarende bestemmelser, men det følger likevel av alminnelige regler om styrearbeidet at styrets flertall kan fastsette styreinstruks for sitt interne arbeid. Utvalget mener det kan være hensiktsmessig at dette framgår direkte av loven, og at loven også gir veiledning om det typiske innholdet av instruks.

Bestemmelsen har et visst forbilde i regelen om styreinstruks i aksjeloven § 6-23.

Etter *første ledd* er lovens utgangspunkt at det er opp til styret selv å avgjøre om det skal fastsettes styreinstruks. I dette ligger at styret, eventuelt styrets flertall, fastsetter instruks, og kan når som helst endre instruks eller fravike denne i enkelttilfeller.

Utvalget ser det slik at det først og fremst er i større stiftelser det kan være aktuelt å fastsette styreinstruks, men det kan selvsagt også fastsettes slik instruks i mindre stiftelser dersom styret selv mener det er hensiktsmessig.

Det følger av *første ledd andre punktum* at en tredjedel av styrets medlemmer kan kreve at det utarbeides styreinstruks. Det nærmere innholdet av instruks fastsettes i så tilfelle av styrets flertall.

Andre ledd gir veiledning om det typiske innholdet av styreinstruks, og kan tjene som et utgangspunkt for hva som bør være regulert i en styreinstruks. Bestemmelsen er utformet som en «kan»-regel. Det er altså opp til styrets flertall å bestemme det nærmere innholdet av instruks.

Til § 41 Vedtaksførhet

Bestemmelsen gjelder vedtaksførhet for styret, og viderefører gjeldende lov § 32.

Til § 42 Flertallskrav

Bestemmelsen gjelder hvilket flertall som kreves for styrets beslutninger. Bestemmelsen viderefører gjeldende lov § 33.

Til § 43 Styreprotokoll

Bestemmelsen gjelder føring av protokoll over styrebehandlingen, og det nærmere innholdet av denne protokollen. Bestemmelsen avløser gjeldende lov § 31 femte ledd. Utvalget har fått innspill som tyder på at det kan være nyttig å gi mer veiledning om protokollasjonen enn det gjeldende lov gir. Utvalget har derfor utvidet bestemmelsen noe etter mønster av aksjeloven § 6-29.

Det som er bestemt om protokollens innhold er minimumsbestemmelser som gir uttrykk for de lovbestemte minimumskravene til innholdet av styreprotokollen. Bestemmelsen er ikke til hinder for at protokollen gjøres mer utfyllende, for eksempel at det tas inn en begrunnelse for styrevedtakene.

I *tredje ledd* er ordet underskrive byttet ut med signere. Dette for å gjøre bestemmelsen teknologinøytral.

II Daglig leder

Til § 44 Daglig leder

Bestemmelsen gjelder daglig leder, og avløser gjeldende lov § 34. Til forskjell fra bestemmelsen i gjeldende lov, foreslår utvalget at det i alle stiftelser skal være frivillig å ha daglig leder. Om dette vises til de alminnelige motivene kapittel 13.2.6.

Til § 45 Daglig leders myndighet og ansvar

Bestemmelsen gjelder daglig leders myndighet og ansvar, og viderefører gjeldende lov § 35.

Som ledd i den daglige ledelsen har daglig leder et ansvar for å ivareta stiftelsens formål innenfor rammen av vedtektene og styrevedtak om dette. I denne sammenheng vil daglig leder også ha et ansvar for å følge opp utdelinger fra stiftelsen, og se til at disse brukes i samsvar med formålet og forutsetningene for styrets vedtak.

III Representasjon utad

Til § 46 Representasjon utad

Bestemmelsen gjelder styrets myndighet til å representere stiftelsen utad, og viderefører gjeldende lov § 38 første og andre ledd.

Bestemmelsen innebærer at det i stiftelser, i motsetning til for eksempel i aksjeselskaper, ikke kan vedtektsfestes regler om representasjon utad. Der det er vedtektsfestet bestemmelser om representasjon utad vil disse bestemmelsene bare være veiledende. Myndigheten til å tildele representasjonsfullmakt ligger fullt og helt til styret.

Til § 47 Daglig leders representasjon utad

Bestemmelsen gjelder daglig leders rett til å representere stiftelsen utad i saker som hører under den daglige ledelsen, og viderefører gjeldende lov § 38 tredje ledd.

Til § 48 Overskridelse av representasjonsrett

Bestemmelsen gjelder virkningene av at noen med representasjonsrett etter §§ 46 og 47 overtrer sin interne myndighet. Bestemmelsen viderefører gjeldende lov § 39.

IV Andre organer

Til § 49 Vedtektsbestemmelser om at stiftelsen skal ha andre organer enn styre og daglig leder

Bestemmelsen regulerer adgangen til å fastsette i vedtektene at stiftelsen skal ha andre organer enn styre og daglig leder. Bestemmelsen viderefører med enkelte presiseringer gjeldende lov § 36.

Første ledd viderefører gjeldende lov § 36 første ledd.

Andre ledd gir, som etter gjeldende lov, en uttømmende regulering av hva slags myndighet som kan legges til vedtektsfestede organer, jf. tredje ledd.

Andre ledd bokstav a åpner for at organet kan gis myndighet til å velge styremedlemmer og til å avsette styremedlemmene når vilkårene i § 29 andre ledd er til stede. På bakgrunn av innspill som utvalget har fått, vil utvalget nevne at når et vedtektsfestet organ i vedtektene har fått myndighet til å oppnevne styremedlemmer, må slik vedtektsbestemmelse vanligvis forstås slik at organet også har myndighet til å avsette styremedlemmer det har oppnevnt når vilkårene i § 29 andre ledd er oppfylt, selv om dette ikke er sagt uttrykkelig i vedtektsbestemmelsen. Utvalget ser det ikke som nødvendig å innta en slik tolkningsregel i lovteksten.

Etter gjeldende lov § 36 andre ledd bokstav g kan organet gis myndighet til å beslutte omdanning av stiftelsen etter forslag fra styret. På bakgrunn av utvalgets forslag om å legge lovens omdanningsmyndighet til styret, jf. § 67 første ledd og alminnelige motiver kapittel 16.2.2, foreslår utvalget å endre gjeldende § 36 andre ledd bokstav g slik at den myndigheten som kan legges til organet i omdanningssaker, er å godkjenne styrets omdanningsvedtak, jf. utkastet § 49 andre ledd bokstav f. Etter utkastet er adgangen til å legge godkjenningsmyndighet i omdanningssaker til et vedtektsfestet organ, begrenset til saker som omfattes av utkastet § 68. Det vil si vedtak som gjelder stiftelsens formål, bestemmelser som det må antas at oppretteren ved opprettelsen av stiftelsen la vesentlig vekt på, og oppheving, sammenlåing og deling, jf. utkastet § 68. Dette betyr at i omdanningssaker som faller utenfor § 68, det vil si typisk administrative saker, kan styrets omdanningsvedtak ikke gjøres betinget av at det godkjennes av et vedtektsfestet organ.

Tredje og fjerde ledd viderefører gjeldende lov § 36 tredje og fjerde ledd.

Femte ledd avløser gjeldende lov § 36 femte ledd. Utvalget har fått innspill om at det er behov for å lovfeste saksbehandlingsregler mv. for ved-

tektsfestede organer som nevnt i § 49. Femte ledd er derfor utvidet med en rekke flere henvisninger enn gjeldende lov. Dessuten er det i utkastet vist til § 31 andre ledd, som gir Stiftelsestilsynet hjemmel til å avsette styremedlemmer.

V Felles bestemmelser

Til § 50 Misbruk av posisjon i stiftelsen

Bestemmelsen gir uttrykk for et generelt prinsipp om at styremedlemmer, daglig leder og medlemmer av et vedtektsfestet organ som nevnt i § 49, ikke må misbruke sin posisjon i stiftelsen eller foreta seg noe som er egnet til å gi medlemmet selv eller andre en urimelig fordel på stiftelsens bekostning. Dette betyr at styret mv. har en plikt til å søke å ivareta stiftelsens interesser på en lojal måte. Bestemmelsen er ny i forhold til gjeldende lov, men går ikke lengre enn det som følger av et grunnleggende uskrevet prinsipp om styremedlemmers, andre tillitsvalgte og daglig leders lojalitetsplikt.

Om bestemmelsen vises ellers til de alminnelige motivene kapittel 13.2.7.

Til § 51 Avtaler med styremedlemmer mv.

Bestemmelsen setter opp saksbehandlingsregler for avtaler mellom et styremedlem mv. og stiftelsen. Gjeldende lov har ingen tilsvarende bestemmelse. Om bestemmelsen vises til de alminnelige motivene kapittel 13.2.8.

Det følger av *første ledd* at avtaler som omfattes av bestemmelsen skal settes opp skriftlig, eventuelt som et elektronisk dokument, og behandles av styret for å være bindende for stiftelsen. Kravet om styrebehandling gjelder selv om avtalen ellers måtte høre under den daglige ledelsen slik at den kunne vært inngått av daglig leder. Kravet om at avtalen skal settes opp skriftlig eller som et elektronisk dokument, og at avtalen skal vedlegges styreprotokollen vil bidra til at det skapes notoritet over slike avtaler, og at avtalen kan etterspores dersom det i ettertid blir spørsmål om inngåelsen av avtalen og det nærmere innholdet av denne. Det framgår av *første ledd tredje punktum* at styret skal avgi en erklæring om at «det er rimelig samsvare mellom stiftelsens og avtalemotpartens ytelser». Styrets erklæring vil sikre at styremedlemmene forvisser seg om at avtalen er inngått «på armlengdes avstand» slik at den ikke innebærer noen verdioverføring fra stiftelsen. I dette ligger at erklæringen må avgis på grunnlag av den virkelige verdien av stiftelsens ytelser, og ikke den regnskapsførte verdien om denne er lavere.

Andre ledd fastsetter at første ledd gjelder tilsvarende for avtaler som inngås mellom stiftelsen og nærstående til styremedlemmer mv. Hvem som er nærstående framgår av § 5.

Tredje ledd fastsetter viktige unntak fra kravet om styrebehandling mv. i første ledd. Tredje ledd unntar for det første avtaler som er av uvesentlig betydning for stiftelsen. I denne sammenheng vil det være av sentral betydning om avtalens økonomiske verdi er av uvesentlig betydning sett i sammenheng med stiftelsens samlede formue og inntekter. For det annet unntar bestemmelsen forretningsavtaler som inngår i stiftelsens vanlige virksomhet og inneholder pris og andre vilkår som er vanlige for slike avtaler. I disse tilfellene vil det være lett å kontrollere om avtalen er inngått på forretningsmessige vilkår. Bestemmelsen har først og fremst praktisk betydning for stiftelser som driver næringsvirksomhet.

Til § 52 Inhabilitet

Bestemmelsen gjelder inhabilitet for styremedlemmer, daglig leder mv., og viderefører gjeldende lov § 37.

Første og andre ledd viderefører gjeldende lov første ledd og andre ledd første punktum.

Gjeldende lov andre ledd andre punktum har en bestemmelse om at andre ledd første punktum likevel ikke er til hinder for at den som har offentlig stilling eller verv, deltar i saksbehandlingen eller avgjørelsen av spørsmål som i det vesentlige gjelder bruken av midler som stiftelsen har fått stilt til rådighet fra det offentlige. Unntaket ble tatt inn i stiftelsesloven av 1980 med følgende begrunnelse fra lovutvalget i NOU 1975: 63 *Stiftelser og omdanning* side 126:

«På den annen side bør ikke et styremedlem bli inhabilt på grunn av tilknytning til det offentlige i saker som i det vesentlige gjelder bruken av midler som er tilstått av det offentlige. De sistnevnte situasjoner er særlig praktiske i tilfelle hvor driften av en institusjon bekostes av det offentlige. Her bør eventuelle representanter for det offentlige i styret ha adgang til å arbeide for å samordne stiftelsens og det offentliges interesser.»

Bestemmelsen framstår som et snevert unntak, der spørsmålet om inhabilitet uansett alltid må avgjøres ut fra en vurdering av om det offentlige organet vedkommende styremedlem har en stilling eller verv i, har en særinteresse etter andre ledd første punktum. I de tilfeller som unntaket er

tenkt å omfatte, vil styremedlemmet være habilt dersom det kan konkluderes med at det ikke foreligger noen særinteresse for det offentlige organet. Etter utvalgets mening framstår lovfestingen av unntaket som unødvendig. Utvalget foreslår derfor å sløyfe denne bestemmelsen.

Til § 53 Godtgjørelse

Bestemmelsen gir regler om godtgjørelse til styremedlemmer, daglig leder mv., og viderefører gjeldende lov § 40.

I likhet med gjeldende lov omfatter bestemmelsen også godtgjørelse til ledende ansatte. Dette betyr at også godtgjørelse til forretningsfører kan settes ned om denne er urimelig høy. Det er utvalgets forutsetning at dette vil gjelde selv om forretningsføreroppdraget har grunnlag i en oppdragsavtale.

KAPITTEL 6 Gjennomføring av stiftelsens formål.

Utdeling og annen bruk av stiftelsens midler (§§ 54–61)

Kapittelet inneholder regler om ansvar for gjennomføringen av stiftelsens formål og om utdeling og annen bruk av stiftelsens midler. Om utvalgets generelle vurdering av disse reglene, vises til de alminnelige motivene kapittel 14.

Til § 54 Styrets ansvar for gjennomføringen av formålet

Bestemmelsen avløser gjeldende lov § 30 tredje ledd første punktum og § 19 første ledd andre punktum. Bestemmelsen presiserer styrets plikt til å sørge for at stiftelsens formål ivaretas, og at utdelinger foretas i samsvar med vedtektene.

Til § 55 Plan for gjennomføringen av formålet

Bestemmelsen er ny og pålegger styret en plikt til å fastsette en plan for gjennomføringen av stiftelsens formål. Forslaget er en konkretisering av styrets alminnelige plikt etter gjeldende lov § 30 tredje ledd første punktum og utkastet § 54 til å ivareta stiftelsens formål. Om bakgrunnen for bestemmelsen vises til de alminnelige motivene kapittel 14.2.2.

Etter *første ledd* har styret plikt til å fastsette en plan for gjennomføringen av formålet. Lovbestemmelsen fastsetter ikke nærmere krav til planens innhold og form. Bestemmelsen legger dermed opp til at planen tilpasses den enkelte stiftelses størrelse og egenart, samt hvor spesifikt formålet er beskrevet i vedtektene. Det er i det hele tatt utval-

gets forutsetning at i mindre stiftelser kan planen gjøres til et helt enkelt dokument som styret eller stiftelsens administrasjon selv bør kunne sette opp uten ekstern bistand. Kravet til plan for gjennomføringen av formålet behøver dermed ikke bety noen økonomisk belastning for stiftelsen.

Planen vil vanligvis måtte inneholde et budsjett for bruken av stiftelsens midler til formålet. Måten dette gjøres på vil imidlertid måtte variere. I pengeutdelende stiftelser kan det være naturlig at planen fastsetter en øvre ramme over de samlede utdelingene, og eventuelt størrelsen eller en ramme for de enkelte utdelingene.

I aktivitetsstiftelser vil det være naturlig at planen inneholder nærmere bestemmelser om gjennomføringen av de aktiviteter stiftelsen etter formålet skal drive, sammen med et budsjett for dette. Tilsvarende gjelder for stiftelser som har til formål å forvalte en fast eiendom eller andre realverdier, så som eldre båter. Her vil planen gi uttrykk for forvaltningen av eiendelen, så som vedlikehold og påkostninger samt eventuell utleie eller gjøre eiendommen tilgjengelig for allmennheten. Også her bør et budsjett for virksomheten være en naturlig del av planen.

I stiftelser som selv driver næringsvirksomhet, vil planen ha karakter av en virksomhetsplan for næringsvirksomheten. Dersom stiftelsen i slik sammenheng skal tilgodese særlige formål, for eksempel leie ut bolig til eldre eller til andre særlige grupper til rabattert pris vil det være naturlig å angi dette i planen.

I mange stiftelser er stiftelsens formål skjønnsmessig angitt i vedtektene slik at styret må foreta en nærmere prioritering av hva det ønsker å prioritere innenfor rammen av vedtektenes formålsbestemmelse. Det vil da være naturlig at denne prioriteringen kommer til uttrykk i planen, og legges til grunn for formålsrealiseringen i planperioden.

Bestemmelsen fastsetter ikke noe spesiell tidsramme for planen. I utgangspunktet vil det være naturlig at planen er årlig, se tredje ledd. Det er imidlertid ikke noe i veien for at planen har et lengre tidsperspektiv, og etter omstendighetene kan dette være hensiktsmessig.

Styret selv kan når som helst endre en fastsatt plan, eller fravike den i det enkelte tilfellet. Det at styret har fastsatt en plan for gjennomføringen av formålet, er derfor ikke til hinder for at styret, dersom det måtte ønske det, fraviker planen. Der styret gir daglig leder fullmakt til å vedta utdelinger, vil planen være bindende for daglig leder, jf. utkastet § 57 første ledd første punktum og merknadene til denne bestemmelsen.

Andre ledd gjelder der hvor stiftelsen skal foreta investeringer eller andre disposisjoner som kombinerer kapitalplasseringer med gjennomføringen av formålet, såkalte «formålsinvesteringer» eller «impact investments». Om slike investeringer, se kapittel 12.2.3 *Noen bemerkninger om kombinasjonen av kapitalforvaltning og formålsrealisering* og lovutkastet § 20 andre ledd. Av den samme bestemmelsen framgår det at slike disposisjoner skal vedtas av styret etter reglene for utdelinger, men slik at myndigheten kan delegeres til daglig leder etter utkastet § 57.

Når det gjelder formålsinvesteringer, vil det være naturlig at planen i det minste fastsetter rammer for hva det skal investeres i, omfanget av investeringene og eventuelt det nærmere formålet med investeringene og hvordan dette forholder seg til stiftelsens vedtektsfestede formål.

Styrets plan om såkalte formålsinvesteringer er ikke til hinder for at styret, om det måtte være aktuelt, i løpet av planperioden vedtar investeringer i formål som faller utenfor rammen av planen. Dette kan skje i form av at styret vedtar en endring av planen eller fraviker planen i det enkelte tilfellet.

Det er av betydning at styret med jevne mellomrom vurderer behovet for å endre planen. Det er derfor i *tredje ledd første punktum* foreslått en regel om at styret minst én gang i året skal behandle den fastsatte planen, og eventuelt vurdere behovet for å endre den.

I *tredje ledd andre punktum* er det foreslått at den fastsatte planen skal tas inn i eller vedlegges protokollen for styrets behandling av saken. Dette vil sikre notoritet. Det kan blant annet kan være av betydning dersom det i ettertid oppstår spørsmål om styret har fastsatt slik plan for gjennomføringen av formålet eller spørsmål knyttet til det nærmere innholdet av planen.

Utvalget har vurdert om planen også skal sendes inn til Stiftelsestilsynet, men er kommet til at dette ikke er ønskelig. Formålsrealiseringen er styrets ansvar. Skal det ha noen mening å sende planen til tilsynet, må tilsynet også, iallfall i en viss utstrekning, saksbehandle planen. Dette vil pålegge tilsynet en ny arbeidsoppgave som i seg selv ikke er ønskelig. Dersom tilsynet ikke gir noen tilbakemelding på en innsendt plan, kan dette oppfattes slik at Stiftelsestilsynet har godkjent planen. Dette kan medføre en uheldig pulverisering av styrets ansvar for gjennomføringen av formålet. En helt annen sak er at Stiftelsestilsynet som ledd i en tilsynssak kan kreve å få planen framlagt, jf. utkastet § 8 andre ledd som viderefører gjeldende lov § 7 andre ledd.

Til § 56 Utdelinger

Bestemmelsen gjelder utdelinger av stiftelsens midler.

Første punktum viderefører gjeldende lov § 19 første ledd første punktum som legger myndigheten til å vedta utdeling av stiftelsens midler til styret.

Gjeldende lov § 19 første ledd andre punktum inneholder også en bestemmelse om at utdelingene skal være i samsvar med stiftelsens formål. Den siste bestemmelsen er videreført i utkastet § 54, og er derfor ikke tatt med i bestemmelsen her.

Andre punktum er nytt, og fastsetter at utdelingene skal stå i et forsvarlig forhold til stiftelsens egenkapital. Selv om gjeldende lov ikke har noen uttrykkelig bestemmelse med slikt innhold, representerer bestemmelsen likevel neppe noe nytt fordi et slikt krav må innfortolkes i styrets alminnelige plikt til en forsvarlig forvaltning av stiftelsen.

Forsvarlighetskravet har først og fremst en side til stiftelsens formål. For oppretteren er det vanligvis en forutsetning at stiftelsen skal være en varig rettsdannelse. Dette betyr at styret har et ansvar for å opprettholde en egenkapital som setter stiftelsen i stand til over tid å gjennomføre formålet slik det var forutsatt av oppretteren. Det kan være fastsatt i stiftelsens vedtekter at grunnkapitalen, eventuelt også andre deler av egenkapitalen skal være bundet egenkapital. Da er styret allerede av denne grunn avskåret fra å bruke grunnkapitalen til utdelinger. Men selv om det ikke er slik vedtektsbestemmelse, kan kravet om at utdelingene skal stå i et forsvarlig forhold til stiftelsens egenkapital, bety at stiftelsens egenkapital bør opprettholdes, og eventuelt få tillagt en viss andel av det årlige overskuddet.

Vurderingen kan bli en annen der forutsetningen er at stiftelsen skal ha en begrenset tidshorison. Situasjonen kan for eksempel være at stiftelsen er opprettet for å finansiere et bestemt prosjekt, og så avvikles når prosjektet er gjennomført. I slike tilfeller vil kravet om at utdelingene skal stå i et forsvarlig forhold til stiftelsens egenkapital ikke være til hinder for at grunnkapitalen og egenkapitalen for øvrig brukes til formålet og dermed reduseres fram mot stiftelsens endelige opphør. Selv om dette ikke er uttrykkelig sagt i vedtektene, kan en fornuftig gjennomføring av formålet tilsi at ikke bare avkastningen, men også egenkapitalen brukes til formålet. Bruken av egenkapitalen til utdelinger må imidlertid ikke i realiteten ha karakter av en styrt avvikling av stif-

telsen som har karakter av en illojal omgåelse av lovens regler om oppheving og avvikling. Dersom dette er formålet, må styret gå veien om å treffe vedtak om oppheving og avvikling etter reglene om dette i kapittel 8 avsnitt II.

I stiftelser som driver næringsvirksomhet og andre stiftelser med gjeldsforpliktelser, har kravet om at utdelinger skal stå i et forsvarlig forhold til egenkapitalen en side til stiftelsens kreditorer. Styret har et ansvar for at det ikke foretas utdelinger som kan forringe kreditorenes dekningsmulighet.

Til § 57 Fullmakt til å foreta utdelinger

Bestemmelsen gir styret fullmakt til å gi daglig leder myndighet til å foreta utdelinger. Bestemmelsen er ny i forhold til gjeldende lov der § 19 første ledd avskjærer slik delegasjon.

Første ledd første punktum gir styret hjemmel til å gi daglig leder fullmakt til å vedta utdelinger. Det framgår av bestemmelsen at de utdelingene daglig leder foretar med grunnlag i fullmakten skal være i samsvar med styrets plan for gjennomføringen av formålet. Denne planen som styret plikter å utarbeide etter utkastet § 55 fastsetter dermed en ramme for daglig leders fullmakt. Utdelinger som vedtas av daglig leder må selvsagt være i samsvar med formålet. Utvalget ser det som unødvendig å si dette uttrykkelig i loven. Dette følger dessuten av at styrets plan for gjennomføringen av formålet må ligge innenfor vedtektenes formålsbestemmelse.

Det følger av bestemmelsen at delegasjonsadgangen forutsetter at stiftelsen har en daglig leder, jf. utkastet §§ 44–45. Dette betyr at dersom stiftelsen ikke har daglig leder, kan styret ikke delegere utdelingsmyndigheten, men må utøve denne selv. Med dette er delegasjonsadgangen begrenset til stiftelser med en ordnet administrativ ledelse. Vanligvis vil dette være stiftelser av en viss størrelse der det foreligger et reelt behov for å kunne delegere utdelingsmyndigheten.

I stiftelser som ikke har daglig leder, kan styret overlate til enkelte styremedlemmer eller til administrative hjelpere å forberede utdelingsaker. Utdelingene må imidlertid behandles og avgjøres av det samlede styret.

Første ledd andre punktum fastsetter en begrensning i delegasjonsadgangen som svarer til den alminnelige avgrensningen av daglig leders myndighet etter gjeldende lov § 35 første ledd andre punktum og utkastet § 45 første ledd andre punktum. Hva som er av uvanlig art eller stor betydning må vurderes konkret for den enkelte

stiftelse. I en alminnelig pengeutdelende stiftelse, vil en utdeling av annet enn penger vanligvis være av uvanlig art. Hvorvidt en utdeling er av stor betydning må blant annet vurderes mot stiftelsens egenkapital og formål. Begrensningen i første ledd andre punktum gjelder uavhengig av om dette er uttrykkelig sagt i det enkelte delegasjonsvedtak eller instruks for bruken av fullmakten.

Første ledd tredje punktum pålegger styret å fastsette en nærmere instruks for daglig leders bruk av fullmakten. Utover det som er fastsatt i første ledd fjerde punktum, kan instruksen for eksempel presisere formål daglig leder skal tilgodese ved utdelinger, om formålsrealiseringen skal baseres på innkomne søknader, eller om daglig leder aktivt skal gå ut for å finne prosjekter som kan være ønskelig å støtte, om saksbehandlingen ved utdelinger og en nærmere avgrensning av hvilke utdelinger som skal legges fram for og vedtas av styret.

Første ledd fjerde punktum fastsetter tre spørsmål som fullmakten alltid skal regulere.

Etter *nummer 1* skal instruksen fastsette hvor lang tid fullmakten skal gjelde for. I dette ligger at fullmakten ikke kan gjøres tidsubegrenset.

Det følger av nummer 1 andre punktum at fullmakten ikke kan vare for mer enn ett år av gangen. Bakgrunnen for denne bestemmelsen er at loven bør pålegge styret å ta opp fullmakten til vurdering med jevne mellomrom, og eventuelt justere den. Det ville være naturlig at styret foretar en slik vurdering i tilknytning til at det gjennomgår daglig leders årlige redegjørelse for bruk av fullmakten, jf. andre ledd og den årlige gjennomgangen av styrets plan for gjennomføringen av formålet, jf. utkastet § 55 tredje ledd.

Nummer 2 fastsetter at fullmakten skal fastsette en total øvre ramme for de årlige utdelingene daglig leder kan foreta med grunnlag i fullmakten. Denne rammen kan tilsvare en øvre ramme som er fastsatt i styrets plan for gjennomføringen av formålet, jf. utkastet § 55, men kan også ligge på et lavere nivå. Rammen kan også deles opp på ulike formål dersom styret ønsker å sikre seg at stiftelsen tilgodeser ulike formål innenfor rammen av vedtektenes formålsbestemmelse.

Nummer 3 fastsetter at instruksen skal fastsette verdien av den enkelte utdeling eller en øvre ramme for den enkelte utdeling. I det siste tilfellet blir det opp til daglig leder å fastsette størrelsen på den enkelte utdeling innenfor styrets ramme. Selv om det ikke er uttrykkelig sagt, kan styret også sette en nedre grense for utdelingene, eventuelt også gi nærmere retningslinjer for størrelsen på de enkelte utdelingene. I dette at styret kan

fastsette en ramme for de utdelingene daglig leder kan foreta, ligger også at fullmakten kan gi daglig leder myndighet til å tilgodese et bestemt prosjekt innenfor en gitt øvre ramme, men slik at daglig leder har myndighet til å foreta en passende fordeling av utdelingene innenfor denne rammen, for eksempel i takt med framdriften for det prosjektet stiftelsen har vedtatt å støtte.

Andre ledd pålegger daglig leder minst én gang i året å gi styret en redegjørelse for bruken av fullmakten. Utvalget mener at en slik redegjørelse er viktig av hensyn til styrets overordnede ansvar for utdelingene, og for å kunne etterse at daglig leders bruk av fullmakten er holdt innenfor vedtektenes formålsbestemmelse, styrets plan for gjennomføringen av formålet og styrets instruks for bruken av fullmakten. Som nevnt over kan bestemmelsen ses i sammenheng med første ledd fjerde punktum nr. 1 om fullmaktenes varighet og styrets årlige behandling av sin egen plan for gjennomføringen av formålet.

Til § 58 Fullmakt til å avslå søknader om utdeling

Bestemmelsen gir styret fullmakt til å gi daglig leder myndighet til avslå søknader om utdeling. Bestemmelsen er ny, men så vidt utvalget forstår er det imidlertid en viss praksis for at daglig leder gis slik myndighet.

Første ledd første punktum fastsetter foruten en delegasjonsadgang til daglig leder, også begrensninger i denne delegasjonsadgangen. Det framgår at daglig leder kan gis fullmakt til å avslå søknad om utdeling som faller utenfor stiftelsens formål eller styrets plan for gjennomføringen av formålet. Dessuten kan daglig leder gis fullmakt til å avslå søknader der det av andre grunner er klart at søknaden ikke kan etterkommes. Det kan for eksempel være at søknaden framstår som useriøs, søknaden er så mangelfullt begrunnet at det ikke er mulig å foreta en realitetsvurdering av den eller at beløpet det søkes om sprenger rammen for det stiftelsen rimeligvis kan etterkomme innenfor rammen av stiftelsens egenkapital eller budsjett. Styret skal i instruks etter *andre ledd* fastsette nærmere regler og sette rammer for bruken av fullmakten til å avslå søknader.

Der daglig leder også gis fullmakt til å foreta utdelinger, jf. utkastet § 57, vil fullmakt til å avslå søknad om utdeling naturlig måtte ses i sammenheng med og behandles som en felles sak. Det vil i slike tilfeller være naturlig å fastsette nærmere regler for bruk av fullmakten til å foreta utdelinger og til å avslå slike i en felles instruks. Lovutkastet er imidlertid ikke til hinder for at styret vel-

ger å selv vedta alle utdelinger, men finner det hensiktsmessig å overlate til daglig leder å avslå søknader innenfor rammen av § 58.

Tredje ledd fastsetter at daglig leder minst én gang i året skal gi styret en redegjørelse for bruken av fullmakten til å avslå søknader. Redegjørelsen vil gi styret et grunnlag for å vurdere avslagene, medregnet om daglig leder har brukt fullmakten til å avslå søknader som styret mener burde vært realitetsbehandlet av styret selv.

Til § 59 Forbud mot utdelinger til oppretteren mv.

Bestemmelsen viderefører utdelingsforbud i gjeldende lov § 19 andre ledd, likevel slik at det er foretatt enkelte endringer som omtales nærmere nedenfor.

Første ledd bokstav a og bokstav c viderefører forbudet mot utdeling til oppretterens nærstående etter utkastet § 5 bokstav a, eller til selskap der noen av disse hver for seg eller til sammen har slik bestemmende innflytelse som nevnt i utkastet § 6.

I *bokstav b* er forbudet utvidet til også å gjelde den som har skutt inn grunnkapitalen i stiftelsen eller til dennes nærstående etter § 5 bokstav a. Formålet med § 59 er i likhet med gjeldende lov § 19 andre ledd å støtte opp under stiftelsens selvstendighet. Det skal være en realitet for den som har skutt inn grunnkapitalen at midlene er mottatt av stiftelsen. Utvalget mener derfor at også den som har skutt inn grunnkapitalen, bør være avskåret fra å motta utdelinger fra stiftelsen, og foreslår en regel om dette i første ledd bokstav b. Bestemmelsen har selvstendig betydning der det er en annen enn oppretteren som har skutt inn grunnkapitalen.

Utvalget har vurdert om også den som har tilført stiftelsen annen form for egenkapital enn grunnkapital bør omfattes av forbudet, men er kommet til at dette vil føre for langt og vil være vanskelig å praktisere. Det vil føre for langt å ramme den som etter at stiftelsen er opprettet, tilfører stiftelsen et mindre kapitalbeløp. Dessuten kan det være vanskelig å skaffe seg slik oversikt over alle som skyter til egenkapital slik at et forbud i denne retning lar seg håndheve. Utvalget vil likevel ikke se bort fra at rene omgåelser kan rammes etter den foreslåtte bestemmelsen, så som der hvor grunnkapitalen ved opprettelsen av stiftelsen settes kunstig lav, og det reelle kapitalgrunnlaget for stiftelsens virksomhet tilføres av en annen. Slike tilfeller kan etter omstendighetene bli sett på som en illojal omgåelse av forbudet i bokstav b, eventuelt kan en utdeling til den som

har tilført stiftelsen et vesentlig kapitalbeløp bli rammet av det alminnelige selvstendighetskravet.

Andre ledd viderefører med enkelte endringer Stiftelsestilsynets dispensasjonshjemmel etter gjeldende lov § 19 andre ledd andre punktum.

I samsvar med bestemmelsen i gjeldende lov er dispensasjonshjemmelen begrenset til der hvor det foreligger særlige grunner. I forarbeidene til den gjeldende loven er det forutsatt at bestemmelsen skal være en snever unntaksregel, se NOU 1998: 7 *Om stiftelser* kapittel 18 spesialmotiver til utkastet § 3-9 som er gjengitt i Ot.prp. nr. 15 (2000–2001) kapittel 15 i spesialmerknadene til § 19. Med grunnlag i dette har Stiftelsestilsynet i praksis vært noe forsiktig med å bruke unntakshjemmelen. Utvalget ser ikke bort fra at det kan ha vært saker der det er nektet dispensasjon i tilfeller der utdelingen, selv om den rammes av forbudets ordlyd, likevel framstår som fullt ut lojal overfor selvstendighetskriteriet og stiftelsens formål. Utvalget viser i denne forbindelse til det som er sagt om bruken av dispensasjonshjemmelen i NOU 1998: 7 *Om stiftelser* kapittel 18 spesialmotiver til utkastet § 3-9 som er gjengitt i Ot.prp. nr. 15 (2000–2001) *Om lov om stiftelser* kapittel 15 i spesialmerknadene til § 19 der utvalget etter å ha pekt på at dispensasjonshjemmelen er ment som en snever unntaksregel, uttaler:

«Dette er ment som en snever unntaksregel. Formålet er å unngå at ideelle organisasjoner o.l. som, eventuelt sammen med andre slike organisasjoner, oppretter en stiftelse til et formål som organisasjonen ivaretar, skal være forhindret fra å motta utdelinger fra stiftelsen. Et annet tilfelle som kan omfattes er f.eks. hvor en person har avgitt formuesverdi til en stiftelse som har til formål å legge forholdene til rette for personer med en bestemt sykdom, og hvor denne senere får samme sykdom. I disse tilfellene er det ikke en så nær identifikasjon mellom oppretteren og formålet som hovedregelen ellers tilsikter å motvirke følgene av.»

Dette utvalget vil særlig understreke det som her er sagt om tilfeller der det ikke er «så nær identifikasjon mellom oppretteren og formålet som hovedregelen ellers tilsier å motvirke følgene av», og mener dette bør tillegges vekt ved vurderingen av om en dispensasjonssøknad skal etterkommes. Utvalget peker på den muligheten Stiftelsestilsynet er gitt i utkastet *andre ledd tredje punktum* til å sette nærmere vilkår for en dispensasjon. Med grunnlag i denne bestemmelsen kan Stiftelsestilsynet sikre seg at en dispensasjon

ikke brukes til illojal omgåelse av formålet med hovedregelen, men sikre seg at den utdelingen dispensasjonen gjelder brukes til et nærmere angitt formål som er lojalt mot stiftelsens selvstendighet og formål.

Den gjeldende dispensasjonshjemmelen er forstått slik at det bare kan gis dispensasjon for enkeltstående, konkrete utdelinger. Dette ivaretar ofte ikke den forutberegneligheten de aktuelle stiftelsene trenger, og begrenser derfor den praktiske betydningen av et dispensasjonsvedtak. Utvalget foreslår på denne bakgrunn i *andre ledd andre punktum* at en dispensasjon også kan gjelde for fremtidige utdelinger til en bestemt angitt mottaker. Dette betyr at et dispensasjonsvedtak kan gi stiftelsen den nødvendige forutberegnelighet for fremtidige utdelinger, og kan legge opp en plan for dette uten at det skal være nødvendig å sende inn en ny søknad for hver enkelt utdeling.

Til § 60 Ulovlige utdelinger

Bestemmelsen gjelder ulovlige utdelinger, og viderefører gjeldende lov § 19 tredje ledd, likevel slik at utvalget i utkastet har innarbeidet innholdet av henvisningen i gjeldende lov til aksjeloven § 3-7 første ledd andre punktum og andre ledd. Utvalget mener dette vil gjøre det lettere å bruke bestemmelsen i praksis.

Til § 61 Lån og sikkerhet

Bestemmelsen viderefører, med ett enkelt unntak, forbudet mot å yte lån til eller stille sikkerhet for oppretteren og andre med tilknytning til stiftelsen i gjeldende lov § 20.

Første ledd bokstav a og bokstav c viderefører i noe endret form forbudet i gjeldende lov § 20 første ledd mot at oppretteren, oppretterens nærstående, styremedlem, observatør, personer med verv i et vedtektsfestet organ og daglig leder har lån i stiftelsen og at stiftelsen stiller sikkerhet til fordel for disse.

Første ledd bokstav b er ny, og utvider låneforbudet mv. til også å omfatte den som har skutt inn grunnkapital og nærstående til disse etter § 5 bokstav a, det vil si oppretterens ektefelle og en person som denne bor sammen med i ekteskaps- eller partnerskapsliknende forhold. Utvalgets begrunnelse for denne utvidelsen av forbudet, er den samme som for den tilsvarende utvidelsen av utdelingsforbudet i utkastet § 59 første ledd bokstav b. Det vises derfor til begrunnelsen ovenfor i spesialmerknaden til § 59.

KAPITTEL 7 Revisor (§§ 62–63)

Til § 62 Valg av revisor mv.

Bestemmelsen gjelder valg av revisor, og avløser gjeldende lov § 43.

I første ledd er det gjort en endring. I gjeldende lov er det «den eller de personer eller organer som etter vedtektene velger eller oppnevner styrets medlemmer» som også skal oppnevne stiftelsens revisor med mindre vedtektene sier noe annet. Etter utvalgets vurdering er oppnevning av revisor en oppgave som naturlig hører inn under styrets oppgaver. Utvalget foreslår derfor å endre regelen slik at det er styret som oppnevner revisor med mindre noe annet er sagt i vedtektene. På denne måten har loven en forutsigbar og lett praktiserbar hovedregel samtidig som oppretter gjennom vedtektene kan velge å legge denne kompetansen til noen andre.

Gjeldende lov § 43 andre ledd første punktum gir Stiftelsestilsynet hjemmel til å frata en revisor oppdraget på visse vilkår. Bestemmelsen kan reise tvil om hvorvidt det foreligger overlappende kompetanse mellom Stiftelsestilsynet og Finanstilsynet. Etter utvalgets mening er dette uheldig, og bestemmelsen er foreslått fjernet. For utvalgets vurderinger vises til de alminnelige motivene kapittel 17.3.2.

Andre ledd regulerer Stiftelsestilsynets adgang til å oppnevne revisor for en stiftelse dersom den som har myndigheten til å velge revisor unnlater å gjøre dette, eller velger en revisor som ikke fyller vilkårene for å være revisor for stiftelsen. Bestemmelsen avløser gjeldende lov § 43 andre ledd andre punktum.

Tredje ledd regulerer hvilke stiftelser som kan ha kommune- og fylkesrevisor, og bestemmelsen avløser gjeldende lov § 43 tredje ledd.

Til § 63 Revisors plikter

Bestemmelsen viderefører, med enkelte justeringer, gjeldende lov § 44 om revisors plikter.

Første ledd andre punktum pålegger revisor å sende kopi av nummererte revisorbrev til Stiftelsestilsynet. Bestemmelsen har vist seg å skape noe usikkerhet om også en revisor til finans- eller sparebankstiftelse er underlagt plikten til å sende slike revisorbrev til Stiftelsestilsynet. Da Stiftelsestilsynet ikke er tillagt noen tilsynsmyndighet med finans- og sparebankstiftelsene, framstår en slik plikt som unaturlig og uten hensikt. Ut fra den usikkerhet som har oppstått i praksis, finner utvalget det riktig å presisere dette i lovteksten. Utvalget legger til grunn at revisorbrev er en del av den

generelle tilsynsordningen med finans- og sparebankstiftelser og at det derfor er naturlig at nummererte brev til slike stiftelser skal sendes i kopi til Finanstilsynet som rette tilsynsmyndighet. En lovregulering av dette hører hjemme i finansforetaksloven, og faller utenfor dette lovutvalgets mandat.

Andre og tredje ledd viderefører gjeldende lov § 44 andre og tredje ledd.

KAPITTEL 8 Omdanning. Endring av vedtektene mv. (§§ 64–85)

I Alminnelige regler

Til § 64 Omdanning

Bestemmelsen gir en definisjon av hva som menes med omdanning, og inneholder en oversikt over hva et vedtak om omdanning kan gå ut på.

Første ledd gir en definisjon av omdanning, og viderefører gjeldende lov § 45 første ledd.

Andre ledd gir en oppregning av de mest praktiske eksemplene på hva et omdanningsvedtak kan gå ut på. Bestemmelsen viderefører i all hovedsak gjeldende lov § 45 andre ledd.

I *andre ledd bokstav b* har utvalget sløffet begrensningen «stiftelser med i det vesentlige likeartet formål» i gjeldende lov § 45 andre ledd bokstav b om sammenslåing av stiftelser som et omdanningsalternativ. Om bakgrunnen for dette, vises til de alminnelige motivene kapittel 16.2.6.

I utvalgets utkast er gjeldende lov § 45 andre ledd bokstav d om frigivelse av båndlagt eiendom som tilhører stiftelsen, ikke videreført. Alternativet omfatter blant annet en omdanning som tillater salg eller pantsettelse av fast eiendom som er båndlagt av oppretteren. En situasjon hvor dette kan være aktuelt, er hvor den båndlagte eiendommen er en fast eiendom som stiftelsen ikke har midler til å vedlikeholde og/eller til å ombygge slik at den kan tjene til å gjennomføre formålet. I slike tilfeller kan det være aktuelt å tillate salg, vanligvis under forutsetning av at salgssummen brukes til formålet eller til et beslektet formål, jf. Knudsen: *Stiftelsesloven med kommentarer* (1997) side 129.

Utvalget ser det slik at den omdanningssituasjonen som gjeldende lov § 45 andre ledd bokstav d omfatter, dekkes av innledningen til andre ledd om endring eller oppheving av enkeltbestemmelser, eventuelt utkastet § 85 om det gjelder formuesverdier som er tilført stiftelsen etter opprettelsen, og som er båndlagt av andre enn oppretteren. Utvalget har av denne grunn ikke videreført gjeldende lov § 45 andre ledd bokstav d.

Utvalget har heller ikke videreført gjeldende lov § 45 tredje ledd om forhøyelse og nedsetting av grunnkapitalen og vedtektsendringer som er nødvendig for å bringe vedtektene i samsvar med de krav som gjelder for næringsdrivende stiftelser. Grunnen til det er at grunnkapitalen etter utvalgets forslag vil være fastsatt én gang for alle, se utkastet § 18 og at den særlige kategorien «næringsdrivende stiftelser» ikke er videreført av utvalget, se alminnelige motiver kapittel 9.

Til § 65 Vilkår for omdanning

Paragrafen gjelder vilkårene for omdanning, og er innholdsmessig en videreføring av gjeldende lov § 46. Det vises til de alminnelige motivene kapittel 16.2.3.

Som nevnt i de alminnelige motivene kapittel 16.2.3 foreslår utvalget en noe annen redigering av bestemmelsen som har til formål å gjøre det lettere å lese den uten at det tar sikte på noen innholdsmessig endring.

Første ledd viderefører gjeldende lov § 46 første ledd, men det foreslås at bestemmelsen utformes på en noe annen måte.

Utvalget foreslår å sløyfe presiseringen i gjeldende lov § 46 første ledd om at omdanningen gjelder bestemmelse i vedtektene eller den rettslige disposisjonen som danner grunnlaget for stiftelsen. Dette er en presisering som er overflødig ved siden av definisjonen av omdanning i gjeldende lov § 45 første ledd, og som videreføres i utkastet § 64.

Dessuten foreslår utvalget at første ledd utformes slik at det her positivt fastsettes hvilke omdanningsvedtak de strenge omdanningsvilkårene i første ledd gjelder for. Etter gjeldende lov følger dette motsetningsvis av andre ledd i § 46. Utvalget foreslår at det i første ledd uttrykkelig framgår at bestemmelsen gjelder «Omdanning av bestemmelse som gjelder stiftelsens formål eller annen bestemmelse som det må antas at oppretteren ved opprettelsen av stiftelsen la vesentlig vekt på». I den foreslåtte formuleringen er det presisert at det er hva oppretteren har lagt vesentlig vekt på ved opprettelsen av stiftelsen som er det avgjørende.

Andre ledd viderefører gjeldende lov § 46 andre ledd, men er utformet slik at den avgrenses negativt til å omfatte omdanningsvedtak som faller utenfor første ledd. Endringen må ses i sammenheng med utvalgets forslag til utforming av første ledd.

Til § 66 Innholdet av omdanningsvedtak

Paragrafen gjelder innholdet av omdanningsvedtak, og viderefører gjeldende lov § 47 første ledd. Om bestemmelsen vises til de alminnelige motiver kapittel 16.2.4.

Om andre ledd i gjeldende lov § 47, se utkastet § 71 andre ledd bokstav a og spesialmerknadene til denne bestemmelsen.

Til § 67 Hvem kan foreta omdanning

Bestemmelsen gjelder hvem som har omdanningsmyndighet. Det vises her til utvalgets vurderinger av dette spørsmålet i alminnelige motiver kapittel 16.2.2.

Første ledd første punktum fastsetter at det er styret som har myndighet til å omdanne stiftelser. Dette er en preseptorisk regel som ikke kan fravikes i vedtektene ved at omdanningsmyndigheten her legges til andre organer i stiftelsen eller til helt utenforstående, jf. utkastet § 64 tredje ledd om omdanningsreglenes preseptoriske karakter. Som nevnt i kapittel 16.2.2 i de alminnelige motivene foreslår utvalget at forslaget om å legge omdanningsmyndigheten til styret, også skal gjelde for eldre stiftelser med vedtektsbestemmelse som gir andre omdanningsmyndighet. En overgangsbestemmelse for slike vedtektsbestemmelser er foreslått i utkastet § 94 bokstav f. Overgangsbestemmelsen er også omtalt i kapittel 16.2.2.

Selv om det i vedtektene ikke kan legges omdanningsmyndighet til andre enn styret, åpner likevel *første ledd andre punktum* for at andre enn styret kan gis myndighet til å godkjenne styrets vedtak om omdanning i saker som nevnt i utkastet § 68, det vil si omdanning som gjelder stiftelsens formål, bestemmelser som det må antas at oppretteren ved opprettelsen av stiftelsen la vesentlig vekt på og vedtak om oppheving, sammenslåing og deling. Som nevnt i kapittel 16.2.2 mener utvalget at oppretteren kan ha gode grunner for at andre utenom styret skal ha vetorett når det gjelder styrets vedtak om endring av formålet mv. Den som gis godkjenningsmyndighet kan være et annet vedtektsfestet organ, jf. utkastet § 49 andre ledd bokstav g, eller utenforstående personer eller institusjoner. Loven er således ikke til hinder for at oppretteren selv forbeholder seg rett til å godkjenne styrevedtak om formålsendringer mv.

Adgangen til å vedtektsfeste at andre skal ha myndighet til å godkjenne styrets omdanningsvedtak, gjelder ikke saker som faller utenfor § 68, så som administrative bestemmelser i vedtektene

som oppretteren ikke har lagt vesentlig vekt på. Slike endringer bør styret selv ha hånd om, og kunne endre uten krav om godkjenning verken fra andre private eller Stiftelsestilsynet.

Der styrevedtak om omdanning krever godkjenning etter vedtektsbestemmelse som nevnt i første ledd andre punktum, må slik godkjenning foreligge før saken sendes til Stiftelsestilsynet for godkjenning der. Dersom slik godkjenning mangler, skal tilsynet ikke behandle saken.

Andre ledd har sammenheng med utkastet § 68 om omdanningsvedtak som skal godkjennes av Stiftelsestilsynet. Det følger av bestemmelsen at styrets omdanningsvedtak i saker som omfattes av § 68 ikke er gyldig før vedtaket er godkjent av Stiftelsestilsynet.

Til § 68 Stiftelsestilsynets godkjenning av omdanningsvedtak

Bestemmelsen må ses i sammenheng med utkastet § 67, og angir hvilke omdanningsvedtak som skal godkjennes av Stiftelsestilsynet for å være gyldige. Om bestemmelsen vises til de alminnelige motiver kapittel 16.2.2.

Første ledd bokstav a fastsetter at omdanning som gjelder stiftelsens formål, skal godkjennes av Stiftelsestilsynet.

Etter *første ledd bokstav b* skal Stiftelsestilsynet godkjenne omdanningsvedtak som gjelder «bestemmelse som det må antas at oppretteren la vesentlig vekt på ved opprettelsen av stiftelsen». Dette vil typisk være bestemmelser som oppretteren har fastsatt om plassering av stiftelsens kapital, så som at denne skal være plassert i en bestemt fast eiendom eller i en bestemt aksjepost. Bestemmelse som oppretteren har fastsatt om at grunnkapitalen skal være bundet kapital eller at en viss del av årlig overskudd skal legges til kapitalen, vil også vanligvis måtte ses på som en bestemmelse oppretteren må antas å ha lagt vesentlig vekt på. Typiske bestemmelser som vanligvis faller inn under bokstav b er dessuten bestemmelser som oppretteren har fastsatt om hvem som skal ha myndighet til å oppnevne styrets medlemmer samt andre bestemmelser om sammensetningen av styret, for eksempel bestemmelser som setter kvalifikasjonskrav til styremedlemmene eller til styrets sammensetning. Også det navnet oppretteren har gitt stiftelsen vil ofte være noe oppretteren har lagt vesentlig vekt på. Dersom oppretteren har fastsatt særlige bestemmelser om vedtaksførhet og flertallskrav i styret, vil dette vanligvis også være bestemmelser det må antas har vært av vesentlig betydning for opprette-

ren. Det samme gjelder regler om godkjenning av styrets omdanningsvedtak, jf. utkastet § 67 første ledd andre punktum.

De sakstypene som er nevnt i avsnittet over, er eksempler på saker som det nok vanligvis må legges til grunn at har vært av vesentlig betydning for oppretteren. Dette utelukker imidlertid ikke at vurderingen i det enkelte tilfellet kan bli en annen. Utvalget vil dessuten presisere at de sakstypene som er nevnt bare er ment som eksempler, og tar ikke sikte på en uttømmende angivelse av omdanningsvedtak som omfattes av bokstav b.

Etter *første ledd bokstav c* skal alle omdanningsvedtak som gjelder oppheving, sammenslåing og deling av stiftelser godkjennes av Stiftelsestilsynet. Ofte vil slike vedtak også omfattes av første ledd bokstav a og bokstav b. Dette vil være tilfellet for vedtak om oppheving som også gjelder stiftelsens formål. Når det gjelder saker om sammenslåing og deling, kan derimot bokstav c ha selvstendig betydning. En sammenslåing som ikke endrer stiftelsens formål eller annen bestemmelse som det må antas at oppretteren har lagt vesentlig vekt på, faller utenfor både alternativene i bokstav a og bokstav b, men må likefullt godkjennes av Stiftelsestilsynet. Forslaget om at alle saker om oppheving, sammenslåing og deling skal godkjennes av Stiftelsestilsynet, må dessuten ses i sammenheng med Stiftelsestilsynets oppgaver etter utkastet §§ 71–84 om oppheving, sammenslåing og deling av stiftelser.

Det følger av *første ledd andre punktum* at Stiftelsestilsynets prøving er begrenset til en legalitetskontroll, det vil si at vedtaket er i samsvar med stiftelsesloven og stiftelsens vedtekter. Når det gjelder saker om sammenslåing og deling har likevel Stiftelsestilsynet noe mer utvidet myndighet, ettersom tilsynet her også skal foreta en mer skjønnsmessig prøving av omdanningsvedtaket etter bestemmelsene i utkastet § 78 andre ledd, jf. § 83 andre ledd, som viderefører de tilsvarende bestemmelsene i gjeldende lov § 53 tredje ledd, jf. § 54 andre ledd.

Til § 69 Innhentning av uttalelser

Bestemmelsen viderefører med visse endringer saksbehandlingsreglene i gjeldende lov § 49. Etter bestemmelsen skal forslaget til omdanningsvedtak høres før det treffes vedtak om omdanning.

Som det er nærmere redegjort for i alminnelige motiver kapittel 16.2.8, foreslår utvalget at bestemmelsen begrenses til de omdanningssakene som skal godkjennes av Stiftelsestilsynet. Dette betyr at i omdanningssaker som ikke skal

godkjennes av Stiftelsestilsynet, er det heller ikke nødvendig av styret å gjennomføre en høring som ledd i saksbehandlingen.

I *tredje punktum* er kretsen som det skal innhentes uttalelse fra begrenset noe ved at «andre som berøres av omdanningen» i gjeldende lov § 49 andre punktum er endret til «andre som direkte berøres av omdanningen». Hvem som omfattes av bestemmelsen må vurderes konkret, men den nye formuleringen betyr at kretsen av dem som saken skal sendes til, begrenses til personer som omdanningsvedtaket vil få umiddelbar virkning for. Dette vil for eksempel være situasjonen der forslaget går ut på å fjerne en konkret angitt person eller institusjon fra destinatkretsen eller destinatkretsen er såpass snevert angitt at det er praktisk mulig å individualisere de personer eller institusjoner som vil bli berørt. Forslaget vil lette styrets behandling av omdanningssaker.

Det er dessuten foretatt enkelte andre endringer i bestemmelsen som har sammenheng med utvalgets forslag om å legge omdanningsmyndigheten til styret. Når det gjelder uttalelse fra styret når Stiftelsestilsynet kan treffe vedtak om omdanning etter utkastet § 70, se bestemmelse om dette i utkastet § 70 fjerde ledd.

Til § 70 Stiftelsestilsynets omdanningsmyndighet

Første ledd gir Stiftelsestilsynet en selvstendig myndighet til å treffe vedtak om omdanning etter søknad fra oppretteren. Om bakgrunnen for bestemmelsen, vises til alminnelige motiver kapittel 16.2.5.

Andre ledd viderefører Stiftelsestilsynets myndighet til å foreta omdanning av eget tiltak etter gjeldende lov § 50 andre punktum. Utvalget har likevel gjort et tillegg til bestemmelsen der Stiftelsestilsynets myndighet til å foreta omdanning også gjelder det tilfellet der noen som etter vedtektene har godkjenningssmyndighet etter utkastet § 67 første ledd andre punktum ikke godkjenner et styrevedtak om omdanning. Bestemmelsen gir styret i slike tilfeller en mulighet til å henvende seg til Stiftelsestilsynet med anmodning om å gjennomføre styrets omdanningsvedtak.

Tredje ledd første punktum presiserer at når Stiftelsestilsynet treffer vedtak etter første og andre ledd, gjelder de vanlige reglene ellers i kapittel 8 så langt de passer. Dette gjelder blant annet § 65 om vilkår for omdanning, § 66 om innholdet av omdanningsvedtak og § 69 om innhentning av uttalelser. Derimot passer ikke reglene i § 67 om hvem som kan foreta omdanning og vedtektsbestemmelse om godkjenning av styrets

omdanningsvedtak. Det siste er sagt uttrykkelig i bestemmelsen.

Fjerde ledd første punktum pålegger Stiftelsestilsynet å varsle styret og gi det anledning til å uttale seg før det treffes omdanningsvedtak etter første og andre ledd. I *andre punktum* er Stiftelsestilsynet pålagt en tilsvarende varslingsplikt overfor den som i vedtektsbestemmelse som nevnt i § 67 første ledd andre punktum er gitt myndighet til å godkjenne styrevedtak om omdanning.

Femte ledd første punktum presiserer at vedtak om omdanning som Stiftelsestilsynet treffer med hjemmel i bestemmelsens andre, jf. tredje ledd også kan gå ut på oppheving og avvikling av stiftelsen. Det framgår av bestemmelsens *andre og tredje punktum* at Stiftelsestilsynet i disse tilfellene kan bestemme at avviklingen av stiftelsen skal skje etter reglene i konkursloven og dekningsloven. Bestemmelsen har et visst forbilde i reglene om tvangsavvikling av aksjeselskap i aksjeloven §§ 16-15 til 16-18, jf. § 16-17 første ledd. I motsetning til det som gjelder etter aksjeloven der behandling etter reglene i konkursloven er den lovbestemte ordningen, foreslår utvalget at når Stiftelsestilsynet treffer vedtak om oppheving og avvikling, har tilsynet en skjønnsmessig adgang til å bestemme at avviklingen skal skje etter reglene i konkursloven. Det er derfor ikke de alminnelige reglene om oppheving og avvikling i stiftelsesloven som gjelder. Behandling etter konkurslovens og dekningslovens regler er ikke betinget av at de alminnelige vilkårene for konkursbehandling etter konkursloven foreligger. Det er uten betydning om stiftelsen er insolvent. Om det ikke treffes slikt vedtak, gjelder de alminnelige reglene i stiftelsesloven om avvikling av stiftelsen. Om bestemmelsen vises ellers til de alminnelige motiver kapittel 16.2.7.

II Oppheving og avvikling av stiftelser

Avsnitt II i kapittel 8 inneholder regler om omdanningsvedtak som går ut på oppheving og avvikling av stiftelser. Om utvalgets forslag, se de alminnelige motiver kapittel 16.2.6.

Til § 71 Vedtak om oppheving og avvikling

Første ledd første punktum fastsetter at et vedtak om omdanning kan gå ut på at en stiftelse oppheves og avvikles, jf. også § 64 andre ledd bokstav a, hvor dette nevnes som et eksempel på omdanningsvedtak.

Første ledd andre punktum presiserer at et omdanningsvedtak om oppheving og avvikling

skal godkjennes av Stiftelsestilsynet for å være gyldig, jf. også § 68 første ledd bokstav c.

De alminnelige reglene i avsnitt I i kapittel 8 gjelder også for styrevedtak om oppheving og avvikling av stiftelser. *Andre ledd bokstav a* fastsetter dessuten at styrevedtaket skal angi hvordan de midlene som er igjen etter at kreditorenes krav er dekket, skal brukes. Bestemmelsen avløser gjeldende lov § 47 andre ledd samtidig som den presiserer at styrets omdanningsvedtak skal ha bestemmelse om dette.

Andre og tredje punktum i bokstav a fastsetter en materiell begrensning i bruken av de gjenværende midlene som også samsvarer med gjeldende lov § 47 andre ledd. Når Stiftelsestilsynet skal godkjenne styrets vedtak, må det blant annet påse at styrets vedtak om bruken av midlene er holdt innenfor rammen av andre, eventuelt tredje punktum. Om så ikke er tilfelle, skal tilsynet nekte å godkjenne styrets vedtak.

Andre ledd bokstav b fastsetter at styrets vedtak også skal inneholde forslag til medlemmer av avviklingsstyret. Bestemmelsen er i samsvar med gjeldende praksis, men kommer likevel ikke tydelig fram av gjeldende lov. Andre ledd bokstav b må ses i sammenheng med utkastet § 72, som legger det til Stiftelsestilsynet å velge medlemmene av avviklingsstyret.

Til § 72 Avviklingsstyre

Bestemmelsen gjelder valg av avviklingsstyre, og avløser gjeldende lov § 52 første ledd.

Første ledd legger det til Stiftelsestilsynet å velge et avviklingsstyre for stiftelsen. Valget vil vanligvis ta utgangspunkt i styrets forslag, jf. utkastet § 71 andre ledd bokstav b, men Stiftelsestilsynet er ikke bundet av dette. Om Stiftelsestilsynet vil fravike styrets forslag til avviklingsstyret, følger det imidlertid av *første ledd andre punktum* at styret skal gis anledning til å uttale seg om Stiftelsestilsynets kandidater før vedtaket treffes.

Andre ledd inneholder nærmere regler om avviklingsstyret. Det følger av andre ledd første punktum at valget skjer på ubestemt tid, det vil si at medlemmene av avviklingsstyret sitter til avviklingen er gjennomført, likevel slik at medlemmene kan sies opp av Stiftelsestilsynet med en oppsigelsesfrist på tre måneder.

Andre ledd andre punktum viderefører tilsvarende bestemmelse i gjeldende lov § 52 første ledd, og *tredje punktum* fastsetter at de alminnelige reglene for styret i kapittel 5 avsnitt I gjelder tilsvarende for avviklingsstyret. Det er likevel gjort unntak fra kravet om minst tre styremedlem-

mer i § 23, slik at Stiftelsestilsynet kan velge et avviklingsstyre på ett eller to medlemmer dersom dette er hensiktsmessig.

Til § 73 Kunngjøring ved oppheving. Kreditorvarsel
Bestemmelsen inneholder regler om kunngjøring av vedtak om oppheving av stiftelser samt om kreditorvarsel.

Første og andre ledd viderefører gjeldende lov § 52 andre ledd. Utvalget har fått spørsmål om hva som ligger i ordet kreditorer. Til dette er å si at uttrykket, på tilsvarende måte som etter reglene om kreditorvarsel i aksjeloven § 16-4, tar sikte på enhver person som har opptjent et ensidig pengekrav mot stiftelsen. Dette gjelder også kreditorer som har rett til en løpende ytelse, for eksempel pensjon. Det samme gjelder kreditorer med et betinget krav, for eksempel parter som stiftelsen har stilt kausjon for. Også kreditorer som kommer til under avviklingen omfattes av uttrykket. Personer som har andre rettigheter overfor stiftelsen, så som medkontrahenter i gjensidige bebyrdende kontraktsforhold eller destinatarer, skal ikke varsles særskilt etter denne bestemmelsen. Lovgrunnen er at deres interesser i alminnelighet er forsvarelig ivaretatt ved alminnelige rettsregler, så som reglene om heving av kontraktsforholdet, jf. Aarbakke m.fl.: *Aksjeloven og allmennaksjeloven. Kommentartutgave* (2012) side 864.

Tredje ledd gir Stiftelsestilsynet en hjemmel til å unnlate kreditorvarsel etter første ledd. Forutsetningen er at hensynet til stiftelsens kreditorer er tilstrekkelig ivaretatt uten slik kunngjøring. Situasjonen kan være at det er på det rene at stiftelsen overhodet ikke har kreditorer, eller at de kreditorene som finnes er vel kjent for stiftelsen, og disse får særskilt varsel.

Reglene om avviklingsbalanse videreføres ikke, men erstattes med et krav til likvidasjonsoppgjør som dokumenterer disponeringen av stiftelsens verdier i forbindelse med avviklingen, jf. utkastet § 76.

Til § 74 Dekning av stiftelsens forpliktelser

Bestemmelsen gjelder avviklingsstyrets plikt til å sørge for dekning av stiftelsens forpliktelser før det foretas utdelinger av stiftelsens gjenværende midler til formålet mv. Bestemmelsen viderefører i det alt vesentlige gjeldende lov § 52 fjerde ledd første, andre og tredje punktum. I *første ledd* har utvalget presisert at inn under stiftelsens forpliktelser følger også kostnader som er kommet til under avviklingen.

Til § 75 Utdeling til formålet mv.

Bestemmelsen gjelder utdeling av stiftelsens gjenværende midler til formålet mv.

Første ledd viderefører gjeldende lov § 52 fjerde ledd fjerde punktum, likevel slik at første punktum er tilpasset bestemmelsen om anvendelsen av stiftelsens gjenværende midler i utkastet § 71 andre ledd bokstav a. I den foreslåtte bestemmelsen er det presisert at midlene skal anvendes slik det er fastsatt i styrets vedtak om oppheving, og som er godkjent av Stiftelsestilsynet.

Første ledd andre punktum viderefører gjeldende lov § 52 fjerde ledd fjerde punktum som pålegger avviklingsstyret å ta forbehold om tilbakebetaling, slik at midlene om nødvendig kan brukes til å dekke kreditorer som ikke er dekket etter utkastet § 74 andre og tredje ledd. Bestemmelsen må ses på bakgrunn av at kreditorfristen i utkastet § 73 første ledd ikke er preklusiv, slik at kravet mot stiftelsen ikke faller bort selv om kreditor oversitter fristen. Etter bestemmelsen i gjeldende lov er det forbeholdet som tas i forbindelse med utdelingen, som gir grunnlag for tilbakesøkningskravet. Dette betyr at dersom avviklingsstyret unnlater å ta slikt forbehold, vil kreditor kunne søke dekning hos avviklingsstyrets medlemmer etter bestemmelsen i utkastet § 77 første ledd.

Etter det utvalget forstår, tar avviklingsstyrene i praksis i liten grad slikt forbehold om tilbakebetaling som loven pålegger dem å gjøre. Dette betyr at avviklingsstyrets medlemmer blir personlig ansvarlige overfor forbigåtte kreditorer. Utvalget har på denne bakgrunn vurdert om loven i seg selv bør gi hjemmel til å kreve tilbakebetaling fra de som har mottatt midler som ledd i avvikling av stiftelsen. En tilsvarende vurdering ble foretatt av departementet i Ot.prp. nr. 15 (2000–2001) *Om lov om stiftelser* kapittel 15 i spesialmerknadene til § 52 der det heter:

«Etter bestemmelsen er det forbeholdet som tas i forbindelse med utdelingen, som gir grunnlag for tilbakesøkningskravet. Departementet har vurdert om loven i seg selv burde gi adgang til å kreve tilbakebetaling, jf aksjelovens regel om krav mot aksjeeierne. Tatt i betraktning at mottakere av utdelinger fra stiftelsen kan ha svært varierende kunnskap om stiftelsesloven, og at mottakeren ikke nødvendigvis er kjent med at utdelingen foretas i forbindelse med oppheving av en stiftelse, mener departementet at tilbakesøking bare bør kunne kreves etter et uttrykkelig forbehold. Har avvi-

klingsstyret forsømt å ta et slikt forbehold, vil kreditor kunne søke dekning hos avviklingsstyrets medlemmer etter bestemmelsen i femte ledd andre punktum.»

Utvalget deler departementets vurdering av spørsmålet, og foreslår dermed å videreføre bestemmelsen i gjeldende lov. Utvalget vil likevel understreke betydningen av at avviklingsstyret gjøres oppmerksom på betydningen av at det tas forbehold om tilbakebetaling, og at Stiftelsestilsynet innarbeider rutiner som ivaretar dette.

I *andre ledd* tredje punktum er det tatt inn en ny bestemmelse som presiserer at likt med skriftlig samtykke som er nevnt i andre punktum, er samtykke gitt ved elektronisk kommunikasjon. Det sentrale er at samtykket kan dokumenteres i ettertid.

Til § 76 Endelig oppheving av stiftelsen

Bestemmelsen gjelder den avsluttende opphevingen av stiftelsen. Bestemmelsen viderefører, med enkelte språklige endringer, gjeldende lov § 52 femte ledd første punktum. Utvalget mener ordet likvidasjonsoppgjør bedre betegner det sluttoppgjøret som skal settes opp etter at avviklingen er gjennomført. Oppgjøret må vise hvilke eiendeler stiftelsen hadde da den ble besluttet opphevet, og hvilke eiendeler som er avhendet eller tilført senere. Tilsvarende må oppgjøret vise hvilke forpliktelser stiftelsen hadde da den ble besluttet opphevet, hvilke forpliktelser som er pådratt senere og hvorvidt forpliktelsene er gjort opp, eventuelt hva som er avsatt etter utkastet § 75 andre ledd.

Gjeldende lov har i § 52 tredje ledd regler om fortegnelse over stiftelsens eiendeler mv. og avviklingsbalanse som i revidert stand skal sendes til Stiftelsestilsynet. Utvalget mener at dette pålegger avviklingsstyret og Stiftelsestilsynet et unødig merarbeid, og foreslår derfor at denne bestemmelsen ikke føres videre. Så vidt utvalget forstår blir bestemmelsen i gjeldende lov bare i liten grad fulgt opp i praksis.

Endelig må likvidasjonsoppgjøret vise hvordan stiftelsens gjenværende egenkapital er brukt, jf. utkastet § 71 andre ledd bokstav a og § 75 første ledd første punktum.

Til § 77 Ansvar for udekkede forpliktelser

Bestemmelsen gjelder ansvar for forpliktelser som ikke er dekket gjennom avviklingen av stiftelsen. Bestemmelsen viderefører, med enkelte pre-

siseringer, gjeldende lov § 52 femte ledd andre og tredje punktum.

I *første ledd* er det presisert at avviklingsstyrets ansvar for udekkede forpliktelser forutsetter at kreditor heller ikke er tilstrekkelig sikret ved avsetning etter utkastet § 75 andre ledd, og at kreditor heller ikke får dekning ved tilbakebetaling med grunnlag i forbehold om dette etter utkastet § 75 første ledd andre punktum.

Andre ledd viderefører foreldelsesregelen i gjeldende lov § 52 femte ledd tredje punktum.

III Sammenslåing av stiftelser

Avsnitt III i kapittel 8 inneholder regler om omdanningsvedtak som går ut på sammenslåing av stiftelser. Om utvalgets forslag, se også alminnelige motiver kapittel 16.2.6.

Til § 78 Vedtak om sammenslåing

Bestemmelsen gjelder styrets vedtak om sammenslåing og Stiftelsestilsynets godkjenning av vedtaket.

Første ledd viderefører gjeldende lov § 53 første ledd. Utkastets andre punktum presiserer at styrets vedtak skal godkjennes av Stiftelsestilsynet i samsvar med bestemmelsen i utkastet § 68 første ledd bokstav c.

Andre ledd gjelder Stiftelsestilsynets prøving av styrets vedtak om sammenslåing, og viderefører gjeldende lov § 53 tredje ledd.

Til § 79 Rapport om sammenslåingen mv.

Bestemmelsen gir Stiftelsestilsynet hjemmel til å kreve at styrene i de stiftelsene som skal slås sammen, skal utarbeide en rapport om sammenslåingen mv. Bestemmelsen viderefører gjeldende lov § 53 andre ledd.

Til § 80 Kunngjøring ved sammenslåing.

Kreditorvarsel

Bestemmelsen gjelder kunngjøring av sammenslåingen, og varsling av stiftelsens kreditorer. Bestemmelsen viderefører, med visse presiseringer, gjeldende lov § 53 fjerde ledd.

Andre ledd gir Stiftelsestilsynet en hjemmel til å unnlate kreditorvarsel etter første ledd. Forutsetningen er at hensynet til stiftelsens kreditorer er tilstrekkelig ivaretatt uten slik kunngjøring. Dette vil for eksempel være tilfellet i sammenslåingssaker der det er på det rene at stiftelsene overhodet ikke har kreditorer, eller at de kredito-

rene som finnes er vel kjent for stiftelsene, og disse får særskilt varsel.

Til § 81 Innsigelser fra kreditor

Bestemmelsen gjelder der hvor det kommer innsigelser fra en kreditor mot sammenslåingen. Bestemmelsen viderefører gjeldende lov § 53 femte ledd.

Til § 82 Ikrafttredelse av sammenslåingen

Bestemmelsen gjelder ikrafttredelsen av sammenslåingen, og viderefører i det alt vesentlige gjeldende lov § 53 sjette ledd.

IV Deling av stiftelser

Avsnitt IV i kapittel 8 inneholder regler om omdanningsvedtak som går ut på deling av stiftelser. Om utvalgets forslag, se de alminnelige motivene kapittel 16.2.6.

Til § 83 Vedtak om deling av stiftelser mv.

Bestemmelsen gjelder styrets vedtak om deling av en stiftelse i to eller flere stiftelser, og Stiftelsestilsynets godkjenning av vedtaket i samsvar med utkastet § 68 første ledd bokstav c.

Første ledd første punktum viderefører gjeldende lov § 54 første ledd, mens *andre punktum i første ledd* er nytt i forhold til gjeldende lov.

Andre ledd tilsvarer gjeldende lov § 54 andre ledd.

Til § 84 Fordeling av eiendeler og rettigheter

Bestemmelsen gjelder for fordelingen av eiendeler og rettigheter på de stiftelsene som deltar i delingen.

Bestemmelsen viderefører gjeldende lov § 54 tredje ledd. Det følger av *første ledd* at styrets vedtak om deling skal angi hvordan stiftelsens eiendeler, rettigheter og forpliktelser skal fordeles mellom de stiftelsene som deltar i delingen.

V Omdanning av annet enn stiftelser

Til § 85 Omdanning av annet enn stiftelser

Bestemmelsen viderefører gjeldende lov § 55 og gir Stiftelsestilsynet hjemmel til å omdanne enkelte andre rettsinstitutter og rettsdannelser enn stiftelser. Om utvalgets generelle synspunkter om bestemmelsen, vises til de alminnelige motivene kapittel 16.2.9.

Første ledd bokstav a viderefører gjeldende lov § 55 første ledd bokstav a, men med enkelte presiseringer og omformuleringer som ikke er ment å endre det materielle innholdet av bestemmelsen.

Etter gjeldende lov § 55 første ledd a er det likegyldig hvem som er mottaker av den formuesverdien som søkes omdannet. Utvalget foreslår å forenkle lovteksten ved å sløyfe den uttrykkelige angivelsen av at reglene gjelder for formuesverdier som overføres til stiftelser fordi stiftelser likevel er et «rettssubjekt» som bestemmelsen gjelder for.

Den eneste begrensningen som gjelder for bruken av bestemmelsen som framgår direkte av loven, er at den ikke gjelder for rettigheter som omfattes av servituttløven av 29. november 1968. Det er imidlertid slik at Stiftelsestilsynets omdanningskompetanse etter den gjeldende bestemmelsen også er underlagt enkelte andre begrensninger som ikke uttrykkelig går fram av loven, men som har skapt noe usikkerhet i praksis. Det er således på det rene at bestemmelsen i gjeldende lov har som forutsetning at den båndlegges det er spørsmål om å endre, ikke er satt til fordel for en eller flere bestemte rettighetshavere som kan samtykke i endringen, jf. blant annet Woxholth: *Stiftelser etter stiftelsesloven 2001* (2001) side 505. I den tilsvarende bestemmelsen i stiftelsesloven 1980 § 38 første ledd nr. 5 gikk dette uttrykkelig fram av lovteksten. Forutsetningen ble imidlertid ikke videreført i gjeldende lovtekst, uten at dette var tenkt å medføre noen realitetsendringer. Så vidt utvalget skjønner har endringen likevel i praksis medført en rekke avvisningsvedtak fra Stiftelsestilsynet side, da endringen har gjort at lovteksten har framstått noe uklar. Utvalget foreslår derfor at det tas inn en uttrykkelig bestemmelse i lovteksten om at omdanningskompetansen etter bokstav a ikke gjelder der den bestemmelsen som søkes endret er satt til fordel for en eller flere bestemte rettighetshavere som kan samtykke i endringen.

Første ledd bokstav b viderefører gjeldende lov § 55 første ledd bokstav b som gjelder formuesverdier som er samlet inn til et spesielt formål. Utvalget har likevel innarbeidet i lovteksten en forutsetning for omdanning av innsamlede midler, at det er uforholdsmessig vanskelig å innhente samtykke til endringen fra de som har gitt midlene. Har alle bidragsyterne gitt sitt samtykke til endringen, er det unødvendig for Stiftelsestilsynet å treffe omdanningsvedtak.

Første ledd bokstav c viderefører gjeldende lov § 55 første ledd bokstav c om formuesverdier som

tilhører en forening. Bakgrunnen for bestemmelsen er at det følger av alminnelige foreningsrettslige regler at en forenings formue ikke kan tilbakeføres til medlemmene, men at den ved oppløsning og liknende skal brukes i samsvar med formålet, eventuelt formål som er av liknende art, jf. NOU 1998: 7 *Om stiftelser* kapittel 18 spesialmotiver til utkastet § 6-11 og Woxholth: *Foreningsrett* (2008) side 57.

I praksis har virkeområdet for bestemmelsen reist en del spørsmål som for en del er søkt løst ved presiseringer i andre og tredje punktum. I *andre punktum* er det presisert at bestemmelsen ikke gjelder når det følger av foreningens vedtekter hvordan midlene skal brukes, og disse er i samsvar med alminnelige foreningsrettslige prinsipper om hvordan midlene skal brukes, det vil si til samme eller et liknende formål. I disse tilfellene vil det ikke være plass for å bruke omdanningsregelen i stiftelsesloven. Men selv om vedtektene ikke sier noe uttrykkelig om disponeringen av foreningsformuen ved oppløsning mv., kan foreningens organer etter alminnelige foreningsrettslige prinsipper treffe vedtak om disponering av foreningsformuen til foreningens formål eller et liknende formål uten uttrykkelig hjemmel i vedtektene. Der det treffes slikt vedtak, er det heller ikke plass for at Stiftelsestilsynet skal treffe bestemmelse om bruken av midlene med hjemmel i lovbestemmelsen. Utvalget har foreslått en uttrykkelig bestemmelse om dette i *tredje punktum*.

Gjeldende lov § 55 andre ledd gir omdanningsreglene anvendelse på offentlige fond, det vil si fond som et offentlig organ har avsatt til bestemt formål ved bevilgning eller avgiftspålegg, i den utstrekning vedkommende myndighet bestemmer det. Bestemmelsen tar sikte på andre typer offentlige fond og innretninger enn rene stiftelser, og der det kan være vanskelig å avgjøre om det er snakk om en egentlig stiftelse eller om det bare gjelder utskilling av offentlige midler under egen forvaltning. Bestemmelsen gjør det unødvendig å ta standpunkt til spørsmålet når det gjelder forholdet til omdanningsreglene fordi det offentlige kan bestemme at omdanningsreglene uansett skal gjelde, jf. om den tidligere bestemmelsen i stiftelsesloven 1980 § 3 andre ledd i Ot.prp. nr. 3 (1979–80) *Om lov om stiftelser* kapittel VII i spesialmerknadene til § 3 og departementets spesialmerknader til § 55 i kapittel 15 i Ot.prp. nr. 15 (2000–2001) *Om stiftelser*. Lovutvalget som utarbeidet forslaget til den gjeldende stiftelsesloven foreslo å oppheve bestemmelsen som uten praktisk betydning, se NOU 1998: 7 *Om stiftelser* kapit-

tel 18 spesialmotiver til utkastet § 1-6, men departementet kom til at den burde videreføres som en hjemmel for omdanning.

Dette utvalget er enig med det tidligere lovutvalget i at særbestemmelsen om offentlige fond trolig er uten særlig praktisk betydning. Så langt utvalget har oversikt over, har bestemmelsen aldri vært brukt i praksis. Etter utvalgets mening kompliserer bestemmelsen lovverket både fordi den framstår som overflødig og fordi det eksakte meningsinnholdet er uklart. Utvalget foreslår på denne bakgrunn å oppheve bestemmelsen.

I *andre ledd* har utvalget foreslått en ny bestemmelse om at all omdanning etter utkastet § 85 skal godkjennes av Stiftelsestilsynet. Dette er en nødvendig presisering etter at utvalget har foreslått endringer i utkastet § 67 som innebærer at enkelte typer omdanning skal kunne vedtas av styret selv uten Stiftelsestilsynets godkjenning. Utvalget mener ikke at det skal åpnes for en tilsvarende mulighet for saker som hører under utkastet § 85.

Tredje ledd gir en hjemmel for innkreving av gebyr for behandling av saker etter bestemmelsen, og gir hjemmel for å fastsette nærmere regler om innkreving av gebyret og om gebyrets størrelse. Om bakgrunnen for bestemmelsen vises til kapittel 16.2.9 i de alminnelige motivene.

KAPITTEL 9 Gransking (§§ 86–89)

Til § 86 Gransking

Bestemmelsen avløser gjeldende lov § 59 første ledd og andre ledd første punktum om vedtak om å iverksette gransking og oppnevning av granskere. Utkastet avviker en del fra gjeldende lov.

Første ledd første punktum gir tingretten hjemmel til å treffe avgjørelse om gransking av stiftelsen etter krav fra Stiftelsestilsynet. Dette er en viktig endring i forhold til gjeldende lov som legger det til Stiftelsestilsynet å treffe vedtak om gransking. Om bakgrunnen for endringen, vises til alminnelige motiver i kapittel 18. Utvalget har vurdert om også andre skal kunne kreve gransking. Dette kan for eksempel være oppretteren eller dennes slektninger, dem som stiftelsen skal tilgodese, styremedlemmer og andre som har en interesse i stiftelsens virksomhet. Utvalget har blitt stående ved at det bare er Stiftelsestilsynet som bør kunne henvende seg til tingretten med krav om gransking. Dermed får man en viss kontroll med at det ikke blir fremmet unødige granskingskrav og krav som åpenbart er grunnløse eller sjikanøse. Allerede det å måtte forholde seg til et granskingskrav, kan etter omstendigheten

være en alvorlig og kostbar sak for en stiftelse, selv om det skulle være slik at det er ganske åpenbart at kravet ikke vil føre fram. Det at det bare er Stiftelsestilsynet som kan sette fram krav om gransking, er selvsagt ikke til hinder for at andre kan henvende seg til Stiftelsestilsynet med opplysninger som kan tilsi gransking. Det blir da opp til Stiftelsestilsynet å vurdere slike henvendelser, og om man bør gå videre med et krav overfor tingretten.

Som etter gjeldende lov, kan granskingen gjelde opprettelsen av en stiftelse, forvaltningen av den eller nærmere angitte forhold ved forvaltningen eller regnskapet. Det nærmere temaet for granskingen må angis i tingrettens avgjørelse og i det mandatet tingretten gir granskerne.

Gransking av en stiftelse er et ekstraordinært tiltak, og utvalget mener at dette bør komme til uttrykk i loven ved at loven krever «saklig grunn» for at det kan iverksettes gransking. I dette ligger at gransking ikke bør iverksettes uten at det er en begrunnet mistanke om at det har funnet sted krittikkverdige forhold i stiftelsen, jf. Knudsen/Woxholth: *Stiftelsesloven med kommentarer* (2004) side 273, der det forutsettes at dette også er et vilkår for å åpne gransking etter gjeldende lov. Kravet om «saklig grunn» tilsvarende det som gjelder for avgjørelse om gransking etter aksjeloven § 5-25 første ledd. Tolkningen og praksis knyttet til denne bestemmelsen kan gi veiledning også for praktiseringen av kravet til saklig grunn etter utvalgets lovforslag.

Bakgrunnen for et krav om gransking kan være opplysninger som Stiftelsestilsynet får gjennom sitt alminnelige tilsyn med stiftelsen, jf. utkastet § 8, eller gjennom revisors plikter overfor Stiftelsestilsynet, jf. utkastet § 63. Også andre kilder kan gi grunnlag for å kreve gransking, for eksempel opplysninger fra revisor utenom de lov pålagte tilfellene, personer som har eller har hatt tillitsverv i stiftelsen, personer som tilhører kretsen av personer stiftelsen skal tilgodese mv. Opplysninger gjennom massemedia eller opplysninger som Stiftelsestilsynet får på en mer tilfeldig måte kan også danne grunnlag for at tingretten beslutter å iverksette gransking, se Knudsen/Woxholth: *Stiftelsesloven med kommentarer* (2004) side 273. Utvalget vil imidlertid understreke at etter lovutkastet må alltid tingretten foreta en selvstendig vurdering av om de opplysningene som er kommet fram, gir tilstrekkelig grunnlag for å beslutte gransking ved at lovens saklighetskrav er oppfylt.

Samtidig som tingretten treffer avgjørelse om gransking, skal retten etter *første ledd andre punk-*

tum oppnevne en eller flere granskere og fastsette det nærmere granskingsmandatet. Mandatet fastsetter rammen for granskingen.

Andre ledd gir stiftelsen og den eller de som granskingen direkte gjelder rett til å uttale seg før avgjørelsen treffes. Dette betyr at disse får mulighet til å uttale seg om grunnlaget for vedtaket, granskernes mandat og hvem som skal oppnevnes til granskere. Dette ivaretar hensynet til kontradiksjon og er viktig for tilliten til granskingen.

Etter gjeldende lov kan stiftelsen eller den eller de som granskingen ellers direkte retter seg mot, ikke påklage en beslutning om å iverksette gransking. *Tredje ledd* endrer dette. Gjennom henvisningen til aksjeloven § 18-3 kan en kjennelse om gransking ankes til lagmannsretten, jf. aksjeloven § 18-3 andre og tredje ledd. Dette gir mulighet til å få overprøvd tingrettens vurdering av om det foreligger tilstrekkelig «saklig grunn» for granskingen. Utvalget mener at dette er en viktig rettsikkerhetsgaranti for den det gjelder.

Til § 87 Granskernes rett til opplysninger

Bestemmelsen avløser gjeldende lov § 59 andre ledd andre punktum om ledelsens opplysningsplikt overfor granskerne.

Første ledd første punktum pålegger stiftelsens ansatte, medlemmer av stiftelsens styre og vedtektsfestede organer som nevnt i utkastet § 49, forretningsfører og eventuelle autoriserte regnskapsførere opplysningsplikt overfor granskerne. Bestemmelsen utvider og presiserer den rett granskerne har til å få opplysninger fra stiftelsens ledelse mv. Når revisor ikke er direkte nevnt i bestemmelsen, er dette fordi han allerede har opplysningsplikt etter revisorloven § 6-2 første ledd første punktum.

Første ledd andre punktum utvider opplysningsplikten til også å gjelde styremedlemmer, ansatte mv. i stiftelsens datterselskaper. Bakgrunnen for denne bestemmelsen er at i holdingstiftelser vil vanligvis de sentrale verdiene ligge i stiftelsens underliggende selskaper, og holdingstiftelsens økonomiske stilling vil avhenge av stillingen i de underliggende selskapene. Som ledd i en gransking av stiftelsen, vil det derfor kunne være av betydning å kunne innhente informasjon fra blant annet ledelsen i de underliggende selskapene. Derved får man belyst stiftelsens forvaltning av eierskapet og om dette er utøvd forsvarlig i stiftelsens interesse. I denne sammenheng kan det for eksempel være av interesse å foreta nærmere undersøkelser av transaksjoner mellom stiftelsen og underliggende selskaper. Det er ikke

meningen at første ledd andre punktum skal åpne for at granskerne skal gjennomføre en fullstendig gransking av de underliggende selskapene. Siktemålet med første ledd andre punktum er å gi granskerne et grunnlag for å få belyst stiftelsens utøvelse av eierskapet, og om stiftelsens ledelse har forømt seg i denne sammenheng.

Første ledd tredje punktum utvider opplysningsplikten etter første og andre punktum til også å omfatte personer som tidligere har hatt stillinger eller verv som nevnt i første og andre punktum. Bestemmelsen er ny i forhold til gjeldende lov, men har et forbilde i reglene om gransking av aksjeselskaper i aksjeloven § 5-27 første ledd andre punktum.

Andre ledd utvider opplysningsplikten etter første ledd til også å pålegge stiftelsen og stiftelsens datterselskaper å gi granskerne adgang til selv å foreta de undersøkelser i stiftelsen eller datterselskapene som de finner nødvendig på grunn av granskingen. De skal etter bestemmelsen også få utlevert de opplysningene som kreves for å få utført granskingsoppdraget. Også denne bestemmelsen er ny i forhold til gjeldende lov, men har et forbilde i aksjeloven § 5-27 andre ledd første punktum.

Tredje ledd avløser gjeldende lov § 59 andre ledd tredje punktum om granskernes taushetsplikt. Mens gjeldende lov henviser til taushetsplikten etter forvaltningsloven § 13 med følgende, viser utkastet til den taushetsplikten som gjelder for revisorer etter revisorloven § 6-1 første, fjerde og femte ledd.

Til § 88 Granskingsrapporten

Bestemmelsen avløser gjeldende lov § 59 tredje ledd om den granskingsrapporten som granskingen munner ut i. Rapporten skal avgis til tingretten som har gitt granskerne oppdraget, men det følger av *andre punktum* at tingretten innen én uke skal sende rapporten videre til Stiftelsestilsynet, stiftelsen og andre som granskingen direkte gjelder.

Utkastet er ikke til hinder for at tingretten mottar rapporten elektronisk, og tingretten avgjør hvordan rapporten skal formidles videre til Stiftelsestilsynet, stiftelsen og til andre granskingen direkte gjelder.

Til § 89 Granskingskostnadene

Bestemmelsen avløser gjeldende lov § 59 fjerde ledd om granskingskostnadene.

Første ledd første punktum avløser gjeldende lov som legger det til Stiftelsestilsynet å fastsette

granskernes godtgjørelse. Etter bestemmelsen er det tingretten som skal bestemme godtgjørelsen.

Første ledd andre punktum avløser gjeldende lov § 59 fjerde ledd som gir Stiftelsestilsynet hjemmel til å pålegge stiftelsen helt eller delvis å dekke kostnadene ved granskingen. I forslaget er myndigheten lagt til tingretten. Etter bestemmelsen har tingretten en skjønnsmessig myndighet til å pålegge stiftelsen selv helt eller delvis å dekke utgiftene ved granskingen. Om skjønnstemaet heter det i forarbeidene til gjeldende lov i NOU 1998: 7 *Om stiftelser* kapittel 18 spesialmotiver til utkastet § 7-4 at: «Vurderingstemaet vil i første rekke være behovet for gransking sett sammen med stiftelsens økonomi.» Etter utvalgets syn må det i den sammenheng tas i betraktning om granskingen avdekker et kritikkverdig forhold av betydning slik at stiftelsen har vært tjent med granskingen. Det behøver ikke nødvendigvis være slik at granskingen har vært økonomisk til fordel for stiftelsen dersom stiftelsen av andre grunner har vært tjent med granskingen, for eksempel fordi granskingen har avdekket forhold som det har vært av betydning for stiftelsen å få klarhet i. Hvis granskingen viser seg å være helt ubegrunnet, vil det vanligvis ikke være rimelig å pålegge stiftelsen selv å dekke utgiftene.

Etter *første ledd tredje punktum* skal staten dekke kostnader som ikke tingretten pålegger stiftelsen å dekke. Dette kan bety at det offentlige selv påføres en økonomisk risiko som kan medføre at Stiftelsestilsynet blir forsiktig med å kreve gransking i saker der dette kan framstå som ønskelig. Utvalget mener imidlertid at dette er en risiko som det offentlige må bære.

Så langt utvalget forstår, blir spørsmålet om granskingskostnadene skal bæres av stiftelsen selv eller av det offentlige, i dag avgjort allerede når gransking åpnes. Utvalget kan ikke se det annerledes enn at det ikke er i samsvar med forutsetningen om at dette er et spørsmål som først kan avgjøres når resultat foreligger, og da med utgangspunkt i den rimelighetsvurderingen som er omtalt over.

Utvalgets forslag til regler om hvem som skal bære granskingskostnadene, avviker fra reglene om dette i aksjeloven § 5-26 fjerde ledd andre punktum, som fastsetter at kostnadene skal dekkes av selskapet. Dette gjelder uavhengig av om granskingen avdekker noe kritikkverdig forhold og uavhengig av kostnadenes størrelse. For stiftelser kan en tilsvarende regel slå helt galt ut, og føre til at stiftelsenes mulighet til å gjennomføre formålet blir betydelig svekket i tilfeller der gran-

skingen ikke har tilført stiftelsen noe som helst av verdi.

Det følger av henvisningen til aksjeloven § 18-3 i *første ledd fjerde punktum* at tingrettens kostnadsavgjørelse kan overprøves av lagmannsretten. Dette gjelder både spørsmålet om hvem som skal dekke kostnadene og godtgjørelsens størrelse.

Andre ledd fastsetter at tingretten i avgjørelsen om å iverksette gransking, skal fastsette en ramme for granskernes godtgjørelse. Bestemmelsen må ses i sammenheng med utvalgets forutsetning om at granskernes godtgjørelse først skal avgjøres når granskingen er gjennomført. For at Stiftelsestilsynet, og eventuelt stiftelsen selv, om det ender med at denne skal bære kostnadene, skal ha en viss kontroll med kostnadene, er det hensiktsmessig at retten fastsetter en øvre ramme for granskernes godtgjørelse. Det framgår av *andre ledd andre punktum* at denne rammen senere kan endres dersom omfanget av granskingen skulle bli mer omfattende enn først antatt.

KAPITTEL 10 Erstatningsansvar og straffansvar (§§ 90–92)

Til § 90 Erstatningsansvar

Bestemmelsen gjelder erstatningsansvar overfor stiftelsen for personer med ledende verv eller stillinger i stiftelsen, og viderefører gjeldende lov § 56. Om utvalgets vurderinger og forslag, se de alminnelige motivene kapittel 17.3.2.

Til § 91 Beslutning om å fremme krav på vegne av stiftelsen

Bestemmelsen gjelder kompetanse til å fremme erstatningskrav på vegne av stiftelsen, og viderefører gjeldende lov § 57. Om utvalgets vurderinger og forslag, se de alminnelige motivene kapittel 17.3.2.

Til § 92 Straff

Bestemmelsen gir hjemmel for å ilegge straff ved overtredelse av stiftelsesloven eller forskrifter gitt med hjemmel i stiftelsesloven, og viderefører gjeldende lov § 58. Om utvalgets vurderinger og forslag, se de alminnelige motivene kapittel 17.3.2.

KAPITTEL 11 Ikrafttredelses- og overgangsregler. Endringer i andre lover (§§ 93–95)

Til § 93 Ikrafttredelse

Bestemmelsen slår fast at loven trer i kraft fra det tidspunktet Kongen bestemmer.

Til § 94 Overgangsregler

Forslaget til ny stiftelseslov vil også gjelde for stiftelser som er opprettet før loven trer i kraft. I § 94 er det gitt bestemmelser som regulerer enkelte overgangsspørsmål for eldre stiftelser.

Bokstav a pålegger stiftelser som er opprettet før lovens ikrafttredelse å bringe sine vedtekter i samsvar med loven innen to år etter at loven trådte i kraft. Bestemmelsen gjelder bare spørsmål om å bringe vedtektene formelt i samsvar med loven. Allerede fra lovens ikrafttredelse er utgangspunktet at stiftelsene må følge den nye loven, likevel med forbehold for de særskilte overgangsreglene som gjelder etter utkastet § 94. Poenget med bokstav a er å gi stiftelsene noe tid til formelt å tilpasse vedtektene til den nye loven.

Bokstav b knytter seg til utvalgets forslag om at stiftelsens grunnkapital står fast, jf. lovutkastet § 18 andre ledd. Beløpet kan ikke forhøyes eller settes ned etter at stiftelsen er opprettet. Det vises her til spesialmerkene til § 18 og til de alminnelige motivene i kapittel 12.1.3. Overgangsreglen i bokstav b gjelder eldre vedtektsbestemmelser som bestemmer at verdier som etter opprettelsen tilføres stiftelsen eller hele eller deler av stiftelsens overskudd skal tillegges grunnkapitalen. Etter lovens ikrafttredelse skal slike vedtektsbestemmelser anvendes slik at det som etter vedtektsbestemmelsen skulle vært lagt til grunnkapitalen, skal tillegges stiftelsens annen innskutte eller opptjente egenkapital. Bestemmelsen har betydning inntil vedtektsbestemmelsen i samsvar med bokstav a er bragt i samsvar med loven.

Bokstav c gjelder bestemmelsen om lån og sikkerhetsstillelse i § 61. Overgangsreglen har betydning på de punkter der den foreslåtte regelen er strengere enn gjeldende lov § 20, så som utvidelsen av forbudet mot lån og sikkerhetsstillelse til også å omfatte den som har skutt inn grunnkapital eller dennes nærstående, jf. utkastet § 61 første ledd b.

Bokstav d pålegger stiftelser som er eldre enn loven å være organisert i samsvar med reglene i utkastet kapittel 5 senest to år etter ikrafttredelsen. Bestemmelsen har betydning der utkastet stiller nye krav til stiftelsenes organisasjon. Innen fristen skal for eksempel stiftelsene ha et styre som tilfredsstiller kravet i utkastet § 23 om minst tre styremedlemmer og en sammensetning som tilfredsstiller kravene til styrets sammensetning i utkastet § 24.

Bokstav e gjelder de foreslåtte nye reglene om omdanning. Der det er truffet vedtak om omdanning, eller det er søkt Stiftelsestilsynet om omdan-

ning før den nye lovens ikrafttredelse, skal den videre behandlingen av omdanningssaken behandles etter reglene i 2001-loven.

Bokstav f har sammenheng med utkastet § 67 første ledd første punktum og utvalgets forslag om å legge omdanningsmyndigheten til styret, jf. kapittel 16.2.2, og merknadene til utkastet § 67 første ledd første punktum. Overgangsbestemmelsen gjelder eldre vedtektsbestemmelser som legger omdanningsmyndighet til andre enn styret, og fastsetter hvordan slike vedtektsbestemmelser skal forstås inntil bestemmelsen er endret i samsvar med bokstav a. Bestemmelsen er også omtalt i kapittel 16.2.2.

Bokstav g gir Kongen hjemmel til å fastsette overgangsregler utover dem som er fastsatt i utkastet § 94. Det kan være aktuelt å gi regler som utfyller reglene i bokstav a til f eller gi regler som omhandler andre overgangsspørsmål enn dem som allerede er behandlet i disse bestemmelsene.

Til § 95 Endringer i andre lover

Utkastet § 95 gjelder endringer i andre lover. Det dreier seg stort sett om tekniske endringer som er nødvendig for å tilpasse andre lover med henvisninger til stiftelsesloven til utvalgets lovutkast.

Nr. 1. Endringen i foretaksregisterloven § 2-1 nr. 5 er en konsekvens av at utvalget foreslår å sløyfe begrepet næringsdrivende stiftelser. Om det nærmere innholdet av forslaget vises til kapittel 9.3.2, der utvalget foreslår at registreringsplik-

ten i foretaksregisteret skal begrenses til stiftelser som driver næringsvirksomhet selv, slik at rene holdingstiftelser som ikke selv driver næringsvirksomhet, ikke lenger skal registreres i Foretaksregisteret. Dette er i utkastet til endring i foretaksregisterloven § 2-1 nr. 5 markert ved at registreringsplikten er begrenset til «stiftelser som *selv* driver næringsvirksomhet».

Nr. 2 gjelder hvilke stiftelser som skal ha foretaksnavn etter reglene i foretaksnavneloven. Endringen i foretaksnavneloven § 2-2 tiende ledd er en konsekvens av at utvalget ikke viderefører næringsdrivende stiftelser som en egen kategori. Etter forslaget skal rene holdingstiftelser som ikke selv driver næringsvirksomhet, ikke ha foretaksnavn, jf. den tilsvarende endringen i foretaksregisterloven § 2-1 nr. 5 som er omtalt ovenfor i nr. 1.

Nr. 3 gjelder henvisningen til stiftelsesloven i finansforetaksloven § 12-9. Bestemmelsen presiserer for øvrig at henvisningen gjelder hele stiftelsesloven, og ikke bare bestemmelsene om stiftelser som driver næringsvirksomhet, jf. kapittel 8.3.

Nr. 4 gjelder regelen om konkurskarantene i konkursloven § 142, som også gjelder for styremedlemmer i stiftelser, jf. henvisningen i utkastet § 24 første ledd andre punktum. Etter utkastet gjelder regelen om konkurskarantene alle stiftelser, og ikke bare stiftelser som driver næringsvirksomhet. Dette er i samsvar med uttalelse 17. oktober 2011 fra Justis- og politidepartementets lovavdeling om forståelsen av den gjeldende bestemmelsen i konkursloven § 142 femte ledd.

Del III
Utkast til ny stiftelseslov

Kapittel 21

Lovforslag

Utkast til ny lov om stiftelser

Kapittel 1. Innledende bestemmelser

§ 1. Virkeområde

Denne loven gjelder for stiftelser, når ikke annet er fastsatt i eller i medhold av lov. For finans- og sparebankstiftelser gjelder loven med de unntak som er fastsatt i finansforetaksloven, jf. finansforetaksloven § 12-19 andre ledd.

Reglene i kapittel 8 om omdanning av stiftelser gjelder også i de forhold som § 85 nevner.

Departementet kan gi forskrift om lovens anvendelse på Svalbard og kan fastsette særlige regler under hensyn til de stedlige forhold.

§ 2. Definisjon

Med stiftelse forstås en formuesverdi som ved testament, gave eller annen rettslig disposisjon selvstendig er stilt til rådighet for et bestemt formål av ideell, humanitær, kulturell, sosial, utdanningsmessig, økonomisk eller annen art. En rettsdannelse som oppfyller vilkårene i første punktum, er en stiftelse etter denne loven, uavhengig av om den er betegnet som legat, institusjon, fond eller annet.

§ 3. Rådighet over stiftelsens formuesverdier

Når stiftelsen er opprettet, jf. § 2, har oppretteren ikke lenger rådighet over formuesverdien som er overført til stiftelsen. Tilsvarende gjelder for formuesverdier som andre enn oppretteren har overført til stiftelsen.

§ 4. Opprettelse av stiftelse ved testament

En stiftelse som er opprettet i testament, anses som opprettet fra dødsfallstidspunktet med mindre annet er bestemt i testamentet.

§ 5. Nærstående

Som noens nærstående menes i denne loven:

- a) ektefelle og en person som vedkommende bor sammen med i ekteskaps- eller partnerskapsliknende forhold,

- b) slektninger i rett opp- eller nedstigende linje og søsken,
- c) slektninger i rett opp- eller nedstigende linje og søsken til en person som nevnt i bokstav a,
- d) ektefelle til, og en person som bor sammen i ekteskaps- eller partnerskapsliknende forhold med, noen som er nevnt i bokstav b,
- e) selskap der vedkommende selv eller noen som er nevnt i bokstavene a–d, hver for seg eller til sammen har slik bestemmende innflytelse som nevnt i § 6 tredje jf. andre ledd.

§ 6. Konsern

En morstiftelse utgjør sammen med et datterselskap eller datterselskaper et konsern.

Med morstiftelse menes i denne lov en stiftelse som på grunn av avtale, eller som eier av aksjer eller selskapsandeler, har bestemmende innflytelse over et selskap. Ved vurderingen av om en stiftelse er en morstiftelse, skal en stiftelse alltid regnes som slik stiftelse når:

- a) stiftelsen eier så mange aksjer eller andeler i et selskap, at aksjene eller andelene representerer flertallet av stemmene i selskapet, eller
- b) stiftelsen har rett til å velge eller avsette et flertall av styremedlemmene i et selskap.

Et selskap som står i et slikt forhold til en stiftelse som nevnt i andre ledd anses som datterselskap.

Ved beregningen av stemmerettigheter og rettigheter til å velge eller avsette styremedlemmer skal rettigheter som morstiftelsen og datterselskaper innehar, regnes med.

§ 7. Unntak fra lovens virkeområde

Loven gjelder ikke:

- a) kirker og gravplasser og verdier for øvrig som soknet eller et trossamfunn eier,
- b) pensjonskasser og pensjonsfond som er under Finanstilsynets tilsyn, jf. lov 7. desember 1956 nr. 1 om tilsynet med finansforetak mv. (finanstilsynsloven) § 1 første ledd nr. 11,
- c) sparebanker.

Kapittel 2. Stiftelsestilsynet og Stiftelsesregisteret mv.

§ 8. *Stiftelsestilsynet*

Stiftelsestilsynet fører tilsyn med stiftelser. Stiftelsestilsynets oppgaver er:

- a) å føre et stiftelsesregister der alle stiftelser skal være registrert, jf. § 10,
- b) å føre tilsyn og kontroll med at forvaltningen av stiftelsene skjer i samsvar med stiftelsens vedtekter og denne lov,
- c) treffe vedtak med hjemmel i denne lov.

Stiftelsen, dens tillitsvalgte og ansatte, forretningsfører, autorisert regnskapsfører etter regnskapsførerloven og stiftelsens revisor har plikt til å gi Stiftelsestilsynet de opplysninger og annen bistand som er nødvendig for at Stiftelsestilsynet skal kunne gjennomføre sine oppgaver etter loven. Opplysningsplikten etter denne bestemmelsen gjelder tilsvarende for personer som tidligere har hatt stillinger eller verv som nevnt i første punktum. Revisors taushetsplikt gjelder ikke overfor Stiftelsestilsynet.

Departementet kan gi forskrift om Stiftelsestilsynets organisasjon og virksomhet og om registrering av stiftelser. Det kan kreves gebyr for registrering av stiftelser i Stiftelsesregisteret, og stiftelsene kan ilegges en årlig avgift. Departementet kan gi forskrift om når gebyr og avgift skal kreves, om størrelsen og om innkrevingen av disse.

Gebyrene og avgiftene er tvangsgrunnlag for utlegg.

§ 9. *Stiftelsesklagenemnda*

Stiftelsesklagenemnda avgjør klager på enkeltvedtak fattet av Stiftelsestilsynet i medhold av stiftelsesloven, dekningsloven, arveloven og samvirkeloven, med mindre noe annet følger av særskilt lovbestemmelse. Departementet har ikke instruksjons- eller omgjøringsrett overfor Stiftelsesklagenemnda i enkeltsaker.

Departementet er klageinstans for Stiftelsestilsynets og Stiftelsesklagenemndas avgjørelser om partsinnsyn etter forvaltningsloven, samt avgjørelser i saker etter offentlighetsloven.

Stiftelsesklagenemnda skal ha en leder og to medlemmer, alle med personlig oppnevnte varamedlemmer. Medlemmene oppnevnes av Kongen for en periode på inntil fire år. Gjenoppnevning kan foretas. Stiftelsesklagenemnda skal ha et sekretariat som foretar saksforberedelse.

Stiftelsesklagenemnda kan bare treffe vedtak når alle medlemmene er til stede. Avgjørelser treffes med alminnelig flertall.

Stiftelsesklagenemnda er klageinstans for Stiftelsestilsynets avgjørelser om sakskostnader etter forvaltningsloven § 36. Nemndas avgjørelser om sakskostnader kan ikke påklages.

Departementet kan gi forskrift med nærmere bestemmelser om Stiftelsesklagenemndas sammensetning, organisering og arbeid og om nemndas sekretariat. Departementet kan gi nærmere overgangsregler for nemndsbehandling av klager framsatt før lovendringen trer i kraft. Stiftelsesklagenemnda finansieres gjennom den årlige avgiften stiftelsene betaler etter forskrift gitt i medhold av § 8 tredje ledd.

§ 10. *Stiftelsesregisteret mv.*

Alle stiftelser skal være registrert i et sentralt register som føres av Stiftelsestilsynet (Stiftelsesregisteret).

Alle stiftelser skal også være registrert i Enhetsregisteret i samsvar med reglene i enhetsregisterloven og bestemmelser som er gitt i medhold av denne loven. Føreren av Enhetsregisteret har ansvar for kontroll og registrering av opplysninger som skal registreres i Enhetsregisteret.

Stiftelser som selv driver næringsvirksomhet, skal også registreres i Foretaksregisteret etter reglene i foretaksregisterloven, jf. foretaksregisterloven § 2-1 første ledd nr. 5.

§ 11. *Opplysninger som skal meldes ved registrering av en stiftelse*

Stiftelsesregisteret skal minst inneholde følgende opplysninger som skal meldes ved registrering av stiftelsen, jf. § 16:

- a) datoen for opprettelsen av stiftelsen og oppretterens navn,
- b) stiftelsens adresse,
- c) hvem som er medlemmer av stiftelsens styre og hvem som er styreleder, og i tilfelle hvem som er varamedlemmer og observatører til styret,
- d) hvem som er daglig leder, hvis stiftelsen har det,
- e) hvem som er revisor, og revisors forretningsadresse og revisornummer,
- f) hvem som er regnskapsfører, hvis stiftelsen har det (jf. lov 18. juni 1993 nr. 109 om autorisasjon av regnskapsførere), og regnskapsførens adresse og registreringsnummer,
- g) stiftelsens vedtekter.

For styremedlem, varamedlem, observatør og daglig leder skal registeret også inneholde opplysninger om fødselsnummer og adresse. Er en annen stiftelse styre, jf. § 21 tredje ledd, skal

stiftelsens navn og organisasjonsnummer registreres.

Første gang en stiftelse meldes til Stiftelsesregisteret skal dokumenter som nevnt i § 17 vedlegges meldingen.

Stiftelsestilsynet kan i forskrift bestemme at også andre opplysninger enn de som er angitt i første ledd skal meldes til og registreres i Stiftelsesregisteret.

§ 12. *Endringsmeldinger*

Dersom det skjer endringer i forhold som er registrert, eller det inntreffer nye forhold som stiftelsen har plikt til å melde etter § 11, skal styret melde endringene for registrering i Stiftelsesregisteret uten ugrunnet opphold. Endring av adresse for andre enn stiftelsen er det likevel ikke plikt til å melde.

Ved endringsmeldinger skal dokumenter som nevnt i § 17 første ledd bokstav b vedlegges meldingen, hvis endringene gjelder slike forhold.

Stiftelsestilsynet skal av eget tiltak registrere endringer som følger av vedtak som er truffet eller godkjent av tilsynet. Stiftelsen skal straks gi melding om slike endringer.

§ 13. *Stiftelsestilsynets kontroll. Anvendelse av regler i foretaksregisterloven på meldinger til og registrering av opplysninger i Stiftelsesregisteret*

Registerføreren skal prøve om det som kommer inn til registrering i Stiftelsesregisteret og grunnlaget for det er i samsvar med lov og er blitt til i samsvar med lov. Registerføreren skal også prøve om det som kommer inn til registrering stemmer med vedtektene og er blitt til i samsvar med disse.

Følgende bestemmelser i foretaksregisterloven gjelder tilsvarende for Stiftelsesregisteret: §§ 4-2, 4-3, 4-5 til 4-7, kapittel 5, §§ 6-1, 7-1, 7-2, kapittel 8 og §§ 10-1, 10-3 og 10-5. Stiftelsestilsynet kan gi forskrift om at Stiftelsestilsynet av eget tiltak kan registrere endringer i Stiftelsesregisteret, og om konsekvensene av slike endringer i forhold til andre registre.

Kapittel 3. Opprettelse av stiftelser

§ 14. *Stiftelsesdokument*

Den som skal opprette en stiftelse, skal utarbeide et stiftelsesdokument for stiftelsen, som minst skal angi:

- a) stiftelsens formål,
- b) hvilke eiendeler som skal brukes som grunnkapital, jf. § 19, samt hvem som skal tilføre hele eller deler av grunnkapitalen, om dette er andre enn oppretteren,

- c) styrets sammensetning, hvis ikke sammensetningen av stiftelsens første styre reguleres av vedtektsbestemmelse som nevnt i § 15 første ledd bokstav c,

- d) eventuelle særrettigheter som skal gis oppretteren eller andre i forbindelse med opprettelsen av stiftelsen.

Stiftelsesdokumentet skal også inneholde stiftelsens vedtekter, jf. § 15.

Stiftelsesdokumentet skal dateres og signeres av oppretteren. Stiftelsesdokumentet kan opprettes som et papirdokument eller gjennom et elektronisk system som er godkjent av departementet.

Hvis en stiftelse er opprettet uten at oppretteren har utarbeidet et stiftelsesdokument som fyller vilkårene i første ledd, skal styret utarbeide stiftelsesdokumentet, eventuelt supplere stiftelsesdokumentet med de opplysninger som mangler.

§ 15. *Vedtekter*

En stiftelse skal ha vedtekter som minst skal angi:

- a) stiftelsens navn,
- b) stiftelsens formål,
- c) antallet eller laveste og høyeste antall styremedlemmer og hvordan styret skal velges,
- d) hvis stiftelsen skal ha andre organer enn styret, hvilke organer dette er, hvordan organenes medlemmer skal velges, og hvilken myndighet og hvilke oppgaver disse skal ha, jf. § 49,
- e) grunnkapitalens størrelse, jf. § 18.

Vedtektene for en stiftelse som selv driver næringsvirksomhet, skal også angi stiftelsens foretaksnavn, jf. foretaksnavneloven § 2-2 tiende ledd.

Dersom det i den rettslige disposisjonen som danner grunnlaget for stiftelsen, ikke er fastsatt vedtekter som fyller kravene i første og andre ledd, skal stiftelsens styre utarbeide vedtekter eller foreta nødvendige endringer i vedtektene. Styret skal også endre angivelsen i vedtektene av grunnkapitalens størrelse dersom vedtektsbestemmelsen ellers ikke ville være forenlig med § 19 andre ledd.

§ 16. *Melding til Stiftelsesregisteret*

Innen tre måneder etter at stiftelsen er opprettet etter § 2, skal styret melde stiftelsen for registrering i Stiftelsesregisteret. Meldingen skal inneholde opplysninger som nevnt i § 11 første ledd.

Stiftelsen kan ikke registreres uten at det er utarbeidet et stiftelsesdokument i samsvar med § 14 første og andre ledd, jf. § 15, og uten at hele grunnkapitalen er stilt til rådighet for stiftelsens selvstendige disposisjon. For stiftelser som nevnt i § 4 anses grunnkapitalen å være stilt til disposisjon ved dødsfallstidspunktet.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om elektronisk melding, herunder om at elektroniske meldinger og vedlegg til disse skal tilfredsstillende bestemte tekniske krav og om revisors og finansinstitusjons elektroniske signatur.

§ 17. *Vedlegg til melding etter § 16*

Som vedlegg til meldingen etter § 16 skal følge:

- a) kopi av stiftelsesdokumentet,
- b) erklæring fra revisor og styremedlem om at han eller hun mottar valget. Erklæring fra styremedlemmer er ikke nødvendig ved elektronisk melding,
- c) erklæring fra revisor om at hele grunnkapitalen er stilt til stiftelsens rådighet, jf. § 16 andre ledd. Dersom grunnkapitalen fullt ut skal gjøres opp med penger, kan erklæringen gis av en finansinstitusjon,
- d) hvis grunnkapitalen består av andre eiendeler enn penger, erklæring fra revisor om at eiendelene har en verdi for stiftelsen som minst svarer til det beløpet grunnkapitalen er fastsatt til i vedtektene, jf. § 19 andre ledd.

For stiftelser som nevnt i § 4, skal erklæringen som nevnt i første ledd bokstavene c og d avgis når de midler som er testamentert til stiftelsen er utloddet til denne.

Hvis styret har foretatt endringer i stiftelsesdokumentet etter § 14 fjerde ledd eller i vedtektene etter § 15 tredje ledd, skal det som vedlegg til meldingen dessuten følge en kopi av det opprinnelige stiftelsesdokumentet eller de opprinnelige vedtektene.

Kapittel 4. Kapital

§ 18. *Grunnkapital*

Stiftelser skal ved opprettelsen ha en grunnkapital på minst 100 000 kroner. Stiftelsestilsynet kan gjøre unntak fra første punktum i særlige tilfeller.

Verdien av det som er skutt inn som grunnkapital ved opprettelsen av en stiftelse, skal angis i vedtektene, jf. § 15 første ledd bokstav e. Vedtektsbestemmelsen kan ikke senere endres uten i forbindelse med sammenslåing eller deling av stiftelsen, jf. loven kapittel 8 avsnittene III og IV.

Hvis grunnkapitalen ikke fyller vilkåret i første ledd, er det ikke opprettet noen stiftelse. Er den som hadde til hensikt å opprette stiftelsen død, skal Stiftelsestilsynet treffe vedtak om hvem som skal overta de formuesverdier som oppretteren hadde ment å tilføre stiftelsen som grunnkapital eller annen egenkapital. § 69 andre punktum gjelder tilsvarende. Vedtaket skal ta hensyn til hva som best er i samsvar med det formålet stiftelsen var ment å skulle ha, og forhold som det ellers må antas at oppretteren la vesentlig vekt på. Hvis det ut fra de hensyn som er nevnt i fjerde punktum, ikke er mulig å finne fram til en passende mottaker av formuesverdiene, skal de overføres til oppretterens arvinger, hvis ikke det er mer rimelig at de går til et allmenntilleggsformål. Reises det sak for domstolene om vedtak etter denne bestemmelsen, kan retten prøve alle sider av saken. Formuesverdier som er tilført av andre enn oppretteren skal tilbakeføres til den som har skutt inn midlene eller dennes rettsetterfølger.

§ 19. *Grunnkapital i andre eiendeler enn penger*

Eiendeler som ikke kan balanseføres etter regnskapsloven, kan ikke brukes som grunnkapital. En plikt til å utføre et arbeid eller en tjeneste for stiftelsen kan ikke i noe tilfelle brukes som grunnkapital.

Eiendeler som skal brukes som grunnkapital, skal vurderes til virkelig verdi.

§ 20. *Forvaltning av stiftelsens kapital*

Stiftelsens kapital skal forvaltes på en forsvarlig måte, slik at det til enhver tid tas tilstrekkelig hensyn til sikkerheten og mulighetene for å oppnå en tilfredsstillende avkastning for å ivareta stiftelsens formål. Risikoen ved stiftelsens kapitalforvaltning og øvrige virksomhet skal stå i et forsvarlig forhold til stiftelsens egenkapital.

Første ledd er ikke til hinder for at stiftelsen foretar investeringer eller andre disposisjoner som gir mindre avkastning eller pådrar stiftelsen større risiko enn det som ellers er i samsvar med første ledd, når investeringen eller disposisjonen er foretatt for å gjennomføre stiftelsens formål. Disposisjoner etter dette ledd vedtas av styret etter reglene for utdelinger.

Styret skal fastsette en plan for den nærmere forvaltningen av stiftelsens kapital innenfor rammen av bestemmelsen i første ledd og loven ellers, samt regler om kapitalforvaltningen i stiftelsens vedtekter. Styret skal minst én gang i året behandle planen og vurdere behovet for å endre den. Den fastsatte planen skal tas inn i

eller vedlegges protokollen for styrets behandling av saken. I årsberetningen skal det opplyses om det i samsvar med bestemmelsene i dette ledd er fastsatt en plan for kapitalforvaltningen og om det er foretatt en årlig vurdering av denne.

§ 21. *Separasjonsplikt*

Eiendelene til en stiftelse skal holdes atskilt fra andre eiendeler.

Dette gjelder ikke for:

- a) Eiendeler som etter vedtektene eller styrets beslutning forvaltes av fylkesmannen etter vergemålsloven § 97.
- b) Eiendeler som Stiftelsestilsynet har bestemt at kan forvaltes sammen med eiendeler fra andre stiftelser (fellesforvaltning).

Er eiendeler fra flere stiftelser lagt under felles forvaltning av en stiftelse, kan Stiftelsestilsynet beslutte at den stiftelsen som utfører den felles forvaltningen, skal være stiftelsens styre.

§ 22. *Tap av stiftelsens egenkapital*

Hvis det må antas at stiftelsens egenkapital er lavere enn forsvarlig ut fra risikoen ved stiftelsens kapitalforvaltning og øvrige virksomhet, skal styret straks behandle saken. Styret skal vurdere behovet for tiltak og hvilke tiltak som eventuelt skal iverksettes.

Kapittel 5. Stiftelsers organisasjon

I. Styret

§ 23. *Styret*

Enhver stiftelse skal ha et styre med minst tre medlemmer.

Styret skal ha en leder. Styrelederen velges av styret, hvis ikke noe annet er bestemt i vedtektene. I stiftelser med daglig leder, kan ikke denne være styrets leder.

§ 24. *Styrets sammensetning*

Juridisk person kan ikke være styremedlem jf. likevel § 21 tredje ledd. Det samme gjelder mindreårige, personer som er fratatt rettslig handleevne, og personer det har inntrådt slik hindring for som nevnt i konkursloven § 142. Person som Stiftelsestilsynet har avsatt som styremedlem etter § 31 andre ledd, kan ikke på ny velges til styremedlem i stiftelsen med mindre Stiftelsestilsynet for det enkelte tilfellet bestemmer noe annet.

Minst halvdelen av styrets medlemmer skal være bosatt i riket, likevel med unntak for stats-

borgere i stater som er part i EØS-avtalen når de er bosatt i en slik stat.

Minst to av styrets medlemmer kan ikke være:

- a) den som har opprettet stiftelsen eller avgitt en formuesverdi som inngår i grunnkapitalen,
- b) nærstående av person som er nevnt i bokstav a,
- c) person som har tillitsverv i, eller står i et ansettelses- eller underordningsforhold til person som er nevnt i bokstav a,
- d) hvis person som er nevnt i bokstav a er en juridisk person, person som har slik innflytelse som nevnt i § 6 andre ledd over den juridiske personen, og hans eller hennes nærstående,
- e) person som har tillitsverv eller er ansatt i stiftelsens datterselskap, jf. § 6 tredje ledd.

Stiftelsestilsynet kan ved enkeltvedtak gjøre unntak fra bestemmelsene i andre og tredje ledd.

§ 25. *Ansattes rett til styrerepresentasjon i stiftelser som selv driver næringsvirksomhet*

I stiftelser som selv driver næringsvirksomhet, gjelder aksjeloven § 6-4 første og andre ledd om ansattes rett til styrerepresentasjon tilsvarende for så vidt gjelder næringsvirksomheten.

I stiftelser som selv driver næringsvirksomhet, og som har flere enn 200 ansatte, skal de ansatte velge det antall styremedlemmer, observatører og varamedlemmer som følger av aksjeloven § 6-4 tredje ledd for så vidt gjelder næringsvirksomheten.

Bestemmelsen i § 28 om tjenestetidens lengde gjelder ikke for styremedlem og observatør som er valgt etter reglene i første og andre ledd.

Departementet kan i forskrift eller ved enkeltvedtak avgjøre hvilke ansatte som er knyttet til næringsvirksomheten, og hvilke saker som gjelder denne. Aksjeloven § 6-4 fjerde ledd gjelder tilsvarende.

§ 26. *Ansattes rett til styrerepresentasjon i konsern*

For morstiftelser gjelder aksjeloven § 6-5 tilsvarende for så vidt gjelder næringsvirksomheten. Departementet kan i forskrift eller ved enkeltvedtak avgjøre hvilke ansatte som er knyttet til næringsvirksomheten og hvilke saker som gjelder denne.

§ 27. *Kjønnsrepresentasjon når staten, en fylkeskommune eller kommune oppnevner medlemmer av styret*

Lov 21. juni 2013 nr. 59 om likestilling mellom kjønnene § 13 første, andre, tredje og femte ledd gjelder tilsvarende når staten, en fylkes-

kommune eller kommune oppnevner hele styret i en stiftelse. Når staten, en fylkeskommune eller kommune oppnevner deler av styret i en stiftelse, gjelder første punktum her tilsvarende for de styremedlemmene dette gjelder.

§ 28. *Styremedlemmers tjenestetid*

Styremedlemmer tjenestegjør i fire år, hvis ikke noe annet er fastsatt i stiftelsens vedtekter. Et styremedlem skal bli stående i vervet inntil et nytt medlem er valgt, selv om tjenestetiden er utløpt.

§ 29. *Tilbaketreden og avsettelse før tjenestetiden er utløpt*

Hvis det foreligger særlig grunn, har et styremedlem rett til å tre tilbake før tjenestetiden er utløpt. Styret og den som har valgt styremedlemmet, skal gis rimelig forhåndsvarsel.

Styremedlem som vesentlig tilsidesetter sine plikter ved utøvelse av vervet, som klart viser seg uegnet, eller som ikke fyller lovens krav til å være styremedlem, jf. § 24, kan avsettes av den som har valgt styremedlemmet. Dersom den som har oppnevningsmyndighet ikke avsetter styremedlem etter forrige punktum, kan styremedlemmet avsettes av styret.

§ 30. *Suppleringsvalg*

Opphører vervet for et styremedlem før utløpet av tjenestetiden, og det ikke finnes varamedlem, skal de øvrige styremedlemmene sørge for at det blir valgt et nytt styremedlem for resten av hans eller hennes tjenestetid ved å varsle den som har valgmyndighet. Valget skal skje etter de regler som ellers gjelder for valg av styremedlemmer. Dersom den som har valgmyndighet ikke innen rimelig tid har oppnevnt nytt styremedlem, skal styret varsle Stiftelsestilsynet.

§ 31. *Stiftelsestilsynets myndighet til å oppnevne og avsette styremedlem*

Stiftelsestilsynet kan oppnevne styremedlem for en stiftelse når den er uten kompetent styre etter loven eller vedtektene.

Stiftelsestilsynet kan avsette et styremedlem når det foreligger forhold som nevnt i § 29 andre ledd. Blir vedtaket bragt inn for domstolene, kan retten prøve alle sider av saken.

§ 32. *Styrets myndighet og ansvar*

Styret er stiftelsens øverste organ og utøver den øverste myndighet i stiftelsen.

Forvaltningen av stiftelsen hører under styret. Styret skal sørge for en forsvarlig organisering av stiftelsen og stiftelsens virksomhet.

Styret skal holde seg orientert om stiftelsens økonomiske stilling, og plikter å påse at stiftelsens virksomhet, regnskap og formuesforvaltning er gjenstand for betryggende kontroll.

Styret skal iverksette de undersøkelser det finner nødvendig for å kunne utføre sine oppgaver. Styret skal iverksette slike undersøkelser dersom det kreves av ett eller flere styremedlemmer.

§ 33. *Styrets tilsynsansvar*

Styret skal føre tilsyn med den daglige leder og stiftelsens virksomhet for øvrig.

Styret kan fastsette instruks for daglig leder.

§ 34. *Datterselskapers opplysningsplikt*

Styret i datterselskap, plikter å gi styret i morstiftelsen opplysninger som er nødvendige for å kunne vurdere morstiftelsens og konsernets stilling og resultat.

§ 35. *Varamedlemmer og observatører*

Lovens regler om styremedlemmer gjelder så langt de passer også for varamedlemmer og observatører.

§ 36. *Styrets saksbehandling*

Styret skal behandle saker i møte, hvis ikke styrets leder finner at saken kan forelegges skriftlig eller behandles på annen betryggende måte.

Styrets leder skal sørge for at styremedlemmene så vidt mulig kan delta i en samlet behandling av saker som behandles uten møte. Styremedlemmene og daglig leder kan kreve møtebehandling.

Styrebehandlingen ledes av styrelederen. Deltar verken styrelederen eller varalederen, velger styret en leder for styrebehandlingen.

Daglig leder har rett og plikt til å delta i styrets behandling av saker og til å uttale seg, hvis ikke noe annet er bestemt av styret i den enkelte sak.

§ 37. *Krav om styrebehandling mv.*

Styrets leder skal sørge for behandling av aktuelle saker som hører inn under styret. Styremedlemmene og daglig leder kan kreve at styret behandler bestemte saker.

§ 38. *Forberedelse av saker*

Daglig leder forbereder saker som skal behandles av styret i samråd med styrets leder.

En sak skal forberedes og framlegges slik at styret har et tilfredsstillende behandlingsgrunnlag. Dersom det skal innkalles varamedlem, jf.

§ 41 tredje ledd, skal det sørges for at også varamedlemmet så langt mulig får tilsendt behandlingsgrunnlaget for de sakene der han eller hun skal delta, i rimelig tid før styrebehandlingen.

§ 39. *Varsel om styrebehandling*

Styremøter og annen styrebehandling varsles på hensiktsmessig måte og med nødvendig frist.

§ 40. *Styreinstruks*

Styret kan fastsette en styreinstruks som gir nærmere regler om styrets arbeid og saksbehandling. Slik instruks skal utarbeides dersom en tredel av styrets medlemmer krever det.

Instruksen kan blant annet inneholde regler om hvilke saker som skal styrebehandles og daglig leders arbeidsoppgaver og plikter overfor styret. Instruksen kan også inneholde regler for innkalling og møtebehandling.

§ 41. *Vedtaksførhet*

Styret kan treffe beslutning når mer enn halvdelen av styremedlemmene er til stede eller deltar i styrebehandlingen, hvis ikke vedtektene stiller strengere krav.

Styret kan likevel ikke treffe beslutning uten at alle medlemmene av styret så vidt mulig er gitt anledning til å delta i behandling av saken.

Har et styremedlem forfall og det finnes varamedlem for ham eller henne, skal varamedlemmet innkalles.

§ 42. *Flertallskrav*

En beslutning av styret krever at flertallet av de styremedlemmer som deltar i behandlingen av en sak, har stemt for. Ved stemmelikhet gjelder det som møtelederen har stemt for.

Ved valg eller ansettelser anses den valgt eller ansatt som får flest stemmer. Styret kan på forhånd bestemme at det skal holdes ny avstemning dersom ingen får flertall av de avgitte stemmer. Står stemmetallet likt ved valg av styreleder eller møteleder, avgjøres valget ved loddtrekning. I andre tilfeller av stemmelikhet gjelder det møtelederen har stemt for.

I vedtektene kan det fastsettes strengere stemmereglene enn det som følger av denne paragrafen og gis avvikende regler om følgen av stemmelikhet.

§ 43. *Styreprotokoll*

Det skal føres protokoll over styrebehandlingen. Den skal minst angi tid og sted, deltakerne, behandlingsmåten og styrets beslutninger. Det

skal framgå at saksbehandlingen oppfyller kravene i § 41.

Er styrets beslutning ikke enstemmig, skal det angis hvem som har stemt for og mot. Styremedlem og daglig leder som ikke er enig i en beslutning, kan kreve sin oppfatning innført i protokollen.

Protokollen skal signeres av alle de medlemmer som har deltatt i styrebehandlingen. Har styret minst fem medlemmer, og er beslutning truffet i møte, kan styret velge to til å signere. I så fall skal protokollen sendes samtlige styremedlemmer med frist for merknader, som i tilfelle kan kreves inntatt i protokollen.

II. Daglig leder

§ 44. *Daglig leder*

Hvis ikke noe annet er fastsatt i vedtektene, kan styret ansette en daglig leder. § 24 første ledd andre punktum gjelder tilsvarende for daglig leder.

§ 45. *Daglig leders myndighet og ansvar*

Daglig leder står for den daglige ledelse av stiftelsens virksomhet og skal følge de retningslinjer og pålegg styret har gitt. Den daglige ledelse omfatter ikke saker som etter stiftelsens forhold er av uvanlig art eller stor betydning.

Daglig leder skal sørge for at stiftelsens regnskap er i samsvar med lov og forskrifter, og at formuesforvaltningen er ordnet på en betryggende måte.

III. Representasjon utad

§ 46. *Representasjon utad*

Styret representerer stiftelsen utad.

Styret kan gi styremedlemmer eller daglig leder rett til å representere stiftelsen utad, alene eller i fellesskap, hvis det ikke er fastsatt i vedtektene at styret ikke kan tildele slik fullmakt. Styret kan når som helst kalle tilbake fullmakt etter første punktum.

§ 47. *Daglig leders representasjon utad*

Daglig leder representerer stiftelsen utad i saker som inngår i den daglige ledelse.

§ 48. *Overskridelse av representasjonsrett*

Har noen som representerer stiftelsen utad etter §§ 46 og 47, ved disposisjon på vegne av stiftelsen gått utover sin myndighet, er disposi-

sjonen ikke bindende for stiftelsen hvis stiftelsen godtgjør at medkontrahenten forsto eller burde ha forstått at myndigheten ble overskredet og det ville stride mot redelighet å gjøre disposisjonen gjeldende.

IV. Andre organer

§ 49. Vedtektsbestemmelser om at stiftelsen skal ha andre organer enn styre og daglig leder

I vedtektene kan det bestemmes at stiftelsen skal ha andre organer enn styre og daglig leder.

Vedtektene kan fastsette at slike organer skal ha myndighet til:

- a) å velge styremedlemmer og til å avsette styremedlemmer når vilkårene i § 29 andre ledd er til stede. Dette gjelder likevel ikke styremedlem som skal velges eller er valgt av de ansatte,
- b) å fastsette styremedlemmenes godtgjørelse,
- c) å føre tilsyn med stiftelsens virksomhet,
- d) å avgi uttalelse om årsregnskapet og årsberetningen,
- e) å velge stiftelsens revisor,
- f) å godkjenne styrets vedtak om omdanning i saker som omfattes av § 68,
- g) å avgi uttalelse til styret eller annet organ i stiftelsen.

Vedtektene kan også fastsette at stiftelsen skal ha et saksforberedende, rådgivende eller besluttende organ som fullt ut er underlagt styrets omgjørings- og instruksjonsmyndighet.

Annen myndighet enn det som følger av andre ledd, kan ikke legges til slike organer.

Reglene i §§ 28–30, 31 andre ledd, 36–43 og 50–53 gjelder så langt de passer tilsvarende for organ og medlem av organ som nevnt i paragrafen her.

V. Felles bestemmelser

§ 50. Misbruk av posisjon i stiftelsen

Styremedlem, daglig leder eller medlem av organ som nevnt i § 49 må ikke foreta seg noe som er egnet til å gi ham eller henne selv eller andre en urimelig fordel på stiftelsens bekostning.

§ 51. Avtaler med styremedlemmer mv.

Avtaler mellom et styremedlem, daglig leder eller medlem av organ som nevnt i § 49 og stiftelsen skal være skriftlig eller opprettes som et

elektronisk dokument. Avtalen må behandles av styret for å være bindende for stiftelsen. Avtalen skal vedlegges styreprotokollen sammen med en erklæring fra styret om at det er rimelig samsvar mellom stiftelsens og avtalemotpartens ytelser.

Første ledd gjelder tilsvarende for avtaler som inngås mellom stiftelsen og nærstående til noen som nevnt i første ledd.

Første og andre ledd gjelder ikke for avtaler som er av uvesentlig betydning for stiftelsen og for forretningsavtaler som inngår i stiftelsens vanlige virksomhet og inneholder pris og andre vilkår som er vanlige for slike avtaler.

§ 52. Inhabilitet

Et styremedlem, en daglig leder eller medlem av organ som nevnt i § 49, må ikke delta i behandlingen eller avgjørelsen av spørsmål som har slik særlig betydning for ham eller henne selv eller for hans eller hennes nærstående, at vedkommende må anses for å ha en fremtredende personlig eller økonomisk særinteresse i saken.

Person som nevnt i første ledd kan heller ikke delta i saksbehandlingen eller avgjørelsen når personen har stilling eller tillitsverv i en privat eller offentlig institusjon, organisasjon eller et foretak som har økonomisk eller annen fremtredende særinteresse i saken, eller når personen i slik egenskap tidligere har deltatt i behandlingen av saken.

§ 53. Godtgjørelse

Godtgjørelse til styremedlem, daglig leder, annen ledende ansatt i en stiftelse eller medlem av organ som nevnt i § 49 skal stå i rimelig forhold til det arbeid og ansvar som følger med vervet eller stillingen. Stiftelsestilsynet kan sette ned godtgjørelse som er urimelig høy.

Godtgjørelse som er avtalt eller fastsatt i strid med første ledd, er ugyldig. Er godtgjørelsen ytet, skal den tilbakeføres stiftelsen.

Kapittel 6. Gjennomføring av stiftelsens formål. Utdeling og annen bruk av stiftelsens midler

§ 54. Styrets ansvar for gjennomføringen av formålet

Styret skal sørge for at stiftelsens formål ivaretas og gjennomføres, herunder at utdelinger foretas i samsvar med formålet og vedtektene ellers.

§ 55. Plan for gjennomføringen av formålet

Styret skal vedta en plan for gjennomføringen av formålet.

Dersom stiftelsen skal foreta investeringer eller andre disposisjoner som kombinerer kapitalforvaltningen med gjennomføringen av formålet, jf. § 20 andre ledd, skal dette særskilt omtales i planen.

Styret skal minst én gang i året behandle planen og vurdere behovet for å endre den. Den fastsatte planen skal tas inn i eller vedlegges protokollen for styrets behandling av saken. I årsberetningen skal det opplyses om det i samsvar med bestemmelsene i første ledd er fastsatt en plan for gjennomføringen av formålet og om det er foretatt en årlig vurdering av denne.

§ 56. Utdelinger

Utdelinger fra stiftelsen vedtas av styret. Utdelingene skal stå i et forsvarlig forhold til stiftelsens egenkapital.

§ 57. Fullmakt til å foreta utdelinger

I stiftelser som har daglig leder, kan styret gi denne fullmakt til å vedta utdelinger i samsvar med styrets plan for gjennomføringen av formålet, jf. § 55. Utdelinger av uvanlig art eller stor betydning for stiftelsen skal alltid vedtas av styret. Styret skal fastsette nærmere instruks for bruken av fullmakten. Instruksen skal minst angi:

1. Hvor lang tid fullmakten skal gjelde for. Fullmakten kan ikke vare for mer enn ett år om gangen.
2. Den totale øvre rammen for de årlige utdelinger daglig leder kan foreta med grunnlag i fullmakten.
3. Verdien av hver enkelt utdeling eller et øvre beløp for disse.

Daglig leder skal minst én gang i året gi styret en redegjørelse for bruken av fullmakten.

§ 58. Fullmakt til å avslå søknader om utdeling

I stiftelser som har daglig leder, kan styret gi denne fullmakt til å avslå søknader om utdeling som faller utenfor stiftelsens formål, styrets plan for gjennomføringen av formålet eller der det for øvrig er klart at søknaden av andre grunner ikke kan etterkommes.

Styret skal fastsette nærmere instruks for bruken av fullmakten.

Daglig leder skal minst én gang i året gi styret en redegjørelse for bruken av fullmakten.

§ 59. Forbud mot utdelinger til oppretteren mv.

Det kan ikke foretas utdelinger til:

- a) oppretteren eller til oppretterens nærstående etter § 5 bokstav a,
- b) den som har skutt inn grunnkapital i stiftelsen eller til dennes nærstående etter § 5 bokstav a,
- c) selskap der noen som nevnt i bokstavene a eller b hver for seg eller til sammen har slik bestemmende innflytelse som nevnt i § 6 andre ledd.

Dersom det foreligger særlige grunner, kan Stiftelsestilsynet gjøre unntak fra første ledd. Slikt unntak kan gjøres for en enkelt utdeling eller for framtidige utdelinger til en bestemt angitt mottaker. Stiftelsestilsynet kan sette nærmere vilkår for unntak etter første punktum, så som om mottakerens bruk av de mottatte midlene.

§ 60. Ulovlige utdelinger

Er det skjedd utdelinger fra stiftelsen i strid med reglene i dette kapittelet eller andre bestemmelser i loven, skal mottakeren tilbakeføre det som er mottatt. Dette gjelder likevel ikke dersom mottakeren, da utdelingen ble mottatt, verken forsto eller burde forstått at utdelingen var ulovlig.

Den som på vegne av stiftelsen medvirker til en beslutning om eller gjennomføring av ulovlig utdeling, og som forsto eller burde ha forstått at utdelingen er ulovlig, er ansvarlig for at utdelingen blir tilbakeført til stiftelsen. Ansvaret kan lempes etter skadeserstatningsloven § 5-2.

§ 61. Lån og sikkerhet

Følgende personer kan ikke ha lån i stiftelsen og stiftelsen kan heller ikke stille sikkerhet for deres forpliktelser:

- a) oppretteren eller dennes nærstående etter § 5 bokstav a,
- b) den som har skutt inn grunnkapital eller dennes nærstående etter § 5 bokstav a,
- c) styremedlem, observatør, person med verv i organ som nevnt i § 49 og daglig leder.

Første ledd er ikke til hinder for at stiftelsen yter lån eller stiller sikkerhet til fordel for en ansatt når:

- a) den ansatte er valgt som de ansattes representant eller observatør i styret etter reglene i §§ 25–26, og
- b) skyldneren er ansatt i hovedstilling i stiftelsen, og
- c) lånet eller sikkerhetsstillelsen ytes i samsvar med det som er vanlig ved finansiell bistand til ansatte.

Har stiftelsen gitt lån eller stilt sikkerhet i strid med første og andre ledd, gjelder aksje-loven § 8-11 tilsvarende.

Kapittel 7. Revisor

§ 62. *Valg av revisor mv.*

Revisor velges av stiftelsens styre hvis ikke det er fastsatt noe annet i vedtektene.

Stiftelsestilsynet kan oppnevne revisor dersom den som har myndighet til å velge revisor etter første ledd, unnlater å velge revisor, eller velger en revisor som ikke fyller vilkårene for å være revisor for stiftelsen. Stiftelsestilsynets oppnevning gjelder for tiden inntil en annen revisor er valgt på foreskrevet måte.

Dersom en eller flere kommuner eller fylkeskommuner har rett til å velge eller oppnevne et flertall i styret, kan kommune- og fylkesrevisjonen velges som stiftelsens revisor. Det samme gjelder hvor stiftelsens virksomhet i vesentlig grad er basert på tilskudd eller bevilgning fra kommune eller fylkeskommune som nevnt. For øvrig gjelder reglene i denne paragrafen.

§ 63. *Revisors plikter*

Stiftelsestilsynet kan kreve at revisor gjør nærmere rede for bestemte angitte forhold i stiftelsen. Kopi av revisors brev med påpekninger som nevnt i revisorloven § 5-2 fjerde ledd skal fortløpende sendes til Stiftelsestilsynet. Dette gjelder ikke for revisors brev til finans- eller sparebankstiftelser.

I revisjonsberetningen skal revisor uttale seg om stiftelsen er forvaltet og om utdelinger er foretatt i samsvar med lov, stiftelsens formål og vedtektene for øvrig.

Dersom styremedlemmer eller ansatte i stiftelsen, oppretter, eller nærstående til noen av disse, har mottatt lån eller annen ytelse fra stiftelsen, skal revisor attestere at ytelsen er i samsvar med lov, forskrifter og stiftelsens formål.

Kapittel 8. Omdanning. Endring av vedtektene mv.

I. Alminnelige regler

§ 64. *Omdanning*

Med omdanning menes i loven her endring eller oppheving av den rettslige disposisjonen som danner grunnlaget for stiftelsen, eller av stiftelsens vedtekter.

I tillegg til endring eller oppheving av enkeltbestemmelser i den rettslige disposisjonen som danner grunnlaget for stiftelsen, eller i stiftelsens vedtekter, kan omdanning blant annet gå ut på:

- a) at stiftelsen oppheves og avvikles,
- b) at stiftelsen slås sammen med én eller flere andre stiftelser,
- c) at stiftelsen deles i flere stiftelser,
- d) at det gjøres unntak fra vedtektene i enkelttilfeller.

Reglene i dette kapittelet kan ikke fravikes i den rettslige disposisjonen som danner grunnlaget for stiftelsen, i vedtektene eller ved omdanning.

§ 65. *Vilkår for omdanning*

Omdanning av bestemmelse som gjelder stiftelsens formål eller annen bestemmelse som det må antas at oppretteren ved opprettelsen av stiftelsen la vesentlig vekt på, kan foretas når bestemmelsen:

- a) ikke lar seg etterleve, for eksempel fordi stiftelsens kapital er utilstrekkelig til å tilgodese dens formål på en rimelig måte,
- b) er åpenbart unyttig,
- c) er i strid med hensikten i den disposisjonen som danner grunnlaget for stiftelsen, for eksempel fordi oppretterens forutsetninger for bestemmelsen har sviktet, eller
- d) er åpenbart uheldig eller åpenbart ufornuftig.

Andre bestemmelser kan omdannes når bestemmelsen viser seg å være uheldig eller uhensiktsmessig.

§ 66. *Innholdet av omdanningsvedtak*

Når omdanningen gjelder stiftelsens formål eller en annen bestemmelse som det må antas at det ble lagt vesentlig vekt på ved opprettelsen av stiftelsen, skal omdanningen så langt som mulig tilpasses det opprinnelige formålet eller det siktemålet som det må antas at lå til grunn for bestemmelsen.

§ 67. *Hvem kan foreta omdanning*

Styret kan omdanne stiftelsen etter reglene i dette kapittelet. I vedtektene kan andre enn styret gis myndighet til å godkjenne styrets vedtak om omdanning i saker som nevnt i § 68.

Omdanningsvedtak som omfattes av § 68 er ikke gyldig før det er godkjent av Stiftelsestilsynet.

§ 68. *Stiftelsestilsynets godkjenning av omdanningsvedtak*

Vedtak om omdanning som gjelder:

- a) stiftelsens formål,
- b) bestemmelse som det må antas at oppretteren la vesentlig vekt på ved opprettelsen av stiftelsen,
- c) oppheving, sammenslåing og deling, og
- d) omdanning etter § 85

skal godkjennes av Stiftelsestilsynet for å være gyldig. Stiftelsestilsynet skal prøve om vedtaket er i samsvar med denne lov og stiftelsens vedtekter, likevel slik at i saker om sammenslåing og deling skal Stiftelsestilsynet prøve vedtaket i samsvar med § 78 andre ledd, jf. § 83 andre ledd.

Stiftelsestilsynet avgjør i tvilstilfeller om et vedtak om omdanning må godkjennes av Stiftelsestilsynet for å være gyldig.

§ 69. *Innhenting av uttalelser*

Før styret treffer vedtak om omdanning i saker som nevnt i § 68 første ledd, skal det innhentes uttalelse fra oppretteren. Hvis oppretteren er død, skal det om mulig innhentes uttalelse fra slektninger og andre som har stått ham eller henne nær. Det skal så langt det er mulig også innhentes uttalelse fra organisasjoner, offentlige myndigheter og andre som direkte berøres av omdanningen.

§ 70. *Stiftelsestilsynets omdanningsmyndighet*

Etter søknad fra oppretteren, kan Stiftelsestilsynet treffe vedtak om omdanning.

Stiftelsestilsynet kan dessuten av eget tiltak foreta omdanning dersom det åpenbart foreligger forhold som nevnt i § 65 første ledd, og styret ikke selv treffer vedtak om omdanning, eller noen som har godkjenningsmyndighet etter § 67 først ledd andre punktum ikke godkjenner styrevedtak om omdanning.

For Stiftelsestilsynets vedtak etter første og andre ledd, gjelder reglene i kapittel 8 så langt de passer, likevel slik at når Stiftelsestilsynet treffer vedtak etter andre ledd, gjelder ikke vedtektsbestemmelse om godkjenning av vedtaket, jf. § 67 første ledd andre punktum.

Før Stiftelsestilsynet treffer vedtak etter første og andre ledd, skal det varsle stiftelsens styre og gi det anledning til å uttale seg. Er noen i vedtektsbestemmelse som nevnt i § 67 første ledd andre punktum gitt myndighet til å godkjenne styrevedtak om omdanning, skal også

den som er gitt slik myndighet varsles og gis anledning til å uttale seg.

Vedtak etter andre ledd kan gå ut på at stiftelsen oppheves og avvikles. Stiftelsestilsynet kan i så tilfelle bestemme at stiftelsen skal avvikles etter reglene i konkursloven og dekningsloven. Stiftelsestilsynets vedtak har da virkning som kjennelse om konkursåpning etter konkursloven kapittel VIII.

II. Oppheving og avvikling av stiftelser

§ 71. *Vedtak om oppheving og avvikling*

Et vedtak om omdanning kan gå ut på at en stiftelse oppheves og avvikles. Slikt vedtak skal godkjennes av Stiftelsestilsynet for å være gyldig, jf. § 68 første ledd bokstav c.

Styrets vedtak om oppheving og avvikling skal angi:

- a) hvordan midlene som er igjen etter at kreditorenes krav er dekket, skal brukes. Midlene skal brukes på en måte som samsvarer med stiftelsens formål eller et beslektet formål. Hvis dette ikke er mulig, skal midlene i stedet gå til et allmenntilgitt formål,
- b) forslag til medlemmer av avviklingsstyret.

§ 72. *Avviklingsstyre*

Når det er truffet vedtak om å oppheve en stiftelse, og vedtaket er godkjent av Stiftelsestilsynet etter § 68, skal Stiftelsestilsynet velge et avviklingsstyre for stiftelsen. Dersom Stiftelsestilsynet vil fravike styrets forslag, skal styret gis anledning til å uttale seg før vedtaket treffes.

Valget gjelder på ubestemt tid, men med en oppsigelsesfrist for Stiftelsestilsynet på tre måneder. Avviklingsstyret trer i stedet for styret og i tilfelle daglig leder. Bestemmelsene om styret i kapittel 5 avsnitt I gjelder tilsvarende for avviklingsstyret, likevel slik at avviklingsstyret kan bestå av ett eller to medlemmer.

§ 73. *Kunngjøring ved oppheving. Kreditorvarsel*

Stiftelsestilsynet skal kunngjøre vedtaket om å oppheve stiftelsen i Brønnøysundregistrenes elektroniske kunngjøringspublikasjon. I kunngjøringen skal stiftelsens kreditorer varsles om at de må melde sine krav til avviklingsstyrets leder innen seks uker fra kunngjøringen. Navn og adresse til avviklingsstyrets leder skal framgå av kunngjøringen.

Alle kreditorer med kjent adresse skal så vidt mulig ha særskilt varsel.

Stiftelsestilsynet kan unnlate å kunngjøre vedtaket etter reglene i første ledd dersom tilsynet finner at hensynet til stiftelsens kreditorer er tilstrekkelig ivaretatt uten slik kunngjøring.

§ 74. *Dekning av stiftelsens forpliktelser*

Stiftelsens eiendeler skal omgjøres i penger så langt det er nødvendig for å dekke dens forpliktelser, herunder kostnader ved avviklingen.

Avviklingsstyret skal sørge for at forpliktelsene blir dekket i den utstrekning ikke kreditor frafaller sitt krav eller samtykker i å ta en annen som debitor i stedet.

Kan en kreditor ikke finnes, eller nekter han eller hun å motta sitt tilgodehavende, skal beløpet deponeres i Norges Bank etter reglene i lov 17. februar 1939 nr. 2 om deponering i gjeldshøve.

§ 75. *Utdeling til formålet mv.*

Det som er igjen av eiendeler etter at kreditorene er dekket etter § 74, skal anvendes slik det er fastsatt i vedtaket om oppheving, jf. § 71 andre ledd bokstav a. Ved utdelingen skal det tas forbehold om at eiendelen eller beløpet kan kreves tilbake i den utstrekning dette er nødvendig for å dekke kreditorer som ikke er dekket etter § 74 andre og tredje ledd.

Utdeling kan likevel foretas når det bare gjenstår uvisse eller omtvistede forpliktelser og det avsettes et tilstrekkelig beløp til dekning av dem. Med mindre annet er avtalt, skal beløpet settes inn på felleskonto for stiftelsen og den kreditor det gjelder, slik at uttak ikke kan skje uten begge parter skriftlige samtykke eller det foreligger endelig dom. Likt med skriftlig samtykke er samtykke gitt ved elektronisk kommunikasjon.

§ 76. *Endelig oppheving av stiftelsen*

Etter avsluttet utbetaling framlegges et revidert likvidasjonsoppgjør for Stiftelsestilsynet. Oppgjøret skal bekreftes av stiftelsens revisor.

Stiftelsestilsynet skal godkjenne oppgjøret, treffe vedtak om sletting og deretter slette stiftelsen fra Stiftelsesregisteret.

§ 77. *Ansvar for udekkede forpliktelser*

Overfor kreditor som ikke har fått dekning etter § 74, og heller ikke er tilstrekkelig sikret ved avsetning etter § 75 andre ledd eller får dekning ved tilbakebetaling etter § 75 første ledd andre punktum, hefter avviklingsstyrets medlemmer solidarisk uten begrensning, hvis det ikke godtgjøres at de har opptrådt med tilbørlig aktsomhet.

Krav mot den som har mottatt eiendeler etter § 75 første ledd andre punktum, og krav mot avviklingsstyrets medlemmer foreldes tre år etter at endelig oppheving ble registrert i Stiftelsesregisteret, jf. § 76 andre ledd.

III. Sammenslåing av stiftelser

§ 78. *Vedtak om sammenslåing*

Et vedtak om omdanning kan gå ut på at to eller flere stiftelser slås sammen til en ny stiftelse, eller at en eller flere stiftelser overdrar sine eiendeler, rettigheter og forpliktelser som helhet til en annen stiftelse (sammenslåing). Slikt vedtak skal godkjennes av Stiftelsestilsynet for å være gyldig, jf. § 68 første ledd bokstav c.

Når Stiftelsestilsynet skal prøve et vedtak om sammenslåing etter § 68 første ledd, skal det prøve om vedtaket i tilstrekkelig grad ivaretar hensynet til de stiftelser som deltar i sammenslåingen, stiftelsenes kreditorer, de ansatte og andre som berøres av sammenslåingen.

§ 79. *Rapport om sammenslåingen mv.*

Stiftelsestilsynet kan kreve at styrene i hver av de stiftelser som skal slås sammen, skal utarbeide en rapport om sammenslåingen og hva den vil bety for stiftelsen. Rapporten skal redegjøre for den betydning sammenslåingen kan få for stiftelsens kreditorer og de ansatte i stiftelsen. Stiftelsestilsynet kan også kreve framlagt siste årsregnskap, årsberetning og revisjonsberetning for stiftelsene. Det kan dessuten kreves at det utarbeides mellombalanser for stiftelsene, som skal være utarbeidet og revidert etter reglene for årsregnskap.

Har stiftelsen ansatte, skal de ansatte gis mulighet til å uttale seg om sammenslåingen, og uttalelser fra de ansatte eller representanter for de ansatte skal sendes Stiftelsestilsynet.

§ 80. *Kunngjøring ved sammenslåing. Kreditorvarsel*

Når sammenslåingen er vedtatt, og vedtaket er godkjent av Stiftelsestilsynet, skal Stiftelsestilsynet kunngjøre vedtaket i Brønnøysundregistrenes elektroniske kunngjøringspublikasjon. I kunngjøringen skal stiftelsenes kreditorer varsles om at de må melde fra til stiftelsen innen seks uker fra kunngjøringen, dersom de vil gjøre innsigelse mot sammenslåingen.

Stiftelsestilsynet kan unnlate å kunngjøre vedtaket etter reglene i første ledd dersom tilsynet finner at hensynet til stiftelsens kreditorer er tilstrekkelig ivaretatt uten slik kunngjøring.

§ 81. *Innsigelser fra kreditor*

Gjør en kreditor med uomtvistet og forfalt fordring innsigelse før fristens utløp, kan sammenslåingen ikke gjennomføres før fordringen er betalt. En kreditor med omtvistet eller ikke forfalt fordring kan kreve at betryggende sikkerhet blir stilt, dersom fordringen ikke fra før er betryggende sikret. Aksjeloven § 13-15 andre ledd andre punktum, og tredje og fjerde ledd, jf. § 18-3, gjelder tilsvarende.

§ 82. *Ikrafttredelse av sammenslåingen*

Når fristen for innsigelser er gått ut uten at det er kommet innsigelser fra kreditorene, eller når krav fra kreditorene er behandlet i samsvar med § 81, skal styret i hver av stiftelsene avgi en erklæring til Stiftelsestilsynet om at forholdet til kreditorene ikke er til hinder for gjennomføring av sammenslutningen. Erklæringen skal bekreftes av stiftelsenes revisor.

Stiftelsestilsynet skal deretter registrere sammenslåingen i Stiftelsesregisteret. Sammenslåingen trer i kraft fra registreringstidspunktet.

IV. Deling av stiftelser

§ 83. *Vedtak om deling av stiftelser mv.*

Et vedtak om omdanning kan gå ut på at en stiftelse skal deles i to eller flere stiftelser. Slikt vedtak skal godkjennes av Stiftelsestilsynet for å være gyldig, jf. § 68 første ledd bokstav c.

For gjennomføringen av delingen gjelder reglene om sammenslåing i §§ 78–82 tilsvarende, jf. likevel § 84.

§ 84. *Fordeling av eiendeler og rettigheter*

Styrets vedtak om deling skal angi hvordan stiftelsens eiendeler, rettigheter og forpliktelser skal fordeles mellom de stiftelser som deltar i delingen.

Aksjeloven § 14-11 gjelder tilsvarende.

V. Omdanning av annet enn stiftelser

§ 85. *Omdanning av annet enn stiftelser*

Reglene i dette kapittelet gjelder tilsvarende for:

- a) formuesverdier som ved avtale, testament, gavebrev eller annen privatrettslig disposisjon er overført til et annet rettssubjekt (enkeltperson, forening, stiftelse, selskap, offentlig institusjon mv.), med bestemmelse om hvordan

formuesverdien skal brukes. Dette gjelder likevel ikke rettigheter som omfattes av servituttoloven. Første punktum gjelder heller ikke bestemmelser som er satt til fordel for en eller flere bestemte rettighetshavere som kan samtykke i endringen,

- b) bruken av formuesverdier som er samlet inn til et bestemt formål. Dette gjelder likevel ikke når den som har rådigheten over midlene uten uforholdsmessig vanskelighet kan innhente samtykke til endringen fra dem som har gitt midlene,
- c) bruken av formuesverdier som tilhører en forening, når det følger av foreningsrettslige regler at foreningen ikke har fri rådighet over midlene. Dette gjelder likevel ikke når foreningens vedtekter har bestemmelser om bruken av midlene og slike vedtektsbestemmelser er i samsvar med alminnelige foreningsrettslige prinsipper. Bestemmelsen gjelder heller ikke når foreningens organer uten hjemmel i vedtektene treffer bestemmelse om bruken av foreningens midler innenfor rammen av alminnelige foreningsrettslige prinsipper.

All omdanning etter denne bestemmelsen skal godkjennes av Stiftelsestilsynet. Søknad om godkjenning kan settes fram av den som forpliktelsen hviler på, eller den som ellers råder over de midler saken gjelder.

Departementet kan bestemme at det skal betales gebyr for behandlingen av saker etter denne paragrafen, og kan fastsette nærmere regler om innkreving av gebyret og om gebyrets størrelse.

Kapittel 9. Gransking

§ 86. *Gransking*

Tingretten kan etter krav fra Stiftelsestilsynet treffe avgjørelse om å granske opprettelsen av en stiftelse, forvaltningen av den eller nærmere angitte forhold ved forvaltningen eller regnskapene dersom retten finner at det er saklig grunn til gransking. Tingretten skal oppnevne en eller flere granskere og skal fastsette deres mandat.

Retten skal gi stiftelsen og den eller de som granskingen direkte gjelder rett til å uttale seg før avgjørelsen treffes.

For tingrettens behandling av saken, gjelder aksjeloven § 18-3 tilsvarende.

§ 87. *Granskernes rett til opplysninger*

Stiftelsens ansatte, medlemmer av styret og organ som nevnt i § 49, forretningsfører og autorisert regnskapsfører etter regnskapsførerloven

skal på forespørsel gi granskerne alle opplysninger de er kjent med og som kan være av betydning for granskingen. Samme opplysningsplikt har ansatte, medlemmer av styret og eventuelle autoriserte regnskapsførere etter regnskapsførerloven i stiftelsens datterselskaper, jf. § 6. Opplysningsplikten etter denne bestemmelsen gjelder tilsvarende for personer som tidligere har hatt stillinger eller verv som nevnt i første og andre punktum.

Stiftelsen og stiftelsens datterselskaper skal gi granskeren adgang til å foreta de undersøkelser granskeren finner nødvendig, og skal utlevere de opplysninger denne krever for utførelsen av sitt oppdrag.

Bestemmelsene om revisors taushetsplikt etter revisorloven § 6-1 første, fjerde og femte ledd gjelder tilsvarende for granskerne.

§ 88. *Granskingsrapporten*

Granskerne skal avgi en rapport om granskingen. Rapporten skal sendes til tingretten som senest innen én uke skal sende den videre til Stiftelsestilsynet, stiftelsen og andre som granskingen direkte gjelder.

§ 89. *Granskingskostnadene*

Tingretten fastsetter granskernes godtgjørelse. Tingretten kan pålegge stiftelsen helt eller delvis å dekke kostnadene ved granskingen. Kostnader som ikke dekkes av stiftelsen, skal dekkes av staten. For tingrettens behandling av kostnadsspørsmålet, gjelder aksjeloven § 18-3 tilsvarende.

I avgjørelsen om å iverksette gransking skal tingretten fastsette en ramme for granskernes godtgjørelse. Rammen kan senere endres.

Kapittel 10. Erstatningsansvar og straffansvar

§ 90. *Erstatningsansvar*

Stiftelsen kan kreve at styremedlem, person med verv i organ som nevnt i § 49, daglig leder, revisor og gransker erstatter tap som de forsettlig eller uaktsomt har voldt stiftelsen under utførelsen av sine oppgaver.

Erstatningsansvar etter denne paragrafen kan lempes etter skadeserstatningsloven § 5-2.

§ 91. *Beslutning om å fremme krav på vegne av stiftelsen*

Styret avgjør om det skal fremmes erstatningskrav på vegne av stiftelsen mot dem som er nevnt i § 90.

Hvis erstatningskravet gjelder ett eller flere styremedlemmer, avgjør de øvrige styremedlemmene om kravet skal fremmes. Gjelder kravet samtlige styremedlemmer eller så mange styremedlemmer at styret ikke er vedtaksført etter § 41 første ledd, kan kravet fremmes av den person eller det organ som velger styret.

Stiftelsestilsynet kan under enhver omstendighet fremme erstatningskrav mot styrets medlemmer på vegne av stiftelsen.

§ 92. *Straff*

Oppretter, styremedlem, person med verv i organ som nevnt i § 49, daglig leder og revisor som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelse gitt i eller i medhold av loven her, straffes med bøter eller under skjerpende forhold med fengsel i inntil ett år.

Ledende ansatt som er tildelt myndighet til å treffe beslutning på vegne av stiftelsen innenfor avgrensede saksområder, og som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelse gitt i eller i medhold av loven her under utøvelsen av sin myndighet, straffes med bøter eller under skjerpende forhold med fengsel i inntil ett år.

Foreldelsesfristen for adgang til å reise straffesak er fem år.

Kapittel 11. Ikrafttredelses- og overgangsregler. Endringer i andre lover

§ 93. *Ikrafttredelse*

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.

§ 94. *Overgangsregler*

For stiftelser som er opprettet før loven trer i kraft, gjelder loven med følgende unntak og særregler:

- Vedtekter som ikke er i samsvar med loven, skal senest innen to år etter ikrafttredelsen være brakt i samsvar med denne.
- Inntil vedtektene er endret i samsvar med bokstav a, skal etter lovens ikrafttredelse eldre vedtektsbestemmelse om at verdier som blir tilført stiftelsen etter opprettelsen skal tillegges grunnkapitalen eller at hele eller deler av stiftelsens overskudd skal tillegges grunnkapitalen, forstås slik at verdien skal tillegges stiftelsens annen innskutte eller opptjente egenkapital.
- Lån eller sikkerhetsstillelse som er i strid med § 61, skal avvikles eller bringes i samsvar med bestemmelsen senest innen to år etter ikrafttredelsen av loven.

- d) Stiftelser som er opprettet før loven trer i kraft, skal være organisert i samsvar med reglene i kapittel 5 senest to år etter ikrafttreddelsen.
- e) Omdanning som det er truffet vedtak om eller søkt Stiftelsestilsynet om før loven trer i kraft, gjennomføres etter reglene i lov 15. juni 2001 nr. 59 om stiftelser kapittel 6.
- f) Inntil vedtektene er endret i samsvar med bokstav a, skal etter lovens ikrafttredelse eldre vedtektsbestemmelser som gir andre enn styret omdanningsmyndighet, forstås slik at den som ifølge vedtektsbestemmelsen har omdanningsmyndighet i stedet har myndighet til å godkjenne styrets omdanningsvedtak i samsvar med § 67 første ledd andre punktum, jf. § 68.
- g) Kongen kan gi nærmere overgangsregler.

§ 95. Endringer i andre lover

Fra den tid loven trer i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover:

1. Lov 21. juni 1985 nr. 78 om registrering av foretak gjøres følgende endringer:

§ 2-1 nr. 5 skal lyde:

5. *Stiftelser som selv driver næringsvirksomhet*

§ 3-6 første ledd nr. 4 skal lyde:

4. Styremedlemmene og i tilfelle varamedlemmene og hvem som er styrets leder. Videre skal registeret inneholde opplysninger om observatører, jf. stiftelsesloven § 25 og § 26.

§ 4-1 første ledd tredje punktum skal lyde:

Stiftelser skal være meldt innen de frister som følger av stiftelsesloven § 16 første ledd.

§ 4-4 bokstav e andre punktum nummer 5 skal lyde:

5. stiftelsesloven § 17 første ledd bokstav d.

2. Lov 21. juni 1985 nr. 79 om enerett til foretaksnavn og andre forretningskjennetegn mv. § 2-2 tiende ledd skal lyde:

Foretaksnavn for *stiftelser som selv driver næringsvirksomhet* skal inneholde ordet stiftelse eller ordene selveiende institusjon.

3. Lov 10. april 2015 nr. 17 om finansforetak og finanskonsern § 12-19 andre ledd første punktum skal lyde:

Når annet ikke følger av bestemmelse gitt i eller i medhold av denne loven, gjelder *bestemmelsene i stiftelsesloven* for finansstiftelser.

4. Lov 8. juni 1984 nr. 58 om gjeldsforhandling og konkurs § 142 femte ledd skal lyde:

Med selskap i tredje og fjerde ledd menes aksjeselskap, allmennaksjeselskap, forretningsavdeling av utenlandsk selskap, *stiftelser*, boligbyggelag, borettslag, samvirkeforetak, gjensidig forsikringsselskap og statsforetak.

5. Lov 3. juni 1994 nr. 15 om Enhetsregisteret § 2 bokstav b nr. 3 skal lyde:

3. Stiftelsesregisteret (stiftelsesloven § 10)

6. Lov om stiftelser av 15. juni 2001 nr. 59 oppheves.

Norges offentlige utredninger

2015 og 2016

Statsministeren:

Arbeids- og sosialdepartementet:

NOU 2015: 6 Grunnlaget for inntektsoppgjørene 2015
NOU 2016: 1 Arbeidstidsutvalget
NOU 2016: 6 Grunnlaget for inntektsoppgjørene 2016

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet:

NOU 2015: 4 Tap av norsk statsborgerskap

Barne- og likestillingsdepartementet

NOU 2016: 16 Ny barnevernsløve
NOU 2016: 17 På lik linje

Finansdepartementet:

NOU 2015: 1 Produktivitet – grunnlag for vekst og velferd
NOU 2015: 5 Pensjonslovene og folketrygdreformen IV
NOU 2015: 9 Finanspolitikk i en oljeøkonomi
NOU 2015: 10 Lov om regnskapsplikt
NOU 2015: 12 Ny lovgivning om tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering
NOU 2015: 14 Bedre beslutningsgrunnlag, bedre styring
NOU 2015: 15 Sett pris på miljøet
NOU 2016: 2 Endringer i verdipapirhandelloven – flagging og periodisk rapportering
NOU 2016: 3 Ved et vendepunkt: Fra ressursøkonomi til kunnskapsøkonomi
NOU 2016: 5 Omgåelsesregel i skatteretten
NOU 2016: 11 Regnskapslovens bestemmelser om årsberetning mv.
NOU 2016: 15 Lønnsdannelsen i lys av nye økonomiske utviklingstrekk
NOU 2016: 20 Aksjeandelen i Statens pensjonsfond utland

Forsvarsdepartementet:

NOU 2016: 8 En god alliert – Norge i Afghanistan 2001–2014
NOU 2016: 19 Samhandling for sikkerhet

Helse- og omsorgsdepartementet:

NOU 2015: 11 Med åpne kort
NOU 2015: 17 Først og fremst

Justis- og beredskapsdepartementet:

NOU 2015: 3 Advokaten i samfunnet
NOU 2015: 13 Digital sårbarhet – sikkert samfunn
NOU 2016: 9 Rettferdig og forutsigbar – voldsskadeerstatning
NOU 2016: 10 Evaluering av garantireglene i bustadoppføringslova

Klima- og miljødepartementet:

NOU 2015: 16 Overvann i byer og tettsteder

Kommunal- og moderniseringsdepartementet:

NOU 2015: 7 Assimilering og motstand
NOU 2016: 4 Ny kommunelov
NOU 2016: 18 Hjertespråket

Kulturdepartementet:

NOU 2016: 12 Ideell opprydding

Kunnskapsdepartementet:

NOU 2015: 2 Å høre til
NOU 2015: 8 Fremtidens skole
NOU 2016: 7 Norge i omstilling – karriereveiledning for individ og samfunn
NOU 2016: 13 Samvittighetsfrihet i arbeidslivet
NOU 2016: 14 Mer å hente

Landbruks- og matdepartementet:

Nærings- og fiskeridepartementet:

NOU 2016: 21 Stiftelsesloven

Olje- og energidepartementet:

Samferdselsdepartementet:

Utenriksdepartementet:

NOU 2016: 8 En god alliert – Norge i Afghanistan 2001–2014

Bestilling av publikasjoner

Offentlige institusjoner:

Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon

Internett: www.publikasjoner.dep.no

E-post: publikasjonsbestilling@dss.dep.no

Telefon: 22 24 00 00

Privat sektor:

Internett: www.fagbokforlaget.no/offpub

E-post: offpub@fagbokforlaget.no

Telefon: 55 38 66 00

Publikasjonene er også tilgjengelige på
www.regjeringen.no

Trykk: 07 Xpress AS – 10/2016